

36015

AL. MACEDONSKI

O P E R E

II

P O E Z I I

*Studiu introductiv,
ediție îngrijită,
note și variante,
cronologie și bibliografie
de*

ADRIAN MARINO

SCRITORII ROMANI

EDITURA PENTRU LITERATURĂ
București, 1966

36015

DIN VOLUME

DIN VOLUME

EXCELSIOR

GUZLĂ

Do-mi — sol-là,
Vesel cîntați din guzlă.

Trăsura la scară s-oprește,
Do-mi — sol-là,
5 A zilei regină sosește,
Vesel cîntați din guzlă.

Do-mi — sol-là,
Apusul e roz și lilă.

Așterneți-i patul degrabă,
10 Re-do — do-mi,
Mireasa se simte cam slabă...
Voiește puțin a dormi...

Re-do — do-mi,
Voiește, dar nu va dormi.

15 Frumosul flăcău e puternic,
Sol-là — sol-là,
E rîndul acestui cucernic,
Vesel cîntați din guzlă...

Sol-là — sol-là
20 Tot cerul e roz și lilă.

CELE TREI NĂLUCI

Cînd se-ntinde-a nopței haină,
Dintr-o flacăre de taină
Se arată-n preajma mea
Trei năluci îmbrobodite
5 Ce au fețele cernite
Ca o zi de iarnă grea.

Le privesc fără-ngrozire
Și ascult a lor vorbire
Crudă ca un cuget rău;
10 Cea mai jalnică din toate,
Searbădă pe cît se poate,
Zice: „Sunt trecutul tău“.

Cea de-a doua, tot noroasă,
Dar c-o pace mincinoasă
15 Scrisă pe obrazul său,
Deșirînd în a ei cale
Ghemul zilelor fatale,
Zice: „Sunt prezentul tău“.

Cea de-a treia, sub o glugă
20 Bombănește și îndrugă

Fel de vorbe-n graiul său,
Ș-un coșciug ducînd în circă,
De sub glugă geme-o hîrcă:
„Eu sunt viitorul tău“.

VALȚUL ROZELOR

- Pe verdea margine de șanț
Creștea măceșul singuratic,
Dar vîntul serii nebunatic
Pofti-ntr-o zi pe flori la danț.
5 Întii pătrunse printre foi,
Și le vorbi cu voce lină,
De dorul lui le spuse-apoi,
Și suspină — cum se suspină...

Și suspină — cum se suspină...
- 10 Albeața lor de trandafiri,
Zîmbind prin roua primăverei,
La mîngîierile-adierei
A tresărit cu dulci simțiri.
Păreau năluci de carnaval
15 Cum se mișceau catifelate,
Gătite toate-n rochi de bal,
De vîntul serii sărutate,

De vîntul serii sărutate.
- 20 Scăldate-n razele de sus,
Muiate în argintul lunei,
S-au dat în brațele minciunei,
Și rînd pe rînd în vînt s-au dus.

Iar vîntul dulce le șoptea,
Luindu-le pe fiecare,
25 S-un valț nebun se învirtea,
Un valț — din ce în ce mai tare,

Un valț — din ce în ce mai tare.

EXCELSIOR

Sub luna plină,
Cu farmecul ce-n jos se lasă,
Oricare coperiș de casă
E baltă de lumină.

5 Albastra noapte
E toată ploaie argintie,
Un vis de-naltă poezie,
De cîntec și de șoapte.

10 Din lumi astrale
Magia înfășurătoare
Coprinde în a ei splendoare
A plingerilor vale.

15 Sub pulberi de aur,
Sub stele, flori schinteietoare,
Ce griji pot fi predominitoare,
Și ce destîn, balaur?

20 O! cer, natură,
O! Dumnezeu, mister albastru,
M-ai ridicat peste dezastru,
Peste blestem și ură.

ALEXANDRU MACEDONSKI

EXCELSIOR

POESII

M-am născut în nisele zile caudă tempita burghezie
Din terghia făcând tribună, legiune de călări
Pune-o talpă nordică pe popor și boierime,
Dile când se nparte țara în căle și în victime
Și când stegul libertății e purtat de cărciumari.

(Noaptea de Ianuarie)

BUCURESCI
TYPOGRAFIA DE LUX STRADA SMÂRDAN 24
NOUA CONCORDIA
1895

STEPA

I

În zadar, asupritoare, omenirea-naintează,
Stepa largă e și astăzi un domen necucerit;
N-o despintecă nici pluguri, nici orașe n-o brăzdează.

5 Pe sub iarba mătăsoasă, cu talaz nețărnut,
Se revarsă, fără margini, printre locuri mlăștinoase,
Și de ceruri se izbește alergînd spre răsărit.

În acea sălbăticie de pustiuri onduloase,
În picioare calc trecutul, corp și suflet mă cufund,
Uit o viață amărită de ultragii singeroase,

10 O renaștere întreagă într-un vis tot mai profund.

II

Și sub aripa ciudată ce mi-o simt trecînd pe frunte,
Mă revăd băiatul tînăr cu superbe-nsuflețiri,
Blond copil, care cutează preursirile să-nfrunte.

15 Liberat de-orășenismul subțiatelor simțiri,
Diezată nu mai țipă nici o voce pătimașă,
Stepa, stepa se îmbracă cu solare răzlețiri.

Verdea papură vuieste pe cimpia uriașă:
Flori albastre și flori roșii, libelulă și țintar,
Schinteiază ca-ntr-un cîntec de idilă drăgălașă,

20 Și întinderea sclipește, și sunt singurul ei țar.

III

Părul meu aprins de soare este tot o schinteiere...
Caldul sînge prin artere năvălește, înțetit...
Pentru calul strîns în pulpe sunt sălbatică durere.

De-o năprasnică putere mă resimt insufletit...
25 Pe potrivnica fecioară aș turba-o sub plăcere,
Și dușmanul, dintr-o dată, l-aș înfige sub cuțit.

Pe-armăsarul meu de stepă, ca nălucă orbitoare,
Trec, vîrtej de aur roșu, de nesip înfășurat,
Și cînd luna stoarce lapte peste iarba șoptitoare,
30 Stele clare priveghiază cortul meu nemăsurat.

IV

La minerul unei spade peruzeaua cînd zîmbește,
Radiază o poemă, gînd pe suflet domnitor,
Cînd joci calul în boestru sau cînd pintenu-l iuțește.

Într-o magică splendoare zbori de lume uitător,
35 Nici săgeata nu te-ntrece și te-avînți fără-ncetare,
Sub un farmec de himeră, dupe ea următor.

Din real ieșit afară nu mai ești ca orișicare...
Te-nzestrezii cu mîncei roșii la tunică de satin,
Chipeș, nalt, cu stemă-n frunte, pleci pe visul tău călare,
40 Și se uită, și se uită mizerabilul destin.

V

Înainte! este șoapta ce din toate se ridică...
Printre smircuri se deșiră caravana ce pîndești,
Ș-a mongolilor escortă e o stavilă prea mică;

Mai avută va fi prada decît singur te gîndești...
45 Melancolică te-așteaptă fidanțata pe confine...
Că purtată fu în suflet vei putea să-i dovedești...

Înstela-vei părul negru cu o spuză de rubine,
Strecura-vei, între sînuri, diamantul sugestiv,
Pe grumazurile albe lăcrăma-vei perle fine...

50 Fericirea este, poate, într-un zimbet fugitiv.

VI

Înarmat cu bărbăția ce-nseta pe Michel-Angel,
Nimicită o vei ține sub triumful masculin,
Vis în care te va crede o-ntrupare de arhangel.

Nentocmind decît un suflet, căci a ta va fi deplin,
55 Într-o noapte o vei smulge și de mamă și de țară,
Alba lună, dupe dealuri, cînd alunecă-n declin.

Fericită, o vei duce sub un cer de primăvară,
Iar pe ierburile stepci, un palat miraculos,
Îl vei face, ca prin farmec, dintr-o dată să răsară,

60 Întinzîndu-și umbra-n veacuri enigmaticul colos.

VII

Dar un crivăț năpustește viscolirea lui brutală...
Inspirarea exalează un suspin autumnal,
Și pustia înghețată se desfășură fatală.

Viața însă nu-ncetează cursul ei fenomenal,
65 Din cenușa cea mai rece, izbucnește înfocată,
Se va-ntoarce, se va-ntoarce, strălucitul Germinal.

Și mi-e inima, zadarnic, de răstriște încercată:
Pentru veci, sub deznădejde, nu se poate mormînta...
E tot raiul de-altădată, e tot cuibul de-altădată...

70 Ce-a-nflorit, reînflorește, ce-a cîntat, va mai cînta.

CU MORȚII

Cu viii nu mai am de-a face
De mult,
Și foarte des, cînd totul tace,
Chemînd pe morți, ce dorm în pace,
5 I-ascult.

Din gropi ei vin și mă-nconjoară,
Ei vin,
Cînd liliacu-n noapte zboară,
Cînd dealu-n umbră se-nfășoară
10 Deplin.

Din lumea lor necunoscută,
Răsar,
Și cînd șoptesc cu voce mută
Poema cea nepricepută
15 Tresar.

Îi simt pe loc ce au să vie,
Căci sunt
Ca un parfum de vecinicie
Sau ca o flacără-albăstrie
20 În vînt.

Pe zidul alb de la odaie,
Urcînd,

Zăresc uşoara lor văpaie
Verzuie, oacheşă, bălaie,
25 Pe rînd.

Cu totul osebiţi de lume,
Uşori,
Dorinţi, nici griji n-au să-i consume,
30 Suavi ca nişte dulci parfume
De flori.

Sunt din atome nevăzute
Țesuți,
Ș-amestecați pe întrecute,
35 Resimt plăceri necunoscute,
Tăcuți.

Iubind simțirea ce mă poartă
Spre ei,
Sunt însetat de-aceeași soartă,
40 Căci nu se află-n lumea moartă
Mișei.

O! morți frumoși, veniți într-una...
Cu voi
Nu vine ura, nici minciuna
45 Să răscrolească iar furtuna
Din noi.

VIS DE MAI

Spre munți să merg,
În zbor alerg
Cu gândul,
Și trec prin văi,
5 Pe tainici căi,
De-a rîndul.

Prin ripe-adînci,
Pe nalte stînci,
Prin sate,
10 Degrab' zidesc
Să locuiesc
Palate.

Dar tot cu zor
Le și dobor,
15 Și-n urmă,
Ca Stan ori Bran,
Mă fac cioban
De turmă.

Iar sub alun
20 M-apuc să sun
Din bucium.
Înalții munți,

Din tălpi, la frunți,
Îi zbucium.

25 Îndrăgostesc
De-nnebunesc
Pe Rada,
Iar flori, panglici,
I-aduc de-aici
30 Cu lada.

Întinerit
Mă văd, uimit,
În ciuturi:
Am păr bălai,
35 E zi de mai,
Sunt fluturi.

Adese iar
Un armăsar,
În pripă,
40 Mi-aleg pe plac,
Și-n pulpe-l fac
De țipă.

Iar când pe cer
S-aprind și pier
45 Rubine,
Să fugă-l las,
Fără popas,
Cu mine.

Căci să tot zbor
50 Un tainic dor
M-apucă,
Neîncetat,
Uitînd, uitat,
Nălucă.

PSALMI MODERNI

I OH! DOAMNE

Oh! Doamne, rău m-ai urgisit,
În soarta mea m-am împietrit:
Rămîn ca marmura de rece...
Să plîng, să sufăr, am uitat.
5 Am fost un cîntec care trece,
Și sunt un cîntec încetat:
Rămîn ca marmura de rece...
Uscat e tot ce-a înflorit,
Entuziasmul a murit,
10 Și a mea inimă a-nghetăat...
Am fost un cîntec care trece
Și sunt un cîntec încetat.

II ȚĂRÎNĂ

Țărînă—suntem toți țărînă,
E de prisos orice trufie...
Ce-a fost, în veci are să fie...
Din noi nimic n-o să rămînă.
5 Zadarnic falnice palate
Sunt în pămînt rădăcinate:
Nici o pieire nu s-amînă.
Despoți, cu frunți încoronate,
Poeți, cu harpe coronate,
10 Filozofi, oameni de știință,

Păgini, vestiți prin necredință,
Nici o pieire nu s-amină...

Țărină, suntem toți țărină.

III IERTARE

Iertare! Sunt ca orice om:
M-am indoit de-a ta putere,
Am ris de sfintele mistere
Ce sunt în fiecare-atom...

5 Iertare! Sunt ca orice om.
Sunt ticălosul peste care
Dacă se lasă o-ntristare
De toți se crede prigonit,
Dar, Doamne, nu m-ai părăsit...

10 Sunt om ca orice om — iertare.

IV DUȘMANII

Dușmanii mei se înmulțesc
Și nedreptatea mă-nfășoară...
Abia mai pot să mai trăiesc
De cine n-am lăsat să moară,

5 Aleargă toți și mă-nnegresc,

Ah! Viața nu este ușoară.

V ZBURAM

Zburam pe aripi strălucite...

Copilul cel de altădată
Nevinovat ca și o fată
Neveștejită de ispite,

5 E azi mocirla noroioasă
Cu adâncime-ntunecoasă
Și cu miasme otrăvite.

Sunt eu de vină, sau nu sunt,

10 Oh! Dumnezeule preasfint,
Auzi-mi glasul pocăinței,
Redă-mi puterea biruinței,
Refă-mă omul care-am fost
Sau dă-mi obștescul adăpost...

Zburam pe aripi strălucite.

VI ȘI-AU ZIS...

Și-au zis: — e singur — e pierdut:
Asupra mea se năpustiră...

Onoarea mea o nimiciră,
Am singerat, dar am tăcut.

5 Mă înjosiră, mă loviră,
Cu mici, cu mari mă răstigniră;
Din inimă nu mi-au lăsat
Un singur colț nesfîșiat.

10 Frați, rude, toți mă dușmăniră,
Pe cît plingeam, pe-atît rinjiră,
O țară-ntreagă s-a-ntrecut
Să-mi dea venin — și l-am băt.

Dar, Doamne, nu te biruiră.

VII CÎT AM TRUDIT...

Cît am trudit, cît am muncit,

Și cum nimic n-am folosit,
În lume nu este răsplată...

Dreptatea este blestemată,

5 Și omul bun nesocotit.

Pe fruntea mea n-am nici o pată —
Zadarnic! — sunt un osindit,
În lume nu este răsplată.

Cît am trudit, cît am muncit.

VIII ERAM

- Eram puternic împărat:
Prin sufletească poezie,
Prin tinerețe, prin mândrie,
Prin chip de inger intrupat.
5 Mi se-mplinea orice dorință,
Era o lege-a mea voință;
Rîdeam de orice dușmănie...
Prin sufletească poezie,
Domneam de soartă nencercat.
10 Eram puternic împărat.

IX N-AM ÎN CERURI

- N-am în ceruri nici o stea...
Soarta mea e soarta rea,
Am pierdut orice credință
Încată-n suferință,
5 Am pierdut orice putere
Nimicită de durere;
Însă viața nu-mi blestem
Și nici moartea nu mi-o chem;
Fără scop trăiesc în lume:
10 Nu mai sunt decît un nume,
Nu mai plîng nici nu mai gem,
Iar coprins de griji amare,
Nu mai sunt decît răbdare...

N-am în ceruri nici o stea.

X DOAMNE, TOATE...

Doamne, toate sunt prin tine:
Și averea, și puterea,
Fericirea, mîngîierea:
Ce ne trebuie știi bine.

- 5 Dai cu dreaptă socotință
Mulțumiri și suferință:
Lui Isus i-ai dat o cruce
Căci știai c-o poate duce;
Cînd dureri ne dai și nouă,
10 Ne dai plînsul ca o rouă;
Cînd dai marilor putere,
Nu le dai nici o plăcere,
Cînd dai răilor cruzime,
Dai blindețe la victime.
15 Ești puterea înțeleaptă
Și justiția cea dreaptă;
Fă oricînd ce vrei din mine.

Doamne, toate sunt prin tine...

XI M-AM UITAT

- M-am uitat la fericiți...
I-am văzut nemulțumiți:
E orice zădărnicie.
Cei pe care-i vezi în slăvi
5 Adăpați sunt cu otrăvi;
Cei trăiți în sărăcie
Plîng pe-a lor nemernicie;
Cei mai mîndri împărați
Sunt de chinuri zbuciumați:
10 E orice zădărnicie.
Vai, născut ești să trăiești,
Nencetat să pătimesti:
Fii frumos, fii sănătos,
Ești de-același vierme ros;
15 Traiul crud și nempăcat
Te sfărîmă nencetat,
Să te soarbă are pripă,
Nu-ți dă pace de o clipă.
Bogație, sărăcie,
20 E orice zădărnicie.
Sănătate, tinerețe,

Minte, suflet, frumusețe,
Tot ce-a fost, ce-are să fie,
E orice zădărnicie.
25 Fiți, trăiți, dar nu doriți...

M-am uitat la fericiți.

BUCHETUL

Era un cer umplut de soare
Cind ți-am adus într-un buchet
Iubirea mea mistuitoare
Ș-al inimei adînc secret.
5 Buchetu-a fost a mea junie,
Și dacă astăzi s-a uscat,
Tu poate nu l-ai sărutat,
Maria mea, Marie.

De veci ne-a despărțit destinul,
10 O știi și tu, o știu și eu,
Dar cînd iubirea e ca vinul,
Să te dezbeți e greu — e greu.
În orele de reverie,
Dacă ții minte-acel buchet,
15 Gîndește-te și la poet,
Maria mea, Marie.

GRIJA DE MÎINE

De cite văd, înmărmurit,
Stau ore, zile, fără ginduri,
Și-abia mă-ntreb de n-am murit,
De nu sunt între patru scinduri?

5 Dar viața dimprejurul meu
Mă face iar cu conștiință:
Ca să trăiești cînd azi e greu,
Ah! mîine-abia va fi puțință.

10 Copiii mei cei preaiubiți,
Cu păr ca grinele din stoguri,
Cu toate-aceste, dorm tihniți
În leagăn moale, sub pologuri.

15 În traiul care-abia-l încep
Apar ca niște blonde vise.
Nenorocit sunt că-l pricep
Și că-i cunosc orice abise.

20 Am fost întocmai ca și ei,
În aurita mea pruncie:
Dormiți, dormiți, copiii mei,
Căci inima mi se sfișie.

NOAPTEA DE NOIEMBRIE

To die is landing on some silent shore
Where billows never beat, not tempests roar.
GARTH

Deunăzi către ziuă visasem că murisem...
Zăceam sub crini și roze, suflare nu aveam,
Și mumă, frați, prieteni, și toți pe ciți iubisem,
Coprînși de-o jale-adîncă plîngîndu-mă-i vedeam.
5 Intrau în curte cioclii cu fața uscățivă;...
Călări intrau în treapăt și doi sau trei ostași;...
Veneau la urmă popii, ca buturii de grași,
Cu pîntece rotunde umflăte de colivă.
În albe sovonite sub flori de lămițe,
10 Vin fete-nchiriate să-mi țină de panglici;
Apoi o-ntreagă ciurdă de-orbeți și de lelițe...
Pomană cînd se face, se află și calici!
Dar muzica e gata și popii s-află gata,
Și toți vor să mă ducă mai iute lingă tata
15 Ce doarme-n uniformă, gătit ca pentru bal,
Alătura cu spada de-ostaș și general.
Ziarele, chiar ele! unindu-se, mă rog,
Pe pagina a treia mi-au pus un necrolog.
Discursuri, de-altă parte, turnatu-s-au mai multe,
20 Și pare c-o să fie și lume să le-asculte...
„Sărmanul Macedonski, s-a dus, ca o clipire,
Ca rază, ca schinteie, ca vis, — *et caetera* —
O moarte nendurată a vrut a-l secera
Și muzele vor plînge, rămase-n văduvire.“
25 Parada, cum se vede, e bine întocmită...

Am popi, jandarmi și fete, iar poarta e cernită,
Spre gloria-mi cea mare, de sus și pînă jos,
Și nu-mi lipsesc discursuri ș-anunțuri prin gazete...
Iar moartea-mi o să facă chiar cioclii să se-mbete,
30 Spre-a viei propășire ș-al circiumii folos.
Sunt mulți ce zic că moartea e lege foarte crudă,
Eu însă, milostivă, aș crede s-o numim:
În contul ei atîția trăiesc fără de trudă...
Și ce s-ar face popii de-ar fi să nu murim?
35 Dar doctorii?... Dar cioclii?... Dar inima dușmană?
Dar cei ciți ne mănîncă cu poftă din pomană?...
Femeia ce ne scaldă?... Dricarul și trocarul?...
Dar mulți pe care-n seamă aproape că nu-i bagi?
Orfanii ce ne-mbracă jiletce și nădragi?
40 Dar baba cu tămîia?... Groparul?... Colivarul?...
Dar Raiul, și chiar Iadul, căzînd în faliment
Și depunînd bilanțul din lipsă de-aliment?
Dar faptul că dădaca, cheamată să ne crească,
Zadarnic cu strigoii ar vrea să ne-ngrozească?
45 Dar cite și mai cite pe care le-am uitat
Venind să ne deschidă al morților palat?

Coșciugul meu în fine e dat în jos pe scară...
O muzică-l primește cu jalnica-i fanfară;
În urmă-i se aude suspinul năbușit
50 Al scumpelor ființe ce-n lume m-au iubit.
În negru, și în lacrimi, prietenii-mi s-arată,
Iar mumă-mea-ntre dinșii apare leșinată,
Pe cînd pornește dricul ș-al lui întreg convoi,
Cu doi jandarmi nainte, cu doi jandarmi napoi.
55 Și ce?... E cu putîntă?... Paradă și onoare
Pe cînd aveam speranța să mor într-un spital?
Și ce?... Se plînge încă acela care moare
Și nu mai este viața un comic carnavalesc?
Și ce?... N-au să mă ducă pe masa de disecții?
60 Și ce?... N-au să-mi împartă cadavrul meu în secții,
Și n-au să-mi pună oare nici creieru-n cîntar,
Luînd apoi pretextul de lacrimi și de-afecții,
Pe groapă au să-mi toarne pietroiul tumular?
Dar ce-am fost oare-n lume?... Ce cugete sublime
65 Veniră să mă-nalțe trecînd pe harpa mea?...

Cioplind mereu la versuri, cioplind mereu la rime,
Făcut-am ca să plîngă pe cine mă citea?
Umblat-am printre stele?... Urcat-am prin văzduhuri?
Chemat-am împrejur-mi năprasnicile duhuri?...
70 Și fost-am prins, vreodată, furînd — precum se fură —
Din perlele ce vecinic se cer pentru dantură?...
Sau premii academici căzură-asupra mea
Cu gloria lor falsă și suma lor mai grea?
Cîntat-am, la ocazii, așa precum se cîntă,
75 Măririi de contrabandă sub masca lui Caton,
Și-n cele două taberi ce zilnic se frămîntă
Jertfit-am vreodată la gloriei de carton?
Fundat-am oare-n țară Republici dintre-acele
Prin care-ajung, atîția! dinastice proptele;
80 Făcut-am oare-n lume ceva — ca să fiu demn
De astă-ngropăciune, cu muzici triumfale?...
Sau poate am prieteni la Bănci naționale,
Și popii-nfățișează al dragostelor semn?
Nimic din toate aceste... Nimic, — din fericire!
85 Prietenii ce lasă ai soartei prigonii
Avuți dacă se află sunt numai prin simțire,
Și mor deopotrivă de plîși și de iubiți.

Parada însă trece pe Podul Mogoșoaie
Și-ncepe ca să pice o burniță de ploaie...
90 Dau fuga trecătorii... efectul e stricat
Și mumă-mea scontase al pensiei mandat
Jertfind o lună-ntreagă din zilnica ei hrană,
Nevrînd ca să mă-ngroape orașul de pomană.
Dar iată că prin geamuri, privind din cafenele,
95 Pe cînd își beau în tihnă știutele cafele,
Samsarii se întrebă să afle de-a murit
Vrun negustor de bursă or vrun lipscan falit?...
Pe loc ce li se spune de mine, — își urmează
Vorbirea ce-ntr-un singur cuvînt se însumează:
100 Cîștigull!... — Epopee de-atîtea mii de ani,
Divină Comedie avînd ca titlu: Bani!
Poemă ce coprinde amor, dureri, plăcere,
Cu Raiul în urcare, cu Iadul în cădere;
Cîștigul, — ce se-nalță pe-același pedestal,
105 Moral întotdeauna și vecinic imoral;

Ciștișgul, ce-n picioare călcînd virtute, lege,
Trușăș înaintează spre tronul său de rege,
Și-n templul Bogăției intrînd, triumfător,
În hohotul monedei sub bolte se așează,
110 Iar galben ca metalul din care se formează
Apasă-asupra lumii ș-o ține sub picior.
Mulțimea, fermecată de falșă maiestate,
Se-nchină umilită l-această zeitate,
Iar sufletul în care pătrunde — ars, — și trist,
115 Din cerurile nalte, trăsniț e prin noroaie,
Căci aripa-i semeată deodată se-ncovoiaie...
Se face grea ca plumbul purtînd pe Antichrist.

Parada ajunsese în Strada Franțuzească...
O doamnă din caretă văzînd-o-n drumul său,
120 Uitînd că e supusă la legea cea obștească,
A pus a-ntoarce caii, zicînd că e semn rău,
Iar alții, în credința că ortu l-am dat popei
Din oftică sau tifos, batistele scoteau
Și, dîndu-se într-o parte, la nas și le puneau,
125 Crezînd că-i molipsește mirosurile gropei.
Cînd însă Bucureștii, în care-am suferit,
Rămase-n urma noastră în ceață învelit,
Cu turnuri de biserici, cu teatre și palate,
Cu-ntreaga lui satiră de lux și de păcate,
130 Cu oameni ce declamă strigînd: Patriotism,
Împinși de-aceleași patimi ș-aceleași egoism,
Cu corpuri fără inimi și țeste fără creieri,
Sub care cîntă-atîția stigleți, ș-atîția greieri;
Oraș în care zilnic, Dreptatea, în genunchi,
135 De corbii sugrumării e roasă la rărunchi;
Prăpastie în care virtutea este-o crimă,
Și crima cea mai neagră, virtute mai sublimă,
Gomoră renăscută, ce poartă-n al ei sîn
Pe lingă-a ei pieire pe-a neamului român;
140 Cînd el rămase-n urmă, zăcînd în jos pe vale
Cu falșă-i bucurie mai tristă ca o jale,
Și cînd, încet, urcarăm costișul inverzit —
Lăsînd pe mina dreaptă clădirea afumată
Din care-n lumea largă pornisem altădată
145 Atîț de tînăr încă și-atîț de fericit, —

Pe marginea șoselei doi oameni s-arătară,
Era un copilandru, era un biet moșneag:
Copilul plin de vieată — bătrînul în toiaș,
Și dricul ajungîndu-i căciulile-și luară.
150 Țăranii nu știu carte, dar dinșii-n drumul meu
Din inimă șoptiră: „Să-l ierte Dumnezeu!“

Era-n apusul zilei și „Stîlpîi“ se citise...
Deschisă ședea groapa, coșciugul sta deschis,
Și soarele o rază de-adio îmi trimise,
155 Șpărgînd o clipă norii din naltul său abis;
O rază înmuiată în cerurile albastre,
Ce-n cale adunase tot focul de prin astre,
Și care-n cimitirul, coprins încet de seară,
Căzuse luminoasă pe chipul meu de ceară.
160 Dar plinșetul răsună: — Momentul e solemn;
Pe brațe se ridică coșciugul meu de lemn,
Și-n raza ce apune, și-n vîntul ce șoptește,
Și-n jalea ce pe fețe adînc se-ntipărește,
La marginile groapei mă poartă — mă depun...
165 Pe țărmi veciniciiei cu brațe-ncruciate
Aștept ca să m-arunce prăpastiei căscate
Din care, cine știe? voi naște mult mai bun.
Un popă, ce uitase pe piept a-mi pune cruce,
Se uită împrejur-i, o cere, și s-aduce...
170 Aș vrea să-i pot a-i spune că nu voiesc s-o port,
Că-n viață am purtat-o pe umerii-mi legată,
Ducîndu-mi tinerețea sub dînsa-ncovoiată —
Dar crucea te urmează oriunde — viu sau mort.
Alături cu coșciugul zăcea un sac de oase...
175 Era un Babel groaznic de craniuri hidoase
Pe care stau șuvițe de păr înțărînat;
Iar unul dintre ele, zdrobit de-al vremii dinte,
În lume îmi zîmbise cu fața-i de părinte,
Lăsînd deschisă ușa l-al inimei palat.
180 Deșertăciune-a lumii!... — O mumă ce-l născuse,
O soră ce pe brațe-i în cîntece crescuse,
Cu cerul și cu raiul în ochii ei de-azur, —
Alăturați prin moarte, — femur lingă femur,
Și țeastă lingă țeastă, — un sac îi încăpuse.
185 'Napoi Manfred și Faust, adînci cugetători,

Fantasma ce-n veghere ședeți pînă la zori,
 Problema urmărită lăsarăți tot problemă,
 Și voi v-ați pus pe frunte o falsă diademă.
 Ați invocat pe oameni, ați invocat pe zei,
 190 Urcatu-v-ați prin lumea de umbre și de vise,
 Servitu-v-ați de cuget ca punte peste-abise,
 Dar groapa vă sfidează, rînjind din fundul ei.
 Priviți-o, și răspundeți, de-aveți ce ne răspunde...
 Pătrundeți nepătrunsul și spuneți-ne, unde
 195 Ne ducem cînd mormîntul asupra-ne s-a-nchis?
 Un vis e oare moartea? sau viața e un vis?
 Tăceți?... Voi nu răspundeți?... Rămăși fără cuvînt,
 Pe buze v-au scris viermii răspunsul în mormînt.

De tot se innoptase și lumea cu grăbire
 200 Pe-acasă se-ntorsese — pătrunsă de uimire...
 Uimire trecătoare că iată-mă-ngropat
 Și omul care cade e repede uitat...
 Furtuna cînd pe aripi de vînturi se aduce
 Ce-i pasă unei frunze de frunza ce se duce?
 205 E oare mai puțină verdeață în păduri
 Sau umbră mai puțină sub bolți de frunzături?...
 O floare dacă naște și îndată dacă moare,
 Se face în grădină un gol pentru o floare?
 O stea dacă lucește stingîndu-se pe loc,
 210 Sunt stele mai puține în cerul plin de foc?
 Natura-și urmărește sortirea nencetată,
 Și steaua ce se stinge și frunza cea uscată,
 Verdeață, flori, insecte, și tot ce este viu
 Se duc fără să lase o lipsă cît de mică...
 215 Un om dacă dispăre un altul se ridică,
 Și-n cartea vieții nume se șterg sau se înscriu.

Orașul sta pe vale culcat cu nepăsare...
 Pe uliți s-aprinsese lumini de felinare...
 Trufia în trăsură, Mizeria pe jos,
 220 Lărgea prin tot orașul un haos zgomotos...
 Șampanie la Capșa beau mulți făcînd paradă
 De golul cel din creieri, de plinul cel din ladă...
 Dar ușile la teatru deschise se aflau,
 Pe scenă *Mușchetarii* cu zgomot se jucau...

225 Ce vreți?... Pe-atuncea vremea era înapoiată,
 Cohorte fără număr n-aveam stejari și brazi...
 De scrieri, sărăcia era neasemănată...
 Aveam un Odobescu — n-aveam pe cei de azi...
 Directorul, în lipsă de iepuri, ca să-mpuște,—
 230 Din loje, cu mîndrie, făcea vînat de muște;
 Sion, Ventura, ș-alții, alături dormitau;
 Urechii-și da silințe tihnit la loc să șeadă...
 Vedea cu ochelarii, și tot nu vrea să creadă...
 Coriștii, și artiștii, ca fiarele urlau...
 235 Era un demn spectacol de teatru, pentru care
 Luptaseră atîția jertfindu-și a lor stare,
 Voind să se înalțe un templu literar
 Cu piesele române cusute la dosar.
 Era un demn spectacol de-a țării propășire
 240 Să vezi că galeria aplaudă-n uimire
 La-ntiia detunare de pușcă sau pistol,
 La-ntiul semn de patos, la-ntiia sforăire,
 Înscrise sau nenscrise în fiecare rol.
 Cortina cade. — Piesa e foarte-aplaudată...
 245 Dar lojile sunt goale sau date fără plată...
 Director peste teatru fiind un vînător,
 Mă rog de ce n-am pune și piese de obor?
 Părerea mea desigur că este-mpărtășită,
 Schinteia de talente fiind înăbușită,
 250 Și publicul urmîndu-și să fie, tot ce-a fost:
 Făptură nențeleasă — nici om de duh, nici prost.
 Privind cu nepăsare la tot ce se petrece,
 Mai rece e ca mine în groapa mea cea rece,
 Și-ndată ce s-arată prin el cite-un smintit
 255 Ce-ar vrea ca să ridice o voce revoltată,
 Povara calomniei, s-o poarte, ca răsplată,
 I-o pune în spinare, și totul s-a sfîrșit.
 Mergi tristă Românie, pe calea începută,
 Și voi, iubiți prieteni, petreceți sau, cîntați,
 260 Lăsați-mi însă mie odihna cea tăcută,
 Lăsați-mi visul morței și nu mă deșteptați.
 Ce-mi pasă dacă lumea a fost și e tot lume?...
 Ce-mi pasă de rămîne cum e, și cum a fost?...
 Ce-mi pasă de se-ntreabă sau nu de al meu nume?...
 265 Prin moarte cîștigat-am obștescul adăpost.

Și iată... — O suflare ce ramurile-atinge
 Se pare că închide la zgomot orice porți,
 Și luna se ascunde, și candela se stinge
 Pe pietrele-nvechite, pe crucile de morți.
 270 Tăcere!... Este ceasul de negură și taină...
 Se-mbracă cimitirul în noapte ca-ntr-o haină...
 O rază nu se vede în cer nici pe pământ...
 Aștept cu nerăbdare ca morții să se scoale,
 Lăsînd să le rămînă coșciugurile goale,
 275 Dar mut îmi e mormîntul, și mut orice mormînt.
 Și ce?... Nimica încă?... Nimica decît noapte?
 Nici ciocnete de oase, nici rînjete, nici șoapte?
 Dar oare ce fac morții? — Să vină! — Voi să știu.

 Gîndind aceste vorbe, vederile-mi senine
 280 Zăreau din fundul gropii, tîrîndu-se spre mine,
 Un șir de viermi oribili cu corpul cenușiu;
 Cu toții, pe coșciugu-mi, se urcă sau s-agață...
 S-apropie minutul cu dînșii să dau față...
 Puterea îmi lipsește să-i calc și să-i zdrobesc,
 285 Și ei, rozînd capacul coșciugului, vorbesc:
 „A! iată, zice unul, e omul ș-a lui fală...
 Priviți-i slăbiciunea sub piatra mormîntală,
 Și el a fost în lume întiul dobitoc!
 Mîncă pe celelalte ca lupul într-o turmă...
 290 Mîncat va fi acuma de cele de pe urmă;
 Loc viermilor să intre!“

 Și vermii-avură loc...
 Intrară cite unul prin scîndurile roase...
 Pe talpa cizmei mele urcau, urcau mereu,
 295 Sudoarea într-o clipă m-ajunse pîn'la oase,
 Voi să strig... — Dar somnul cel vecinic este greu.
 Mîrșav, deodată, unul, pe buze mi se prinse,
 Înfîg doi alții-n pulpe mandibulele lor,
 Pleoapele la urmă de-un roi îmi sunt atinse...
 300 În ochi îmi intră zece... — Era îngrozitor.
 Simții atunci în mine o repede schimbare...
 Părea că mă duc îngerî pe-o dulce legănare...
 Lăsîndu-mi învelișul la viermii din mormînt,
 Pluteam prin al meu suflet, mai sus de-acest pământ.

305 Eram împins de-o forță și tainică și mare,
 Și aripe de vultur răpîndu-mă în zbor,
 Purtat pe-o rază-albastră, ca raza de ușor,
 În casa părintească, muiat în foc de stele,
 Intrai pe o fereastră, prin aer tremurii,
 310 Trecui ca o suflare prin părul maicei mele,
 Lucii în două lacrimi, și calea mi-o urma.
 Era un zbor fantastic, un zbor fără de nume,
 Ca zborul lui Mazeppa pe calul său legat,
 Și treieram pe vînturi, și colindam prin lume,
 315 Purtat pe unde corpul odată mi-a călcat.
 Cîmpiile întinse păreau niște năluce,
 Și Dunărea un șarpe dormind peste cîmpii,
 Tot omul o furnică ce naște și se duce,
 Iar munții cei gigantici abia niște copii;
 320 O pată cenușie în josul meu s-arată,
 E marea care vecinic cu pinze e-ncărcată
 Și dincolo pe țărîmul ce-a fost de zei iubit
 Pe care-l încunună naramzul înflorit...

 Italie iubită, — primește-o salutare
 325 Cu tainica schinteie a sufletului meu...
 În ceață piere apa și sinul tău mi-apare:
 Florența, Roma, Neapol culcat pe lingă mare,
 Molatic lazaron dormind — visînd mereu.
 Vezuviul în aer împinge zi și noapte
 330 Coloana sa de flacări, coloana sa de fum...
 Sorrento scaldă-n valuri naramzii plini de șoapte,
 Pompeii lăcrămează la colțul unui drum.
 Și-n vecinică lumină mă duc fără-ncetare,
 Trec mările albastre și nu mai am hotare...
 335 Munți, dealuri, văi și cîmpuri străbat neobosit
 Purtat de-aceeași rază, ușor și fericit.
 Orașele sub ochii-mi le văd zăcînd de-a rîndul,
 Și unul după altul, mai repede ca gîndul,
 Ce zboară ca un fulger pe-o harpă de poet,
 340 Se șterg, fără să-mi lase vreo urmă de regret.
 Văzînd aceiași oameni, văzînd aceeași lume,
 Urcau pînă la mine aproape-aceleași nume,
 Și cînd, la urma urmei, acasă m-am întors,
 Asupra-mi începuse uitarea ca să treacă,—

345 Se uită totdeauna acela care pleacă,
Și firul amintirii se rupe, de s-a tors.
În inimă nu este nici rană, nici durere,
Ca zilnic să păstreze înția ei putere,
Și nimini nu rămîne a fi nemîngiat.
350 Tot omul află-n viață, în vreme, sau în sine
Puterea ce e-n stare durerea să-i aline...
E lege naturală cînd mori să fii uitat.
În groapă, corpul șubred abia îmi putrezise
Și chipul meu cu totul în inimi s-ofilise,
355 Iar mumă-mea — chiar dînsa! — mai rareori plîngea...
Uitare, cit mai iute, mîngii-o și pe ea!
Din viața pieritoare, trecînd în altă lume,
În viața fără moarte mă duc să strălucesc,
Și fără-a mă-nțelege, și fără s-am vreun nume,
360 Mă simt cu totul altul și-ncep ca să trăiesc.
Dar cum deschis sta cerul, atuncea, deodată,
Din visul meu de-o noapte un zgomot m-a trezit...
Eram tot om, tot formă, tot lucru pipăit...
Privii către fereastră... — Era o zi-nnorată...
365 Născîndele ei raze pieziș se strecurau...
Părea că e-n zăbranic natura îmbrăcată,
Și frunzele la vinturi, gemînd, se scuturau.

SUB STELE

În noaptea naltă
Ce s-a lăsat peste natură
Se-ntrezăresc prin frunzătură
Stelare-adîncuri ce tresaltă.

5 Întregi sisteme
De nebuloase siderale
Răsar din lumile spectrale
Ca ofilite crizanteme.

10 În sus spre ele
A gîndului mitraliare
C-o uriașă cutezare
Străbate țintă printre stele,

15 Dar noaptea naltă,
Ce stăpînește neclintită,
Se duce vecinic negrăbită
De la o lume la cealaltă.

ACȘAM DOVALAR

În Kars, sub cer cu fund de aur,
Pe cînd e soarele-n apus,
Încolăcit ca un balaur
Pe dupe deal aproape dus;

5 S-arată-n galbenul ce scade,
Topindu-și fața în azur,
O minaretă cu arcade
Ce predomineste împrejur.

10 O vezi cu alba-i siluetă,
Ca o fantasmă sub iașmac;
Ce-ascunde forma ei cochetă
Și niște ochi ce nu mai tac.

În micul ei pridvor de scînduri
Apar doi hogi în relief,
15 Din care unul stă pe gînduri,
Privind în zarea de sîdef.

Celalt purtînd pe cap turbanul
Țesut din verde ibrișin,
Psalmodiază *Alcoranul*:
20 „Alah abkar! Alah kerim!”

DORMI DULCE

Tu care dormi ești fericit...
Uitînd întreaga ta ființă
Te-ai izolat de suferință...
În mut repaos adîncit
5 C-ai fost și ești n-ai conștiință...
Tu care dormi, ești fericit.

Dormi dulce — nu te deștepta:
Realitatea, chiar frumoasă,
Pe lîngă vis e uricioasă...
10 La bine nu te aștepta,
Căci viața este nemiloasă...
Dormi dulce — nu te deștepta.

ÎN RĂSTRIȘTE

Firește, sunt un biet nebun... —
Cînd lumea e ce este
Trăiesc ca în poveste
Și la nimica nu sunt bun... —
5 Firește, sunt un biet nebun.

Zadarnic am copii și casă...
Mă simt tot omul de-altădată,
Iubesc pe loc, urăsc îndată...
Fatalitatea mă apasă...
10 Zadarnic am copii și casă.

Dar orice sunt, așa cum sunt,
Tot am o mîngiere:
E tainica plăcere
De-a ști că merg către mormînt,
15 Și sunt acela care sunt.

ÎN ARCHANGEL

În Archangel e o fată
Cu ochi lungi, cu gene lungi,
Nu poți chipul să-i alungi,
Însă astfel de ciudată
5 Ca-n Archangel nu e fată.

Cu ochi lungi, cu gene lungi,
Zilnic ride, zilnic cîntă,
Veselia ei te-ncîntă,
Însă ea goleşte pungi
10 Cu ochi lungi, cu gene lungi.

Zilnic ride, zilnic cîntă,
Ți-ai da viața pentru ea,
Însă viața nu ți-o vrea,
E și drac dar e și sfîntă...
15 Zilnic ride, zilnic cîntă.

Că m-a topit sub al ei foc...
Curînd la hanul cel din vale,
Curînd la fata cea din cale...
Hi-hi! Hi-hai! E la noroc.

CINTEC

Aş vrea să plec la drum mai mare,
Dar nici pe jos, nici de-a-n călare
Şi nici cu carul cel de foc,
Ci c-o trăsură ferecată,
5 De zece cai în şir purtată...
Hi-hi! Hi-hai! într-un noroc.

Cu surugii pe deşelate,
Ce trec vîrtej prin şapte sate,
Hăind, minînd, gonînd cu foc,
10 Şi să m-opresc la han de vale
Ca să pîndesc o fată-n cale...
Hi-hai! Hai-hi! într-un noroc.

De surugiu dau o sfîntuică
Şi bez ciocanul cel de ţuică
15 Cu cit m-o duce mai cu foc;
Dar pentru fata cea subţire
Păstrez colea un pumn de lire...
Hai-hi! Hi-hai! într-un noroc.

Curînd, curînd la drumul mare
20 Să-mi uit de-a vieţii intristare,

PLECARE

Întindeți pînzele, băieți,...
Un vînt subțire se ridică,
Albastra mare se despică,
Pe cer alunecă nori creți...
5 Întindeți pînzele, băieți,
Un vînt subțire se ridică.

Urcați în virfuri de catarg
Și puneți steagul de plecare:
Durerea mea dacă e mare,
10 Pămîntu-acesta este larg...
Urcați în virfuri de catarg
Și puneți steagul de plecare.

De unde sunt și cine sunt
Voiesc să uit pe vecinicie...
15 Ah! de-ar sufla o vijelie
În valuri s-aflu un mormînt...
De unde sunt și cine sunt
Voiesc să uit pe vecinicie.

PORUNCI VERLAINIANE

Cu femeea fii bărbat,
Însă nu și-amorezat:
Cine inima-și păstrează
Nu oftează.

5 Cupa umpleți-o cu vin
Și imbată-te deplin:
Numai cine aiurează
Nu oftează.

Facă lumea orice vrea,
10 Nu zvoni că este rea:
Cine gîndul nu-și trădează
Nu oftează.

LA BESTII

Aveam o pasăre sărmană
Și-ndată ce-i duceam de hrană
Să cînte începea:

Părea

5 Că pasărea-mi vorbea,
Părea
Atunci că-mi mulțumea.

Aveam în curte un biet ciine,
Îl îngrijisem și-i dam pîine,
10 Și el, cum mă vedea,

Părea

Cu ochii că-mi vorbea,
Părea
Duios că-mi mulțumea.

15 Aveam în casă o pisică,
Era sălbatecă de mică,
Dar uneori, și ea,

Părea

20 Cu ochii că-mi vorbea,
Părea
Că nu mai este rea.

Iubite bestii ce-am avut,
Vă prețuiesc cînd v-am pierdut,
Și-nduioșarea mă uimește
25 Căci în natură — nencetat—
Din tot ce moare și trăiește
E numai omul un ingrăt.

COPIII

Am cinci copii: — Speranța mi-am pus-o în ei toată,
Și cînd se năpustește a cugetelor gloată,
Bătînd din aripi negre precum peste cîmpii
Aleargă corbi de iarnă prin vifore și zloată,
5 Îmi zic: Am cinci copii.

Am cinci copii, — și astăzi, cumplita nedreptate
Cînd iar mă încovoiaie sub vechea-i răutate
Și voi să intru-n luptă cu clasici miopii,
Învîng ale miniei simțiri întăritate
10 Și-mi zic: Am cinci copii.

Coprinde-mă, răstriște, în umbra ta fatală...
Mi-a fost întreaga viață injurie mortală...
Zdrobiți-mă, puternici călăi de satrapii,
Mi-e mina dezarmată... Dați ultima năvală,
15 Sunt laș: Am cinci copii.

NAIADA

Printre verdeața zmălțuită
De flori cu vesele colori
Se scurge apa încrețită
De-ai zorilor fiori.

5 Iar lingă țărmul cu răchite
Răsare goală pînă-n briu,
Cu sînuri albe și-mpietrite,
Naiada limpedelui riu.

Și pe cînd vîntul o sărută
10 Cu șiretlic de vagabond,
Ea zîmbitoare și tăcută
Își stoarce părul blond.

APOLOG

- Semănătorul printre brazde lăsa sămînța lui să cadă,
Ș-o parte i-o lua furtuna și paserilor o da-n pradă,
O parte s-așternea pe stîncă și să rodească nu putea.
Și altă parte pe sub iarba ce repede o-năbușea,
5 Dar partea ce s-oprea-ntre brazde, c-o însutită rodnicie
Îl răsplătea puțin la urmă...
—A semăna e datorie.

NOAPTEA DE MAI

- Astfel: fiindcă apogeul la care sufletul atinge
Cînd poartă cîntece-ntre aripi dă naștere la răzvrătiri,
Se poate crede că vreodată ce e foc sacru se va stinge
Și muzele că vor rămîne amăgitoare năluciri?
5 Vestalelor, cînd în picioare altarul vostru s-află încă,
Și primăvara cînd se-ntoarce și astăzi ca și alte dăți,
Și preschimbat cînd nu se află pămîntul falnic într-o
stîncă,
De ce v-ați reurca în sfera abstractelor seninătăți?
Închisă dacă vă e lumea, recoboriți-vă-ntre roze.
10 Parfumele din mai înalță reinnoite-apoteoze,
Și-n noaptea blondă ce se culcă pe cîmpenești virginități
Este fioru-mpreunării dintre natura renăscută
Ș-atotputerea Veciniciei de om abia întrevăzută.
Veniți: privighietoarea cîntă, și liliacul e-nflorit;
15 Cîntați: nimic din ce e nobil, suav și dulce n-a murit.
Simțirea, ca și bunătatea, deopotrivă pot să piară
Din inima îmbătrinită, din omul reajuns o fiară,
Dar dintre flori și dintre stele nimica nu va fi clintit,
Veniți: privighietoarea cîntă și liliacul e-nflorit.
20 Se poate crede că vreodată ce e foc sacru se va stinge,—
Cînd frunza ca și mai nainte șoptește frunzei ce atinge?
Cînd stea cu stea vorbește-n culmea diamantatului abis,

Izvorul cînd s-argintuiește de alba lună care-l ninge,
 Cînd zboară freamete de aripi în fundul cerului
 deschis?...

25 Vestalelor, dacă-ntre oameni sunt numai jalnice
 nevroze,
 E cerul încă plin de stele, și cîmpul încă plin de roze,
 Și pînă astăzi din natură nimica n-a îmbătrînit...
 Iubirea, și prietenia, dacă-au ajuns zădărnice,
 Și dacă ura și trădarea vor predomini în vecinicie...

30 Veniți: privighietoarea cîntă, și liliacul e-nflorit.

Vestalelor, dacă-ntre oameni sunt numai jalnice
 nevroze,
 Pămînt și spațiu își urmează sublimatele metamorfoze,
 Răsare cite-o nouă floare, apare cite-un astru nou,
 Se face mai albastru-adîncul, și codrul mai adînc se
 face,

35 Mai dulce sunetul de fluier, mai leneșă a nopței pace,
 Mai răcoroasă adierea, mai viu al stîncilor ecou;
 Mucigăitul smirc al văii cu poezie se vestmîntă,
 Pe prefiratele lui ape plutește albul nenufar...
 O mică stea e licuriciul, și steaua este un mic far,

40 În aer e parfum de roze.—Veniți: privighietoarea cîntă.

Posomorirea fără margini a nopților de altădată,
 Cînd sufletul pentru sarcasme sau deznădejde sta
 deschis,
 Cu focul stins, cu soba rece, rămase-n urmă ca un vis.
 E mai și încă mă simt tînăr sub înălțimea înstelată.

45 Trecu talazul dușmăniei cu groaza lui de nedescris,
 La fund se duse iar gunoiul ce înălțase o secundă
 Și stîncă tot rămase stîncă, și unda tot rămase undă...
 Se luminează întinsa noapte cu poleieli mîngîietoare,
 Și astăzi e parfum de roze și cîntec de privighietoare.

50 Vestalelor, numai o noapte de fericire vă mai cer.
 Pe jgheabul verde al cișmelei un faun rustic c-o naiadă
 S-au prins de vorbe și de glume sub licăririle din cer;
 Columbe albe bat din aripi și visurile vin grămadă,
 Iar picăturile urmează pe piatra lucie să cadă...

55 Băsmesc de vremile bătrîne, cînd zînela se coborau
 Din limpezimile albastre, și-n apa clară se scăldau...
 Reinviază ca prin farmec idilele patriarcale
 Cu feți-frumoși culcați pe iarbă izbindu-se cu
 portocale;

60 Pe dealuri clasice s-arată fecioare în cămăși de in,
 Ce-n mîini cu amforele goale își umplu ochii de senin,
 Și printre-a serii lăcrămare de ametiste și opale,
 Anacreon re-nalță vocea, dialoghează Theocrit...
 Veniți: privighietoarea cîntă în aerul îmbălsămit.

E mai și încă mă simt tînăr sub înălțimea înstelată...

65 Halucinat cînd este-azul, vederea este fermecată;
 Aud ce spune firul ierbeii, și văd un cer de aripi plin,
 M-așez privind în clarul lunii sub transparența
 atmosferei
 Și-n aeru-mbătat de roze sfidez atingerea durerii
 Cu cîntece năluțitoare cum sunt candorile de crin.

70 O! feerie a naturii, desfășură-te în splendoare,
 Regret suprem al fiecărui în tainicul minut cînd moare,
 Fiindcă tu ești pentru suflet repaos dulce și suprem.
 O! feerie a naturii, vindecătoare de nevroze,
 Ce ne-mbunești fără știință și ne mîngii fără să vrem,

75 Regret suprem al fiecărui, desfășură-te în splendoare
 În aer cu parfum de roze și cîntec de privighietoare.
 Veniți, privighietoarea cîntă în aeru-mbătat de roze.

Voind să uit că sunt din lume, voiesc să cred că sunt
 din cer...

Vestalelor, numai o noapte de fericire vă mai cer,
 80 Și-această noapte fericită la gîtul ei cu sălbi de astre
 S-a coborît pe flori roz-albe și pe pădurile albastre,
 A-ntins subțirile-i zăbranic și peste cîmp și peste văi,
 A-nseilat nemărginirea cu raze de argint și aur
 Și o cusu cu mii de fluturi și o brăzdă cu mii de căi;

85 A revărsat peste tot locul dumnezeiescul ei tezaur,
 În atmosfera străvezie împăciuirea și-a întins,
 Făcu să sune glas de buciium la focul stînelor
 aprins,
 Făcu izvorul să-l îngîne, pădurea să se-nveselească,
 Orice durere să-nceteze, și poezia să vorbească.

- 90 Pe om în leagănul ei magic îl adormi — și el uită —
Cu clarobscur mască uritul și șterse formele prea
bruște,
Făcu să tacă zbirniirea adunărilor de muște,
Și zise dealului să cînte, și dealul nu mai pregetă,
Și zise văilor să cînte, și văile se ridicară,
95 Cu voci de frunze și de ape, cu șoapte ce s-armonizară,
Și zise paserei să cînte, și la porunca uimitoare,
Se înalță parfum de roze și cîntec de privighietoare...
Iar cînd și mie-mi zise: „Cîntă!“, c-un singur semn
mă deșteptă,
Spre înălțimi neturburate mă reurcă pe-o scară sfîntă...
100 În aeru-mbătut de roze, veniți:—privighietoarea cîntă.

CASTELE-N SPANIA

De-ar vrea norocul să-mi zîmbească
Și să cîștig la loterie,
Aș duce-o viață-mpărătească,
Ascuns să nu mai mă găsească
5 În timpi de ani, ființă vie.

N-aș vrea să am măriri deșerte,
N-am nici-o sete de renume,
Aș înalța mereu concerte
La adăpost de griji și certe,
10 La adăpost de om și lume.

În colț tăcut de vreo Sahară,
Castel aș pune să-mi zidească,
Și scuturat de-orice povară,
Aș ridica spre ceruri scară,
15 De-ar vrea norocul să-mi zîmbească.

Ca-n basme masa mi s-ar pune
Și s-ar deșterne tot ca-n basme,
Bucatele cele mai bune
Ar apărea ca prin minune
20 Pe tăvi aduse de fantasme.

Prin vase de-aur și prin cupe
De cornalină și agată,

De silfi ușori, gentile trupe,
Ar tot turna zburînd în grupe
25 O ambrozie delicată.

De pe-o terasă înflorită
Privirea mea s-ar pierde-n cale
Sub frunzătura-nchipuită
De soare vesel strălucită
30 Și schinteind de portocale.

Fintîni de ape săritoare,
Ar răcori-o-n orice clipă
Cu picături nălucitoare
Ce-n urmă-n limpede izvoare
35 S-ar scurge leneș sau în pripă.

Iar împrejur de-acea grădină
Nimic, nimic decît pustie...
Pustia de nesipuri plină
Precum e cerul de lumină, —
40 De-aș câștiga la loterie.

Dar viața în singurătate
Mi s-ar urî și ea la vreme
Și mi-aș clădi atunci palate
Pe lingă țărături populate
45 De-ale amorului poeme.

Pe lingă Neapol am de știre,
Că e un cuib între verdeță,
Eu l-am văzut în părăsire
Ș-am fost coprins l-acea privire
50 De melancolica-i dulceață.

Acolo corpul mi l-aș duce,...
Ruina trage la ruină...—
Aș vrea ca moartea să m-apuce
Purtîndu-mi viața ca o cruce
55 Pe-un țărnam frumos de mare lină.

Dar câștigînd la loterie,
M-aș face ca și alții poate,

Și preschimbat prin avuție
N-aș mai căta o vizunie,
60 Ci aș voi să gust din toate.

Atuncea poate-n gînd mi-ar trece
Să țin în lume tren și casă,
Să am bufoni cu tivge sece
În contul căror se petrece
65 Și paraziți să am la masă.

Să treier podul în trăsură,
Să-mi rid de suferințe grele,
Iubindu-mi singura făptură,
Pentru stomac și pentru gură
70 Să fie ținta vieții mele.

Oh! simt, oh! simt că avuția
Pe om îl face rău să fie,
De-mi cîntă-n suflet poezia,
Să cînte-o face sărăcia...—
75 N-am câștigat la loterie.

ORCHESTRARE

Superbe note din pian
Ca o fanfară se revarsă...
Ah! arșă, inima mi-e arșă
De soare etiopian.

- 5 De pe viori fiori incet
Prin aer torc mătase fină...
Ah! plină, inima mi-e plină
De-o suferință de poet.

- 10 Dar cobza sună infocat;
Divini țigani cu ochii galbeni,
Cîntați, căci încă mai am galbeni
Să uit ce încă n-am uitat.

DUMINICA 12 MARTIE 1895

REVISTĂ SEPTĂMÂNARĂ

20 BANI BROSURA
DE 64 PAGINI

BIBLIOTHECA

ROMÂNĂ

CONTINE POESII DE ROMANI

ALEX. MACEDONSKI

PREȚUL ABONAMENTULUI: 8 Lei pe an, 4 pe 6 luni
3 lei pe trimestru

ADMINISTRAȚIUNEA: Str. ACADEMIEI 19 CASA MERCUS
ETAJUL AL DOILEA

BUCUREȘTI

TYPOGRAFIA DE LUX STRADA SMARDAN 24
NOUA CONCORDIA

1895

ALEXANDRU MACEDONSKI

EXCELSIOR

Editie Noua: A Opta Mic

Copriindend poesii ce au aparut in editiile precedente

*original
Alexandru Macedonski*

BUCUREȘTI

1897

NOAPTEA DE MARTIE

- Trebuia într-acea noapte ca să sufle vîntul rece,
Ca să viscolească-afară, ca și azi, neapărat,
Iar copacii printre crivăț la pămînt să se aplece
Cînd mă-mpinse-n astă lume pîntecul ce m-a purtat.
- 5 Maica-mea, de-a lungu-ntinsă, de-abia scăpă cu zile...
Moartea groaznică, ce-n umbră mulțumirea și-o rînjea,
Înghetată sărutare-și-aplecuse peste ea
Și pe-obraz îi scuturase flori de vinete zambile.
Doctorul, care-o scăpase, în acea învălmășeală,
- 10 Vrînd să șadă pe un scaun, doborît de osteneală,
Ca pe-o minge de nimica mă turtea nemijlocit,
Dacă doica ce, prin leafă, se afla interesată,
Nu sărea ca o leoaică să-l oprească deodată
Printr-un țipăt ascuțit.
- 15 Toți îmi fură împotrivă, numai doctorul, săracu'!
Se-nercase, făr' să știe, să mă scape de nevoi, —
Doctore, primi-te-ar sfîntul, și pe tine, doică, dracu',
Că mă nasc fără de voie nu puteați ghici și voi?
Voi puteați băga de seamă, cînd coprînși de turburare,
- 20 Că de voie nu se iese încheștat de două fiare, —
Și-mi făcusem datoria de-a voi să nu mă nasc...
Poate că trăisem încă într-această lume mare
Ce mă face ca să sufăr, ca să rid sau ca să casc.
Poate-mi aduceam aminte chiar de viețile-mi trecute,

- 25 Care, bune ca și rele, nu-mi fuseseră plăcute.
Poate cunoșteam ce este a trăi și a muri,
Poate nu mai vream să intru și să ies pe-aceeași poartă,
Poate că fugeam de viață, poate că-mi fugeam de soartă,
Poate vream în neființă, o problemă-a urmări,
- 30 Poate n-adunasem încă de pe cîmpul vecinicii
Toată iarba-nțelepciunii, toată floarea poeziei,
Poate nu-mi sosise timpul pe pămînt să reapar,
Poate vream să nasc vreun rege, poate vreun bandit
vulgar,
- 35 Poate vream tirînd în urmă o armată numeroasă
Ca să trag peste popoare brazda mea cea singeroasă
Și să renvieze-n mine Alexandru sau Cezar.
Poate vream să fiu vreun Neron peste-o altă Romă nouă,
Ca s-apar posterității cum și el ne-are nouă
Și să-i las ca o enigmă caracterul meu bizar.
- 40 Poate vream să fiu, din contra, un cioban-nnegrit de
soare,
Cu cămașa desfăcută peste pieptu-i de atlet,
Și să stau, cîntînd din buciium, într-a codrului răcoare
Pe cînd apele la vale, vorba lor și-o spun încet.
Poate vream ca să fiu umbră, poate vream să fiu lumină,
- 45 Trăsnet care mistuiește, aer, apă, fum, schintei,
Sau o floare ce pe țărături de piraie se înclină
Și dă vîntului, ce-i este amarez, parfumul ei.
Poate vream să fiu de toate sau nimica să fiu poate,
Poate chiar că niciodată să fiu om nu m-am gîndit,
- 50 Să m-adun de pe tot locul, să fiu *unul* strîns din toate
Și să-mi las nemărginirea ca să intru-n mărginit.
Și ce luptă trebuiește din ce sunt să fiu iar visul,
Și ce crude suferințe pînă ce să trec abisul
Ce desparte vecinicia de un trai și lung și mic;
- 55 Pînă ce uitînd de lupta ce-o dusei cu nenorocul,
Să-ncetez să mai fiu timpul și să nu mai fiu nici locul,
Și să pot să fiu din toate fără ca să fiu nimic.
Părul meu de așteptare o s-albească sau să cadă,
Ochii mei au să privească cite n-ar voi să vadă,
- 60 Pieptul meu are să geamă sub atingeri de dureri,
Corpul meu o să se plece cu încetul în ruine,
Mintea mea n-o să mai pună graniți între rău și bine,
Și veninu-amărăciunii îl voi bea chiar din plăceri.

- 65 Cel puțin de-am ști ursita ce îndeplinim în lume,
De-am ști golul care-l umplem c-o făptură și c-un nume,
Sau de-am ști de ce ne ducem, sau de-am ști de ce venim
Naștem oare pentru-a naște, și trăim ca să trăim?
Sau tot scopul nostru este să lăsăm mereu în urmă,
Prin copiii care-i naștem, alte umbre ca și noi
- 70 Ce-n pustiurile vieței, însemnează cite-o urmă
Ștearsă de furtuna vremii sau de alte urme noi?

- Toți îmi fură împotriva într-acea fatală noapte,
Și zdrobit de-mpotrivire m-am născut și am trăit;
Dar nici Muzele pe-atuncea, legîndu-mă în șoapte,
- 75 Nu puteau ca să prevadă c-am să fiu un urgisit.
Muzicele răsunară la botezul meu cu fală,
Și părea că intru-n viață pe o poartă triumfală
Iar purtat între dantele, de-ofițeri muiăți în fir
Mă plimbam din brațe-n brațe, fraged ca un trandafir.
- 80 Pare că fusese-o lume destinată să m-aștepte,
Și că am de moștenire tronuri pe-ale căror trepte
Pun coroane seculare toți feciorii de-mpărați.
A! batjocură amară!... Eu eram din condamnați,
Făceam parte din ocașii ce pe șubrede picioare
- 85 Își tîrăsc ale lor zile ca ghiulele-obositoare,
Și de-aveam să urc, cu timpul, pe vreo culme radioasă
Ca și eu să-mi aflu tronul, era tocmai pe Calvar,
Noapte, blestemată noapte, clipă rea și nemiloasă,
Înfierete-te azi plînsul ca și rîsul meu amar.

ZORI ROZE

(Imitație)

Pe sub migdali și pe sub roze
S-au dus în umbră zîmbitori;
Curgeau lumini din ceruri roze,
Vocalizau privighetori.

5 Curgeau lumini din ceruri roze,
Erau copii fermecători,
Și coronați de-apoteoze
Se socoteau nemuritori.

10 Și coronați de-apoteoze
Treceau-naînte șoptitori;
Pe sub migdali și pe sub roze
S-au dus în umbră zîmbitori.

BANCHET LA CURTE

(Poezie coreeană)

Vesel fumează din cupe vinul roșu, generos,
Beau curtenii și s-aude cite-un hohot fioros,
Dar poporul e afară ce se vaietă și plînge...
Vinul fumează din cupe, vesel, roșu — dar e singe.

5 Piramidele de cărnuri mii de poftă răzvrătesc,
Și monarhul le privește cu un zîmbet părintesc,
Dar cetatea este plină și de groază, și de jale...
Piramidele de cărnuri sunt victimele regale.

10 Ard în sfeșnice de aur parfumate luminări,
Însă ceara li se scurge cu-nnegrite lăcrămări,
Și serbarea se urmează c-o grozavă-nverșunare
Toți se-nalță și închină... —E a țarei-mormîntare.

PRIETENIE APUSĂ

I

Moara ta zăcea-ntr-o vale liniștită — printre ulmi —
Pitorescă o zărirăm printre plante urcătoare,
Și era prietenie între noi, și zi cu soare,
Zi de vară-apunătoare spre poeticele culmi.

5 Într-o vale liniștită moara ta dormea în pace
Și pîrîul fără zgomot o scâldea și se ducea,
Nici o șoaptă omenească adierea n-aducea,
Ci abia ieșea un freamăt de sub frunzele opace.

10 Moara ta zăcea-ntr-o vale liniștită — printre ulmi, —
Și era pîrîul neted ca un luciul de oglindă;
Însă soarele de vară își sfîrșise-a lui colindă...
Se-nnopta prietenia și poeticele culmi.

Moara ta zăcea-ntr-o vale liniștită — printre ulmi. —

II

15 Casa ta privea-ntr-o stradă luminoasă și voioasă...
Avea dafini la intrare și năuntru ei cînta
Visul clar al poeziei, voce-n veci armonioasă,
Cînd e-n taină-nsuflețită de-o simțire ca a ta.

Luminoasă și voioasă ți-era casa părintească...
La intrare verzii dafini o-nfloreau fermecători,
20 Avea aer împrejurii, soare cald s-o poleiască
Casa ta ce-adăpostise anii tăi surizători.

Casa ta privea-ntr-o stradă luminoasă și voioasă,
Și puteai să dormi năuntru de restriște neatins;
Însă, —soarta e pe bunuri pămîntești invidioasă...
25 Cînd un vis ne nălucește, strălucește, și s-a stins:

Casa ta privea-ntr-o stradă luminoasă și voioasă.

III

Inspirarea te-aripase să atingi înalte culmi,
M-ai chemat să-ți fiu prieten — frați de cruce ne legasem,
O simțire și un cuget să ne turbure jurasem;
30 Moara ta zăcea devale, liniștită — printre ulmi. —

Către culmile înalte inspirarea te-aripase:
Pentru mine erai zeul unui vis olimpian,
Visătoarea armonie ce răsare pe pian
Și de care al meu suflet iubitor, s-amorezase.

35 Te-aripase inspirarea să atingi înalte culmi,
Și pornisem, mină-n mină printre-a vieții mișelie,
Învrăjbiți ne ducem astăzi în fatala vijelie...
Moara ta zăcea devale, liniștită — printre ulmi —

Te-aripase inspirarea să atingi înalte culmi.

VAPORUL MORȚEI

Între nori și între apă se ducea fără-ncetare
Rătăcit din orice cale sub trăsnetul lui catart;
Valuri-valuri dînd năvală și smucindu-l tot mai tare
Îl făceau să șovăiască peste pîntecul cel spart.

5 Vîntu-n funii șuierîndu-și uriașa simfonie
Alerga săpînd prăpastii în adîncul guraliv,
Răspîndînd în largul mării o-ndîrjită ironie
Printre urlete grozave de dușman nemilostiv.

10 Noaptea neagră de pe valuri îl vedea ca o nălucă
Punct mai negru pe cerneala orizonului rotund,
Fără om ca să-i dea suflet, fără minte să-l conducă
Peste unda lătrătoare de la creștet pin-la fund.

15 Călătorii și matrozii putrezeau pe puntea rece,
Frunți albastre, buze vineți, pumni închiși și ochi sticleți,
Toți muriseră de-a rîndul: cinci și șase, opt și zece,
Și zăceau, mormane-nalte, galben-verde muceziți.

20 Repezi fulgere prin noapte albăstreau de răutate,
Spîntecînd în larg văzduhul sub tăiușul lor de foc,
Și-n zigzaguri ce iau văzul prin colori amestecate
Se stingeau șuierătoare într-al valurilor joc.

Cîte-un chip ieșea deodată pentr-o clipă în lumină
Cînd de om trăit pe mare sub un vînt argăsitor,
Cînd de tînăr cu păr galben și cu buze de vergină
Înghețate înainte de-a-și șopti poema lor.

25 Și prin iadul de-ntuneric se ducea vaporul morții,
Pe un pîntec sau pe altul aplecînd al lui schelet,
Dimineața-ncremenită sta în cer pe pragul porții
Și muia cu lacrimi negre nuanțatul ei buchet.

PRIMĂVARA

Sub flori de măr
Ce mi se scutură în păr
Se umple sufletul de soare;
Pe orice frunți suferitoare,
5 Oh! ningeți albe flori de măr.

Sub liliac
Sunt paseri dulci ce nu mai tac,
Concert de voci mîngietoare:
Sărmani cu inimi gemătoare,
10 Uitați, dormiți sub liliac.

Pe sub cais
Din aripi bate albul vis
De-o inocență răpitoare:
Amanți cu inimi arzătoare,
15 E fericirea sub cais.

Sub nucul lat
Te afli însă izolat
Și-n umbra lui îmbătătoare
Trecutul naște ca o floare:
20 Ah! de-aș muri sub nucul lat.

BUCOLICA UNDĂ

Bucolica undă adoarme în tihna de salcii pletoase
Ici-colo trăsните cu aur de-a soarelui apoteoză,
Cînd, fragezi păstori, în penumbră, albesc ca idile
frumoase,
Și goi izbucnesc dintre salcii — eglogă lactee și roză.

5 Bucolica undă-i primește molatică și-nfiorată,
Sub blonzii cu plastice forme se simte schimbată-n
femeie,
Prelinsă pe nudele corpuri ea tremură, și purpurată
O scutură cinic dar dulce mișcări onduloase de-almeie.

PE BALTA CLARĂ

Pe balta clară barca molatică plutea...
Albeți neprihănite curgeau din cer; — voioase
Zimbeau în fundul apei răsfrîngeri argintoase;
Oh! alba dimineață, și visul ce șoptea,
5 Și norii albi — și crinii suavi — și balta clară,
Și sufletul — curatul argint de-odinioară —

Oh! sufletul! — curatul argint de-odinioară.

MĂ UIT LA CER

Mă uit la cer și la pămînt:
Frumos e cerul și pămîntul,
Dar port în suflet un mormînt,
Și-ntr-insul, mort, avîntul.

5 Ah! doarmă dus acel mormînt
Cu imne pline de misteruri...
Prea bun am fost pentru pămînt,
Prea rău sunt încă pentru ceruri.

ASUPRA PRIMULUI MEU VOLUM

Privind la bietul meu volum
Legat frumos cînd stă pe masă,
Melancolia mă apasă:
El e bagajul meu de drum.

- 5 La soartă însă mă supun...
Și dacă moartea mă va cere,
Încăi îmi zic ca mîngiere
C-am fost în lume rău și bun.

NOAPTEA DE FEBRUARIE

Mi s-a părut întotdeauna un ce scribos și crud
Ca dupe-o noapte de orgie, pe buze încă de vin ud
Să te cobori în acea ocnă la care s-află condamnate
Nenorocitele ființe ce se numesc: prostituate.

- 5 Mi s-a părut întotdeauna că este-o crudă profanare
Să uiți că mumă ți-e femeia și că în pîntec te-a purtat,
Nepăsător să pui pe buze o feroasă sărutare
Precum se pune un stigmat.

- Și cîtă osebire este între amor și infamie,
10 Între cădere și cădere, sau sărutări, și sărutări...
De-o parte, tainică plăcere ce se-nfășoară-n poezie,
De alta, bestialitatea unei reci înflăcărări.
O! și cît am plins pe soarta bietelor nenorocite
Care nu pot ca să aibă nici voință de-un minut,
15 Cu blestemele pe buze de-alte buze-năbușite,
Cu palpitate pentru-oricine — cunoscut — necunoscut;
Seara este-o îngrozire pentru unele din ele,
Nededate încă bine cu mîrșavul povirniș;
Altele, mai decăzute, mai deprinse, sau mai rele,
20 Rîd de cele care-au lacrimi sub al genelor umbrîș...
Lacrimi?... Nu mai știu să plîngă de o
vreme-ndelungată...
Lacrimi?... Au vărsat destule ele, care nu mai plîng...
Lacrimile nu dau pline, și nici jimbla cea uscată

Nu se cumpără cu ele, dacă pică sau se string.

- 25 A! Civilizare! Secol de progres și industrie,
Ai mașini de aburi duse, și cu trăsnetul te joci,
Secol plin de prevedere, secol de filantropie,
Tu ai întrecut desigur ale Romei vechi epoci,
Împărat atotputernic, pe uscat ca și pe valuri,
30 Îți îndeplinești menirea și nu am de zis nimic,
Dai femeilor calvaruri și poeziilor spitaluri,
Secol de filantropie, cine zice că ești mic?

II

- Viscoalea cumplit afară și era o noapte sumbră,
Se ghiceau, plutind prin colțuri, bestiale năzuinți,
35 S-arătînd ale lui clape, un clavir zîmbea din umbră
Ca o tină ră femeie ce-și arată albiu dinți.
Scaune și canapele avînd droturi sfărimate
Prin zgîița lor damască de un verde spălăcit,
Dau afară-n șomildoace, dintre pînteci scufundate,
40 Cîlțul obosit de slujba unui loc neodihnit.
În pereți, vreo două cadre de femei în pielea goală,
Ca în piepturi să deștepte a dorințelor răscoală,
Iar pe scaune, trîntite, citeva cadavre vii,
Mute între ele, însă, vorbărețe dacă vii...
45 Ele toate poartă-n față ca pecetie cumplită
Sufleteasca prăvălire pentru veci întipărită...

- O femeie mai bătrînă le dezmiardă părintește —
Lina este deocamdată mai frumoasă, — și-o iubește
Deocamdată, dintre toate, într-un chip deosebit...
50 Însă nu disprețuiește nici pe Mimi — o nebună
Ce știind ca să-ndrăgească, de nimica nu e bună...
Nici pe Liza, nici pe Mița, nici pe Ana — unguroaică
Care poartă singe roșu sub o piele de nemțoaică.
Toate fetele sunt bune, și a cărnii exploatare
55 Să-nzecească capitalul într-un singur an e-n stare.

III

Zoe — fată mai brunetă — la fereastră alergase...

- Ea, pesemne, c-auzise sunetul de clopoței,
Căci o sanie în curte pe zăpadă-alunecase,
Și intrară în odaie cîțiva tineri derbedei:
60 Erau patru — între care, un vlăjgan scăpat de școală,
Care încă nu-nsemnase pe a vieții sale coală
Cu condeiul voluptății vorba magică „Amor“.
Mai frumos ca sfîntul Gheorghe, își da aere viteje...
Ele — repede ghicindu-l, se-ncercau să-l prindă-n
mreje,
65 El, roșînd ca o cireasă, se făcea-ntreprinzător,
Și cu vinul ce băuse, ca turtit să fie bine,
Și cu ochii mari și negri ce cătau în ochii lui,
Îi părea cum că odaia se-nvîrtește, și, în fine,
Lesne poți să mergi la vale, dar cu greu la deal te sui.
70 Unul cite unul, dînșii, cite patru, dispărură
În odăile de-alături cufundate-n umbră sură,
Făr-a număra cadavrul ce-l avea fieștecare
Ca mecanic să palpate sub a buzei sărutare.
Cite patru, și sunt tineri! Cite patru, și din ei
75 Ce-și prostituie junetea la pierdutele femei,
Cangrenindu-și corp și suflet cu o minte neînțeleaptă,
Se va naște viitorul, și posteritatea dreaptă.

IV

- Dar din trei, uitate-n jeturi, cea mai tină ră-adormise,
Însă somnu-nseninase chipul veșted și-ncrunat,
80 Scuturînd pe alba frunte umbra jalnicelor vise,
Cînd copilul dinăuntru ieși palid, dar bărbat...
O mîndrie triumfală corona frumoasa-i față,
Și din ochii lui în cercăn care veseli dau ocol,
S-ar fi zis, de orișicine, preursirea că-l răsfață
85 Și că este dintre-aceia care-ajung la Capitol,
Că de groaza lui dușmanii au dosit-o ca mișei...
Nu! Victoria cea mare, bătălia cîștigată
Nu este decît podoaba tinereții, dezbrăcată
90 Pe un corp ce i se dase pe-o monedă de cinci lei.

Mai veni puțin la urmă un bătrîn uitat de vreme,
Rămășița lui de zile ca să-și dea mai iute-n jaf

Pătrunde, voios și sprinten, fără s-aibă a se teme,
Căci izbînda bărbăției și-o găsise într-un praf.
95 Mai veni și o ființă cu privirile în ceață,
Ce intra, precum se intră în oricare cafenea,
Ca să-ți iei cu nepăsare lingurița de dulceață
Și să pleci trîntind în tavă gologanii pentru ea.

Mai veni... — Nesfîrșită ar putea ca să ajungă
100 Lista celor care intră, lista celor care ies...
Primăvara, ziua crește, însă noaptea e tot lungă
Pentru carnea ce se vinde palpitînd sub interes.
O! și cugetînd că, poate, înjositele ființe,
Dacă n-ar fi fost în lipsa ticălosului metal,
105 Ar fi mame, coronate cu speranțe și credințe,
Iar nu frunze tăvălite într-al uliței canal.
O! și cugetînd că, poate, dacă-ar fi avut în lume
Inimi pline de iubire să le țină loc de mume,
Sprijinul vreunui frate, care vine cînd îl chemi,
110 Sau mingiетоarea voce a prieteniei sfinte,
Cu poveștile-nțelepte din risipa-i de cuvinte,
Spuneți-mi, e cu putință să te-oprești să nu blestemi?

V

Luminările scăzute șovăiau — și prin odaie
Focul ce murea în sobă c-o albastră vilvătaie
115 Flutură, trecînd pe chipul unei searbăde femei.
Singură mai rămăsese dintre celelalte toate...
Însă, din minut în altul, rîndul o să-i vie poate —
Și va trebui, atuncea, ca să-și facă rîndul ei.
Încă-n floarea vieții sale, ea ce este mai trecută,
120 Este însă osîndită ca să fie mai pierdută,
Să se plece, mai supusă, la un semn — la un cuvînt...
O țineau de milă, poate, sub acel coperămînt,
Și cînd aspra sărăcie zilnic se însărcinează,
Pe tăblițele pierzării să înscrie nume noi,
125 Mila, într-o dimineață, te căiește, și oftează,
Dar te ia frumos de mină, și te-aruncă în noroi.
Ea știa prea bine aceasta, și supusă la poruncă

Își urma osînda vieții într-a vițiului muncă,
Iar Frineie, despletită, își făcea un pedestal
130 Dintr-a corpului osîndă, dintr-a vorbeii degradare,
Și din tot ce îngrozește, și din tot ce e în stare
Ca să smulgă trandafirii dintr-un suflet virginal,
Sau să facă să tresară patimile-n amoțire
Dintr-un suflet peste care, ca un vînt de pustiire,
135 A trecut desfriul rece cu instinctu-i bestial.
Însăși fetele pieirei o priveau cu îngrozire,
Sau cu scîrbă, de la dînsa, întorceau a lor privire,
Nevorbindu-i timp de ore, și de zile, și de luni;
Ea-nfrunța cu nepăsare revoltatele furtuni...
140 Trăsnetul putea să cadă, c-ar fi ris și-atuncea încă...
Inima i se schimbă în prăpastie adîncă,
Pe-ale cărei margini triste nu mai crește iară chiar.
Și din care nu reurcă nici răsunetul afar'.
Unde se gîndește, însă, stînd în jețul ei trîntită?...
145 Fața ei odată mută e acuma însuflețită...
Iat-o... Pare că vorbește fără a zice un cuvînt...
Pare c-o-nfășoară vâlul unei creșteri îngrijite...
Pare-a nu mai fi femeia cu simțirile timpite
Și c-a tresărit cenușa într-al inimei mormînt.
150 Care vis o nălucește?... Care inger o însuflă?...
Iat-o... Se ridică, umblă... — pe cînd vîntul care suflă
Bate-n geamuri, bate tare, și le zguduie cumplit...
Fîlfiesc în candelabre luminările deodată...
Însă ea se îndreptează, palpitînd transfigurată,
155 Spre clavirul ce-i zîmbește printre fildesu-nvechit.
Degetele-i deșirate calcă clapele sonore...
Armonia se deșteaptă, lenevoasă, la-nceput,
Visătoare ca fecioara cugetînd în timp de ore,
La bărbatul ce iubește fără ca să-l fi văzut.
160 E melancolia dulce dintr-o tainică-adiere...
E murmurul plin de șoapte al pîriului duios...
E o voce ce șoptește, ca să-și uite de durere,
Un refren din cîte-un cîntec simplu și copilăros.
Însă, fiecare notă, e o perlă care scapă
165 De sub degetele albe ce alunecă pe clapă
Ca să meargă să se spargă cu un sunet cristalin...
E o melodie sfîntă de pe-o harpă inspirată,
Este dulcea sărutare de pe buza adorată,

Este-a îngerilor voce dintr-un cer de soare plin.
 170 Și cu cît clavirul varsă note mai armonioase,
 Cu atîta se fixează ochii ei deschiși și mari
 Într-o ceață, pe sub care vede zilele-i frumoase
 Strecurîndu-se întocmai ca fantasmе legendari...
 Vede casa-i părintească și cu strașinile-i late
 175 Pe sub care se agață cuiburile dărimate...
 Rîndunelele pe-alături dau ocoale neîncetat;
 Mumă-sa-n pridvorul verde o privește cum se joacă,
 Fetele vin la fîntînă, pe cînd popa-n toacă, toacă
 La biserica din sat.
 180 Soarele pe după dealuri cu încetul se ascunde
 Și aruncă o privire poleită peste unde,
 Roata morii se-nvîrtește, vîntul suflă prin zăvoi,
 Turmele de la pășune trec mugînd în jos pe vale...
 Clopoțeii de la capre zăngănesc voios în cale...
 185 Scumpa ei copilărie se rentoarce înapoi.
 Însă scena se preschimbă, pe cînd rîuri de-armonie
 Se revarsă în cascade de sub degetele ei,
 Și pe coardele sonore trece-ntreaga ei junie,
 Trece prima ei iubire, primul vis de poezie,
 190 Care face să vorbească inima unei femei.
 Dreaptă ca o somnambulă, ea lovește-automatic
 Fildeșul sau abanosul învechitului clavir,
 Pe cînd ochii ei în zare urmăresc un chip simpatie
 Rentregînd cu-ncet conturul unui dulce suvenir.
 195 Vîntul scutură fereastra! — Ea nu vede, nici n-aude!
 Focul moare trist în sobă, luminările pălesc...
 Ea tresare — ea renaște — geme cu accente crude,
 Căci și clapele au limbă, căci și clapele vorbesc.
 E pierdut, pierdut trecutul! E pierdută fericirea...
 200 În prezent, nici chiar nădejdea, viața moartă,
 și-njosirea...
 În trecut, era iubire, erau raze, era trai...
 În prezent, ticăloșia; în trecut, un vis de mai.

VI

Începuse, făr' să știe, pe divinul *Trovatore*,
 Operă care vorbește cu poezii-n orice ore,

205 Și pierdută-n reverie, ajunsese-n acea parte
 Cînd durerea-n Mizerere printre inimi se împarte
 Și cînd Verdi împrumută note de privighetori
 Ca să zboare, dus de ele, pîn-la cei nemuritori.
 Ochii ei pierdeau cu-ncetul fixitatea lor grozavă,
 210 Și pătrunsă de-o simțire dureroasă, dar suavă,
 Degetele-i descărnate de-abia mai izbutesc
 Din clavir să redeștepte cîntecul dumnezeiesc...
 Mizerere! Mizerere! Dînsa-n lacrimi izbucnise...
 Pe octavele-amuțite mîinile-i încremenise...
 215 Ea uitase ce e plînsul de sunt ani îndelungați...
 Armonie! Limbă sfîntă, care e ș-a ta putere
 Dacă faci să curgă lacrimi ca o dulce mîngiere
 Chiar din ochii ce de ele se arată mai secați?
 Care e ș-a ta putere, tu ce-nsuflețești îndată
 220 Chiar cadavrul unei inimi într-un piept înmormîntată,
 Și aci ne faci să plîngem și aci, ca să zimbim?
 Nu ești tu vreo voce dulce de prin ceruri exilată
 Dacă tu ne faci cu ele ca prin farmec să vorbim?
 Armonie! Limbă sfîntă, limbă plină de simțire,
 225 Tu dai cîntecului aripi și-l înalți de la pămînt...
 Între suflete și ceruri ești trăsura de unire,
 Și cînd nu mai cînți în suflet, omul intră în mormînt.
 Ea plîngea... Era scăpată... Dar, c-o grea scîrțîietură,
 Ușa se deschise-atuncea, și-njurînd de dumnezei
 230 Un băcan cu ceafa groasă, mirosînd a băătură,
 Puse-o lungă sărutare pe-ofilita ei figură...
 Toți ne-avem destinu-n lume... El pe-al său, și ea
 pe-al ei.

NIPONUL

Fantasmagoric de colori,
Cu coperișuri lucitoare,
Sub largă purpură de flori
Niponul magic rîde-n soare.

- 5 Idolatrat de călători
Pe marea lui străvăzătoare
Scamatorie de colori
Și jucărie răpitoare,

Niponul magic rîde-n soare.

PE UN ALBUM

- Delicată procreare, cuib de visuri feminin,
Plin de fragede iluzii ce încep să te frămînte,
Fată încă visătoare pe sub genele rășfrînte,
Poartă-ți încă scutierul în al gîndului senin,
5 Însă nu-l lua în brațe ca să nu te descînte.

IN NOAPTE

Albastră era noaptea și fragedă natura,
În cer plutea răzleață o pulbere opal,
Dar valuri îndrjite urca în mine ura,
Domnea Satan în mine, magnific inger pal.

5 Erau muiate-n aur abisurile-albastre,
Safire luminoase eliptic gravitau,
Clipeau diamantate oștirile de astre
Și-n pace să reintre zadarnic căutau.

10 Și valuri îndrjite urca în mine ura,
Domnea Satan în mine, magnific inger pal...
Albastră era noaptea și fragedă natura,
Și-n cer plutea răzleață o pulbere opal.

LIBELULE

Libelule grațioase
Zboară-n aerul de vară...

Au corsete minuscule,
Și pe aripi radioase
5 Readuc speranță clară:

Zi de vară, libelule.

Peste tot metamorfoză,
Poezie, schinteiere,
Și sub glorie solară,
10 Delta fragedă și roză,
Iar, suavă mingiere:

Libelule, zi de vară.

Apoi, din frământarea lucioasă ce zărea
Că sapă împrejurii o roșie viltoare
Din care e ajunsă de flacări arzătoare,
Simți că se aruncă Satana peste ea.

ÎN ATELIER

„Voiesc, iubite pictor, o pînză cum n-a fost...
Să văd din întuneric că iese-n pielea goală
Satana care-n mine stîrnește o răscoală
Pe cînd zadarnic caut de el un adăpost.

5 Îl văd frumos și searbăd, aproape o fecioară,
Avînd pe-o gingășie de Bacchus indian
O frunte visătoare sub păr de-atenian
Și-n buzele-i de flacări cutremure ce-omoară.

Fă-l dulce totdeodată ca taina unui vis
10 Ce-n leagănu-i de aur te-adoarme cu blîndețe
Atunci cînd plin de viață și beat de tinerețe
Te lași pe nesimțite s-aluneci spre abis.

Sau scoate-l dimpotrivă din negura cu șoapte,
Nălucă fără seamăn cu ochii schinteînzi,
15 Întocmai cum e-n clipa sălbaticii izbînzi
Cînd sufletul mi-l soarbe în fiecare noapte.“

Și jalnica ființă, furată de-aiurare,
Cînd pasul și-l mai duse prin largu-atelier,
Isterica privire pe niște lănci de fier
20 S-opri încremenită de-a lor străfulgerare.

HORA

- Era zîmbitoare,
Cîntînd se ducea. —
În cer era soare
Și flori pe vilcea.
- 5 Pe lîngă izvoare
Voioasă trecea. —
În cer era soare,
Și flori pe vilcea.
- 10 Sub ulmi la răcoare
Să șadă-i plăcea. —
În cer era soare
Și flori pe vilcea.
- Era zîmbitoare,
Cîntînd se ducea... —
15 În cer era soare,
Și flori pe vilcea.

NOAPTEA DE IANUARIE

I

- Deznădejde fioroasă, strălucitu-mi-ai pe frunte,
Și încinsu-m-ai cu flacări care-ntreg m-au mistuit,
Nu mi-ai pus pe piept o stîncă, mi-apăsași pe el un
munte,
Dar mi-ai dat ș-a ta putere spre a nu fi de el strivit.
- 5 Îmi făcuseși o coroană ce ca pietre nestemate
Avea lacrămile mele ce luceau la focul tău;
M-ai ținut în orice clipă cu simțirile-ncordate,
Mi-ai fost soră preaiubită și mi-ai fost și crud călău.
Ca Iacov frumos și tînăr ce-adormise la fîntînă,
- 10 Deșteptat fără de veste de un înger lucitor,
Mă chemași la luptă cruntă și ai vrut să-mi fii stăpînă
Și să-mi pui pe beregată uriașul tău picior...
Ca Iacov intrai în luptă ș-am ieșit ca el de-asemeni,
Și nici tu nu ești învinsă și nici eu învingător,
- 15 Dar alături de-oboșeală ne-am culcat ca niște gemeni
Ș-am dormit, de este-o vreme, într-un somn îngrozitor.
- Lumea care este-o mare cu talazuri furtunoase
Mi-a văzut a vieții navă ici și colo alergînd,
Dusă-n voia întîmplărei pe-adîncimi întunecoase,
- 20 Care n-au fost măsurate nici de ochi și nici de gînd.
Spre limanul care-l caut mă tot ducea-a mea simțire,
Dar pe cînd îl cred aproape nici în suflet nu-l gădesc,
Și pe veci aceeași groază port și-n minte și-n privire,

Către nici un țarm al vieții n-am s-ajung să odihnesc.

- 25 Lemnul dacă arde-n vatră a rămas cenușă rece,
Ce mai caut oare-n lume dac-am dat tot ce-am avut?
Sunt un soare care-apune, sunt un cîntec care trece,
Sunt o frunză care zace pe al vieții negru lut.
M-am născut în niște zile cînd tîmpita burghezime,
30 Din tejghea făcînd tribună, legiune de coțcari,
Pune-o talpă noroioasă pe popor și boierime;...
Zile cînd se-mparte țara în călăi și în victime
Și cînd steagul libertății e purtat de circiumari.

II

- Inimi reci ca vîntul iernei, psalmodii pe-același metru,
35 Voi, ce vecinic infrinate de al liniștii tic-tac
Regulat orele vieții bateți ca un cronometru,
Știu că versurile mele în adîncul vostru tac.
Ele nu vă spun nimica, — sunt cuvinte fără viață,
Cel mult sunete deșerte pentru moartea ce vă-ngheață;
40 Dar pe harpa mea de aur poezia va zbura
Și acum și totdeauna; — și puteți rămîne mute...
Lara și Romeo vocea vor veni să-mi împrumute,
Și cu dinșii pe-ai mei umeri aplecați ca niște îngeri
Se vor smulge de pe buze-mi armonii muiate-n plîngeri.
- 45 Credeți oare că un cîntec cînd din suflet se revarsă
Se așteaptă să răsune printre suflete de morți?
Credeți oare că o frunte cînd de foc ceresc e arsă
Și străbate c-o schinteie l-ale raiurilor porți,
Vrea să știe de-omenire, cînd pe-a cerului cărare,
50 Coronați de-o strălucire de lumini dumnezeiești,
Heruvimii se coboară într-a gîndului cîntare
Pentru-a-i da și consfințirea armoniei îngerești,
Sau că roua pică, poate, pentru frunze ce zac moarte
Prada pulberii în care le ia vîntul să le poarte?
- 55 Însă voi, ce-ați plîns cu mine pe ruinele simțirei,
Frații mei de cugetare, frații mei de suferinți,
Voi, ce-ați fost luați ca mine pe-aripa nenorocirei,

- Dînd la vînturile soartei aspirații și credinți,
Voi, care-ați trăit ca mine între cearcăne înguste,
60 Sfișiți de-al vostru suflet ca de lacome lăcuste,
Voi puteți a mă-nțelege, căci voi singuri ați trăit...
Este o poemă-ntreagă de-a fi plîns și suferit.

- Voi care cunoașteți viața sub oricare formă — voi,
Frunze veștede, purtate de răstriște prin noroi,
65 Voi care-ați umblat pe uliți fără haine, fără plîne,
Și v-ați dus prin ploii și zloată cum se duce cite-un cîine,
Ridicînd în lupta vieții frunți semete de eroi,
Voi, nesiguri nici de astăzi și nesiguri nici de mine,
Voi puteți a mă-nțelege, căci voi singuri ați trăit...
70 V-a fost frig și v-a fost foame, însă nu v-ați umilit.

- Voi, care în nopți senine ați pîndit pe sub ferestre
Pe cînd luna-mbracă zidul cu tapetele-i maiestre,
Pe cînd vîntul pleacă fruntea teiului mirositor;
Inimi vecinic zbuciumate, sub al dragostei fior,
75 Tineri care, din femeie, v-ați făcut o zeitate,
Corpuri necorupte însă, suflete electrizate,
Voi puteți a mă-nțelege, căci voi singuri ați trăit...
Este o poemă-ntreagă să poți zice: „Am iubit“.

- Voi ce-ați fost purtați pe aripi de-o cerească inspirare,
80 Geniuri ce-mbrățișarăți toată-nvățătura mare,
Voi ce-ați despîcat natura c-o privire de vultur,
Cugete, adînci prăpastii ca al cerului azur,
Harpe tainice atinse de suflarea nemurirei,
Spirite-ale vecinicieii, raze-ale dumnezeirei,
85 Voi puteți a mă-nțelege căci voi singuri ați trăit...
Sufletul e o poemă cu un cer nemărginit.

- O! dar voi, care prin viața ce pe buni și răi adapă,
Treceți fără-a lăsa urme ca și ciinele prin apă,
Grași, pedanți, burdufi de carte și de-nvățătură goi —
90 Bogătași ce cu piciorul dați la inimi în gunoi,
Parveniți fără rușine, mizerabili ce la cîrmă
Faceți salturi de păiațe pe frînghiie sau pe sîrmă,
N-am cu voi niciun amestec, căci în lume de-ați trăit,
Este o satiră-ntreagă faptul că v-ați zămislit.

III

95 Aide, soartă nempăcată, scoală-te din nou la luptă...
Sau dă-mi viață, sau dă-mi moarte căci din somn m-am
deșteptat;

Ia pumnalul laș dar sigur, dacă sabia ți-e ruptă
Să-l infigi pîn' la prăsele într-un suflet revoltat,
Sapă-mi groapa cît de-adîncă, fă-mi dușmani chiar
dupe moarte

100 Cînd topit îmi va fi corpul, voi fi cîmpul plin de flori,
Inimile simțitoare au la piepturi să le poarte —

Voi fi cer, parfum și șoaptă, și nu poți să mă omori.
Poți s-apeși peste-ai mei umeri cu puteri nenduplecate,
Poți să-mi storci cumplite lacrimi sau un rînjat fioros,

105 Voi găsi în orice timpuri cîte-o inimă de frate,
Voi găsi în orice timpuri un răsunet mîngios.

Dar cum noaptea sta să piară, ca prin visele-adorate
M-am simțit mai viu, mai tînăr, cu durerile-alinate,
Ș-am zîmbit..., uitînd veninul care-n suflet mi s-a
strîns,

110 Căci, firește, viața este tot ciudata comedie
Care-amestecă-mpreună și dureri și bucurie,
Punînd lacrimi lîngă zîmbet, punînd zîmbet lîngă
plîns.

A. MACEDONSKI

EXCELSIOR

POESII

12332

12332
12332

A Decea Mio

Alex. Macedonshi

Excelsior - Excelsior

Albina De Aere - Sensuale - Flori
Saere.

Ediunea Nae Varietate

HOMO SUM

C-o admirare prefăcută sau c-un adinc entuziasm,
Zadarnic ziceți, dulci prieteni, că-mi uit făptura
trecătoare;

Zadarnic singur, citeodată, pentru a scăpa de-al meu
marasm,
Încerc să cred că este astfel și să mă pierd cu ochii-n
soare,

5 În pacea spațiului vecinic, în lumea sfintelor extaze.

Și tot zadarnic chem în suflet inflăcărea unui
psalm,
Făcînd din cîntec o minune prin împletirea unei
frazе...

Mă redeștept curînd același, și-n mine nu se face
calm,
Ci lacrimi port sub orice vorbă pe cînd în cîntece pun
raze,

10 Minciuni cu care caut zilnic să-nșel necazurile mele.

Poet furat pe veci zadarnic de cerul larg și policrom,
Azvirle harpa de alb fildes și uită calea către stele,
Te afli încă-n cercul vieții: Ești încă om, ești încă om.

FINTINA

I

Cunosc o fintină pe valea umbrită:
Un grangur de aur cîntînd m-a-ndemnat
S-adorm între frunze de plopi și răchită,
Să uit de orașul în care-am oftat.

- 5 Pe valea umbrită cunosc o fintină:
O mierlă cu care de vorbă am stat,
Aflînd că durerea o sufăr stăpînă,
A ris cît se poate, iar eu am oftat...

Pe valea umbrită cunosc o fintină.

II

- 10 Prin frunze ascunsă albește pe vale:
În lume ce caut și ce-am căutat?
De mine mi-e jale, de alții mi-e jale...
Oh! grangur de aur cu viers neuitat!

- Albește pe vale prin frunze ascunsă:
15 Izvorul ei curge de zori sărutat,
Dar e a mea soartă la culme ajunsă...
Oh! tainică mierlă cu ris neuitat!

Fintina sub frunze albește ascunsă.

MOISE

Cînd scăzu al său prestigiu, răzvrățiți cînd fură toți,
Vrînd să aibă glas profetic, suflet nalt de patrioți,
Biblic vers pe buze moarte, zeu semeț sub tîmple-nguste,
Moise fața și-o ascunse între mîinile auguste.

- 5 Preanțeleptul, de trei zile, în extazul lui de sfînt
Era stei de nemișcare și cu ochii în pămînt...
Credincioși îi rămăsese vreo doi — dar fiecare:
„Oare nu mai ești tu Moise?” îi striga cu voce tare.

- „Marea Roșie nainte-ți zid de apă nu stătu?
10 Faraonul înăuntru nu-l făcuși de s-abătu?
Oastea lui cea strălucită n-o tîrșiși să piară-n valuri
Cît din toată grozăvia numai oase zac pe maluri?”

- Nu făcuși din piatra stearpă să țîșnească alb izvor
Care-a curs ca rîu de lapte pe al mușchiului covor?
15 Și-n pustie, pe cînd foamea ne-a fost aprigă dușmană,
Nu ne-ai dat îndestularea cînd ne-ai dat cereasca mană?”

- Scoală — ceasul de răstîrșite nu mai este“... — Dar, tăcut,
Se-nălță de jos profetul între-ai săi neîntrecut,
Și urcîndu-se în munte sub a serii strășnicie,
20 Cu nori groși de ceață albă se-mbrăcă pe vecinicie.

BĂTRÎNA STÎNCĂ

Bătrîna stîncă uriaşă e neclintită de pe loc:
O sapă apele să scape de ea, şi-n veci o pizmuieşte
Ţăranul prost, zicînd c-ar face ogor din locul ce robeşte
C-un ceas-nainte ea s-o surpe de-ar fi să afle vreun
mijloc.

- 5 Bătrîna stîncă simte gîndul ce împrejurul ei rinjeşte,
Dar tace, şi cînd suflă crivăţ ea sfarmă viforul tăios,
Şi ocrotită valea-ntreagă dă roade spornice voios,
Pe cînd chiar apa care-o sapă din sînul ei se
limpezeşte.

- Bătrîna stîncă e zadarnic de ani luată la mijloc...
10 În umbra ei pasc încă mieii ş-ajung vlăstarii brazi
puternici,
Şi fie-n mare sau mic număr, neputincioşi sunt cei
nemernici —
Bătrîna stîncă uriaşă e neclintită de pe loc.

COMORI DE AUR

Comori de aur dorm ascunse-n mînăstire.
Călugărul murînd i-a spus că sub altar
Se află cu prisos lumeaşa fericire.

- Neliniştea-i de-atunci e fără de hotar:
5 El caută prilej năuntru să pătrundă
Şi zilnic împrejur se plimbă solitar.

Ar vrea pe dupe stîlpi penumbra să-l ascundă,
Pe-averi de voievozi se vede suveran,
Sileşte pe noroc la glasu-i să răspundă;

- 10 Ajunge-al lumii domn din fiu de poporan,
Dar cînd dupe altar rămîne-n asfinţire,
Se simte-nfiorat de-o groază de ţăran:

Comori de aur dorm ascunse-n mînăstire.

EPIGRAF

- Iși dau albinele silință,
Muncind cu multă sirguință
S-adune sucule de prin flori;
Îl duc în stupi ș-apoi îndată
5 O miere dulce e-njghebată
Spre-a-mbogăți pe negustori;
Avem o soartă-asemănată
Stringind poetice comori:
Căci orișicare ne-ar fi ciuda
10 Ne e sudoarea ca și truda
Pentru librării viitori.

OSPĂȚUL LUI PENTAUR

- Templul nalt ce e din piatră cu-ngrijire prelucrată
În inscripții hieratice răspindite cu belșug
Prin al soarelui praf de aur schinteiază și s-arată
Urias prin înălțime, răpitor prin meșteșug.
- 5 Pe sfințenia tihnită stilpi de umbră priveghiază,
Pe cînd flacări parcă urcă din nesipu-n zare-ntins;
Uși de bronz întredeschise pe-adîncimi ce-nfricoșează
Întunericul frămîntă cu năluci de aur stins.
- Sfinxi pe socluri de-alabastru așezați pe două rînduri,
10 De la scara care duce pe platforma de porfir,
Roși de vînturi, arși de soare, dar senini de orice gînduri,
S-odihnesc cu moliciune printre flori de trandafir.
- Dar în sala hipostilă, împrejurul unei mese,
Pentaur, poet și preot, stă cu oaspeți numeroși,
15 Cupe de-onix se ridică, daruri scumpe, lui trimese
De Ramses și de curtenii cei avuți și generoși.
- Dintr-o singură fereastră cade-o trimbă luminoasă,
Ce-nfășoară comesenii într-un nimb strălucitor,
Fundul templului se pierde sub un strat de umbră
20 Ce pe zei adăpostește de-orice gînd pingăritor.
groasă,

- Robi frumoși cu piepturi goale și cu ochi șireți de vulpe
Ies fantastic ici și colo din noptosul labirint,
Au tunici cu fir cusute, calasirise pe pulpe,
Și înalță vase de-aur înflorite cu argint.
- 25 Un peșchir ca hiacintul masa toată o-nvelește,
Și pe purpura-nfocată, în lădițe de sandal,
Floarea tainică de lotus întristat se vestejește
Printre poame ce se urcă pe sub bolți piramidal.
- Rinduiala domnitoare e de meșter plăsmuită:
30 Raci de mare ce spăimintă, stridii cu mărgăritari,
Avînd dreptul fiecare dintre scoica siluită
Să ia boaba înceștată în calcariile tari.
- Plăsmuiți după natură, pești din cărnuri delicate,
Ce cu solzi de gelatină în argint se oglindesc,
35 Lîngă pasări de tot felul, și întregi, și despicate,
Împreună cu vînături nencetat se grămădesc.
- Tot ce e mai bun pe lume, strîns cu bani și iscusință,
Îmbrîncește înainte lăcomiile trupești,
Și pe cînd se schimbă vorbe și se bea cu prisosință,
40 Pe metalice tripede ard parfumuri arăpești.
- Sirieni cu forme clasici, copilandri prin etate,
Dar pișcați în ciuda vîrstei de-al plăcerilor tăun,
Înmuiiați în tinerețe ca-ntr-un lac de voluptate,
Peste masa largă mișcă evantalii de păun.
- 45 Și cum robii vin să cînte din cimbal și din chitară,
Pentaur ridică vocea, și pe harpa lui de bard
Epoepa strălucită curge falnică și clară,
Întrecîndu-se-n căldură cu privirile ce-i ard.
- „Sub Ateș căzut în cursă, maiestatea-sa se luptă,
50 Părăsit de toți oștenii și aproape-nconjurat,
Brațu-i ager se înmoaie, spada sa e-n două ruptă,
Dar pe barbari să-i înfrîngă sau să moară, a jurat.
- Șetasar ce-i stă-mpotrivă, de prisos i se opune,
Maiestatea-sa năvală își repede al său car:

- 55 Calcă, culcă,-mpunge, rupe, taie, spintecă, răpune,
C-o minie trăsuitoare în al ochilor focar.

- Zcul Month îi dă iuțeala și Baal a lui putere,
C-o silință uriașă sparge zidurile vii,
Iar în urma lui se scurge sînge roșu din artere,
60 Ca un must de struguri negri de sub teascul unei vii.

Și pe cînd se luptă capii cu grozava-nvălmășeală,
Călărimea nesupusă trăsuitoarei zăticniri,
Printre pulberea ce urcă licărind de-năbușeală
Pe monarc îl urmărește cu sălbatice răcniri.

- 65 Tarekenas — l-acest nume se întoarce fiecare
Către oaspetele tînăr mai frumos ca zeul Ra —
Vede-al regelui pericol, și sub două mii de care
Uruind pe roți de-aramă face cîmpu-a tremura.

- Un torent ce-și prăvălește cursul de-apă peste stavili
70 Nu s-avîrle printre pietre cu asalt mai mugitor,
Iar un fulger cît de aprig îndrumat de nalte pravili
Între nori cînd izbucnește nu e-atît de-asurzitor.

- De sub roți, de sub copite, de sub spada ce se frînge
Printre coaste sfărîmate unde fierul s-a vîrît,
75 Izvorește, sare, curge, un întreg potop de sînge
Și-un morman cumplit de leșuri umple cîmpul mohorit.

- Șetasar, Șirab, Patasa, peste cîmpii păduratici,
Căutîndu-și mintuirea, fug de panică coprîniși,
Și Ramses, oprîndu-și caii, dintre-oștenii asiatici
80 Nu mai vede în picioare decît turma celor prinși.“

„Lui Ramses și Tarekenas slavă-n veci nemărginită*
Este strigătul ce sala o străbate pînă-n fund,
Iar ecoul ce deșteaptă pe o scară nesfîrșită
Printre-abisurile vremii se tot face mai profund.

NERON

Privire-adîncă. Searbăd. Ca cioc de vultur, nasul;
Sprîncene arcuite și trase cu compasul;
O frunte largă; buze ca veșteji trandafiri;
Pe ochi perdea de gene din pleoapele subțiri
5 Ce lasă să străbată cum stau întredeschise
O lume de concepții și-o lume de abise.

De lebădă-i e gîtul; de marmură-al său piept,
Aci, de pe-o terasă, îl vezi semeț și drept
Privind albastrul Tibru, panglică lucitoare,
10 Pierdut cu mintea-n visuri, scaldat cu fruntea-n soare;
Aci, molatec, leneș, apleacă, feminin,
Grumazul său de fildeș pe toga sa de in.

Neron!... Palatul, noaptea, răsună de orgie
Precum răsună, ziua, orașul de urgie...
15 Banchete, flori, Falerno și cîntece de-amor
Ciocnindu-se, adesea, cu țipete ce mor,
Pornesc, peste tot locul, un haos fără nume—
Dar haosu-nsemnează o epocă, și-o lume.

Neron!...
20 E Roma-n flacări, în lacrimi și-n măcel,

Căci Cezarul o știe mai rea și decît el;
E vinu-n cupe de-aur și sîngele pe scară;
Desfriu de vin-năuntru, desfriu de sînge-afară...
Dar astfel precum este: bizar și criminal,
25 Neron e încercarea de-a fi original.

ZI DE IARNĂ

Se-nnorează ceru-albastru,
Nici o floare, nici un astru,
Căci și cer ca și pământ
Pus-au vara în mormint.

5 Toate frunzele-adorate
Zboară-n vînt amestecate...
Corbi și ciori-nnegrese pe sus...
Rîndunelele s-au dus.

10 Fulgăiește de ninsoare
În pustiele ogoare,
Urlă crivățu-n copaci...
Vai de oamenii săraci.

De la munte pin' la baltă
Numai crivăț ce te saltă;
15 Numai cer posomorit
Peste cîmpul mohorit.

Bătătura e pustie
De belșug și veselie,
Și de-al verei cîntec viu
20 Orice suflet e pustiu.

Sus la stinele din munte
Pe zăpadă își fac punte
Lupi prădalnici și mișei...
Vai de turmele de miei.

25 Peste tot numai zăpadă,
Ce s-adună în grămadă
Sau se-mparte-n fel de flori
Sub ai vîntului fiori.

30 Prin pădurea troienită
Nu e creacă nenflorită,
Dar în loc de ghiocci
Pretutindeni e polei.

De prin coșuri iese fumul
Ce mereu își trage drumul
35 Sub al iernii cer senin...
Vai de cei fără cămin.

Prin orașe umblă-n sănii
Fel de feluri de jigăanii
Ce-năuntru nici nu-ncap
40 De samur și de sangeap.

Tot prin falnice locașe
Își duc frunțile trufașe,
Dar de nas, de nu le-ajungi,
Sub mînuși au ghiare lungi.

45 Viscol, crivăț nu-i atinge,
Soba-n veci nu li se stinge...
Sunt boieri sau boieriți...
Vai de oamenii cinstiți.

ÎNJURAȚI-MĂ, PRIETENI...

Înjurați-mă, prieteni,
Dați-mi cupa cu amar,
Veți avea destulă vreme
Să mă plingeți în zadar.

5 Nu sunt încă, nu sunt încă
Pe al morței negru car —
Înjurați-mă, prieteni,
Dați-mi cupa cu amar.

10 Trageți hora de urgie,
Și rinjiți cu ris amar —
Veți avea destulă vreme
Să mă plingeți în zadar.

AVÎNT

Precum în largul mării corabia s-oprește
Cînd vîntul nu mai suflă și pinza pe catart
Atîrnă nenstrunată sub luna ce-i zimbește
Cu razele ce-asupra-i zadarnic se impart;

5 Precum vioara tace cînd coarda se destinde
Ș-abia auzi în suflet cîntînd ca printr-un vis
Răsunete suave, voioase sau murinde,
Ce trec prin amintire c-un farmec nedescris;

10 Așa-n răstriaștea vieții, poetul, și el tace,
Cu inima rănită în pieptul sîngerat,
Nimica nu-l mai mișcă, nimica nu-i mai place
Și-l află-orice simțire cu sufletu-nghetăt.

Ca el e și matrozul corabiei oprite...
Avîntul și-l legase de-al vasului înot,
15 Iar apa oglindește priviri nensuflețite,
Și mută se întinde oglindă peste tot.

Sunt triste, oh! sunt triste momentele acele,
Căci inima rănită a bietului poet
Adoarme ca și marea sub cerul plin de stele
20 Și nu mai cîntă-ntr-însul speranță nici regret.

Precum însă deodată la-nfiia adiere
Corabia tresare pe-al undei sîn amar
Și pînzele se umflă ș-o-mpinge cu putere,
Jucînd-o în boiestru ca falnic armăsar;

25 Tot astfel inspirarea deodată se ridică,
Și aripi nevăzute îl schimbă-n semizeu,
Șe-ntinde pe hîrtie a versului panglică,
Iar sufletul în urmă își lasă corpul greu.

Lirismul și satira se joacă pe-a lui frunte
30 Ca fulgere desprinsе din foc dumnezeiesc,
Nou Moise, el se urcă atunci pe virf de munte
Și alte legi sădește în sufletu-omenesc.

Deși în urmă-i urlă a urei aiurare,
Zimbînd, cînd să-l sfișie cei răi se învrăjbesc,
35 Așa de sus țintește ș-atîta e de mare,
Încît coprinde totul: cereșe și pămîntesc!

El vede armonia din lumile eterne,
Pricepe nesfîrșitul ș-al totului mister;
Materia în față-i se fierbe și se cerne,
40 Urmează în adîncuri cometele ce pier;

Știința grănițată o calcă în picioare...
Atomele iau viață, le simte cum trăiesc...
Le-aude bucuria sau lunga lor plînsoare
În vecinica mișcare pe care-o-ndeplinesc;

45 Coboară printre oameni și știe să mîngie,
Și cîntecu-i se varsă ca riuri de isop,
El curăță și spală de-a patimilor riie...
Insulte nu-l pleacă, să riure potop;

Căiește pe poporul ce merge la pieire,
50 Tiranu-ncremenește sub biciul lui de foc,
Dar vai! el care merge de-a drept la nemurire,
Adesea n-are-n viață nici pîine, nici noroc.

PE LACUL DE GARDA

(11 și 10 silabe)

Frumoase flori, rochițe delicate,
Voi vă urcați — urcați-vă mereu...
Zimbiți voios de soare colorate,
Că vă privesc cu drag prin geamul meu.

5 În zori de zi, spre apele albastre,
Cînd mă deștept ca să mă uit pe lac,
Văd cum se sting licăritoare astre
Și cum s-aprind colorile ce-mi plac.

10 Atunci, atunci, rochițe delicate,
De raze vii, voios cînd străluciți,
Vă bucurați de soare colorate
Și mîngiați pe cei nenorociți.

15 Eu nu mai am speranță, viață, soare,
Și simt de-acum ai morții reci fiori,
Dar tot zimbesc văzînd cite o floare,
Și aș voi să am pe groapă flori.

Prin scorburi de copaci,
Așa și tu biet suflet,
Abia avind răsuflet,
Te-ascunzi în piept și taci.

DIN CE ÎN CE...

Din ce în ce mai multe
Amarnice insulte
Întimpin nencetat,
Cit inima-mi sărmană
5 Întreagă e o rană,
Un hoit de sfișiat.

Albastra boltă-mi pare
Cernită de-ntristare,
Ca sufletu-mi în dor,
10 Iar lacrimile mele
Întunecă și stele
Și soare-ncălzitor.

E iarnă, este gheață
Întinsă pe-a mea viață,
15 Precum pe niște văi
Zăpada se întinde
Și-n giulgiu-i coprinde
Păduri, izvoare, căi.

Și cum ascunsă tace
20 Privighetoarea-n pace

VÎNT DE TOAMNĂ

Mă zoresc să scriu degrabă...
Pentru ce, nu știu nici eu:
Mă zorește Dumnezeu?
Simt că viața mea e slabă?

5 Cînd apusul e mai falnic,
Norii toți cînd strălucesc,
Melancolic îi privesc
Și rămîn cu ochiul jalnic.

Este oare, este oare,
10 Semn de moarte pe curînd
Versul meu ce plînge blind
Ca susurul de izvoare?

Cu octomvrie ce vine,
Fi-voi oare frunza-n vînt
15 Doborîtă la pămînt
Și uitată de oricine?

De-aud clopotul de jale,
Fără voia mea tresar,
De-ntîlnesc funebrul car,
20 Mă întorc din a mea cale.

TU CE EȘTI A NAȘTE

Tu ce ești a naște, suflet rupt din mine,
Clipă dintr-o vieță plină de suspine,
Poate la necazuri ai să mă blestemi
Și vei zice, poate, c-ar fi fost mai bine
5 Rămînînd ce fost-ai să nu-nveți să gemi,
Tu ce ești a naște, suflet rupt din mine.

Zi oricare vorbă la nenorocire...
Oare eu născut-am cu a mea-nvoire?...
Însă niciodată nu uita că eu
10 M-am luptat în lume fără șovăire
Și mi-a fost în sprijin bunul Dumnezeu...
Zi oricare vorbă la nenorocire.

Către-aceleași lupte poartă al meu nume
Fără-a ști ce soartă vei avea în lume
15 Și la urmă trece-l altuia și tu...
Va veni răstriștea vrînd să vă sugrume,
Dar și mie-mi strînse gitul cît putu...
Către-aceleași lupte poartă al tău nume.

Vieța e o mamă pentru mulți grozavă...
20 Orice zi le-aduce un pahar de-otravă...

Cerul este însă plin de străluciri,
Și a sărutării flacăre suavă
Umple-al nostru suflet cu-ndumnezeiri,
Și e dulce viața chiar când e grozavă.

SE DUCE...

Se duce noru-n al său zbor
Ca gândul meu rătăcitor,
Aci de lună poleit,
Aci de noapte înnegrit.

5 Se duce riul pe costiș,
Încolăcit pe sub frunziș,
Aci șoptind un cântec blînd,
Aci umflat și spumegînd.

10 Se duce vîntul printre foi,
Se duc și lucruri vechi și noi,
Se duce tot ce e de dus,
Pămîntul jos și luna sus.

Dar cînd e totul călător,
Schimbat mereu sau schimbător,
15 Al meu destin e neîncetat
Neschimbător și neschimbat.

CURTEA CU JURĂȚI

- Ați fost oare vreodată la Curtea cu jurați?...
Acolo sunt victime și sunt și vinovați.
Acolo poate-oricine să meargă ca să-nvețe,
Că viața e un taler ce are două fețe:
- 5 Pe-o față este Raiul și pe-alta Iadul. — Rai
E dulcea bogăție cu vecinicul ei mai,
Cu paturi, cu poloage, cu jețuri de mătase,
Cu searbede ființe în șiruri lungi de case,
C-o lume de dorințe ce-ndată se-implinesc
- 10 Cu „pun-te, ia-te, masă“ în chip împărătesc,
Cu slugi, care stau gata să-ți fie la poruncă,
Cu tot ce e plăcere și tot ce nu e muncă;
Cu toate câte-n fire sunt Rai și nu sunt Iad.
Trecînd prin amîndouă, cunosc pe unul ș-altul:
- 15 Splendoarea și noroiul, parchetul și asfaltul,
Și fără-a-mi frînge gitul la Iad știui să cad,
Știui să-nvăț ce este cumplita sărăcie,
Cu boli sau trebuințe ce corpul ne sfișie,
Cu soba înghețată pe viforul de foc,
- 20 Cu ghetе scilciate prin bălți și prin noroaie
C-o inimă pe care restrîștea o-ncovoaiе,
C-o muncă fără roade ș-un trai fără noroc.
Știui să-nvăț ce este a banului valoare...
Aflai că e stăpînul pe viață și onoare...
- 25 Aflai că fără dînsul ești mort deși ești viu;

- Ani lungi, văzui tot negru frumosul cer albastru,
Și fără s-am speranța de-a ști ce-am să deviu,
De-a rîndul, aruncat-am în ora de dezastru
Pe marea disperării în care m-afundam
- 30 Cu scaune șchiopate, oglinzi sau canapele,
Și munca cea mai stearpă și cîntecile mele.
De-a rîndul cite-o treaptă mai jos mă coboram ...
[.....]
- 35 Și toate împreună formează-o bogăție
De fiere distilată pe-o fragedă junie,
Și toate împreună făcîndu-mă bogat
Îmi sunt a mea putere și-mi fac a mea mindrie...
La douăzeci și unu de ani în pușcărie,
Alături cu tilharii, să-i plîng am învățat.
- 40 Cunosce a vieții carte, și-acel care-o cunoaște
Citînd-o-n timp de zile sub lacăte și broaște,
Cunoaște și ce este o Curte de jurați...
Mi-aduc și azi aminte de ziua achitărei,
De zgomotul din sală, de domnii avocați,
- 45 De-aprozii de la ușă, de vorbele-acuzării,
Țipînd să mă trimită pe șase ani la gros,
De mine-n haine negre, gătit ca de paradă,
De lumea ce-alergase voind ca să mă vadă,
De stradele-mbulzite de-un public furtunos,
- 50 De-ntreaga-mi tinerețe în sala judecăței,
De muzele-mi satirici pe banca de-acuzați,
Aduse între săbii și puște de soldați...
Îmi pare că simt încă palpitele etății,
Palpitele acelea sunt imnul libertății,
- 55 Ferice de acela ce-n pieptu-i le-a simțit,
Deși, la urma urmei, rămîne păcălit.
Ai dreptul, nu e vorbă, afar' din pușcărie
În toată libertatea de foame ca să mori...
Jurații m-achitară, făcînd o nerozie,
- 60 Noroc că se arată cu minte uneori.

STUFUL DE LILIAÇ

Era o zi senină ca fruntea de fecioară
Ce e neturburată de-ai patimelor nori,
O zi în care șoapte de îngeri se coboară
Și vin pe-o adiere să cînte printre flori.

- 5 Subțiri ca o dantelă urcau mereu din apă
Clădiri de nori fantastici ocoale dînd pe lac,
Și prins de-o rece stîncă pe care vîntu-o sapă,
Gemea mușcat de vînturi un stuf de liliac.

- 10 Plăpîndeale lui ramuri abia înmugurite,
Văitîndu-se pe soarta ce-acolo le-a sădit,
Nainte de-a-și da rodul mureau învinețite
Cînd ea veni să șeadă sub stuful oropsit.

Atunci acele ramuri deodată înfloriră
Ș-o ploaie azurie vărsară peste noi...

- 15 O! Doamne, acele clipe ce repede pieiră...
Uscat e liliacul și nu mai suntem doi.

ÎN ARCANE DE PĂDURE

În arcanale de pădure întuneric ce spăimîntă.
Frunza tace lîngă frunză și copac lîngă copac;
Noapte tristă, noapte mută, noapte moartă, cer opac —
Dar privighietoarea cîntă, dar privighietoarea cîntă.

- 5 În arcanale de pădure vijelie ce spăimîntă,
Trăsnet roșu ce-nfășoară și surpare de potop;
Pentru ce e armonia o minie fără scop,
Dar privighietoarea cîntă, dar privighietoarea cîntă.

- 10 În arcanale de pădure grozăvie ce spăimîntă,
Aurora-ntîrziată nu s-arată sub frunziș,
Întunericul în cale i s-a pus în curmeziș—
Dar privighietoarea cîntă, dar privighietoarea cîntă.

PĂDUREA

Nimica n-are ca pădurea mai multe farmece s-atragă
Un suflet ce iubește taina frunzișelor cu umbră dragă
Și nicăieri nu poți mai bine de lumea-ntreagă

Decît pe-ngustele potece sub bolțile cu frunze verzi.

5 Frumos e muntele ce-nalță spre ceruri fruntea
Frumos e cîmpul ce se-ntinde ca și o mare de
Frumoasă, marea liniștită sau cu talasul răzvrătit,
Însă nimica cu pădurea nu poate fi asemuit.

10 Ea n-are-n sinul ei castele, dar soarele cînd o izbește
O populează cu fantasmе, și cintu-o face de vorbește,
Ș-acî zărești palate-nalte, ș-acî, cînd ele se desfac,
Ridică vocea orice frunză și-n om se schimbă-orice
copac.

Și cite gînduri nu deșteaptă cite-un stejar mai
A veacurilor dispărute povestea cea de bărbăție,
15 El ce sub umbra lui bătrînă s-adăpostească a putut
Cîte-un Mihai al țării noastre, trăit și mort
necunoscut.

Pădure, cine nu iubește suava ta melancolie,
Tu ce ridici spre ceruri brațe visîndu-ți dulcea poezie,
Și care om venînd în tine nu se pricepe înălțat,
20 Cu rănile în piept închise cu doru-n suflet alinat?

Poetul dacă se așează la vreo răspline cu fîntînă
Vorbește cu izvoru-albastru de-a codrului
Ce se tot face nevăzută de cînd nu sunt nici frați
Nici verzișori frumoși ca zmeii, nici poteră și
nici haiduci.

25 Și cîntecele ce deșiră îi sunt adesea însoțite
De milioanele de frunze în soare-apune poleite,
Iar apa alergînd la vale, cu un murmur nedefinit
Le duce fără de-a ști unde și nici de unde i-au venit.

30 Ciobanul dacă se zărește printre deșișul tău cel verde,
De rînd de-ar fi la-nfățișare, înfățișarea lui și-o
Și ca-ntr-o cadră ce-ar coprinde pe un păstor al
Se-ntipărește o idilă pe chipu-i încă de copil.

Îl vezi alătura cu mieii, pe care blind îi păstorește,
Cu pieptul gol, în vînt cu părul ce alba față i-o
35 Ca-n vremuri clasice de simplu, dar și frumos și fericit
Precum n-a fost pînă acuma de nimeni încă-nchipuit.

Voinicul dacă pe sub seară și-adăpostește-a lui
De dragoste înflăcărată sub umbra ta ce-l înfășoară,
Din om ce este-l faci să pară ca sintu Gheorghe
40 Și tremură sărmana fată sub buza lui de îndrăzneț.

Pădure, cadrul tău convine la bucurie și durere...
Dar cîntecul ce pe-a mea buză începe azi a tresălta

Din nou ca să răsunе liber și să reia a lui putere,
Pădure, are trebuință de cadrul și de umbra ta.

45 Cu gândurile mele singur aș vrea ca să mă pierd
în tine,
Să simt o dulce voluptate sorbindu-ți aerul cel viu,
Să nu mai s-aflе om să știe nici de-al meu nume
nici de mine,
Și tot așa să nu mai fie nici om de care eu să știu.

Tăcut, sub frunze ca nălucă să mă strecor
fără-ncetare
50 Pe unde locul mai sălbatic s-ar întâmpla în
drumul meu,
Iar când uitării lumea-ntreagă și eu s-am parte de
uitare,
Rănit de lupta unei vieți pe care n-am cerut-o eu.

Spre soarele ce se ridică să cînt cu frunzele ce
cîntă,
Cu paserile modulîndu-și concertul lor neîntrecut,
55 Cu șoptitoarele izvoare ce-n armonie se frămîntă
Pe patul de-albe pietricele ce le e vecinic așternut.

Și cufundat prin al meu suflet în armonie și
verdeată,
Răpit din visele frumoase ce-n al meu cuget s-ar ivi,
Să simt și lumea să-nțeleagă că de-are traiul
vreo dulceață,
60 E de-a uita că-l porți pe umeri ș-amenință a te strivi.

AMORUL

Safirul de-un albastru limped
Umplut de-a cerului lumină
Nu strălucește în splendoare
Decît în aur și platină.

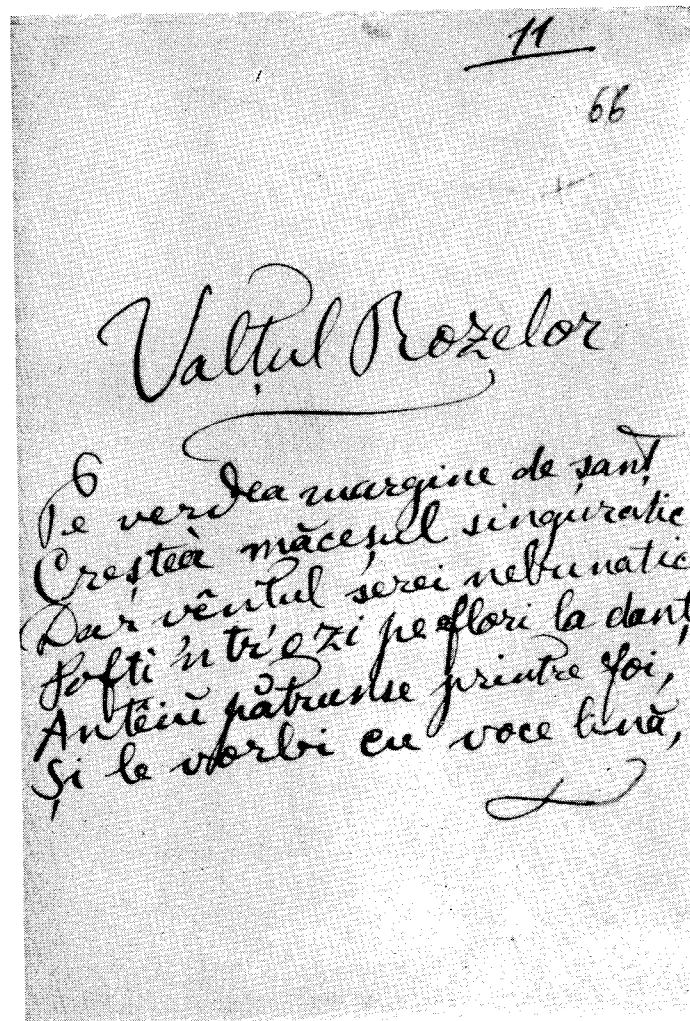
5 Nici diamantul în alamă,
Nu-și are flăcările toate,
Nici corpul ce s-ascunde-n zdrențe
Să ne ia mințile nu poate.

Idea cea mai strălucită
10 Cînd nu e bine îmbrăcată
De graiu-n căre e coprinsă
E o miloagă dezmățată.

Vestmîntu-n toate predominеște,
Dar cînd a patimei răscoală
15 Se umflă-n piept — Amorul singur
E mai frumos în pielea goală.

URSITOARELE

- Călătoare pe o rază
Ursitoarele-au venit
Mai deunăzi să mă vază
Și cu milă mi-au zîmbit.
- 5 Împrejurul meu cu toate
Învirtindu-se mi-au zis:
„Către bine te vom scoate,
Iartă-ne că te-am ucis.
- Iartă-ne că te-am ucis.
- 10 Îți vom da putere, — nume,
Bani, prieteni și amor
Și vei ține sceptru-n lume
De adînc cugetător.
Ce voiești? Răspunde-ndată
- 15 Să-ți venim în ajutor!“
Le-am răspuns: — „A mea răsplată,
E să mă lăsați să mor.
- E să mă lăsați să mor.“

SUB MUNȚI

Ca fire de păianjen din ceruri la pământ
Și-a tors argintul luna în mii și mii de raze,
Lucind printre frunzișuri, pe cimpuri, pe obraze,
Și strălucind pe turnuri cu alb coperământ.

5 În zarea viorie s-arată ca năluce
De trupuri uriașe, Carpații cei bătrini...
Cîntîndu-și vechea doină, vezi Oltul cum se duce
Ș-auzi lătrînd pe dealuri zăvozii de la stîni.

10 Ciobanul, lingă turmă, culcat cu ochii-n sus,
În somn, spre-o altă lume, purtat a fi se lasă,
Odihna-l înflorește, căci grija nu-l apasă,
Și-n cîntecul de frunze și ape doarme dus.

O! Doamne, ce frumoasă priveliște-n tot locul...
Ce pulberi strălucite prin ceruri se întind...
15 O! Doamne, tu cu stele încinsu-ți-ai mijlocul
Și eu cu biete slove mă-ncerc să te coprind.

ÎN TRE FRUNZE

Grădina este plină de taina fericirii
Și nu e fir de iarbă de-alt fir ne-ndrăgostit;
E mai, când nu e frunză să n-aibă al iubirii
Fior nedeslușit.

5 Micsandra spre rozetă se pleacă fermecată,
Garoafa ride-n soare cu roșul ei mănunchi,
Iar vița se ridică pe măr, amorezată
De verdele său trunchi.

10 Rochițele, în brațe subțiri, dar încordate,
Strâng vișinul, și creacă cu creacă-l cuceresc,
Cireșele, alături, sub frunze-mperechiate,
Roșesc și se iubesc.

15 Din totul se înalță un cîntec către soare
De dragoste nespūsă, de dulci îmbrățișări,
O falnică poemă de strofe arzătoare,
De tainice oftări.

20 Ascultă: e grădina întreagă, ce unește
Simțirea ei suavă cu cîntecul din noi,
Și cerul din adîncu-i de aur ne privește
Zîmbindu-ne prin foi:

LEUL

În deșerturi nesipoase și-avusese epopeea...
Sub privirea lui de rege orice fiară tremura,
Chiar pantera — pisicoasă — însă crudă ca femeia,
Se trăgea din a lui cale sub un frig ce-o scutura.

5 Omul chiar — această fiară cea mai crudă printre fiare,
Rămînea cu mina moartă pe trăgaci sau pe cuțit,
Și crezîndu-se sub dinte, și crezîndu-se sub ghiare,
Șovăia pierzîndu-și mintea de putere părăsit.

10 Se făcea că nu mai simte, se făcea că nu mai este,
Prăvălindu-se-n nesipul de căldură-nflăcărat,
Semeția lui — minciună; vitejia lui — poveste,
Leul se uita la dînsul îmbălindu-l c-un scuipat.

15 Însă vîrsta nimicise uriașa lui putere,
Și înfrînt de greutatea unor ani de patriarh,
Pe pleoapele lui lincezi cu solară mingiere
S-afunda în maiestatea morței sale de monarh.

Și cînd fu să între-n pace, fu priveliște ciudată,
Căci de-a morței zvîrcolire coama lui cînd se
zbirli,

20 Om, hienă și panteră se iviră dintr-o dată,
Dar pe leu-n agonie numai omul s-azvirli.

EPIGRAF

- Să mă spele de insulte nu mă-ncerc să fac apel
La un veac ce nu coprinde decît patimă în el
Și în care tot nerodul are dreptul să vorbească
Ca dovadă-ntemeiată de prostia cea obștească.
- 5 Cît e țara noastră toată văd mulțimi fără simțiri,
Creieri stinși de întuneric, inimi roase de-njosiri.
- Dar cînd patru generații peste moartea mea vor
trece,
Cînd voi fi de-un veac aproape oase și cenușe rece,
Va suna și pentru mine al dreptății ceas deplin,
- 10 Ș-al meu nume, printre veacuri, înălțîndu-se senin,
Va-nfiera ca o stigmată neghiobia dușmănească,
Cît vor fi în lume inimi și o limbă românească.

FAUNUL

- În ochii mei adînci, pe brînci un faun priveghiază,
Visează strașnica plăcere ce poți s-o smulgi unui viol,
Hipnotizări ce pervertesc rinjind împrăștiază
Și-n fund de gingașe potire țîșnește-n silă vitriol:
- 5 În ochii mei adînci, pe brînci un faun priveghiază.
- Catifelează lin și dulce cuvîntul său—suspîn blajin —
Dar cînd stăpîn se crede-a fi, atunci pe pradă sare,
Brăzdează sinurile goale cu buze aprigi ca de Djin
Și e un Iad de foc ascuns ce, pînă nu tresare,
- 10 Catifelează lin și dulce cuvîntul său —suspîn
blajin.
- Zadarnic anii trec, și trec —rămîne Domn în scaun,
Și nu e om ca să nu-l poarte la pîndă-n el pitit
pe brînci,
Iar nu e ceas și pas, răgaz să poți avea de faun,
Ești robul lui, și totdeauna ca să trăiască el
mîncînci,
- 15 Zadarnic anii trec și trec —rămîne Domn în
scaun.

NOAPTEA NEAGRĂ

Cu norii ce afar' s-adună
Acoperind și cer și lună,
De la fereastra mea, sub coaste,
Călări pe beznă, ca prin basme,
5 Zăresc un șir grozav de iasme
Ce sunt a iadurilor oaste.

Hop! Hop! Se duc mereu la vale,
Și parcă m-ar privi cu jale,
Și parc-ar rîde cîteodată...
10 Căci spăimîntoasele lor rînduri
Sunt ghiana ce o port în gînduri,
Sunt mintea mea întunecată.

Cocoșul ce-n spre ziuă cîntă
Cu glasul lui nu le spăimîntă...
15 Hip! Hip! — curg iazmele într-una,
Și dacă las perdeaua iute,
Atunci, odaia, pe-ntrecute,
Mi-o umplu, una cîte una.

Ha! Ha! — Și grabnic mă-nconjoară
20 Rîzînd de-un rîs ce mă doboară,
Iar în mijlocul lor, îndată,
Pe cînd mai mare e virtejul,
Uscîndu-mi gura și gîtlejul,
Mă pun, și trag o horă lată.

NEPĂSARE

Să renasc nu se mai poate,
Searbăd, trist, mă uit la toate,
Și în traiul meu pustiu
Într-a gîndului oroare
5 E dezgustul în picioare...
Numai el mai este viu.

Corpul meu ce se apleacă
Pe al vieții riu ce seacă
E catartul cel trăsînit...
10 Morții crude-n a mea preajmă
Cînd s-arată ca o iazmă
Nu-i zic „fugi“ nici „bun sosit“.

ȘTII TU...

Știi tu că dacă te-am văzut,
În lunga ta privire
Am inecat al meu trecut?

5 Știi tu că dacă te-am văzut,
C-o singură zimbire
Și m-ai scăpat și m-ai pierdut?

Știi tu că dacă m-ai scăpat
De-abisul vieții mele,
În alt abis m-ai cufundat?

10 Știi tu că dacă m-ai scăpat,
Să sufăr orice rele
Și să trăiesc m-ai condamnat?

CÎND ARIPI...

Cînd aripi al meu suflet avea, credeam în toate
Iluziile roze... — Eram un semizeu,
Zburam spre empireu,
Mai sus de gloate...

5 Cînd aripi al meu suflet avea.

Purtam în grai argintul curatelor izvoare,
În cuget, visuri roze... — De viață mă-ncintam,
De soare mă-mbătam,
Eram argint și soare...—

10 Cînd aripi al meu suflet avea.

Era ca o-nflorire de zile minunate,
De crini și roze roze... — Zimbeam copilăros,
Voios și generos,
Străin de răutate...

15 Cînd aripi al meu suflet avea...

URĂ

Dacă-aș fi trăsnet v-aș trăsni,
V-aș ineca dacă-aș fi apă,
Și v-aș săpa mormîntu-adînc
Dacă-aș fi sapă.

- 5 Dacă-aș fi ștreang v-aș spînzura,
Dacă-aș fi spadă v-aș străpunge,
V-aș urmări dacă-aș fi glonț,
Și v-aș ajunge.

- Dar eu deși rămîn ce sunt,
10 O voce-adîncă îmi murmură
Că sunt mai mult decît orice,
Căci eu, sunt ură.

VEI CREDE

Vei crede poate că acuma, cînd sunt tăcut și
liniștit,
Cînd te iubesc și totodată la rîndul meu cînd
sunt iubit,
Sunt fericit la adăpostul acestui fel de alinare?...
Te-nșeli: Mai mult ca totdeauna nenorocirea mi-e
de mare,

- 5 Și suferința mea de astăzi e că nu sunt nenorocit.

NOAPTEA DE IULIE

A-nceput din nou să-mi fie dor de dulce fericire...
Văd că-mi trece tinerețea, văd că anii mi se duc,
Și mi-e sete de plăcere, și mi-e sete de iubire,
Însă umbrele visate nu se poate să le-apuc.

5 Numai aurul, el singur, îmi lipsește-n astă lume,
Numai el, dar fără dînsul sunt un biet neputincios...
Care suflet de-al meu suflet, care nume de-al meu
nume

S-ar lipi să ia povara unui trai sărăcăcios?

10 Pică plins al tinereței pe un sin ce nu palpită,
Ai avut cu ce să-l cumperi, e al tău pînă în zori...
Veștejește-te-a mea buză pe o buză veștejită,
Și tu, suflete, visează că aduni cerești comori.

15 Însă tu, o! poezie, cu mantaua ta regală,
Îți acoperă vederea — fugi în colțu-ntunecos,
Prin fereastră mă fixează luna rece și spectrală
Ca un doctor ce se uită la un chip de ofticos.

20 Al desigur, masca blondă avea altfel de privire
Cînd pe țăr murile de-aur ale lacului Lemn
Suridea printre frunzișuri la întia mea iubire,
Vis mai lung decît un secol în coprinsul unui an.

A! desigur că în noaptea ce-n trecutul vieții mele
E-nsemnată cu roșeața simțimintelor dintii,
Dacă ea privea prin geamuri dintre pulberea de
stele,
Nu venea c-un zîmbet rece lingă caldul căpătii.

25 Poezie! Poezie! Ai dreptate totdeauna,
Dar fiindcă simt și astăzi că rămas-am tot al tău,
Dă te rog în jos perdeaua, ca să nu mă vadă luna,
Roag-o calea să-și urmeze, voi să scap de ochiul său.

30 Zi-i să meargă pe oriunde e suavă fericire,
Să-și încarce a ei rază cu al florilor arom,
Să zîmbească voluptății ce se naște din iubire,
Dar să uite pe oricine a uitat că este om.

EPIGRAMĂ

Crezînd că nu mai sunt același, amice, poate nu
te-nșeli,
Dar mi se pare de-altă parte că ești schimbat
mai mult ca mine.

Căci azi mă vezi că sunt ca tine,
Om ca oricare — cu greșeli.

RĂSMELIȚA MORTILOR

Domnea-n locașul vecinic o noapte-ntunecoasă,
Și unul dupe altul, falangă fioroasă,
Îceșeau de prin morminte scheletele de morți:
„Deschidă-ne iar viața lucioasele ei porți...
5 Destul de cînd mormîntul ne supse și ne roase“,
Striga învîlmășită răsmeșița de oase,
„Destul de cînd ne-apasă mormîntu-ngrozitor...
Vrem viață, vrem lumină, vrem soare-ncălzitor.“
Și țestele prin iarbă dau fuga-nsuflețite,
10 Purtate de schelete în grab' reintocmite,
Așa că cimitirul era ca un virtej
În care cite-o țeastă fugea dupe un gitlej,
Iar deget după deget, și coaste dupe coaste,
Urmau în goana mare ca oaste dupe oaste...
15 Femurul, cîteodată, un tibia prinzînd,
Da jalnice ocoale, trosnînd și schiopătînd,
Și-n groaznicul amestec, ciocnîndu-se în cale,
Albeau prin noaptea neagră coloane vertebrale...
Claviculă și cubit, și metatars, și stern
20 Păreau mișcate astfel de-același dor etern,
Iar oasele cu-ncetul la rînd înghiesuite,
Cu zgomot în schelete erau reintocmite,
Și glasul ce din toate țipa îngrozitor
Era: „Vrem aer, viață, vrem soare-ncălzitor“.

NOAPTEA ALBĂ

Luna varsă în odaie
O fantastică văpaie,
Iar cu capul aplecat
Stă poetul care-odată
5 Pe o coardă fermecată
Lumea toată a-ncântat.

Fruntea lui nensufletită
Pare-n raza strălucită
Ca un munte pleșuit,
10 Ochii lui fără privire
Îți insuflă o-ngrozire
Ce te lasă-nmărmurit.

Printre florile de-afară
Doarme geniul pe scară
15 Ca un mort de nemișcat,
Pe cind luna maiestoasă
O lumină îndoioasă
Pune-n cerul neschimbat.

TUTUNUL

Știu bine că tutunul e plantă veninoasă...
Știința socotește că e primejdioasă,
Dar ea prinos înalță spre cer același fum
Și-ncarcă cu extazuri molaticu-i parfum.
5 În norii ei albaștri se află cu uitarea
Un fel de nouă viață, un fel de cintec lin,
Ciudata ei aromă îmbată cugetarea,
Iar cine nu fumează nu este om deplin.

VISUL FATAL

- Nu mai am decît o sete, nu mai am decît un vis,
Vis ce-n inimă cu singe conturat îl țin închis;
Orișunde-l port cu mine, și c-o dulce voluptate
Mintea mea îl recitește pe cînd inima mea bate;
5 Negru, groaznic, fără milă, nu e-ntr-insulun
cuvînt
Ca să nu mă facă singur uneori să mă-nspăimînt;
Ștreangul, fierul, focul, plumbul se-ntrețes să-l
întocmească,
Și-n zadar se-ncearcă unii din priviri să mi-l
citească
Înainte de momentul cînd... — Dar visul meu
cumplit
10 Dacă scris e să rămînă un biet vis neîmplinit,
Din adîncul ei cel umed, cu aceeași nendurare
Groapa mea are să strige către ceruri: Răzburare.

CÎNTECUL ȘI POETUL

- Cînd se naște într-o țară mică, — cine e poet,
Dacă simte-a lui făptură că e roasă de-un regret,
E desigur de regretul c-a născut. — El cîntă, scrie,
Și abia în cite-un suflet, află cite-o simpatie.
5 Încolo, cine-l citește, sau de pizmă e coprins,
Sau cu inima închisă și-n citire nedepins
Cartea i-o silabisește.
- Dar de ce de insomnie doborît, — poetul cîntă,
Ș-avînd toate împotrivă inima și-o mai frămîntă
10 Să mai lase pe hîrtie ca să treacă-al său condei,
Ce fixează note de-aur pe al foilor temei
Pentru ce mai împletește cu argint și cu mătase
Stofele predestinate urme multe să nu lase,
Visul ce ne tot șoptește?
- 15 Liliacul alb și roșu harpa sa o coronează,
Al său cîntec, ca sideful strălucește, — și vibrează
Mai curat decît un sunet de cristal. — Armonios
Ca un țipăt de vioară sub arcușul mlădios,
Smulge lacrimi. — Blind și dulce se înalță; — citeodată,
20 De se-ncearcă cu minie vinată și nenfrinată
Este pentru vinovați.

Iată cîntecul. — Poetul pentru ce-l vibrează însă?
 Pentru cine e parfumul sau durerea lui cea plînsă?...
 Tot ce ştiu e că natura strălucindu-i în priviri
 25 Ceru-n sufletu-i coboară cu supreme-ademeniri,
 Îngeri dulci pe buze-i cîntă... — Dacă vreţi să ştiţi
 misteru
 Pentru ce şi pentru cine?... Întrebaţi natura, — cerul,
 Sau pe îngeri întrebaţi.

CĂTRE VIITORIME

Voi, care vă veţi naşte de-aci-intr-un veac sau doi,
 Voind s-aveţi ştiinţă de cine am fost şi noi,
 Luînd spre desluşire istoria, — îndată
 Simţirea noastră-ntreagă, de fală îmbătăţ,
 5 Striga-va: „Ca străbunii să fim de glorioşi,
 Pe cînd am fost cu toţii mişei sau ticăloşi.“

Mai mult decît minciuna nimica nu răpune...
 E aspru adevărul, dar trebuie a-l spune:
 Da, ţara noastră toată, din cap pîn' la sfîrşit
 10 În zilele de astăzi e stîrvul otrăvit,
 Din care sîntu soare cu flacăra-i suavă
 Nu poate să mai scoată nimic decît otravă.

Şi mişuie asupra-i un şir de viermi greţoşi
 Ce-l sug pînă la oase sătui dar lipicioşi,
 15 Blestem care desigur îşi are începutul,
 Îşi are şi prezentul, îşi are şi trecutul,
 Pe cînd sfîrşitul, — zilnic chemat şi nesosit,
 Se pierde printre veacuri, rămîne neghicit.

Dar cum? Din timpul nostru nimic nu va rămîne
 20 Ca moaşte respectate a zilelor bătrîne?
 Ce? Zidurile Plevnei de sine au căzut
 Şi moartă ne-a fost ţara soldaţi cînd am avut?

Ce? Poate să existe mai mare bărbăție
Decît să-ți dai sfîrșitul pe cîmp de bătălie?

- 25 Ei! Da. Prin vînt, pe zloată, flăminzi și dezbrăcați,
Martirii ce avurăm rămîn necontestăți...
Zburară, se luptară, muriră; foarte bine:
E drept că au fost ieftini cu singele din vine,
E drept că fiecare a fost un semizeu,
30 Dar pentru ce, și cine, nu știu nici ei, nici eu.

- Urmași, oricît de mare veți crede-a noastră fală,
Feriți-vă de-a trece sub poarta triumfală
Prin care-această țară de-un veac a defilat,
Căci dacă avem astăzi și rege și regat,
35 Putem de azi pe mîine s-avem și-mpărăție,
Dar fără libertate și fără Românie.

GÎNDULUI

Eu am stat ș-am cugetat
Și mijlocul l-am aflat
Viața mea s-o fericesc:
E să nu mă mai gîndesc.

- 5 Gîndul m-a îmbătrînit,
Gîndul m-a nenorocit...
Fără gînd de mă nășteam,
Nu plîngeam, nu sufeream.

- De-am gîndi, sau n-am gîndi,
10 Rău-n veci va izbîndi,
Și cu gînd și fără gînd,
Ne vom duce toți pe rînd.

- Tot o soartă vom avea,
În zadar fugim de ea,
15 Căci de suntem pe pămînt,
Ne-am născut pentru mormînt.

- Gînd mișel, grozav blestem,
Eu de azi nu te mai chem,
Numai rele mi-ai urzit
20 Și în veci m-ai amăgit.

Voi o clipă să trăiesc,
Nicidecum să nu gîndesc
Să mă uit la stele sus
Fără lui să-i fiu supus.

25 Să trăiesc fără să știu
De sunt mort sau de sunt viu,
Și prin lume, călător
Să mă duc nepăsător.

30 Să mă-mbăt de dulci lumini,
De mirosul de pe crini,
De-al izvorului murmur
Și de-al cerului azur.

35 Și atuncea mizantrop,
Gînd nemernic să te-ngrop,
Să te-ngrop în mine-adînc
Și să beau și să mănînc.

Piatră rece, orb și crud,
Nici un plîns să n-aud
Sub al cerurilor cort
40 Pentru orice patimi mort.

Și cînd ceasul va sosi
Dintre oameni a dosi,
Să mă duc fără să știu
De-am fost mort sau de-am fost viu.

EPIGRAMĂ

(Lui V. Alecsandri)

Orbit de-al gloriei nesațiu,
Albit de ani, dar tot copil,
E lesne să mă faci Zoil
Cînd singur tu te faci Horațiu.

ȚARA TAINICĂ

Kennst du das Land
Wo die Zitronen blühen?

Cunoști tu oare țara
În care primăvara
E iarna nencetată,
O patrie în care
5 Trăiește fiecare
Cu inima-nghețată?...

Eu o cunosc.

Cunoști acea cîmpie
Imensă și pustie,
10 Ce vară cînd sosește,
Aprinsă arde-n soare
Și unde-avîntul moare
Sau jalnic lincezește?

Eu o cunosc.

Sau știi cumva ținutul
În care Domn e lutul
Și face pe trufașul?
Acolo totdeauna
Cinstită e minciuna
20 Și nobil este lașul.

Ah! eu îl știu.

Și oare mai știi încă
Prăpastia adîncă,
O gură nemblinzită
25 Ce simte o plăcere
Junețe și putere
De veacuri să le-nghită?

Ah! eu o știu.

FLORI SACRE

AVATAR

Domnea în Roma August, — era sub cer de
mai,—
Îmi cîntă-n suflet anul, — zvoniseră dezastre,
Dar Tibrul printre dealuri curgea ca printr-un rai,
Și vii, în ochii sclavei, zării cicori albastre.

5 Vorbi în al meu sînge al patimelor grai,
Eram atletul plastic întors abia din castre,
Ș-am pus, sub piept zdrobind-o, cînd lung o sărutai,
Jeraticul de buze pe florile din astre.

Grădina în odihnă zăcea-ntre ziduri albe...
10 Ninseseră din piersici suave flori roz-albe...—
Au curs de-atunci noiane de veacuri păgînești...—

Uitată mi-este groapa sub flori și sub parfume,
Dar tot mi-aduc aminte... — fu Cretus al meu nume,
Și-n for purtam tunică cu ciucuri elinești.

NOAPTEA DE DECEMVRIE

- Pustie și albă e camera moartă...
Și focul sub vatră se stinge scrumit... —
Poetul, alături, trăsniț stă de soartă,
Cu nici o schinteie în ochiu-adormit...
5 Iar geniu-i mare e-aproape un mit...

Și nici o schinteie în ochiu-adormit.

Pustie și albă e-ntinsa cîmpie...
Sub viscolu-albastru ea geme cumplit...
Sălbatică fiară, răstriștea-l sfișie,
10 Și luna-l privește cu ochi-oțelit... —
E-n negura nopții un alb monolit...

Și luna-l privește cu ochi oțelit.

Nămeții de umbră în juru-i s-adună...
Făptura de humă de mult a pierit
15 Dar fruntea, tot mindră, rămîne în lună —
Chiar alba odaie în noapte-a murit... —

Făptura de humă de mult a pierit.

E moartă odaia, și mort e poetul... —
În zare, lupi groaznici s-aud, răgușit,

- 20 Cum latră, cum urlă, cum urcă, cu-ncetul,
Un tremol sinistru de vînt-nnăbușit...
Iar crivățul țipă... — dar el, ce-a greșit?

Un haos, urgia se face cu-ncetul.

- Urgia e mare și-n gîndu-i ș-afară,
25 Și luna e rece în el, și pe cer...
Și bezna lungește o strașnică ghiară,
Și lumile umbrei chiar fruntea i-o cer...

Și luna e rece în el, și pe cer.

- Dar scrumul sub vatră, deodată, clipește...
30 Pe ziduri, aleargă albastre năluci...
O flacăra vie pe coș izbucnește,
Se urcă, palpită, trosnește, vorbește...

„Arhanghel de aur, cu tine ce-aduci?”

- Și flacăra spune: „Aduc inspirarea...
35 Ascultă, și cîntă, și tînr refii... —
În slava-nvierei îneacă oftarea...
Avut și puternic emir, voi să fii.“ —
Și flacăra spune: „Aduc inspirarea“
Și-n alba odaie aleargă vibrarea.

- 40 Răstriștea zăpezei de-afară, dispere...
Deasupra-i e aur, și aur e-n zare, —
Și iată-l emirul orașului rar...
Palatele sale sunt albe fantasme,
S-ascund printre frunze cu poame din basme,
45 Privindu-se-n luciul piriului clar.

- Bagdadul! Bagdadul! și el e emirul... —
Prin aer, petale de roze plutesc...
Mătasea-nflorită mărită cu firul
Nuanțe, ce-n umbră, încet, veștejesc... —
50 Havuzele cîntă... — voci limpezi șoptesc...
Bagdadul! Bagdadul! și el e emirul.

- Și el e emirul, și are-n tezaur,
 Movile înalte de-argint și de aur,
 Și jaruri de pietre cu flacări de sori;
 55 ~~Hangiare-n tot locul, oțeluri cumplite—~~
 În grajduri, cai repezi cu foc în copite,
 Și-ochi împrejur-i — ori spuză, ori flori.
- Bagdadul! cer galben și roz ce palpită,
 Rai de-aripi de vise, și rai de grădini,
 60 Argint de izvoare, și zare-aurită—
 Bagdadul, poiana de roze și crini—
 Djamii — minarete — și cer ce palpită.
- Și el e emirul, și toate le are...
 E tânăr, e farmec, e trăsnet, e zeu,
 65 Dar zilnic se simte furat de-o visare...
 Spre Meka se duce cu gândul mereu,
 Și-n fața dorinței — ce este — dispăre — }
 Iar el e emirul, și toate le are.
- Spre Meka-l răpește credința — voința,
 70 Cetatea preasfântă îl cheamă în ea,
 Îi cere simțirea, îi cere ființa,
 Îi vrea frumusețea — tot sufletu-i vrea —
 Din tălpi pină-n creștet îi cere ființa.
- Dar Meka e-n zarea de flacări — departe —
 75 De ea o pustie imensă-l desparte,
 Și prada pustiei ciți oameni nu cad?
 Pustia e-o mare aprinsă de soare,
 Nici cintec de paseri, nici pomi, nici izvoare—
 Și dulce e viața în rozul Bagdad.
- 80 Și dulce e viața în săli de-alabastru,
 Sub bolți lucitoare de-argint și de-azur,
 În vie lumină tronînd ca un astru,
 Cu albele forme de silfi împrejur,
 În ochi cu lumina din lotusu-alabastru.
- 85 Dar iată și ziua cînd robii și-armează... —
 Cămile gătește, și negrii-armăsari,

Convoiul se-nșiră — în zori schinteiază,
 Pornește cu zgomot, — mulțimea-l urmează,
 Spre porți năpustită cu mici și cu mari.

- 90 Și el ce e-n frunte pe-o albă cămilă,
 Jar viu de lumină sub roșu-oranisc,
 S-oprește, o clipă, pe verdele pisc,
 Privindu-și orașul în roza idilă...
- S-oprește, o clipă, pe verdele pisc...
 95 Din ochiul său mare o lacrimă pică,
 Pe cînd, de sub dealuri, al soarelui disc
 În gloria-i de-aur încet se ridică...
- Și lacrima, clară, lucește, și pică...
- Din apa fîntinei pe care o știe
 100 În urmă, mai cere, o dată, să bea...
 Curmalii-o-nfășoară c-o umbră-albăstrie...
 Aceeași e apa spre care venea
 Copil, să-și alinte blondețea în ea —
 Și-ntreagă, fîntina, e tot cum o știe.
- 105 E tot cum o știe, — dar, searbăd la față,
 Sub magica-i umbră, un om se răsfață...
 Mai slut e ca iadul, zdrențos, și pocit,
 Hoit jalnic de bube, — de drum prăfuit,
 Viclean la privire, și searbăd la față.
- 110 De nume-l întreabă emirul, deodată,
 Și-acesta-i răspunde cu vocea ciudată:
 — La Meka, plecat-am a merge și eu.
 — La Meka? La Meka?... — și vocea ciudată:
 — La Meka! La Meka! răsună mereu.
- 115 Și pleacă drumețul pe-un drum ce cotește...
 Pocit, șchiop și searbăd, abia se tirește...
 Și drumu-ocoloște mai mult tot mai mult,
 Dar mica potecă sub pomi șerpuiește,
 O tinăra umbră, de soare-l ferește,
- 120 Auzu-i se umple de-un vesel tumult,
 Și drumu-ocoloște mai mult — tot mai mult.

Iar el, el emirul, de-asemenea pleacă —
Pustia l-așteaptă în largu-i s-o treacă...
Prin prafu-i se-nșiră cămile și cai,
125 Se mistuie-n soare Bagdadul, și piere,
Mai șters decît rozul de flori efemere,
Mai stins decît visul pierdutului rai.

În largu-i, pustia, să treacă-l așteaptă...
Și el naintează și calea e dreaptă —
130 E dreaptă — tot dreaptă — dar zilele curg,
Și foc e în aer, în zori, și-n amurg —
Și el naintează, dar zilele curg.

Nici urmă de ierburi, nici pomi, nici izvoare...
Și el naintează sub flacări de soare...
135 În ochi o nălucă de singe — în gît
Un chin fără margini de sete-arzătoare...
Nesip, și deasupra, cer roșu — ș-atît —
Și toți naintează sub flacări de soare.

Și tot fără margini pustia se-ntinde,
140 Și tot nu s-arată orașul preasfînt —
Nimic n-o sfîrșește în zori cînd s-aprinde,
Și n-o-nviorează suflare de vînt —
Lucește, vibrează, și-ntr-una se-ntinde.

Abia, ici și colo, găsesc, cîteodată,
145 Verdeța de oază cu dor așteptată...
Săgeată, aleargă cal alb și cal murg,
Cămilele-aleargă săgeată și ele,
La cîntecul apei se fac ușurele...
Izvor sau citernă în clipă le scurg —
150 Dar chinul reîncepe, și zilele curg.

Și tot nu s-arată năluca sublimă...
Și apa, în foale, descrește mereu...
Cînd calul, cînd omul, s-abate victimă,
Iar mersul se face din greu, și mai greu...
155 Cu trei și cu patru, mor toți plini de zile,
Dragi tineri, cai ageri, și mîndre cămile.

Și tot nu s-arată cetatea de vise...
Merindele, zilnic, în trăiști se sfîrșesc...
Prădalnice zboruri de paseri, sosesc...
160 S-aruncă pe leșuri cu ciocuri deschise,
Cămile, cai, oameni, cad, pier, se răresc...
Doar negrele paseri mereu se-nmulțesc
Și tot nu s-arată cetatea din vise.

Cetatea din vise departe e încă,
165 Și vine și ziua cumplită cînd el,
Rămas din toți singur, sub cer de oțel,
Pe minte își simte o noapte adîncă... —
Cînd setea, cînd foamea, — grozave la fel,
Pe piept, ori pe pîntec, îi pun cîte-o stîncă,
170 Prin aeru-n flacări, sub cerul de-oțel.

Pierduți sunt toți robii, cu cai, cu cămile...
Sub aeru-n flacări, zac roșii movile... —
Nainte — în laturi — napoi — peste tot,
Oribil palpită aceeași culoare...
175 E-aprins chiar pămîntul hrănit cu dogoare,
Iar ochii se uită zadarnic, cît pot —
Tot roșu de singe zărese peste tot
Sub aeru-n flacări al lungilor zile.

Și foamea se face mai mare — mai mare,
180 Și, zilnic, tot cerul s-aprinde mai tare...
Bat tîmplele... — ochii sunt demoni cumpliți...
Cutremur e setea, ș-a foamei simțire
E șarpe, ducîndu-și a ei zvircolire
În pîntec, în singe, în nervii-ndîrjiți... —
185 Bat tîmplele... — ochii sunt demoni cumpliți.

Abia mai pășește cămila ce-l poartă...
Speranța, chiar dînsa, e-n sufletu-i moartă... —
Dar iată... — părere să fie, sau, ea?...
În zarea de flacări, în zarea de singe,
190 Lucește... — Emirul, puterea și-o stringe... —
Chiar porțile albe le poate vedea...
E Meka! E Meka! ș-aleargă spre ea.

195 Spre albele ziduri, aleargă — aleargă,
Și albele ziduri, lucesc — strălucesc, —
Dar Meka începe și dînsa să meargă
Cu pasuri ce-n fundul de zări o răpesc,
Și albele ziduri, lucesc, — strălucesc!

200 Ca gîndul aleargă spre alba nălucă,
Spre poamele de-aur din visu-i ceresc...
Cămila, cît poate, grăbește să-l ducă...
Dar visu-i, nu este un vis omenesc —
Și poamele de-aur lucesc — strălucesc —
Iar alba cetate rămîne nălucă.

205 Rămîne nălucă, dar tot o zărește
Cu porți de topaze, cu turnuri de-argint,
Și tot către ele s-ajungă zorește,
Cu toate că știe prea bine că-l mint
Și porți de topaze, și turnuri de-argint.

210 Rămîne nălucă în zarea pustiei
Regina trufașă, regina magiei,
Frumoasa lui Meka — tot visul țintit,
Și vede pe-o iasmă că-i trece sub poartă...
Pe cînd șovăiește cămila ce-l poartă...
215 Și-n Meka străbate drumetuțul pocit,
Plecat șchiop și searbăd pe drumul cotit —
Pe cînd șovăiește cămila ce-l poartă...

Și moare emirul sub jarul pustiei —
Și focu-n odaie se stinge și el,
Iar lupii tot urlă pe-ntinsul cîmpiei,
220 Și frigul se face un brici de oțel...
Dar luna cea rece, ș-acea dușmănie
De lupi care urlă, — ș-acea sărăcie
Ce-alunecă zilnic spre ultima treaptă,
Sunt toate pustia din calea cea dreaptă,
225 Ș-acea izolare, ș-acea dezolare,
Sunt Meka cerească, sunt Meka cea mare...

Murit-a emirul sub jarul pustiei.

MAI

Mai! Mai! și aurora cu lacrimi de topaze,
Mai: albele calicii de crini, dulci flori de-amor,
Și vocile de frunze, și raze, și extaze,
Ș-a traiului uitare, un chin de care mor.

5 Mai: barca ce se duce pe undele tăcute,
Și clarul dimineții, și veseli lopătari,
Și luni ce sparg văzduhul pe-azururi renăscute,
Și bălți de-argint, și trestii, și candizi nenufari.

10 Ș-oriunde, o natură tot tînără, tot blondă,
Și-n cer, pe car de flacări, Apollon, crud și blind,
Lucind într-o părere de cursă vagabondă,
Jucîndu-și caii de-aur și-n inimi săgetînd.

IMN LA SATAN

Satan, fermecător Satan, proteu ce ești ascuns
în toate,
În iadul tău primesc să ard, fiindcă altfel nu
se poate;
Te-ador, Satan, fiindcă tu ești zîmbet, rază și
culoare,
Ești cugetări și ești simțiri, ești aur, vin, cîntare,
floare, —
5 Ești tot ce e ispititor: plasticități de corpuri
goale, —
Și zbor spre cer și voluptăți ce sunt titanice
răscoale...
O! singur zeu, fiindcă rău — iar răul singur
este forță —
Al tău e-ntregul Univers, plecat sub sabie și
torță...

Cînd ai lipsi, ar fi tăcerea și nemișcarea și
robia...
10 Satan, — oh! Iartă-mi neghiobia!

Satan, fermecător Satan,
Nemilostiv, cum e dorința,
Și ager, cum e iscusința,
Tot mai activ din an în an;

15 Semeț cum este biruința...
Satan, dorință de știință,
Satan, dorință de frumos,
Satan, voință și puțință,
Pe-altarul tău mă-aduc prinos...
20 Jos, jos fățarnicia...

Cînd ai lipsi, ar fi tăcerea și nemișcarea și robia...
În ochi adînci cînd schinteiezi, pe buze roșii cînd
răsufli,
Averi de-avari le risipești prin simțuri reci furtuni
cînd sufli;
Înebanești pe prea cumiști, ce stau tîmpiți
de-nțelepciune
25 Și schimbi deodată în focar ce-a fost mai stins
ca un tăciune.
Tu, care culci sub sărutări în silnicia ta sublimă
Pe crinul fraged ca să smulgi beția rară printr-o
crimă,
Oh!... singur rodnic peste tot, cînd spargi a
cerurilor boltă
Și plumb topit în ea țîșnești a vieții aprigă
revoltă,
30 Satan, — oh! iartă-mi neghiobia.

Arhanghel de-aur și de foc,
Ce-nsămîntezi Dumnezeirea,
Urmîndu-ți vecinic siluirea,
Din timp în timp, din loc — în loc,
35 Și ce-o supui să-ți rabde firea...
Satan, nenvinsă bărbăție,
Adolescent în orice timp,
Urmează-a ta împărăție
Și prăvălește-orice Olimp...

40 Cînd ai lipsi, ar fi tăcerea și nemișcarea și robia...
Oh!... Iartă-mi, iartă-mi neghiobia.

CASTELUL

Castelul în ruine domnește peste vale...
Din turnuri retezate se-mprăstie o jale,
Și stema ce pe-oricine să-nfrunte cuteza,
Mincată e de vânturi, de soare și de apă,
5 Iar vremea ce tot curge o șterge și o crapă —
Din ea rămas-a numai un leu, — un coif, — ș-o za.

Sub bolți incenușate păianjenul își țese
Dantela lui subțire din fire lungi și dese;
Căminul zace-n umbră, posac, — iar de pereți
10 Abia se țin ici-colo, din cuie să nu cadă,
Portrete-ncondeiate în timpi de cruciadă,
Ce sparg întunecimea cu ochii lor semeți.

Un biet vătaf de curte, bătrîn ca lumea veche,
Povești tulburătoare îți spune la ureche:
15 El a slujit străbunii baronilor de azi...
El a văzut castelul în vremuri uimitoare:
Născut în alte zile, crescui sub un alt soare:
Vlăstare fără viață au dat din-nalții brazi.

De-ar fi să-l crezi, cînd luna prin geamuri s-oglindește,
20 Și flori de-argint și aur pe lespezi răspindește;
Cînd bate orologiul de douăsprezece ori;
În ultimul răsunset al miezului de noapte,

Pe săli și coridoare aleargă fel de șoapte,
Și curțile răsună de cai rîchiazători.

25 Văzut-a el de-asemeni, în sala de serbare,
Că sub cotlonul vetrei s-aprinde un foc mare;
Apoi văzu și chipuri din cadre coborînd
Că-și scutură dantela manșetelor, de praful
Pe care l-a pus timpul, și l-a lăsat vătaful,
30 Și țintă că se uită în ochii lui pe rînd.

Să-și capete iertarea ușor afla puterea,
Căci dușii de pe lume, mai toți, sunt buni ca
mierea;

Iar ei, sub polecandrul din mijloc, s-ățezau,
Turnînd năluci de vinuri în cupe vecinic goale,
35 Pe cînd, băieți de casă le dau grăbiți ocale
Cu umbre de bucate din care nu gustau.

Vătaful spune multe, și chiar, — băsmiri
ciudate! —

Că-n nopți schinteietoare de crini îmbălsămate,
Un tînăr, — zmeu năprasnic cu ochi ce sorb și
mint, —

40 Pustiu adesea lasă pervazul cadrei sale
În timp ce alba zîină din apa de pe vale
Sub lună-și stoarce părul în riul de argint.

Castelul are multe povești ce te minună,
Dar castelanul de-astăzi le crede o minciună,
45 Și, cînd îl văd străbunii în zale îmbrăcați,
Roșesc, din înălțimea portretelor auguste,
De strîmta redengotă cu minece înguste
A celui care-și zice nepot de cruciați.

Și timpul, care vecinic clădirile le sapă,
50 Apasă peste turnuri, le pleacă și le crapă,
Întinde pe creneluri, pe ziduri și pe porți,
Din mușchiul de paragini o fină țesătură
În care tot trecutul s-ascunde-n umbră sură,
Precum s-ascunde-n frunze un trist locaș de
morți.

VASUL

Vasul e de aur virgin schinteiat cu plăci de naeru,
Încrustat cu pietre scumpe, zvelt, dar trainic ca
un bronz;

Și, coprindă ambrozie sau poșircă de vin acru,
Dea beția dezmățării sau extazul unui bonz,

5 Vasul e de aur virgin, sculptural, sublim și sacru.

Floare-aproape nereală se înalță hieratic,
O splendoare ca de soare răspindește împrejur,
Magistral și rece vecinic, deși viu ca un jeratic,
Nu e simț sub al său farmec să-i mai poată fi sperjur...

10 Floare-aproape nereală se înalță hieratic.

Gestul lui e o minune, gura lui, rubin și perle,
Corpul tot, plasticitatea unor zile ce s-au dus,
În gîtleju-i paseri rare se îngină-ncet cu merle,
Ș-orice limbă amuțește, ș-orice suflet e sedus...

15 Gestul lui e o minune, gura lui, rubin și perle.

Să bei viața-n el e dulce sau să bei sleirea forței...
Dar ascundă sau Tenedos, sau otravă și puroi,
Chio roșu, sau miresme,—meargă tot în voia sorței,—
Cînd e vasul de-aur virgin... moralistul e greoi,

20 Și în fond se bea tot viață chiar cînd bei
balsamul morței.

CORABIA

La țärm, corabia oprită
E ninsă de zăpada lunii
Și marea tace odihnită,
De biciuirile furtunei.

5 Catarg și pinze argintate
Abia ușor sunt legămate...
Magia nopții este sfîntă...

Verzuiete unde dormitează.
Novicii rid... — Cîrmaciul oftează,
10 Matrozii melancolic cîntă.

Orașul întreg schinteiază
Cu felinarele aprinse...
Muzicele vesel vibrează,
Curse priveghiază-ntinse.

15 Novicii în port se coboară,
Spre rîs și petrecere zboară;
Răscoala etății-i frămîntă...
Safire pe ceruri lăcrămează.

Din cap mișcînd, cîrmaciul oftează,
20 Matrozii melancolic cîntă.

MĂNĂSTIREA

I

Mănăstirea-și doarme moartea lângă țărnișă de Acheron...
Oglindindu-se în undă, stâlpi și arcade se confundă,
Pe cînd clopotu-nviază trăgănat și monoton
Un fior ce din aramă zboară-n lung și-n larg pe undă.

5 Pretutindini e-nțineric, neagră moarte pretutindini... —
Sub uitare, ca-ntr-o vată, zace-al traiului transport;
S-au dus patimile toate, — voci de tunet sau de
grindini, —

Lângă glaucele ape mănăstirea e un port.

II

10 Dar tăcere: rugăciunea, și un disc în noaptea brună... —
Limbi bronzate graiul ritmic îl propagă împrejur,
Tinicheaua de pe turnuri albăstrită e de lună
Ș-a bisericei nălucă își dă brinci în clarobscur.

Tot așa se naște-n mine, sub mister, o frămîntare... —
Oh! simțire, te crezusem întinată pentru veci.
15 Și afară din Gomora te-azvîrliși prin o sforțare
Spre a-mi repune-argint în suflet și un psalm pe
buze reci.

III

Și deci iată că de lapte se fac glaucele ape,
Balta mucedă e toată fărmeecat mărgăritar,
Iar pe vechiul zid pe care liliacu-atîrnă grape,
20 Licăriri de pietre scumpe licurici zglobii presar.

Iată însă și rogozul că-mprumută-o voce clară
Și-nstrunează profetia unei magici bunătați,
Ce-n toți timpii și-n tot locul priveghiază tutelară
Ca o stea ce strălucește din adinci eternități.

IV

25 Biată inimă pe care o crezusem pe veci moartă,
Învierea, și în tine, schit de taină, a tocat,
Și sub lacrima lunară, — strop de rouă-n orice
soartă, —
Flori de-argint albesc în cerul unui trai întunecat...

Iar în vraja răzlețită, schinteciază taina rară
30 Că-n afar' de clipa vieții sunt sublimele-aurori,
Că din iarna-nghiețătoare naște caldă primăvară,
Și că giulgiurile morței sunt drapări de-nvingători.

Ești singur, un biet cerșetor
Cu fruntea brăzdată de ani...
5 Stomacul ți-e gol și n-ai bani,
Și, vai! ești nemuritor,
Cinstitele, trist visător!

CAMEE

I CUVÎNTUL

Cuvîntul nu costă nimic...
Pe om poți ușor să-l supui,
Promite orice și oricui
Și fă-ți din dușman un amic.
5 Cu vorbe un Wertheim descui:
Fii mare, dar zi că ești mic;
Cuvîntul nu costă nimic.

II NU TREBUIE

Nu trebuie filozofie,
Nici carte prea multă în lume...
Profită de-a ei nerozie
Cînd caută să te sugrume:
5 S-aduni cît de mare-avuție,
Să aibi cît de mare renume
Nu trebuie filozofie.

III CINSTITULE

Cinstitule, trist visător,
Îți lași copiii sărmani,

CÎNTECUL PLOAIEI

- Plouă, plouă,
Plouă cît poate să plouă.
Cu ploaia ce cade, m-apasă
Durerea cea veche, cea nouă...
- 5 Afară e trist ca și-n casă, —
Plouă, plouă.
- Plouă, plouă... —
Plouă cît poate să plouă...
Zadarnic vor cîntece clare
- 10 Ca florile umezi de rouă
Cei vecinic scutiți de-ntristare... —
Plouă, plouă.
- Plouă, plouă...
Plouă cît poate să plouă...
- 15 Ființa mea și simțirea
Sufăr și plîng amîndouă...
Viața-și urmează-ndîrjirea...
Plouă, plouă.
- Plouă, plouă,
20 Plouă cît poate să plouă...
Rapănă-n geamuri ca-n tobe...
Spintecă inima-n două
Cîntecul ploaiei de cobe... —
Plouă, plouă... —

RIMELE CÎNTĂ PE HARPĂ

- Rimele cîntă pe harpă: — ușor un zbor se zvonește
De paseri albe ce freamătă, — și dimineața domnește.
Ulmul, salcîmul și plopul se auresc... — Își șoptesc, —
se iubesc.
- Rimele cîntă pe harpă: limpede curge izvorul,
5 Blondă e toată idila, blond e pe vale păstorul...
O! dimineață! O! viață! Sufletul ce se avîntă,
cîntă.
- Sufletul ce se avîntă, cîntă cu frunză, cu apă,
Și cu parfumul din floare de închisoare se scapă,
Urcă, esență divină deplină, și pur s-absoarbe-n
azur.

DOR ZADARNIC

E umed cimbrul pe colină,
Măceșii par o florărie,
Sorgința rîde cristalină, —
Ești tu, ești tu, copilărie!

5 Din roze ceruri ciocîrlia
Zvonește cîntece semețe,
Domnește-n toate veselie, —
'Napoi venit-ai, tinerețe!

Dar ce e vis, e o nălucă...
10 Rămîn cu trista mea nevroză,
Cu dorul meu nespus de ducă,
Spre rîul blond, spre ziua roză.

LUI CETALO POL

Străvezie palpitare de noblețe sufletească,
Scump copil furat de moarte printr-un gest fărmeacător,
Barca soartei, cînd te duse peste granița lumească,
A schimbat pe-nvinsul jalnic în măreț învingător.

5 Liliac cu flori anemici, veștejit în primăvară,
Chipul tău îmi rezîmbește ș-ale vieții tale zori,
De cum Mai reînviază cu blîndețea lui solară
În potirele timide ale fragedelor flori.

Ți-a fost crudă întruparea, și ai plîns cît nu se poate, —
10 N-ai știut nici chiar simțirea ce în mine-ai deșteptat, —
Însă cel puțin mormîntul te-a scăpat acum de toate,
Și-a lui pace te păstrează liniștit și mîngiat.

LEWKI

I

De sîdef și de-aur roșu sub al cerului azur,
Zvelta insulă apare, și sporește, minunată,
Sărutată cînd de valuri, cînd de vînturi asaltată
Printre-ocolul spumei albe, — crini regali,
jur-împrejur.

5 Peste-al țărmurilor silex palpiteză-o-nflăcărare,
Via purpură de sînge a solarei agonii;
Mari flamanzi prin aer zboară spre-ale visului
domnii:
Un imperiu de spațiu fără legi și grănițare.

10 Ancorează, marinare! Iată: noaptea s-a lăsat...
Și tu, stîncă solitară, fii cu brațele deschise:
"Ți sunt frate, căci ca tine sunt și culme și abise,
Și-ți aduc un corp în zdrențe și un suflet sfișiat.

II

Seară palidă, și-n ceruri, ochi de îngeri plini
de raze...

15 Adierea își ascute fremătările pe stînci,
Se iuțește, se-ntremează, mișcă unda și-i dă brînci
Pină ce-n galop o pleacă de-a-n călare pe talaze.

Și, ca orgă colosală, geme tot, — se vaită tot...
Izbucește-o disperare strigătoare către astre,
Ce zîmbesc din pacea naltă a țăriilor albastre,
20 Unde plînset nu se varsă, nici suspine nu se scot.

Strălucitule Apollo, scut în contra răutăței,
Ajutor îmi adu grabnic, răzbunîndu-mă de trai,
Și din pacea mea răpită, și din stînșii ani de mai,
Cel puțin fă o licoare pentru cupa zeităței.

III

25 A speranței mîngiere mă renfășură treptat...
Sînt prea bine, buna zee că e-n zarea depărtată,...
Marea cîntă și-nflorește, iar din unda spintecată
E Diana ce-o precedă pe talazul fermecat.

30 Și vibrează cer și apă... — Fire, om și providență,
Sînt din nou iar bunătate, — imn din veacul legendar,
Și din trunchiul mort cum naște viața verdelui
lăstar,
Din coșciug, închis aproape, iese zbor de biruință.

Oh! și visul meu e tocmai c-ale undei legănări...
Sidefat e cu nuanțe, ghirlandat de roze albe...
35 Alabastrul frunței sale intrunește crini cu nalbe
Ce-n potire hieratici poartă mistice-mbătări.

IV

Lună! fin e însă tortul de pe fusul tău de aur,
Și divin e sentimentul ce măriți cu valul roz,
Cînd zefirii cîntă-n sistru, ori în flaut de rogoz
40 Cu magii de filomelă, și cu tremolo de graur.

Toată zarea depărtării e un viu mărgăritar
Sub stelara radiere a zimbirilor de Sfinge,
Dar, din vreme-n alta, strigă și se vaietă Syringe
În imensa dezolare de pe țărnul solitar.

45 Căci voind a lui s-o aibă, nimfa blondă, oricît
plîns-a,
Fu în trestie schimbată de nesașiul lui Pan,
Și a lui, fără speranță, a rămas din an în an,
Iar surorile, zadarnic, brațe albe-ntind spre dînsa.

V

50 Sub troiane de ninsoare zace stîncă, zace val...
E-nflorirea fără seamăn de zăpadă seleneră,
Ce prin aer se propagă ca un vis de primăvară,
Ce-ar zîmbi din flori de piersic și răsunset de caval.

55 Coronată cu zambile, cu narcise presărată,
Catifea sau țesătură de brocart muiată-n fir,
Verdea undă ce, ici-colo, e un aur de Ophir,
Se rostogole alene de fiori cutremurată.

60 Prin văpaia azurie, ca schintei din ochi de bard,
Nuferi candizi, vioarele, flori albastre de cicoare,
Fulgerări de luciole, — giuvaiere mișcătoare, —
Joacă-n raza luminoasă a electricului fard.

VI

Și chiar sufletul meu este rază, cîntec și magie!
Și colorile din juru-mi, nimb al cerului divin,
Le beau sacra voluptate, ce mă-mbată ca un vin,
Iar întreaga mea făptură e întreagă armonie.

65 Vai de răi! fără-ncetare de-al lor aur torturați, —
Chinuți de conștiință, — îngrijați fără-ncetare, —
Pentru ei, natura, vecinic, farmec n-are, — voce n-are,
Și sub stele sau sub soare trec ca morții de-nghetați.

70 Rară gemă, — blondă Lewki, — stîncă unde, niciodată,
Nu s-a pus cămin statornic, ci cămin întîmplător,
Schinteiază tot mai dulce, și aruncă pe-al meu dor
Un reflex din nalta pace de sub bolta-ți instelată.

DOINA SĂRĂCIEI

Oh, de ce n-avui noroc
Să mă nasc un dobitoc,
Să mă ducă unde-or vrea,
Făr' să știu de soarta mea,
5 Să mă ducă la tăiere,
Făr' să știu de junghiere.

Maică, măicuța mea,
Ce-mi făcuși tu viața grea?
Ce rău îți făcui eu, maică,
10 Ce rău îți făcui eu, taică,
De mă scoaserăți pe lume
Ori din dragosti, ori din glume?

Că n-am, maică, ce să fac,
Că n-am, taică, cum să-mpac
15 Dorul meu cu lumea rea,
Și e sărăcia grea...
Lung și-a jale ciinii latră
Și copiii-mi plîng în vatră.

Și ce să mă fac eu, — ce?
20 Că scăpare nu mai e...
C-am vindut velinți și țoală
Și n-am ce mai pune-n oală...
Nici malai n-am să înmoi
Și e vremea de apoi.

DIALOGUL MORȚILOR

Cel între Caron și Mercuriu în care vorbesc și alții

Dedicat M.M.L.L. pămîntești din toate țările; Excelențelor ministeriale și ministeriabile; autorilor filozofi și nefilozofi; tuturor cari se află în situațiuni strălucite; celor mîndri de frumusețea și puterea lor fizică; în sfîrșit, tuturor vanităților omenești.

CARON

- Cu toți în stare proastă ne-aflăm, precum vedeți,
Căci putredă e luntrea și loc în ea n-aveți.
Veniți prea mulți deodată și prea cu lucruri multe,
5 Dar Caron nu e încă nebunul să v-asculte.
Corabia într-o parte de-ar fi a se pleca,
Ne-am duce-n fundul apei și toți ne-am îneca.

MORȚII

- Cum oare-atunci să facem spre-a trece cu-nlesnire,
10 Să nu mai fie stavili și nici primejduire?

CARON

- Ușor: — Pe țarmu-acesta lăsînd în urmă toate.
Un om să treacă altfel de-altminteri nu se poate.
Mercurie, urmează cum zilnic ai făcut,
15 Și nimini să nu între decît cum s-a născut.

MERCURIU

Dar cine e acesta mai slab ca o părere?

MENIP

- Sunt eu... — Și iată-mi bățul: mi-e singura avere...
20 Mantaua n-am adus-o cu mine, căci n-aveam.

MERCURIU

- Menip, ești de ispravă precum te și credeam;
Deci intră și la locul de-onoare te așează,
Să poți privi în pace la cîți se-nfățișează. —
25 Ce nume poartă însă acest băiat frumos?

UN MORT

- Harmòleu din Megara, vestitul drăgăstos,
A cărui sărutare, aprinsă sau ușoară,
Dînd viață deopotrivă făcea cît o comoară.
30 Femeile-l iubiră și... cine nu-l iubea?
Pe buze-i o beție de-ambrozie se bea...
Slăvit era de oameni, de soartă și de Muze.

MERCURIU

- Ei! tinere, depune pe țarm aceste buze,
35 Obrazul fraged, — părul de aur, — ochii vii... —
Așa. Acum e bine și poți la noi să vii...
Văd însă... — Cum se cheamă această lighioană
Cu purpură pe umeri, pe cap purtînd coroană?
Ea face pe trufașa, pieziș privind la noi.

UN MORT

- 40 E Lampic, și e craiul gelonilor.

MERCURIU

- Apoi,
Prietene, ia lasă mîndria la o parte
45 Și purpura din umeri aruncă-ți-o departe.

UN MORT

Cum? Goi vrei să rămîna chiar regii cei mai națți?

MERCURIU

Aicea regi nu se-află, ci morți, ca și ceilalți.

UN MORT

- 50 Oh! cel puțin de mine aibi milă, și din toate
Dă-mi voie să iau numai vreo două...

MERCURIU

Nu se poate.

55 Dezbracă-te degrabă de-orice deșertăciuni,
Mîndrii, — cruzimi, — zavistii, — minii, — birfiri, —
minciuni...

Ești gata? Da? În felul acesta poți intra,
Și șezi cu toți alături oricît te-ai supăra.
(Către ceilalți.)

60 Acesta, cine este?

UN MORT

Damasias, atletul.

MERCURIU

E cam prea larg în spete, i-o spun eu tot regretul.

65 Aidi! lapadă-ți și carnea, și mușchii cei prea groși,
Și marea dibăcie, și ochii firoși... —
Din gloria spre care mergeai ca spre un far,
Aplauze, coroane, — orice să lași afar'.

MORTUL

70 Acum sunt ca toți morții, privește-mă...

MERCURIU

Prea bine.

Dar tu oprește, Craton, de vorbă am cu tine...
Pe țărni, averea lasă-ți, și luxul nebunesc,
75 Străbunii ce pe buze-ți mereu se întilnesc,
Noblețea, — orice titluri, și orice vanitate, —
Inscripții pe plăci de-aur, — statui în bronz turnate,
Și însuși uriașul granitic cenotaf
Pe care schinteiază plătitul epitaf.
80 Aceste lucruri toate așa de greu atîrnă,
Încît, chiar amintirea, mai grea e ca o birnă...
La fund, a noastră luntre ar duce-o numai ea...
Pe gînduri stai degeaba.

MORTUL

85 Te-ascult, deși n-aș vrea.

MERCURIU

Așa te voi, firește. — Dar iată una lată,
Ce nagodă e-aceasta cu arme încărcată?

UN MORT

90 Eu, nagodă? viteazul și strașnic căpitan
Al cărui nume groaza o duse în dușman?
Privește-aceste arme ce-n lupte schinteiară:
Fac parte din trofeul ce-mi fu-nălțat de țară.

MERCURIU

95 Aruncă-le... zadarnic spinarea ți-o-ncovoai:
Aici nu sunt nici certuri și nu sunt nici războaie.
Trofeele aicea n-au rost. — Acestălalt
Ce om să fie însă? Vreun spirit mai înalt
Desigur, căci sprinceana și-o ține încruntată
100 Și pare a-i fi mintea cu totul încordată.

MENIP

E marele filozof și critic renumit.

În fond, e șarlatanul ce-a fost mai iscusit
Fiindcă să înșele putu mai cu-nlesnire

105 Aci prin îngîmfare, aci prin lingușire.
Dezbracă-l, cercetîndu-l cu chiar privirea ta.

MERCURIU

Zei mari! cite nimicuri ascunde sub manta.

Și cită îndrăzneală, — și cită flecărie...

110 Ce vicii păcătoase, și ce ipocrizie...
Cîți termeni goi de cuget! — ce josnice simțiri!...
Ce pizmă de nemernic... — cîți saci de uneltiri...
Ce jalnică tirire... ce ură pentru-oricare
Gîndire mai înaltă sau zbor de suflet mare!...
115 Calabalicul ăsta fă bine să mi-l lași,
Că nu l-ar duce-o luntre cu treizeci de vislași.

MENIP

Ha! Ha!... le lași pe toate?

MORTUL

120 Ca ceilalți: — de nevoie.

MENIP

Dar tot e lung la limbă: Scurtează-i-o, — pe Joie!
Și pentru-a nu-și mai duce nici capul în proțap,
Treci foarfecile tale prin barba lui de țap.

125 Cu dinsa mai cu seamă această tîgvă goală
Putut-a să-și dea ifos în lume și în școală.

MERCURIU

Că nu le am la mine îmi pare foarte rău.

MENIP

130 În schimb, sub laviți zace uitat, un herăstrău.
Pe marginile luntrei, ce fercheș ți l-aș face...
Mercurie, pe mină mi-l dai?

MERCURIU

Fă cum îți place!

135 MENIP

Acum privește-l!

MERCURIU

Este cu chip mai omenesc.

MENIP

140 Să-i iau și din sprinceană ceva?

MERCURIU

Mă învoiesc.

MENIP

145 Dă drumul și motoașei ce-ascunzi la subțioară...
Duhoarea otrăvită dintr-însa se strecoară...
Ea este servilismul ce-avuși pentru cei mari.

MORTUL

Și tu de-asemeni lasă-ți batjocurile-amari,
Prosteasca-ți nepăsare și multa-ți libertate.

150 MERCURIU

Ba nu. Să și le țină, căci n-au vreo greutate:
Ci tu să-ți lași desigur discursurile, — sunt
Ocale și ocale în fiecare cuvînt!
N-au cap și n-au nici coadă, în veci bat apa-n piuă...
155 Sfirșesc la miezul nopții și-ncep în zori de ziuă.
Le zici, — ș-a le pricepe chiar tu nu prea știi cum.
Ești gata? — Bine. — Pinza întindeți-o acum.

NĂLUCA UNEI NOPTI

Nori deși și zi apusă...

Alai

De cai

Tăcuți,

5 Dar iuți, —

Cazaci

Dibaci,

Pe căi,

În văi

10 Adînci

Dispar,

Și iar

Apar

Pe stînci.

15 Cetatea doarme dusă...

Șireți

Băieți

La porți

Ca morți

20 Sosesc...

S-opresc,

Coprind,

Dormind,

Pe turci.

25

Supun,
Foc pun
Răpun
Prin furci.

Tot cerul vîlvorează.

30

Crini blînzi,
Plăpînzi,
Și prăzi —
De lăzi;

35

Apoi
Convoi
De feți
Isteți
Dau zor... —

40

În zări,
Strigări,
Oftări,
Scad, — mor, —

Iar noaptea naintează.

ANUL AL VII-LEA

Nr 3.

MARTIE — 1886

REVISTA LITERARA

APARE ODATA PE LUNA.

Director :

Redactor-Administrator

IOAN RADOL

TH. M. STOENESCU.

OSPÊȚUL LUI PENTAUR

Templu-Egiptian din piatră cu 'ugrișire probucată
În hieroglyfe lumici răspândite cu belșug
Sapt al soarelui prof de-aer pe terata lui s'arata
Cruș prin înaltine, răpitor prin meșterșug.

Zeci stilpi purtând în mijloc zeci chipuri colosale
Încadrate cu nafrme sapt fatuță predominantă
Ușile de lemn deschise p-adăncimea unei sale
Lasa 'n colțuri se pătrunde raze ce le 'ngălbenesc.

Patru-zeci de spași pe scări se înalță pe două rânduri
De la ușile intrării pe platforma de porfir.
Arși de venturi și de soare dar nelăcărati de gânduri
S'adâncesc cu moliciune printre flori de teandafiri.

Dar în sala hipostila împrejmuat unei mese
Pentaure paut și pîrat stă cu oaspeți numeroși :
Cape de-aer și ridica, dăruiri ce una fost trimise
De Ramses sau de carteci și urale și generosi.
Între 'n singura fereastră vânt-o plonie lăncănosă
Ce 'nfașura comenșii lui cu nimb strălucitor.
Fundul templului se pierde sapt în stral de umbra grăun-ă
Ce pe zăi adăpostite des-urcă pînd profumator.

12

O UMBRĂ DE DINCOLO DE STYX

Efebul cu ochi palizi, flori mistice de-o clipă,
Năluca argintie din bruma unui vis,
A fost în scurta-i viață o muzică ce-n pripă,
Plângînd pe-un flaut magic, se duse în abis.

5 Luntrașul cu chip palid i-a stat sinistru-n cale,
Lăsîndu-mă pe țârmuri să plîng rătăcitor,
Și mult timp mîngiere n-a fost pentru-a mea jale,
Dar traiul e un balsam, și omul, uitător.

10 Și totuși, floarea clipei, chiar astăzi cîteodată,
Efebul din Novara cu ochii de mister,
Reurcă din adîncuri, luminează sidefată,
Ca luna oglindită de mare și de cer.

La țârm îl readuce luntrașul fără milă...
Îl smulg ca printr-un farmec de-al morții adăpost,
15 Tot nalt, tot zvelt, tot tinăr — plătînd ca o zambilă —
Și-n repede a lui umbră mă văd precum am fost.

OH! SUFLET ORB

Oh! suflet orb m-absorbi într-una
Și nu mă vezi, nici nu m-auzi,
Rămii, cu ochii morți și cruzi,
Și reci, mai reci de cum e luna.

Veghiez asupra-ți totdeauna...
Visez, vibrez și nu m-auzi,
Rămii cu ochii morți și cruzi,
Și sunt arcuș, — și nu ești struna.

10 Și reci, mai reci de cum e luna
Sunt ochii tăi și morți și cruzi,
Și nu mă vezi, nici nu m-auzi,
Și sunt arcuș, — și nu ești struna.

15 Iar suflet orb m-absorbi într-una,
Te simt, te-aud, și nu m-auzi,
Și ochii tăi sunt stinși — și cruzi,
Și reci, — mai reci de cum e luna.

PERIHELIE

Nu, de lume nici o vorbă și de glorie nici una:
Scumpi prieteni, luptătorul de-altădată nu mai
sunt;

5 Eu privesc tot înainte, voi în urmă totdeauna,
Eu mă duc cu ochii-n ceruri, voi cu ochii în pământ,—
Nu: de lume nici o vorbă și de glorie nici una.

10 Clar azur și soare de-aur este inima mea toată,
Și pe când rămîne corpul sub destinul cunoscut,
Peste sufletu-n urcare este greu ca să mai poată
Să apese-amărăciunea din prezent sau din trecut,—
Clar azur și soare de-aur este inima mea toată.

15 Oh! lăsați pe-oricare suflet în a lui perihelie,
Feriți-l cînd pămîntul pentru dinsul a murit,
Prosternați-vă cînd aripi, mai presus de vijelie
Îl răpesc în adîncimea unui vis nețărnut,—
Oh! lăsați pe-oricare suflet în a lui perihelie.

POEMA RONDELURILOR

RONDELURILE PRIBEGE

RONDELUL LUCRURILOR

Oh! lucrurile cum vorbesc,
Și-n pace nu vor să te lase:—
Bronz, catifea, lemn sau mătase,
Prind grai aproape omenesc.

5 Tu le crezi moarte, și trăiesc
Împrăștiate-n orice case.—
Oh! lucrurile cum vorbesc,
Și-n pace nu vor să te lase.

Și cite nu-ți mai povestesc —
10 În pustnicia lor retrase:
Cu tot ce sufletu-ți uitase
Te-mbie sau te chinuiesc.—
Oh! lucrurile cum vorbesc.

RONDELUL ORAȘULUI MIC

Orașul mic te fură-ncet
Cu ale lui tăcute strade,

Cu oameni proști, dar cumsecade,
Ce nici nu știu că sunt poet.

- 5 Cu centrul intim și cochet,
Și fără case cu arcade;
Orașul mic te fură-ncet
Cu ale lui tăcute strade.

- 10 Prin umbra parcului discret,
Nu se strecoară mascarade
Și nu s-aud în el tirade
Despre-al politicei secret.—
Orașul mic te fură-ncet.

RONDELUL DE AUR

Căldură de aur topit,
Și pulbere de-aur pe grîne,
Ciobani și oi de-aur la stine,
Și aur pe flori risipit.

- 5 În toți, și în tot, potopit,
El bate din aripi păgîne.—
Căldură de aur topit,
Și pulbere de-aur pe grîne.

- 10 De-al soarelui jar cotropit,
Pământul, sub vrajă, rămîne,
Și orice femei se fac zîne,
Cu suflet din flacări răpit —
Căldură de aur topit.

RONDELUL LUNEI

Deși pe cer e-aceeași lună —
Dar unde e cea de-altădată?

Minciuna vieții ce mă-mbată —
E azi o altfel de minciună.

- 5 Ca și atunci, duios răsună
Cavale-n noaptea instelată,
Și-n cer zimbește-aceeași lună —
Dar unde e cea de-altădată?

- 10 A ei lumină argintată
Cu roze albe mă-ncunună,
Și cîntă tot pe vechea strună,
Dar pentru mine e schimbată,
Deși pe cer e-aceeași lună.

RONDELUL CRINILOR

În crini e beția cea rară:
Sunt albi, delicați, subțiratici.—
Potirele lor au fanatici —
Argint din a soarelui pară.

- 5 Deși, cînd atinși sunt de vară,
Mor pilcuri, sau mor singuratici,
În crini e beția cea rară:
Sunt albi, delicați, subțiratici.

- 10 În moartele vremi, mă-mbătară,
Cînd fragezi, și primăvăratesci,
În ei mă sorbiră, extatici,
Și pe aripi de rai mă purtară
În crini e beția cea rară.

RONDELUL ȚIGANILOR

Țiganii merg fără-ncetare —
Nu știu nici ei cînd au pornit,
Dar se tot duc necontenit,
Împinși de-o vecinică chemare.

5 Cu galbeni ochi pierduți în zare,—
De când se știu, s-au pomenit—
Țigani merg fără-ncetare:
Nu știu nici ei când au pornit.

10 Mereu țigani, — cu mic, cu mare,
Au tot născut ș-au tot murit —
Și tot spre visul nemplinit,
Răpiți de-aceeași aiurare,
Țigani merg fără-ncetare.

RONDELUL CERCETAȘILOR

Mai mari, mai mici, trec cercetașii,
Un prinț din suflet i-a desprins,
Pe toți în ochi cu foc nestins,
La tot spre-a fi cu el părtașii.

5 Ca mine ei vor fi ostașii
Sub steagul țării neinvins,
Cu mici, cu mari, trec cercetașii —
Un prinț din suflet i-a desprins.

10 Oricît le suntem naintașii,
De focul sfînt ce l-am aprins,
Ne este sufletul coprins,
Ș-ai noii țări vedem fruntașii
Cînd mari, sau mici, trec cercetașii.

RONDELUL PLECĂREI

Am să mă călătoresc —
Sunt furat ca de ispite,
S-o voiesc, să n-o voiesc,
Spre ținuturi negindite.

5 Vara este pe sfîrșite.
Flori în suflet veștejesc.
Am să mă călătoresc.
Sunt furat ca de ispite.

Luminișuri strălucite
10 Viața mea o cuceresc.
Aripi tainice îmi cresc,
Aripi zilnic mai grăbite.—
Am să mă călătoresc.

RONDELUL ORAȘULUI DIN INDII

Spart a fost orașul mare
De a vremii vitregie:
Peste moarta gălăgie
Cresc copacii pînă-n zare.

5 S-a uitat ce-a fost urgie,
Ce-a fost fală și-nălțare:
Spart a fost orașul mare
De a vremii vitregie.

10 Într-a soarelui magie
Strălucesc porfiruri rare,
Urme șterse tot mai tare
Din străvechea energie...—
Spart a fost orașul mare.

RONDELUL MORII

Șoptiri și cîntece vrăjite
O-mpăciuire torc sub plute,
Ca flaute și alăute
La scocul morii părăsite.

5 Amărăciunile trăite
În stinse zări rămân pierdute.
Șoptiri și cîntece vrăjite
O-mpăciuire torc sub plute.

10 Mucigăirile-nverzite
Îmbracă jghiaburile mute
Cu florile lor nentrecute,
Iar peste apele-adormite,
Șoptiri și cîntece vrăjite.

RONDELUL CONTIMPORANILOR

Acești contimporani ai mei
Fac nencetat același sport:
De treizeci de ani îmi tot zic mort
Tot mai pizmași și mai mișei.

5 Strigoi, adesea-mi zic tot ei —
Bătrîn, în ultimul resort:
Acești contimporani ai mei
Fac nencetat același sport.

10 Deși par lei și paralei,
N-au cu talentul vreun raport,
Și n-au nici sfinți, nici dumnezei,
Trîntiți în viață de-un avort...
Dar sunt contimporanii mei.

RONDELUL MEU

Cînd am fost ură am fost mare,
Dar, astăzi, cu desăvîrșire
Sunt mare, căci mă simt iubire,
Sunt mare, căci mă simt uitare.

5 Ești mare cînd n-ai îndurare,
Dar te ridici mai sus de fire
Cînd ți-este inima iubire,
Cînd ți-este sufletul iertare.

10 Știu: toate sunt o-ndurerare,
Prin viață trecem în neștire,
Dar mingiiera e-n iubire,
De-ar fi restriștea cît de mare,
Și înălțarea e-n iertare.

RONDELURILE CELOR PATRU VÎNTURI

RONDELUL CUPEI DE MURANO

Nu e de aur: e de raze.
O-ntind grifonii ce-o susțin.
E dătătoare de extaze,
Cu ea-n onoarea ta inchin.

- 5 În schinteierea-i de topaze
Coprinde-al nemuririi vin. —
Nu e de aur: e de raze.
O-ntind grifonii ce-o susțin.

- 10 E arta pură, fără fraze,
E cerul tot de soare plin.
Talaze largi, dupe talaze,
E sufletescu-avint deplin,
Nu e de aur: e de raze.

RONDELUL PRIVIGHIETOAREI

Privighietoarea-nvietoare
A-ntremătorilor fiori,
Deșteaptă prin caișii-n floare
Ale zefirilor viori.

- 5 E ca-ntr-o albă sărbătoare
Printre-ale pomilor ninsori
Privighietoarea-nvietoare
A-ntremătorilor fiori.

- 10 Și printre tihna lucitoare
Ce-și varsă luna din comori,
De viață e redătătoare
Pentru orice searbezi muritori,
Privighietoarea-nvietoare.

RONDELUL TRECUTULUI

Iată Pometeștii, iată Adincata,
Scurtul pod de birne este retrecut.
Renviază mama, îmi zimbește tata...
Vreme cită curs-a parcă n-a trecut.

- 5 Jar și vilvorare soarele urcat-a.
Arde griu-n flacări pin' la briu crescute.
Iată Pometeștii, iată Adincata,
Scurtul pod de birne este retrecut.

- 10 Iarba pe tot șesul de cosit e gata.
Apele-și deșiră graiul nentrecut.
Pentru viața de-astăzi mi-a sosit răsplata:
Copilandrul vesel din nou m-am făcut...—
Iată Pometeștii, iată Adincata.

RONDELUL OGLINDEI

Din al oglindei luciu rece
De apă-adincă, — se desface
O liniște de dulce pace,
Ce-ntregul suflet mi-l petrece.

- 5 Obida vrînd să mă înec,
Zadarnic firea și-o preface.
Din al oglindei luciu rece
Uitarea numai se desface.

- Chiar dorul vieții-n mine tace —
10 Izvor ce gata e să sece;
Și pe-al meu chip, ce-n umbră zace,
Un fel de vis de opium trece
Din al oglindei luciu rece.

RONDELUL DOMNIȚEI

Ieșind din balta Craiovița,
Unde-a fost crai Craiovisin,
Văpaie, vezi plutind domnița
Mai argintată ca un crin.

- 5 Sub lună-i tremură cosița,
În suflet poartă ca un chin,
Plutind pe balta Craiovița,
Unde-a fost crai, Craiovisin.

- Își duse viața-ntr-un suspin,
10 Nedîndu-și nimănui gurița,
Dar a rămas mironosița
Din veacul cel de tot creștin,
Plutind pe balta Craiovița.

RONDELUL ORAȘULUI DE ALTĂDATĂ

Era orașul de-altădată
Sub plopi de-argint, muiiați în soare,
O verde oază fermecată
Cu repezi ape cîntătoare.

- 5 Pe-oricare străzi cîntau izvoare,
Și sărutat de flori ce-mbată,
Trăia orașul de-altădată
Sub plopi de-argint, muiiați în soare.

- Prostimea chiar era bogată.
10 Prin curți aveau, mai toți, cuptoare.
În beciuri se țeseau covoare,
Ș-o viață-n veci îmbelșugată
Trăia orașul de-altădată.

RONDELUL ORELOR

Omnia vulnerant, ultima necat

Pe rînd orice ore rănesc,
Iar ultima vecinic omoară...—
Tot sufletul mi-este o vioară
Ce plînge duios că trăiesc.

- 5 Și nici nu mai cerc să zîmbesc
Cînd viața s-arată ușoară.—
Pe rînd orice ore rănesc,
Iar ultima vecinic omoară.

- Oricită cerească comoară
10 Ar fi într-un lut omenesc,
Zvirlit de pe clipa ce zboară
Recade în iadul obștească; —
Pe rînd orice ore rănesc.

RONDELUL AJUNGERII LA CER

În cer s-ajunge dintr-un salt,
Sau nu s-ajunge-n veci de veci...
Te-aruncă-n el un cîntec-nalt,
În care-al vieții plîns ineci.

- 5 Spărgind fluidicul său smalt,
Ca o săgeată de-aur treci. —
În cer s-ajunge dintr-un salt,
Sau nu s-ajunge-n veci de veci.
- I se mai dă-n sfârșit asalt
10 Sub jar de patimi când te pleci,
În al tău suflet când n-ai alt
Decît fiorii dulci și reci...—
În cer s-ajunge dintr-un salt.

RONDELUL CTITORILOR

În zugrăveala-nvechită,
El, searbăd; ea, cu ruje-aprinse,
Biserica de ei clădită
O țin cu degete întinse.

- 5 Năluci din vechiul timp desprinse,
Știu viața lor că e sfârșită
În zugrăveala învechită,
El, searbăd; ea, cu ruje-aprinse.
- Și nu-și blestemă-a lor ursită...
10 Dar orice candeli când văd stinse,
Și sfinta slujbă părăsită,
Ei plîng cu lacrimi neînvînse
În zugrăveala învechită.

RONDELUL COROANELOR NEPIERITOARE

Coroane-n veci nepieritoare
Dintre frunzișurile mari
Ale bătrînilor stejari:
Mi-așterne umbra sub picioare.

- 5 Ducîndu-mi pașii solitari,
Pe sub pădurea cîntătoare,
Coroane-n veci nepieritoare
Simt în frunzișurile mari.

- Aleea e-n apus de soare.—
10 Se urcă flacări tot mai tari,
Și ce resfrîng, schinteietoare,
Printre copacii seculari,
Coroane-n veci nepieritoare.

RONDELURILE ROZELOR

RONDELUL ROZELOR CE MOR

E vremea rozelor ce mor,
Mor în grădini, și mor și-n mine --
Ș-au fost atit de viață pline,
Și azi se sting așa ușor.

- 5 În tot, se simte un fior.
O jale e în orișicine.
E vremea rozelor ce mor —
Mor în grădini, și mor și-n mine.

- 10 Pe sub amurgu-ntristător,
Curg vălmășaguri de suspine,
Și-n marea noapte care vine
Duiioase-și pleacă fruntea lor...—
E vremea rozelor ce mor.

RONDELUL LUI SADI

Drapate-n purpură regească.
Sau infoiate-n rochi de argint,
Sadi-n frunzosul labirint
Făcut-a roze să-nflorească.

- 5 De-atunci nu pot să vestejească,
Și viața noastră o tot mint,
Drapate-n purpură regească,
Sau infoiate-n rochi de-argint.

- Natura lor nu și-o dezmint...—
10 Știu tot așa să amăgească,
Ș-adoarmă, și să liniștească,
Și să ne spună că nu mint,—
Drapate-n purpură regească.

RONDELUL ROZELOR DIN CIȘMEGI

De flacări, de aur, pembè, argintate,
Nebună orgie de roze oriunde,
De bolți agățate, pe ziduri urcate,
Și printre frunzișuri de pomi ce le-ascunde.

- 5 Pe ritmuri persane în strofe-așezate,
Melodie, coloarea, coloarei răspunde...—
De flacări, de aur, pembè, argintate,
Nebună orgie de roze oriunde.

- 10 Un neamț a fost magul grădinei uitate.
Răpit fu de visul cu tainice unde,
Și dîndu-le viață ce-n suflet pătrunde,
Lăsatu-le-a-n urmă, în roze-nchegate,
De flacări, de aur, pembè, argintate.

RONDELUL MARILOR ROZE

Mari roze bogate și grele
Abia mai pot capul să-și țină
De luxul ce poartă pe ele,
Scăldate-n albastra lumină.

- 5 Miresme plutesc prin grădină,
Iar roua deșiră mărgele
Pe roze bogate și grele,
Ce-abia mai pot capul să-și țină.

- Avîntul simțirilor mele
10 Mă duce-ntr-o sferă senină
De ceața lumestilor rele,
În care, pe frunte-mi se-nclină
Mari roze bogate și grele.

RONDELUL BEAT DE ROZE

De roze e beată grădina
Cu tot ce se află împrejur:
E beat și cerescul azur,
Și ziziie, beată, albina.

- 5 Se clatină parcă lumina,
Un tunet e simplu murmur.—
De roze e beată grădina
Cu tot ce se află-mprejur.

- Dar iată...—A mea nu e vina...—
10 Chiar eu, în gentil trubadur,
Visînd, lingă-al apei susur,
Mă schimb, așteptîndu-mi regina...—
De roze e beată grădina.

RONDELUL CASCADELOR DE ROZE

Urcînd pe pomi, zîmbînd pe casă,
Se surpă rozele grămadă,
Sau întocmesc cîte-o cascadă
Pe vreo alee mai retrasă.

- 5 Parfumul lor purtat în stradă,
Întinde-a lui subțire plasă...
Urcînd pe pomi, zîmbînd pe casă,
Se surpă rozele grămadă.

- De-oricîte stavili nu le pasă:
10 Sunt un torent, sunt o cascadă,
Ce-n voia soarelui se lasă,
Dar ce, de cum sfîrșesc să cadă,
Reurcă-n pomi, zîmbesc pe casă.

RONDELUL PRIVIGHIETOAREI ÎNTRE ROZE

A nopții sublimă măiastră
E-ascunsă-ntre roze, și cîntă,
Grădina ce-mi stă sub fereastră
În raze de-argint se-nvesmîntă.

- 5 O vrajă și albă ș-albastră
Din ceruri, spre lume s-avîntă.—
A nopții sublimă măiastră
E-ascunsă între roze, și cîntă.

- Chiar roza ce moare în glastră,
5 De legile firei înfrîntă,
Tresare, în pacea sihastră,
La glasul, cu care-o-nmormîntă
A nopții sublimă măiastră.

RONDELUL ROZELOR DE AUGUST

Mai sunt încă roze — mai sunt,
Și tot parfumate și ele
Așa cum au fost și acele
Cînd ceru-l credeam pe pămînt.

- 5 Pe-atunci eram falnic avînt...
Priveam, dintre oameni, spre stele; —
Mai sunt încă roze — mai sunt,
Și tot parfumate și ele.
- Zadarnic al vieții cuvînt
10 A stîns bucuriile mele,
Mereu cînd zîmbesc uit, și cînt,
În ciuda cercărilor grele,
Mai sunt încă roze, — mai sunt.

RONDELUL ROZEI CE ÎNFLOREȘTE

- O roză-nflorește, suavă...
Ca nor risipit e necazul.
Puternic mă poartă extazul
Spre-o naltă și tainică slavă.
- 5 Nu-mi pasă de-a vieții otravă,
De chinul ce-și urcă talazul:
O roză-nflorește, suavă;
Ca nor risipit e necazul.
- Stăpîn sunt de-acum pe răgazul,
10 Să-mi fac din ursită o sclavă,
Și nu mai e viața grozavă,
Deși mi-a brăzdat tot obrazul:
O roză-nflorește, suavă.

RONDELUL LUI SADI IEȘIND DINTRE ROZE

Sadi, dintre roze ieșind,
Uită să-și blesteme amanul...
Sădise pe veci *Gulistanul*
Și sufletu-și dete zîmbind.

- 5 Aflai ca și el talismanul
Tot raiul să pot să-l copriind.
Sadi, dintre roze ieșind,
Uită să-și blesteme amanul.

- Turbat-a în voie dușmanul.—
10 El cupa de fiere golînd
S-a dus în amurg șovăînd,
Ș-a fost mai slăvit ca sultanul
Sadi dintre roze ieșind.

RONDELURILE ROZELOR DE AZI ȘI DE IERI

RONDELUL ROZELOR DE AZI ȘI DE IERI

Umbrît de rozele ce-au fost,
Visînd sub rozele de-acum,
Aș vrea obștescul adăpost
Să-mi fie la un colț de drum.

5 Știu al vieții mele rost
Simțirea din al lor parfum,
Umbrît de rozele ce-au fost,
Visînd sub rozele de-acum.

10 Oricui va spune pe de rost
Că nu-mi vrui soarta nicidecum
Născut în ceasul cel mai prost;...
Dar am trăit, nu prea știu cum,
Umbrît de rozele ce-au fost.

RONDELUL NOPȚEI ARGINTATE

În noaptea de lună-argintată,
Pe pleoape cînd somnul se lasă,

În vis îmi clădesc cîte-o casă
Ce toată e-n roze-mbrăcată.

5 De zgomot și oameni retrasă,
Locaș ca din basme s-arată,
În noaptea de lună-argintată,
Pe pleoape cînd somnul se lasă.

Vreo sarcină asupra-i n-apasă:
10 De-ai mei creditori e-apărată,
Parfumul de roze ce-mbată
Extazul în suflet îmi lasă
În noaptea de lună-argintată.

RONDELURILE SENEI

RONDELUL ÎNECAȚILOR

Pe sub poduri, Sena toată
Este moarul tristei seri;
Ies în față-i și înoată
Înecații cei de ieri.

5 Nici plăceri și nici dureri
Să-i mai miște n-o să poată.
Pe sub poduri, Sena toată
Este moarul tristei seri.

10 Sunt aleșii cei din gloată...
Veștejite primăveri
De-a necazurilor zloată,—
Și le cîntă mîngîieri,
Pe sub poduri, Sena toată.

RONDELUL FLORILOR DE LUNĂ

Flori de lună ce s-agață
Schimbă apa în brocart;

Printre frunze prinde viață
Cite-un cîntec de Mozart.

5 Spre Saint-Cloud, ce doarme-n față,
Val de val se duce spart;
Flori de lună ce s-agață
Schimbă apa în brocart.

10 Peste-a Senei verde față
Dulci și lungi fiori se-mpart,
Și de țărmi ce se răsfață,
Cînd corăbii se despart,
Flori de lună se agață.

RONDELUL PARISULUI IAD

Printre valuri care plîng,
Și sub bolți întunecate,
Șiruri de-astre încețate
Felinare se răsfrîng.

5 Pe tot țărmlu drept și sting,
Iad, urlînd de răutate,
Pe cînd valuri care plîng
Curg sub bolți întunecate.

10 Chiar din zări mai depărtate,
Deznădejdi, ce nu se-nfrîng,
În grozav virtej se strîng
Zbuciumînd tot mai turbate,—
Printre valuri care plîng.

RONDELUL DEZASTRULUI MONDIAL

Nori se bat la orizon.
Tot apusul singerează.
Urlă groaznic un ciclon,
Sena din adînc oftează.

5 Buburi ce nu-ncetează
Sunt un tunet unison.
Nori se bat la orizon.
Tot apusul singerează.

10 State noi se-nființează,
Prăbușit e cite-un tron...—
Moartea-și plimbă monoton
Coasa ei ce vieți retează.—
Nori se bat la orizon.

RONDELUL URIAȘULUI

Monstruos se-ntinde-orașul.
Viciul joacă-n el pe brinci.
Are case, lanț de stinci.
Dracii-n toate și-au locașul.

5 Rînjitor pîndește-apașul,
Floarea mlaștinei adînci,
Monstruos se-ntinde-orașul.
Viciul joacă-n el pe brinci.

10 De cum n-ai ce să mîninci,
Face-ndată pe trufașul,
Și-n mocirlă dîndu-ți brinci,
El rămîne uriașul.—
Monstruos se-ntinde-orașul.

RONDELUL TICĂLOȘIILOR

Istovite tîrituri
Trec aproape-n pielea goală.—
Poartă negre-adîncituri
Pe sub ochii lor de smoală.

5 Pe neghiobi îi bagă-n boală,
Schimbă-n robi pe cască-guri.—
Istovite tîrituri
Trec aproape-n pielea goală.

10 La Montmartre e răscoală
Cînd, din eraci făcînd figuri,
Cu murdare strîmbături
Dau pe față ce-au sub poală,
Istovite tîrituri.

RONDELUL ÎNĂLTÎMILOR

În mansarda lui mereu
Sărăcia e stăpînă.—
Geniu-și reazemă pe-o mină
Fruntea lui de tinăr zeu.

5 Zilnic soarta și-o amină,
Zilnic duce-al vieții greu.—
În mansarda lui mereu
Sărăcia e stăpînă.

10 Dar prea mult nu este pînă
Va urca în empireu...
Se și crede-n Eliseu,
Și el stă de-o săptămînă
În mansarda lui mereu.

RONDELUL FRANȚEI BURGHEZE

Unde este marea Franță?
Ce văd ochii, te sfișie.
Oh! neroada burghezie,
Și trufașa ignorantă.

- 5 Cerul este de leșie.
Un lînțol pentru speranță,
Unde este marea Franță?
Ce văd ochii, te sfișie.

- Între minte și prostie
10 S-a scurtat orice distanță.—
Vrut-au toți egali să fie,
Și sunt toți, cu siguranță.—
Unde este marea Franță?

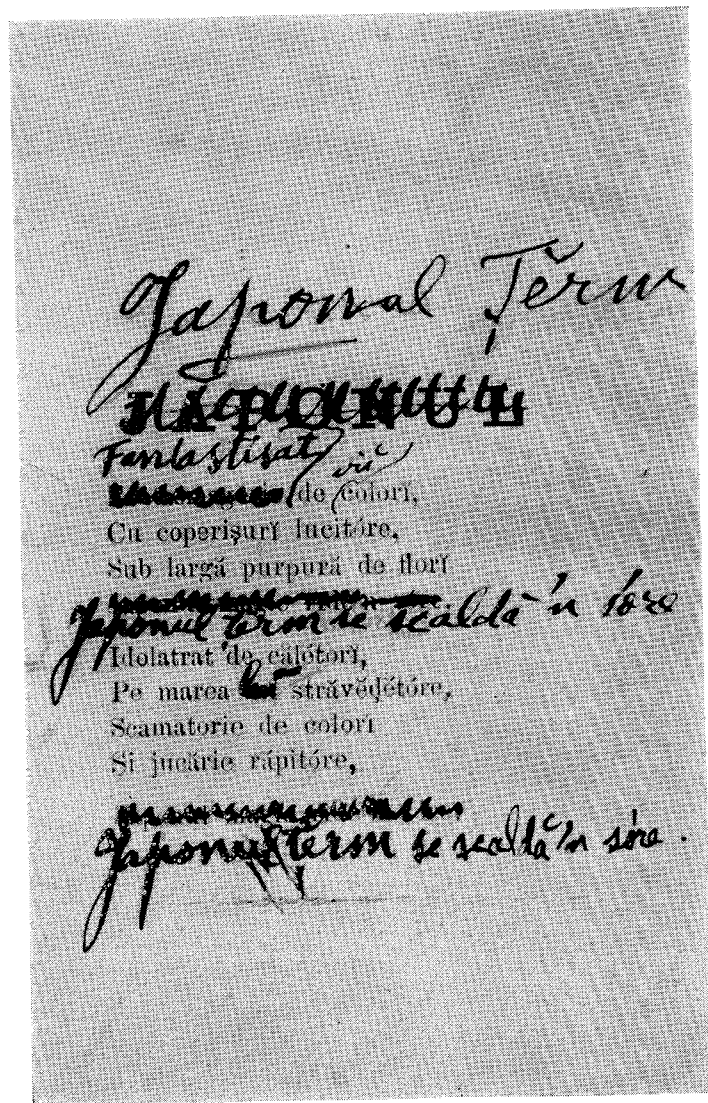
RONDELUL DUMINICILOR DE LA BELLEVUE

La Bellevue e val de lume.
Flori de zarzăr. Cer de mai.
Sărbătoare. Rîs și glume.
Soare vesel. Colț de rai.

- 5 Sena curge numai spume.
E-nflorită ca un plai,
La Bellevue e val de lume.
Flori de zarzăr. Cer de mai.
- 10 Dragosti, muzici și parfume
Sunt al zilei dulcea grai,
Dar în fundul bieteii hume
Tot e groaznic orice trai.—
La Bellevue e val de lume.

RONDELUL SFÎRȘITULUI

Omenirea e ca moartă.
Vii, sunt numai flori și plante.
Ea-și deschise neagra poartă
Ce clădită-a fost de Dante.

Japonul (devenit Japonul țarm), cu modificări manuscrise pe exemplarul din *Excelsior*, 1895, al poetului.

5 Stema ei de diamante
Nimicită-a fost de soartă.
Omenirea e ca moartă.
Vii sunt numai flori și plante.

Spre-ale visului ghirlante
10 Nici-o aripă n-o poartă;
Obosit e chiar Atlante,
De povara ce tot poartă. —
Omenirea e ca moartă.

RONDELURILE DE PORȚELAN

RONDELUL LUI TSING-LY-TSI

Tsing-Ly-Tsi stă-n prispa de-aur,
Cu ochii mici ca de ghierlan,
Sub de-argint frunzos tezaur,
Casa e de porțelan.

5 Lângă ea, pe-același plan,
Pomi albaștri, zbor de graur;
Tsing-Ly-Tsi stă-n prispa de-aur,
Cu ochi mici ca de ghierlan.

10 Spre-a-și croi al vieței plan,
Asudat-a ca un faur;
Un măreț de smalt balaur
Poartă prins l-al său colan.—
Tsing-Ly-Tsi stă-n prispa de-aur.

RONDELUL PODULUI DE ONIX

Pod de onix se-ncovoiaie,
Arcuind o boltă naltă;
Cade foaie după foaie
Peste-azurul de pe baltă.

5 Dinspre-apusul ce tresaltă
Sîngeroase curg șiroaie;
Pod de onix se-ncovoiaie
Arcuind o boltă—naltă.

10 Mandarinii, stînd laolaltă,
Spun că semne sunt de ploaie;
Iar o luntre, cam greoaie,
Printre ape se tot saltă,
Pe sub pod ce se-ncovoiaie.

RONDELUL PAGODEI

De mari fluturi sărutată,
Pe-o movilă — artificială,
E pagoda argintată
De zîmbirea matinală.

5 Umbra pomilor, mișcată,
O dezbracă, virginală,
De mari fluturi sărutată
Pe-o movilă — artificială.

10 Picurînd, diamantată,
Porțelanul roz i-l spală
Roua tainic deșirată
Pe fațada sculpturală, —
De mari fluturi sărutată.

RONDELUL APEI DIN OGRADA JAPONEZULUI

Apei lui de prin ogradă,
Prea domol curgînd la vale,
Bolovani, dintr-o grămadă,
Japonezu-i pîne-n cale.

- 5 Spumegată, vrea să vadă,
Împrejurul casei sale,
Apa lui, ce prin ogradă
Prea domol o ia la vale.

- Și schimbînd-o-ntr-o cascadă
10 De consoane și vocale,
Uită-a vieții grea corvadă,
Dînd răsunset de cristale,
Apei lui de prin ogradă.

RONDELUL MUZMEIEI

În jinrikișă ușurică
Muzmeia mică e purtată. —
Frumoasă ca o păpușică,
În kimono e îmbrăcată.

- 5 Pe cînd zăduful de-aur pică, —
Spre ceainăria depărtată,
În jinrikișă ușurică
Muzmeia mică e purtată.

- De-al soartei greu a fost cruțată.
10 Simțiri, nici gînduri n-o ridică.
Atît e: o păpușă mică,
De tineri nostimi așteptată,
În jinrikișă ușurică.

RONDELUL OPIUMULUI

Fumîndu-și opiumul uitărei
Pe rogojini din pai de-orez,
Fo-hi, spre piscul aiurărei,
E dus de visul lui chinez.

- 5 Scăpat de chinul zbuciumărei,
Senin ca după-un meterez,
Fumează opiumul uitărei
Pe rogojini din pai de-orez.

- Iar cînd sosește al nopței miez
10 Ce-l urcă-n slava îmbătării,
Deplin se dă halucinației
Ce-atunci e singurul său crez,
Fumîndu-și opiumul uitării.

RONDELUL MĂREI JAPONEZE

Smaraldul mării răpitoare
E jocul vecinic de colori
În verdea flacăra de soare
De lîngă țărmiî ninși de flori.

- 5 Liliachii, se duc izvoare
Sub pomi, plăpînzi ca niște zori,
Smaraldul mării răpitoare
E jocul vecinic de colori.

- Copii, de griji neștiutori,
10 Sunt japonezii-ntre popoare,
Ș-orice dureri le sunt ușoare.
Căci poartă-n suflet, zîmbitori,
Smaraldul mării răpitoare.

RONDELUL CRIZANTEMEI

O crizantemă în mișcare
E-mpărăteasa strălucită
Printre roșatica-nserare
Peste grădină răspîndită.

- 5 Minune-abia inchipuită,
Și mai mult mică decît mare,
O crizantemă în mișcare
E-mpărăteasa strălucită.
- 10 Îi este fața zugrăvită
Spre-a fi aceeași arătare
De tinerețe neclintită,
Ș-a fi crezută de oricare
O crizantemă în mișcare.

RONDELUL IOSHIWAREI

Prin vitrine așezate,
În cartierul Ioshiwara,
Vezi păpuși nenumărate
Cît de lungă este vara.

- 5 Sunt aproape-asemănat;
În obraji le arde para
Prin vitrine așezate.
În cartierul Ioshiwara.
- 10 Cam la fel sunt vestmîntate...
Poate grea le-ar fi povara,
Dar fiind prea zorzonate
Nu le tulbură ocară,
Prin vitrine așezate.

RONDELUL CHINEZILOR DIN PARIS

Ei nu vorbeau, ci ciripeau,
Căzuți din lună în Paris,
Și cum naintea mea mergeau,
Păreau ieșiți ca dintr-un vis.

- 5 Să-i vadă mulți se întorceau:
Aveau un chip de nedescris...
Ei nu vorbeau, ci ciripeau,
Căzuți din lună în Paris.

- 10 Din țară singuri s-au proseris...
Însă de cîte ori priveau
Albastrul hainelor deschis,
De ea aminte-și aduceau,
Și nu vorbeau, ci ciripeau.

EPIGRAF FINAL

De-aș fi ori încă nu pe ducă,
Mă simt la fel cu orișicine:
Clipire-nchisă-ntre suspine,
Și-ntre năluci ce pier — nălucă.

NOTE ŞI VARIANTE

(p.10)

E X C E L S I O R

Alexandru Macedonski /*Excelsior*/ poesii/ București/ Tipografia de lux, strada Smârdan 24/ Noua Concordia/ 1895.

Pe copertă și pe foaia de titlu, următorul moto:

„M-am născut în niște zile când timpita burghezime
Din teighea făcînd tribună, legiune de coțcari,
Pune-o talpă noroioasă pe popor și boierime,
Zile când se-nparte țara în călai și în victime
Și când steagul libertății e purtat de circiumari.“

(Noaptea de ianuarie)

Urmează dedicația:

„Autorul, cu adîncă recunoștință, închină acest volum mării-sale
principelui Gr. M. Sturza.“

Apoi acest cuvînt introductiv:

„Autorul, tipărind aceste versuri, cere scuze cititorilor obicinuiți cu limba și cu forma marilor poeți contemporani români, dacă ele nu întrunesc nici această formă, nici această limbă. Îi mai roagă totodată să nu se supere dacă el, fie dintr-un sentiment de prietenie, fie dintr-un sentiment de recunoștință, a dedicat numeroase bucăți ale sale la diferiți. Căci, în adevăr, dacă cel care începe să-și adune astăzi scrierile în volum s-a bucurat de multe dușmăanii, dînsul a avut și prieteni și sprijinitori mai numeroși poate, cari i-au dat sau iubirea lor, sau ajutorul material fără care el și copiii lui ar fi murit de mult de foame.

A.M.

1895, februarie în 28.“

Din această ediție Macedonski trage și un tiraj special, sub forma unui periodic săptămânal, de același format, din care au apărut patru broșuri:

1. Duminică, 12 martie 1895
Revista săptămânală
20 bani broșura
de 64 pagini
Biblioteca română
cuprinde poesii de Alex. Macedonski
București
1895

Cuprinde 22 de titluri de poezii, în ordinea tipăririi lor în ediția curentă din *Excelsior*, cu excepția primelor trei: *Guzla*, *Cele trei năluci* și *Valțul rozelor*, care nu figurează în această ediție. Ca și în *Excelsior*, paginația este intermitentă.

2. N° 2, Duminecă, 19 martie
Biblioteca română
revista săptămânală
sumar
Poesii inedite de A. Macedonski
București
1895

Cuprinde următoarele 25 de titluri, în aceeași ordine.

3. N° 3, 26 martie 1895
Aceleași titluri. Cuprinde 29 de titluri, în aceeași ordine.

4. N° 4, Duminecă, 2 aprilie 1895
Aceleași titluri. Cuprinde 14 titluri, în aceeași ordine.

Doi ani mai târziu, poetul scoate o nouă ediție:

Alexandru Macedonski/ *Excelsior*/ ediție nouă: A opta mie/ Coprinzind poesii ce nu se află în edițiile precedente/ București/ Tipografia N. Miulescu/1897.

Această ediție suprimă motoul, dedicația, prefața, include *Guzla*, *Cele trei năluci*, *Valțul rozelor* și elimină poeziile *Copiii*, *Ingerul și copilul*, *Moise*, *Bătrâna stîncă*, *Comori de aur*, *Ura*, *Vei crede*, *Noapte de iulie*.

Pe un exemplar care a aparținut lui Ion Pillat, poetul scrie pe foaia de titlu, în locul prefeței, următoarele:

„Poezii de odinioară cîntau din casă în casă și erau iubiți și onorați. Cînd cei moderni își trimit cărțile spre a fi citite, ei sunt disprețuiți. Cu toate aceste, gloria lor este gloria națiunilor.

A. Macedonski.“

(Muzeul literaturii române, nr. 2.947.)

Un epigraf sarcastic, asemănător, autograf, și pe un exemplar din *Excelsior*, 1895 (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, I, 269.014):

„Decît poet român, mai bine sacagiu“.

Există exemplare și cu indicația „A zecea mie“, fără specificarea locului și anului de apariție, reproducînd conținutul ediției *Excelsior*, 1897, de același format (Muzeul literaturii române nr. 10.132, 12.332). *Excelsior* este tipărit și în format mai mare, în 8°.¹

În *Literatorul* (*Bibliografie*, nr.1, 1895, p. 16), următoarea notiță: „*Excelsior*, un volum de poezii inedite ale d-lui Al. Macedonsiki, printre care și *Noaptele*. Volumul cuprinde și portretul autorului“. N-am văzut astfel de exemplare.

În vederea reeditării definitive, Macedonski și-a transcris volumul *Excelsior* în 1920, nu mult înaintea morții. Textul este cuprins în mss. 3.406, 3.407, parțial și 3.411, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România și are următorul titlu (ms. 3.406):

Excelsior — Excelsior
Albine de aur — Sensuale — Flori sacre
Edițiunea nec varietur

Caietul II (ms. 3.407) are titlul *Sensuale*, ciclul în care Macedonski include, enumerîndu-le pe prima pagină, poeziile *Faunul*, *Pe sinurile*, *Hora Căprarului*, *Amorul*, *Soldățească*, *Răspunsurile Tranei* (aceasta din urmă netranscrisă). În text, celelalte poezii din *Excelsior*.

Ms. 3.411 cuprinde de asemenea poezii din *Excelsior*, dar și texte mai vechi, precum și unele postume și inedite, după cum vom indica la fiecare caz în parte.

Folosim aceste mss. ca text de bază pentru reeditarea volumului *Excelsior*.

O copie destul de fidelă a mss. 3.406 și 3.407, cu același titlu: *Excelsior*, *Cartea nestematelor*, în cuprinsul a trei caiete, nepaginate (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, achiziții recente, ms. 39/64). Transcrierea, în grafii diferite, dar în special a Anei Macedonski, a fost pe alocuri revizuită și uneori corectată de poet. Pe caietul I, titlul este scris de Ana Macedonski:

Poeziile lui Alexandru Macedonski,
revăzute definitiv pentru ediția
„nec varietur“, 1920, mai 19

¹ Probabil la aceste tiraje se referă poetul cînd anunță că: „A 2-a ediție este pe cale de a se fini“ (*Literatorul*, XV, 2, 1895, p. 9).

Am avut în vedere și acest text, inferior totuși mss.-elor autografe. O altă copie, cu același titlu, de Ana Maceđonski, în două caiete (Caietul I și Caietul II), în colecțiile Muzeului literaturii române, nr. 9.186. Text nesigur, util doar pentru unele datări și dedicații.

Personajul căruia Macedonski îi dedică *Excelsior* este Grigore M. Sturza (1821—1901), zis și „Beizadea vișel“: „beizadea“ pentru faptul că era fiul fostului domnitor regulamentar moldovean Mihail Sturza, „vișel“, pentru forța sa musculară, de luptător de circ, în stare a purta un vișel în mîini.

Memorialiștii (Gh. Sion, *Suvenire contimporane*) rețin figura și aventurile acestei beizadele cu contesa franceză Dash, scriitoare. La bătrînețe însă, epocă în care poetul se apropie de acest personaj, Grigore M. Sturza, cumințit, se dedase studiilor diletante de filozofie. Scrisese o carte despre *Les lois fondamentales de l'univers* (Paris, 1891), purta polemici pe această temă: *Réponse à la critique que M. Goupil a faite de mon ouvrage sur „Les lois fondamentales de l'univers“* (Evreux, 1892) și-și tradusese în românește *Ultimele patru capitole despre legile fundamentale ale universului* (Iași, 1892; ed. fr., Paris, Baudry, 1891).

Această lucrare atrage atenția lui Macedonski în perioada în care impulsunile sale meditative, „științifice“, utopice, devin tot mai accentuate. Mai mult decît orice alte considerații practice, poetul este sedus în special de teoriile lui Grigore M. Sturza despre suflet, unde problema capătă o soluție idealistă. Obsedat de ideea posterității, a gloriei postume, a recompenselor viitoare, era firesc ca poetul să creadă psihologic în „nemurire“. O „demonstrație“ în acest sens i se pare a găsi în capitolul VIII, *Despre suflet*, din lucrarea amintită, reproduș, cu elogii, în *Literatorul*, „Notițe literare“, 1, 15 iunie 1892, p. 14—15. În conferința *Sufletul și viața viitoare*, *Forța morală*, I, 4—5, 1901, *Legile fundamentale* sînt decretate „una din cele mai gigantice concepții ale secolului al XIX-lea“, un „monument al geniului românesc“, citate ca izvor de supremă autoritate.

Despre opiniile lui Macedonski privitoare la Grigore M. Sturza, în care el întrevide și un mecena, cultivat în consecință, stau mărturie numeroase referințe, îndeosebi din *Literatorul* (*Prințul*, 2, 5 martie 1893; *Principele Sturza și literatura română*, 4, 5 aprilie 1899; *Un nou omagiu*, 6,5 iunie 1899 etc.). Nu s-ar putea spune că „prințul“ Sturza a rămas insensibil la aceste omagii repetate, deoarece în arhiva familiei poetului am găsit o carte de vizită, datată „27 martie 1899“, cu următorul cuprins: „Vă trimit de zece ori mai mult decît a dat Rotschild banquierului scăpătat“. Este vorba de „o mică subven-

ție“. Dar cu tîlc: „Aprob cu totul ideea d-tale de a face conferințe asupra scrierilor mele, cum se fac acum la Paris“.

Este posibil ca beizadeaua-filozof să fi sprijinit și tipărirea volumului *Excelsior* (dedicația ar constitui o indicație), contribuind și la *Bronzes*, unde o poezie *Rose d'or* (p. 129) îi este de asemenea dedicată. Repetatele articole din *Literatorul* (1899) vor fi fost și ele stimulate. În tot cazul, Macedonski străbate în acești ani (1892—1894) o perioadă extrem de grea. Prefața la *Excelsior* nu ascunde, ba chiar etalează suferințele sale. În aceste condiții, protecția „prințului“ se va fi dovedit importantă, ceea ce poetul își va aminti mereu. Un sentiment de recunoștință străbate și din cuvîntarea funebră rostită de Macedonski la înmormîntarea lui Gr. M. Sturza (*Universul*, nr. 16, 19 ianuarie 1901). Alte ecouri: *Un nou testament Gr. Sturza și... o autopsie criminală* (*Forța morală*, II, 12, 20 ianuarie 1902, p.2).

(p. 11)

GUZLĂ

Publicată în *România literară*, VII, 6, iunie 1888, p. 120 (cu titlul transcris *Gusla*). Republicată în *Literatorul*, XI, 1, iunie 1890, p. 15—16 (cu titlul transcris *Gusla*); *Lumina*, I, 6, 10 aprilie 1894 (cu titlul transcris *Gusla*); *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „D-lui Louis Basset“ (cu titlul transcris *Gusla*); *Liga ortodoxă, supliment literar*, I, 1, 20 octombrie 1896. Fără dedicație (cu titlul transcris *Gusla*); *Excelsior*, ediție nouă, Buc., 1897, p. 5-6, aceeași dedicație (cu titlul transcris *Gusla*); *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 2, aceeași dedicație (cu titlul transcris *Gusla*).

Textul definitiv se păstrează în ms. autograf 3.406, f. 24 r.—25 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu titlul transcris *Guzlă*, dedicată: „Lui Pavel, fiul meu prea iubit“. Aceeași dedicație și în ms. 39/1964, caiet I, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, achiziții noi.

Reprodusă din ms. definitiv.

Louis Basset a fost unul din secretarii regelui Carol I, în relații cu poetul, solicitat de acesta cu intervenții (scrisori inedite, în lb. franceză, Bucurest, 19 mai 1908; Paris, 11 april 1912, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, corespondență neinventariată).

Anterior, Macedonski scrisese o poezie franceză cu titlul *Guzlă* (*Literatorul*, VII, 1, 1886, p. 69), dar cu conținut total diferit.

Ideea de a compune *Guzla* (*guzla*, instrument muzical popular slav, cu coarde) poate să fi venit poetului din lectura lui Jean Richepin, autor bine cunoscut lui Macedonski.

În povestirea sa, *Miarka, la fille à l'ours* (1883) este intercalată următoarea *guzla*, unde comparația miresei cu o regină se regăsește (cf. Tudor Vianu, *Opere*, I, *Poezii*, p. 431):

„Entends la guzla, holà!
Entends la guzla.

Voici la reine venue,
Les étoiles ont pali.
La rose jalouse en meurt,
Effeuillez-la dans son lit.

Entends la guzla, holà!
Entends la guzla.

Dans son lit mettez encor
La marjolaine et le thym,
On en fera du vin rose
Que le roi boira demain.

Entends la guzla, holà!
Entends la guzla.“

Pavel Macedonski (1893—1946) este al patrulea fiu al poetului, jurnalist și publicist, cu activități în stil „macedonskian“, dar de-gradate, extravagante (note biografice în Arhiva Alexandru Macedonski, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România).

Pe exemplarul din *Excelsior* („a zecea mie“), Muzeul literaturii române, nr. 12.332, Macedonski a scris peste dedicație: „Omagiu cordial“, ss. A.M.

(p. 12)

CELE TREI NĂLUCI

Publicată în *Literatorul*, IV, 10, octombrie 1883, p. 577—578. Republicată în *Lumina*, I, 28, 9—10 mai 1894; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „D-lui Em. Crețulescu, tatăl“; *Excelsior*, ediție nouă, 1897, p. 7-8, aceeași dedicație; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 15, fără dedicație.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 47 r. —49 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodus din ms. definitiv.

La Leconte de Lisle (*Les spectres, Poèmes barbares*) un motiv asemănător: „Trois spectres familiers hantent mes heures sombres“.

(p. 14)

VALȚUL ROZELOR

Publicat în *Literatorul*, IV, 4, aprilie 1883, p. 193—194. Republicat în *Lumina*, I, 37, 21 mai 1894; *Familia*, XXX, 31, 31/12 august 1894, p. 363; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicat: „D-rei Sarmi Bilcescu“; *Excelsior*, ediție nouă, 1897, p. 9—10, aceeași dedicație; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 5—6, fără dedicație.

Textul definitiv în ms. autograf, în posesia noastră, dedicat: „Lui Constantin-Hyacint, cel din urmă, dar tot așa iubit fiu al meu“. Reprodus din ms. definitiv.

Variante

1 Pe verdea margine de șanț (*ms. definitiv*): Pe marginile unui șanț (*Literatorul*, 1883, *Lumina*, 1894, *Familia*, 1894, *Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1897): Pe-o verde margine de șanț (*Revista clasică*, 1910);
2 Creștea măceșul singuratic (*ms. definitiv*, *Revista clasică*, 1910): Creștea un trandafir sălbatec (*toate republicările anterioare*);
4 Pofți-ntr-o zi pe flori la danț (*ms. definitiv*, *Revista clasică*, 1910): A pofțit florile la danț (*Literatorul*, 1883, *Lumina*, 1894, *Familia*, 1894): Pofți răsurile la danț (*Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1897).

Constantin-Hyacint, Dinu Macedonski (1896—1956) este al cincilea și cel din urmă fiu, rămas în viață, al poetului. A fost actor, mai întâi la Oradea, apoi la București, jucând mulți ani la Teatrul Municipal și la Teatrul muncitoresc C.F.R.-Giulești.

Sarmisa Bilcescu este una din primele noastre juriste. Doctor în drept de la Paris, cu o teză despre *De la condition légale de la mère. Etude de droit positif et de législation* (Paris, 1890), elogiată în presa din țară (cf. C. Dissesco, *L'Indépendance roumaine*, 15 année, 4.035, 4/26 février 1891).

(p. 16)

EXCELSIOR

Publicat în *Literatorul*, VII, 1886, p. 51. Republicat în *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 11—12; *Excelsior*, 1897, p. 11—12; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 6—7; *Poezii alese*, p. 101—102, dedicată: „Lui Alexis Macedonski, întâiul meu născut“.

Reprodus din *Opere, I, Poezii* (ed. Tudor Vianu, p. 27), care urmează ms. definitiv (p. 397), nouă inaccesibil. Comparat pentru punctuație cu ms. 39/1964, caietul I, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, achiziții recente.

Variante

7 Un vis de-naltă poezie (ms. definitiv, *Revista clasică, 1910*): Transcendentală poezie (toate republicările anterioare); 8 De cîntec și de șoapte (ms. definitiv, *Revista clasică, 1910*): Și lenevoase șoapte (*Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*).

După v. 12, în toate retipările anterioare, figura o strofă, a patra, eliminată din ms. definitiv:

Sufflări salubre
Alungă ale zilei miasme
Și-n minți înăbușesc fantasmе
De cugete lugubre.

14 Sub stele, flori schinteietoare (ms. definitiv, *Revista clasică, 1910*): Sub candelу de diamante (toate republicările anterioare).

Alexis Macedonski, născut în 1885, pictor, cu studii la Florența și Paris, căsătorit cu argentiniana Francisca Puglia. Expatriat, în 1922, în sudul Franței, apoi din 1936, în Baleare, insula Palma de Majorca, împreună cu cea de a doua soție, Simone Friant de Neuville. Ereditate artistică cețoasă. Lui Alexis Macedonski îi va dedica și poezia *Tu ce ești a naște* (v. ediția de față, vol. II, p. 117 — 118).

Deși noțiunea de *excelsior*, simbol romantic al idealului, se întâlnește și la alți poeți (Longfellow¹, Leconte de Lisle etc.), fără să fi stîrnit — pe cit știm — ironie, ea excită totuși verva lui Caragiale, care o va parodia în „*Excelsior*“, fragment dintr-o poemă apocaliptică-simbolistă-profetistă (*Moftul român, I, 31, 16 mai 1893*). Cînd volumul lui Macedonski — cu același titlu — apare, gluma continuă, de astă dată sub forma unei pseudorecenzii (*Excelsior, în Gazeta poporului, 10 noiembrie 1895, Opere, 4, ed. critică de Al. Rosetti, Șerban Cioculescu, Liviu Călin, Buc., E.P.L., 1965, p. 199—200*).

¹ O notă însoțind traducerea în proză, nesemnată, a poeziei *Excelsior* de Longfellow precizează: „*Excelsior* înseamnă mai sus. Această poezie arată aspirațiunea omului spre infinit“ (*Duminica, I, 4, 21 octombrie 1890, p. 6*).

Un *Excelsior*, foarte macedonskian, are și Mircea Demetriadi, în *Românul literar* (VII, 1909, p. 30). Reminiscențe din Macedonski, dar și din *La mort des amants* de Baudelaire, în *Excelsior* de Iuliu Cezar Săvescu (*Din poezia noastră parnasiană, antologie critică, N. Davidescu., Buc., F.R., 1943, p. 186—187*).

(p. 17)

STEPS

Publicată în *Literatorul, 9, 15 februarie 1892, p. 12—14, datată: „1892, ianuarie“*. Republicată în *Lumina, I, 50, 5—6 iunie 1894; Biblioteca română, 12 martie 1895, dedicată: „Ilustrului poet rus, A.S.I., marelui duce Constantin“; Excelsior, 1895, p. 13—16, datată: „1890“; Excelsior, 1897, p. 13—16, dedicată: „Ilustrului poet rus etc.“, aceeași dată; Liga ortodoxă, II, 107, 1 ianuarie 1897, fără dată și dedicație; Revista clasică, I, 4, 1910, p. 3—5, fără dată și dedicație; Literatorul, XXVI, 24, (4)22 decembrie 1918, p. 5, fără dată și dedicație.*

Reprodusă din *Literatorul, 1918*.

Variante

19 Schinteiază ca-ntr-un cîntec de idilă drăgălașă (*Literatorul, 1918*): Se agită pe un ritm de idilă drăgălașă (toate republicările anterioare).

În *Literatorul* (nr. 9, 15 februarie 1892, p. 14), poezia este însoțită de următorul: „*Comentariu*: Această poemă am scris-o mai întii în limba franceză tot în *terza rima* și am publicat-o în revista din Paris *L'Indépendance littéraire et artistique*¹, ce i-a dat locul de onoare“.

O poezie pe aceeași temă, mai scurtă, a dat Macedonski anterior în *România literară, VII, 4—5, aprilie—mai 1888, p. 75*:

VINT DE STEPE

Cîntec al slavului de sud

Spre locuri unde nu se află societăți organizate,
Pustii, întinse, fără urme de plug, de orașe sau de sate,
Nemărginiri ce-n timpul verei sunt oceane de verdeți,
Cu flori albastre, cu flori roșii, în raza clarej dimineți,
Cu aerul umplut de-arome sălbatice și mușcătoare
Ce răzvrătind musculatura o reincarcă cu vigoare,
Uitînd ce sunt și unde m-aflu, îmi duc al cugetului cort
Și renăscînd la viață nouă, naufragiat ajuns la port,

¹ 1 mai 1890, cf. *Opere, I, Poezii, ed. Tudor Vianu, p. 452*.

Sunt principe stăpîn pe stepă cît pot coprînde cu vederea...
 Îmi crește păru-n stufuri negre și-n ochi îmi fulgeră plăcerea,
 Sunt june, sunt puternic, liber, — încalec repede-armăsar,
 Apun ici-colo ca nălucă și dincolo din nou răsar...
 Jiletca mea e de mătase cu fir de aur ceaprezată,
 Cămașă am cu mîneci roșii, și cizma mea e-mpintenată
 De-un fel de bold ce poartă-n virfu-i o boabă chiar de diamant...
 Am pantaloni ce cad în cute și am mustață de amant,
 O Varinkă cu ochi albaștri ca stelele sub fruntea serei
 Pe granița pustietății m-asteaptă-n vîntul primăverei
 Și împletindu-și a ei coadă cu fir de-argint și cu panglici
 Îmi zice: „Suflete,-aleargă, de-un veac de cînd te-astept aici!“

(p. 21)

CU MORȚII

Publicată în *Literatorul*, IV, 10, octombrie 1883, p. 599—600.
 Republicată în *Lumina*, I, 27, 8 mai 1894; *Biblioteca română*,
 12 martie 1895, dedicată: „Lui Hasdeu“. *Excelsior*, 1895, p. 17—19,
 aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 17—19, aceeași dedicație;
Revista clasică, I, 1, 1910, p. 7—8, aceeași dedicație.

Textul definitiv, dedicat: „Lui Hasdeu“, în ms. autograf 3.406,
 f. 4 r.—7 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România. O copie
 în ms. 39/1964, caietul I, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.
 Reprodușă din ms. definitiv.

O idee poetică identică la Jean Moréas, *Les Stances (XII)*:
 „Les morts m'écoutent seuls, j'habite les tombeaux.“

Variante

21—22 Pe zidul alb de la odaie / Urcînd (ms. definitiv și toate repu-
 blicările anterioare): Fantasmă de-ariپی prin odaie / Mișcînd (ms.
 39/1964, caietul I).

După v. 35, o strofă eliminată din „*Revista clasică*“ și din ms.
 definitiv:

A lor imensă voluptate
 N-o știu;
 Dar al meu suflet le e frate,
 Și-n fața lor din ariپی bate
 Mai viu.

Macedonski, atras de temă, încearcă să compună și o versiune
 franceză cu titlul *Les morts*, din care primele 8 versuri (două strofe),
 au fost publicate postum, în *La vie politique et littéraire*, II, 8, decem-
 brie 1934.

Dedicația, care face desigur aluzie și la preocupările spiritiste ale
 lui Hasdeu, exprimă o anumită simpatie și prețuire pe care Mace-
 donski a avut-o totdeauna față de acesta. În 1887, apoi în 1890, poetul
 oferise lui Hasdeu direcția *Literatorului* [*Un răspuns*, în *România*,
 13 noiembrie 1887, (Censor), *În loc de prefață*, în *Literatorul*, XI, 1,
 iunie 1890, *Sfîrșitul unei legende*, *Răspuns d-lui Hasdeu* în *Literto-
 rul*, 7, 15 decembrie 1892]. În 1894 continua să-i aducă elogii: este
 un „geniu vast“, „a scris cu succes în toate direcțiunile“; „românii
 îi suntem datori recunoștință și respect pentru opera științifică și lite-
 rară pe care o va lăsa în urma sa“. Doar o singură rezervă: „Ca om,
 caracterul său este slab. Iată zeul“ (A.M., *Hasdeu, Lumina*, I, 20,
 30 aprilie 1894). „Genialitate“, dar și „mobilitate“, i se recunoaște și
 în *Început de însănătoșire*, *Tribuna liberă*, I, 1, 15 mai 1896.

Ca temă și atmosferă, *Cu morții* este foarte apropiată de poezia
Au delà de André Lemoyne, poet cunoscut lui Macedonski, din care,
 în alt loc, se inspiră în mod măturisit (v. nota la *În arcanes de pâ-
 dure*, ed. de față, vol II, p. 323—330). Reproducem (după *Antho-
 logie des poètes français du XIX-e siècle*, Paris, Lemerre, vol. II, 1818
 à 1841, p. 124), primele trei strofe din *Au delà*, cele mai apropiate
 de viziunea lui Macedonski:

„La nuit, quand nous voyons, au mirage des rêves
 Revivre les absents que nous avons aimés,
 Ils reviennent parfois cheminant sur les grèves,
 En cotoyant la mer dont les flots sont calmés.“

Ils marchent tout songeurs dans la pleine lumière.
 Ils approchent... Sont-ils éveillés ou dormants?
 Mais leur voix nous rassure en parlant la première,
 Nous les reconnaissons dans nos embrassements;

Et nous restons muets longtemps, n'osant rien dire
 Devant leur beau regard tranquille et lumineux.
 Émus profondément de leur grave sourire,
 Nous leur touchons les mains, le coeur... Ce sont bien
 eux...“

(p. 23)

VIS DE MAI

Publicată în *Literatorul*, IV, 6, iunie 1883, p. 322—323. Republi-
 cată în *Lumina*, I, 23, 4 mai 1894; *Familia*, XXX, 21, 22/31 iunie
 1894, p. 242; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „Princi-
 pesei Maria D. Ghica“; *Excelsior*, 1895, p. 20—22, aceeași dedicație;

Excelsior, 1897, 20—22, aceeași dedicație; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 8—9, aceeași dedicație.

Textul definitiv, cu dedicația ștearsă, în ms. autograf 3.406, f. 9 r.—13 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

Variante

43—45 Iar când pe cer / S-aprind și pier / Rubine, (ms. definitiv):
Iar când spre-amurg / Din cer se scurg / Lumine,... (toate republicările anterioare).

Maria D. Ghica, cu care Macedonski se înrudea prin soție, devine — formal — co-directoare a *Literatorului* în 1893—1894, într-o fază când poetul încearcă să revină la suprafață prin relații de protipendadă. Poetul o cultivă cu insistență (*À Madame la Princesse Ghica*, în *Literatorul*, 2, 15 iulie 1893, p. 13; o scrisoare a protectoarei, loc. cit., p. 15—16, etc.). Scrisori, felicitări, de la Marie D metrius Ghica (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S 31 (1—2), inedite).

XXX

(p. 25)

PSALMI MODERNI

Toți *Psalmii moderni* sint dedicați, în ms. definitiv, nr. 3.406 f. 37 r.—45 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, pe care-l reproducem: „Lui Nikita, prea iubitul meu fiu“. Copie în ms. 39/1964, caietul I, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, achiziții recente, cu dedicația: „Fiului meu Nikita“¹.

Publicați în ordinea următoare:

(p. 25)

I OH! DOAMNE

Literatorul, XIV, 2, 15 iulie 1893, p. 10, datat cu toată seria primilor șase: „25 iunie 1893“; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicat, cu toată seria primilor opt, lui „I.P.S.S. Iosif Naniescu, mitropolitul Moldovei și Sucevei etc.“; *Țara*, III, 586, 14 mai 1895, dedicat cu toată seria primilor trei: „I.P.S.S. mitropolitului primat Ghenadie Petrescu; *Familia*, XXXI, 23, 4/16 iunie 1895, p. 267, fără dedicație; *Excelsior*, 1895, p. 23, dedicat cu toată seria primilor opt

¹ Nichita Macedonski (1888—1933) este cel de al treilea fiu al poetului. Poet, ziarist și inventator al sidefului artificial.

„I.P.S.S. Iosif Naniescu, mitropolit al Moldovei și Sucevei“ etc.; *Liga ortodoxă*, I, 50, 26 septembrie 1896; *Excelsior*, 1897, p. 23, aceeași dedicație; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 9—10, fără dedicație.

Reprodus din ms. definitiv, nr. 3.406, p. 37 r. — 33 r.

Variante

1 Oh! Doamne, rău m-ai urgisit (ms. definitiv): Oh! Doamne, iată-mă schimbat (toate republicările anterioare); 4 Să plîng, să sufăr, am uitat (ms. definitiv; nu figurează în nici una din republicările anterioare); v. final Oh! Doamne, iată-mă schimbat (păstrat în toate republicările anterioare, suprimat în textul definitiv). Textul din ms. 39/1964, caietul I, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, conține, în final, și aceste două versuri, inexistente în celelalte versiuni: Oh! Doamne — greu m-ai urgisit / Mă simt ca marmora de rece.

Împrejurările în care Macedonski ajunge nu numai să inchine psalmi mitropolitului primat Ghenadie Petrescu, dar și să i se alăture public, în cadrul unor evenimente pe care istoria mișcărilor anti-monarhice le reține, cer o mențiune specială. În 1893, poetul îi sprijină candidatura la scaunul metropolitan (*De pe culmea vieții, Literatorul*, 10, 15 martie 1893, p.1-3), desigur în baza unor legături mai vechi. Adâncirea lor determină dedicația, din 1895, în *Țara*, a primilor trei *Psalmi* (*Oh! Doamne, Țărână, Iertare*), care înlocuiește pe aceea (încă nelămurită pentru noi) către Iosif Naniescu, mitropolitul Moldovei, din *Biblioteca română*, 1895, pentru ca un an mai târziu, în 1896, când izbucnește „afacerea Ghenadie“, poetul să intervină energic, luîndu-i apărarea cu violență. Se pune întrebarea: cum se explică această adeziune a poetului și, în primul rînd, în ce constă „afacerea Ghenadie“?

Afacerea — murdară, ca multe alte scandaluri politicianiste sub monarhie — este un document de epocă și n-ar fi avut urmări deosebite în viața lui Macedonski dacă ea nu l-ar fi antrenat în prelungirea unui val al opiniei publice. Conflictul izbucnește în legătură cu verificarea gestiunii Așezămintelor Brîncovenesti, operație la care Ghenadie Petrescu invită și pe primul ministru liberal D. A. Sturdza. Epitropii, „prinții“ Gheorghe Bibescu și Dimitrie Știrbei, conservatori, opunîndu-se acestui control, Ghenadie refuză aprobarea bugetului. Drept răspuns, epitropii cer o audiență la palat. Carol I le dă cîștig de cauză, și atunci, Ghenadie, indignat, i-ar fi replicat: „Majestatea-voastră e rege peste trupuri, eu sunt mai mare peste sufletele lor. Vă rog respectuos, vedeți-vă de treaba majestății-voastre“ [Tudor

Arghezi, *Despre drumul creației lui...*, *Contemporanul*, 1 (795), 5 ianuarie 1962]. Va plăti scump această sfidare, căci, la presiunea factorului monarhic și a guvernului, Sf. Sinod, în ședința sa din 20 mai 1896, caterisește pe mitropolit și-l lipsește de „orice servire și vrednicie arhierescă” (Titu Maiorescu, *Istoria contemporană a României*, Buc., Socec, 1925, p.343; pentru întregul episod, cf. N. Iorga, *Istoria bisericii românești*, Buc., 1932, vol. II, p.299 — 300). Revoltat, mitropolitul primat refuză să părăsească reședința. Ministrul de justiție, însoțit de forțe polițienești, îl evacuează cu forța, „înșfăcându-l cu propriile sale mâini și tirându-l încheștat de barbă în fața catedralei” (Tudor Arghezi, *op. cit.*, *Contemporanul*, 5 ianuarie 1962). În felul acesta, Ghenadie Petrescu este surghiunit la M-rea Căldărușani.

Purtarea guvernului fiind prea de tot abuzivă, se dezlănțuie o mișcare de opoziție, în care se revarsă puternice sentimente antimonarhice. Din partidul liberal se rupe o aripă, a „drapelștilor”, condusă de P. S. Aurelian. Pe de altă parte, N. Fleva, „tribunul poporului”, se află în elementul său. Partidul conservator, prin toți frunțașii săi, se alătură acestei campanii, care ia forma întrunirilor, atacurilor de presă și a demonstrațiilor de stradă, culminate cu o manifestație, la 16 noiembrie 1896, în fața Corpurilor legiuitoare, reprimată brutal de poliție. Agitațiile vor continua, în capitală, și în zilele următoare, oglindite abundant în știri și comentarii de presă (*Lumea nouă*, *Epoca*, *Naționalul* etc.). Evident că nici Macedonski, fire combativă, în proces deschis cu monarhia, nu putea rămâne deoparte, cu atât mai mult cu cât simpatiile sale pentru Ghenadie Petrescu, declarate pe față, erau mai vechi.

Se ivise prilejul unei noi campanii antimonarhice, în vederea căreia poetul, cu sprijinul mitropolitului depus la Căldărușani, unde face vizite repetate, scoate, la 20 iulie 1896, un ziar, *Liga ortodoxă*, în paginile căruia începe să acuze direct pe rege de caterisirea mitropolitului (*Detronarea*, *Liga ortodoxă*, I, 11, 1 august 1896). Atacurile lui Macedonski, alternate cu articole de elogiere a lui Ghenadie („ultima mare figură a ortodoxiei române”, „unica figură măreață din timpul domniei nemțești”), petiții, interviuri, știri de reintegrare, devin iute de o vehemență rară. Este de ajuns să reproducem o serie de titluri pentru a ne da seama de impetuoșitatea și curajul arătat de Macedonski în această împrejurare: Carol I este principalul vinovat al persecutării lui Ghenadie (*Carol condamnat*). Samavolnicile sale sînt *Începutul sfîrșitului*. *Carol ca soț* este execrabil. Deviza sa „nimic fără Dumnezeu”, o sinistră parodie. S-a deschis „Agenția matrimonială Carol I et comp.”, în „palatul regatului român în care un tâlhar și

un asasin s-a încuibat și din care trebuie scos afară muiat în singele lacheilor săi” (*Un strigăt general*, *Liga ortodoxă*, I, 80, 6 noiembrie 1896). Regele este „un mișel”, „o canalie și un mizerabil, și eu singur îmi iau răspunderea a ce scriu și a ce se va mai scrie în acest ziar” (*Inviolabilitatea*, *Liga ortodoxă*, I, 72, 24 octombrie 1896). Lozinca *Ligii ortodoxe* este: „Jos Carol, trădătorul românismului și surpătorul bisericii ortodoxe” (*Cetățenii indignați și națiunea*, *Liga ortodoxă*, I, 86, 15 noiembrie 1896). Într-o perioadă de efervescență a opiniei publice, de cuvîntări violente și de manifestații, articolele lui Macedonski au avut un incontestabil rol agitatoric.

Cum Macedonski luptă, în fond, pentru o cauză ideologică mult mai veche decît actuala „afacere Ghenadie”, el încearcă și unele forme de organizare politică. Partizanii ziarului sînt grupați într-o formație, *Liga ortodoxă*, în fruntea căreia pune la cale, pentru ziua de 16 septembrie 1896, o manifestație—„procesiune”—pe care prefectura de poliție o interzice. Se pare că autoritățile suspendă și ziarul, căci *Liga* își întrerupe apariția timp de o săptămînă. Va reapărea la 26 septembrie, dar nu pentru mult timp, trecînd pe planul al doilea cauza ortodoxiei. Spiritul poetului este acum atras de întrunirile de la „Dacia” ale lui N. Fleva, pe care le sprijină din răspuțeri. În vederea manifestațiilor de la 16 noiembrie Macedonski dă „ligiștilor” instrucțiuni precise. Strigă „trăiască revoluția”. 400 de „ligiști” luptă eroid în rîndurile opoziției antimonarhice. Citează sfîrșitul pe eșafod al lui Ludovic al XVI-lea: *Aceasta era și este de făcut cu Carol* (*Liga ortodoxă*, I, 88, 19 noiembrie 1896). Dar în timp ce poetul se angajase, leal, într-un atac deschis, sprijinitorul său trata discret... cu guvernul, în vederea unui compromis: Ghenadie va fi reintegrat în scaun, urmînd ca a doua zi să demisioneze. Faptul de altfel se și produce, la 4 decembrie 1896, spre marea consternare a poetului rămas descoperit (*Demisia mitropolitului și mișelia regelui*, *Liga ortodoxă*, I, 99, 5 decembrie 1896). Pierzîndu-și obiectul, campania sa nu mai are sens, și la 10 decembrie 1896 *Liga ortodoxă* își încetează apariția. Ulterior, Macedonski își va exprima întreaga sa amărăciune, produsă de decepția acestei experiențe, în pamfletul *Falimentul clerului ortodox român* (București, Tipografia „Vocea învățătorilor”, 1898).

Ideea de a compune psalmi a venit cu certitudine poetului prin lectura *Psalmilor* lui David, poate și ai lui Malherbe (*Paraphrase du psaume VIII, CX XVIII, CXLV*), poet cunoscut lui Macedonski: *Din psalmul CXLV*, în *Poezii*, 1882, p. 168 — 169. De altfel,

compunerea primilor *Psalmi moderni* este concomitentă cu elaburarea piesei *Saul* (1893), unde David recită psalmi (I, 2, 12; II, 9) care prin amplificări și reelaborări, vor constitui acest ciclu autonom.

(p. 25)

II ȚĂRINA

Literatorul, XIV, 2, 15 iulie 1893, p. 10; *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Familia*, XXXI, 23, 4/16 iunie 1895, p. 267; *Excelsior*, 1895, p. 24; *Liga ortodoxă*, I, 51, 27 septembrie 1896; *Excelsior*, 1897, p. 24; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 10.

Reprodus din ms. 3.406, f. 38 r. — 39 r.

(p. 26)

III IERTARE

Literatorul, XIV, 2, 15 iulie 1893, p. 11; *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Familia*, XXXI, 23, 4/16 iunie 1895, p. 267; *Excelsior*, 1895, p. 24; *Excelsior*, 1897, p. 24; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 10. O copie în ms. 39/1964, caietul I, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodus din ms. 3.406, f. 39 r.—40 r.

V a r i a n t e

6 Sunt ticălosul peste care (ms. 3.406): Sunt mizerabilul pe care (toate republicările anterioare); 7 Dacă se lasă o-ntristare (ms. 3.406, *Literatorul*, 1893, *Biblioteca română*, 1895, *Familia*, 1895, *Excelsior*, 1895, 1897): Se coboară o-ntristare (*Revista clasică*, 1910): De cum se lasă o-ntristare (ms. 39/1964, caiet I).

(p. 26)

IV DUȘMANII

Literatorul, XIV, 2, 15 iulie 1893, p. 11; *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Familia*, XXXI, 23, 4/16 iunie 1895, p. 267; *Excelsior*, 1895, p. 25; *Excelsior*, 1897, p. 25; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 10—11.

Reprodus din ms. 3.406, f. 40 r.

(p. 26)

V ZBURAM

Literatorul, XIV, 2, 15 iulie 1893, p. 12; *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Familia*, XXXI, 23, 4/16 iunie 1895, p. 267; *Excelsior*, 1895, p. 25; *Excelsior*, 1897, p. 25; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 11.

Reprodus din ms. 3.406, f. 41 r.

(p. 27)

VI ȘI-AU ZIS...

Literatorul, XIV, 2, 15 iulie 1893, p. 12; *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Familia*, XXXI, 23, 4/16 iunie 1895, p. 267; *Excelsior*, 1895, p. 26; *Excelsior*, 1897, p. 26; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 11—12.

Reprodus din ms. 3.406, f. 42 r.—43 r.

O versiune franceză, inedită, cu titlul *Me voici seul*, în ms. fr. 214, f. 43 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

(p. 27)

VII CÎT AM TRUDIT...

Literatorul, XIV, 10, martie 1894, p. 13; *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 27; *Excelsior*, 1897, p. 27; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 12.

Reprodus din ms. 3.406, f. 43 r.—44 r.

(p. 28)

VIII ERAM

Literatorul, XIV, 10, martie 1894, p. 13, cu titlul *Eram puternic*; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, același titlu; *Excelsior*, 1895, p. 27, același titlu; *Excelsior*, 1897, p. 27, același titlu; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 12, același titlu.

Reprodus din ms. 3.406, f. 44 r.—45 r.

Textul din ms. 39/1964, caietul I, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, suprimă versul 96 al psalmului *Eram puternic împărat*.

(p. 28)

IX N-AM ÎN CERURI

Literatorul, XV, 2, 1895, p. 13, cu subtitlul: „Seria II“, numerotat: VII; *Țara*, III, 586, 14 mai 1895, dedicat: „I.P.S.S. mitropolitului primat Ghenadie Petrescu“; *Liga ortodoxă, supliment literar*, I, 6, 10 noiembrie 1896, cu subtitlul: „Seria III“; *Revista clasică*, I, 1, 1910; *Flori sacre*, 1912, p. 87. Aici ultimii trei *Psalmi moderni*, cu subtitlul: „Seria II“, dedicați: „D-lui Mihail Popescu“.

Reprodus din *Flori sacre*.

(p. 28)

X DOAMNE, TOATE...

Literatorul, XV, 2, 1895, p. 14, cu subtitlul: „Seria II“, numerotat: VIII; *Țara*, III, 586, 14 mai 1895, dedicat: „I.P.S.S. mitropolitului primat Ghenadie Petrescu“; *Liga ortodoxă, supliment literar*, I, 6, 10 noiembrie 1896; *Revista clasică*, I, 1, 1910; *Flori sacre*, 1912, p. 88—89.

Reprodus din *Flori sacre*.

Cu titlul *Psalm modern*, X, există și următorul fragment, inedit, copie Ana Macedonski (Muzeul literaturii române, necatalogate):

Dumnezeu din cer te vede,
Pari zadarnic nimicîț,
Cine-ntr-însul se încrede
E în veci nebiruit,
Nu ești trist și umilit.

(p. 29)

XI M-AM UITAT

Literatorul, XV, 2, 1895, p. 14—15, cu subtitlul: „Seria II“, numerotat: IX; *Țara*, III, 14 mai 1895, dedicat: „I.P.S.S. mitropolitului primat Ghenadie Petrescu“; *Liga ortodoxă, supliment literar*, I, 6, 10 noiembrie 1896; *Revista clasică*, I, 1, 1910; *Flori sacre*, 1912, p. 90—91.

Reprodus din *Flori sacre*.

(p. 31)

BUCHETUL

Publicată în *Literatorul*, III, 9, 1882, p. 530. Republicată în *Lumina*, I, 14, 22 aprilie 1894; *Biblioteca română*, 10 martie 1895, dedicată: „D-șoarei Maria Duport“; *Excelsior*, 1895, p. 28, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 28, aceeași dedicație; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 12—13, aceeași dedicație.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 30 r.—31 r., cu mențiunea: „Muzica de Maria Duport“, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

Compunerea acestei romanțe, gen neobișnuit în lirica poetului, își are explicația într-un episod sentimental, efemer, de tinerețe. Inspiratoarea este o franțuzoaică, Marie Duport, cumnata „prințului“ D. Ghica, prim efor al spitalelor civile, pentru care Macedonski face o scurtă pasiune. În *Literatorul* el îndreaptă versuri către *Mari*, îi dedică versuri (I, 8, 9 martie 1880; I, 25, 10 august 1880; II, 3, 15 martie 1881). Flatată, Marie Duport compune muzica la *Buchetul*. Dar în același timp, prudentă, preocupată să nu se compromită, descurajează pe poet printr-o scrisoare extrem de politicoasă, dar de o amabilitate rece, protocolară, care va fi jignit cu certitudine sentimentele și mîndria lui Macedonski (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S $\frac{23}{XXX}$, scrisoare în lb.

franceză, nedatată, inedită). De altfel, după această scrisoare poetul își încetează asiduitățile.

După toate indiciile, *Buchetul* s-a dezvoltat dintr-o poezie anterioară, pe aceeași temă, și — s-ar zice — inspirată de aceeași pasiune: *De ziua ei (Poezii)*, 1882, p. 88—87; ms. 3.414, f. 95 r.—95 v.), datată: „Buc., 1878, sept. 18“:

Azi e sfînta Marie,
La ea să ne rugăm;
Amorul nostru tînăr
Umil să-i consacrăm.
În astă ziuă sfîntă
Ce e și ziua ta,
Mari iartă-mi a-ți zice,...
Mari, nu mă uita!

Ca floarea înclinată
D-al toamnei rece vînt,
Ca mîine-a mea frunte
Pleca-voi spre mormînt,
Dar chiar subț piatra rece
De-amor voi tresări:
Gîndește-te la mine,
Nu mă uita, Mari!

Visaserăm în taină
Același dulce vis...
E tristă deșteptarea:
În ceruri n-a fost scris!
Dar cel puțin oriunde,
Ș-oricît te-i depărta,
Mari, adu-ți amînte!
Mari, nu mă uita!

(p. 32)

GRIJA DE MÎINE

Publicată în *Literatorul*, VIII, 1, ianuarie 1887, p. 125—126. Republicată în *Țara, supliment de duminică*, I, 1, 4 aprilie 1894; *Lumina*, I, 34, 18 mai 1894; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „Lui Alexandru, Nikita, Pavel și Ana, copiii mei prea iubiți“; *Familia*, XXXI, 14, 2/14 aprilie 1895, p. 159; *Excelsior*, 1895, p. 31, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 31, aceeași dedicație; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 14, aceeași dedicație, amplificată: „Lui Alexandru, Nikita, Pavel, Constantin-Hyacint și Anna, copiii mei prea iubiți“.

Reprodusă din *Revista clasică*.

Publicată în *Literatorul*, IV, 3 mart 1882, p. 129—140; 11—12, 1882, p. 720—732. Dedicată: „Domnului V.A. Urechia autorul închină, ca dovadă de admirațiune, pentru ilustrul autor al *Vornicului Bucioac* și al altor scrieri de înaltă valoare literară, București, 1882“. Republicată în *Literatorul*, VIII, 1886—1887, p. 229—240, aceeași dedicație; *Biblioteca familiei*, IV, 4 (92), 28 februarie 1893, datată: „Buc., 1882“, aceeași dedicație; *Lumina*, I, 27, 8 mai 1894, aceeași dedicație; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, p. 34—49, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1895, p. 33—49, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 33—49, aceeași dedicație; *Literatorul*, XXVI, 12, 14 septembrie 1918, p. 3—5, dedicată: „Lui V.A. Ureche“.

Reprodusă din *Literatorul*, 1918.

V a r i a n t e

Înainte de a fi ajuns la această versiune definitivă, *Noaptea de noiembrie* a trecut prin remanieri importante. Dăm mai jos modificările cele mai însemnate, care constau, în special, din suprimări de pasaje întregi. Astfel; între v. 40—41, toate textele anterioare republicării în *Literatorul*, 1918, cuprindeau și aceste două versuri:

*Tăranul ce lucrează la cruci și la crucioaie?
Pietrarul ce cioplește la pietri și pietroaie?...*

Între v. 69—70, erau incluse în toate publicările anterioare și următoarele versuri:

*Luat-am de pe roze carminu, ca să-l pun
Pe buzele ființei la care mă supun?
Răpit-am de pe crinuri albeața lor cerească
Să-mpodobesc cu dinsa o față îngerească,...*

V. 87 avea anterior, în toate publicările, forma:

Și-ți dau o cugetare cu lacrima ce-ți dau!

V. 114, în toate publicările anterioare:

Își pierde cu iușeală esența sa divină...

V. 115, în toate publicările anterioare:

Iar aripa-i se-ncarcă de pulbere și tină...

Între v. 159—160, erau tipărite și următoarele versuri (la fel, în toate publicările anterioare):

*Iar vîntul, cu dulci șoapte în suflu-i răcoros,
Răpea de pe morminte al florilor miros
Venind ca să-și depună buchietul de-aromate
Pe firele din păru-mi de rază sărutate!*

Pe un exemplar din *Excelsior* (Tudor Vianu, *Opere*, I, *Poezii*, p. 402) Macedonski notase v. 223—228 în următoarea formă:

*Deci ușile la teatru deschise se aflau —
Și Mușchetarii falnici cu zgomot se jucau.
Ce vreți?... Pe-atuncea vremea era înapoiată
Și Panteonul țării cu sori nu se-nstela...
De scrieri sărăcia era neasemănată...
Aveam un Odobescu — n-aveam un Davilă...*

Pe un alt exemplar din *Excelsior*, 1895, în posesia noastră, Macedonski încadrase cu creionul, într-un chenar, în vederea suprimării, v. 231—234. Tot aici, v. 246 capătă următoarea formă, corectat cu creionul:

Director peste teatru avem pe Davila.

Între v. 319—320 existau, în *Literatorul*, 1882 și 1886—1887, și aceste versuri, suprimate în versiunea definitivă:

*A florilor esență se urcă pîn' la mine,
Formînd prin ondulare un nor în jurul meu
Și bolțile deasupra-mi albastre și senine,
În tainica lor limbă, vorbesc de Dumnezeu!...*

Pe un exemplar din *Literatorul* (VIII, 1886—1887, p. 238—239) din colecțiile Bibl. Acad. Republicii Socialiste România (P.I.II. 697), cu însemnări autografe, poetul notase în vederea eliminării, prin chenar, cele patru versuri (incluse între v. 319—320) reproduse mai sus. Tot aici, în *Literatorul* (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România), după v. 321, următoarele două versuri suprimate din textul definitiv:

*E marea cu talazuri, cu viscol și furtuni...
O treieră-nțelepții cu visuri de nebuni!*

Apoi, în continuare, alte 6 versuri în chenar, cu mențiunea „afar“, suprimate și ele în textul definitiv:

*Spre țărături depărtate catartele îi poartă,
Dar fiece catarte își au cîte o soartă,
Și soarta fiecărui e soarta tuturor...
De scapă de furtună, de flacără nu scapă,
Și focul de le crută, e vîntul ce le crapă,
Iar oamenii de-asemeni se-nclină, cad și mor!*

În continuare, în același text din *Literatorul*, 1886—1887, acest pasaj suprimat din textul definitiv:

*Mai dincolo, în zare, sunt șiruri de movile...
Movilele sunt Alpii cu spate de cămile
Pe care zac troiane de vecinice ninsori!
Movilele sunt Alpii cu stînci și cu abise,
La vînturi și zăpadă cu pîntece deschise,
Stînd gata să înghită nămeți și călători!*

Tot aici, și tot în chenar, următoarele versuri, care continuă fragmentul de mai sus, suprimate și ele în textul definitiv:

*Cascada înghețată cînd soarele-i zîmbește,
Deodată, de pe culme, urlînd se prăvălește,
Troianele urmînd-o c-un tunet zgomotos
Alunecă pe stîncă de sus și pînă jos!
Din fundurile negre, atuncea se ridică,
C-o spumă albicioasă, o ploaie care pică
Muiată-n poleială la soarele de mai,
Ca roua ce coboară cernindu-se pe plai;
O ploaie de mărgele fragile și mărunte
Ce-nată ce s-aniță pe mușchiul de pe munte
Din soare împrumută nuanțe și culori,
Și ele, de pe vîrfurile nălțimilor semețe,
Spre ceruri investite de-o rară frumusețe
Privesc ca milioane de ochi strălucitori!*

V. 78—79:

*Fundat-am oare-n țară republici dintr-acele
Prin care-ajung aîlția dinastice proptele,*

par să se refere, așa cum sugerează și Valeriu Râpeanu (*În jurul unei ediții*, în *Gazeta literară*, IX, 21, 24 mai 1962) la căpitanul Al. Candiano-Popescu, autor al unei încercări de lovitură de stat antidinastice, la Ploiești, unde proclamă o efemeră „republică” în august 1870, și care-și va sfîrși cariera cu grad de general, partizan declarat al monarhiei.

V. 104—117 reiau tema din *Templul bogăției*:

Textul *Noptii de noiembrie*, în reeditările sale succesive, cuprinde câteva note explicative, pe care le reproducem grupate, în ordinea lor, la fiecare vers în parte:

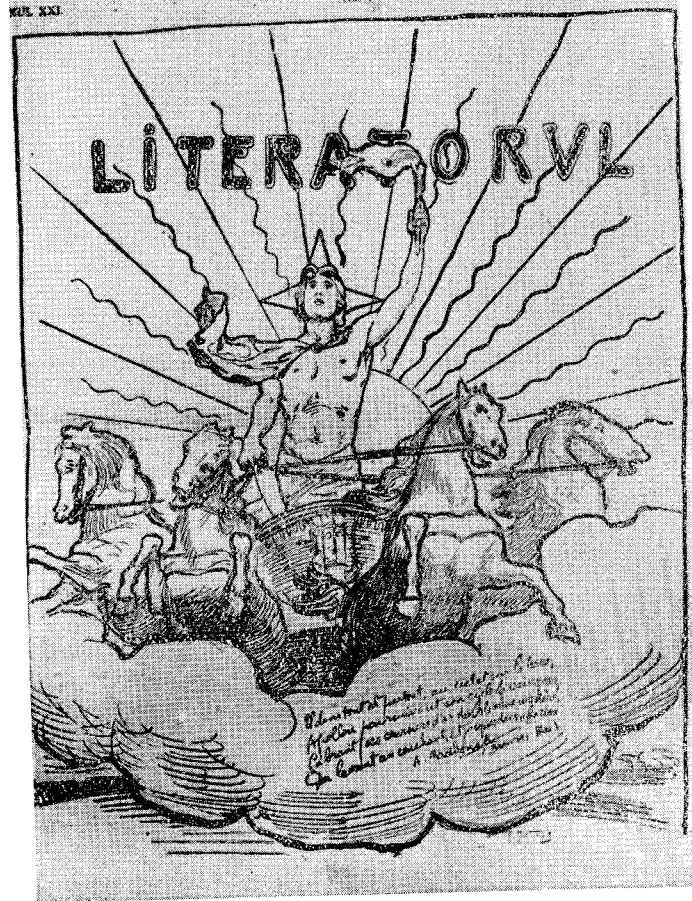
v. 143: *Lăsînd pe mîna dreaptă clădirea afumată*¹.

¹ „Gara Filaret.”

V. 178: *În lume îmi zîmbise cu fața-i de părinte*¹.

¹ „Tatăl meu nu se află îngropat la cimitir, ci la biserică familiei noastre, situată pe dealul Filaretului, în dreapta șoselei; am fost silit

XXI

de subiect a-l strămuta prin cugetare din mormintul în care doarme alături cu muma și cu o soră a sa, care a murit tinăra**.

V. 332: *Pompeia*¹ zace moartă la colțul unui drum.

¹ „Mi-am permis prin licență a face *Pompeia* din *Pompei****.

La scurt interval de la apariție, aspectele polemice și satirice ale *Noptii de noiembrie* sînt continuate de Macedonski într-o nouă poemă, *Viața de apoi (I-ia fază)*, publicată în *Literatorul*, III, 7, iulie 1882, p. 393-397. Ea este însoțită de note, pe care le reproducem în continuare:

Că eu mi-am dat suflarea cunoașteți foarte bine,
Dar nimenea nu știe, de-atunci, ce-a dat din mine...¹
Topindu-mă cu-ncetul, în viermi m-am preschimbât...
Murind și viermii-n urmă, pămîntul s-a-ngrășat,
Și soarele de vară făcîndu-l ca să fiarbă
Din mine și dintr-înșii făcură flori și iarbă...
Aproape sau departe creșteau mii de scaieți,
Născuți din niște leșuri ce-n lume cîț trăiră
Cu pene bătătoare la ochi se-mpodobiră...
Recunoscui într-unii, un cîrd de falși poeți!
În alții, o mulțime de suflete ce-odată
Tînuseră o țară sub ele-ngenunchiată;
Șavanti fără știință, miniștri și dulăi
Erau cu toți alături, ca răii lîngă răi!
Greoiul Eminescu², poet din școala nouă,
Era într-o ciupercă schimbât, ca să nu-l plouă!
Alături Prodărescu, Naum³ și alte moaște
Orăcăiau pe vale, schimbați în biete broaște;
Vedeai și pe Stăncescu⁴, zugravul literar,
Ca mort mai dinainte, ajuns deja măgar!
Gri-gri Cantacuzino⁵ un om cu falnic creier,
Era ce-a fost în viață, rămas și-n moarte greier;
Cornescu⁶ ajunsese a fi prepelicar!
Și cine oare-ar crede ș-ar vrea s-o recunoască!
Alecsandri cel mare, — era și el o broască!
Pe cînd, Sihleanu⁷ ș-alții în flori de balsamină
Zîmbeau, scăldați în rouă, în aer și-n lumină;
Sărmanul Nicoleanu⁸ plîngea într-o răchită
De vînturi adiată, de soare poleită...
Un altul pînă-n moarte al cîntecilor rob
Tipa într-un brabete: — Recunoscui pe Scrob⁹!
Brabetele nu face vrun lux de gălăgie,
Dar are-n ciripeală o dulce poezie!
Pe-o ramură un grangur vedeai în depărtare...
Era Depărățeanu¹⁰ cîntînd fără-ncetare.

* Cf. și Ana Macedonski: *Genealogia familiei poetului Alexandru Macedonski și a soției sale Ana Al. Macedonski*, născută Rallet-Slătineanu, ms. la Muzeul literaturii române, nr. 7.202/9.

** În jurnalul său de călătorie (*Oltul*, II, nr. 37-47, 26 mai-4 august 1874), Macedonski folosise aceeași formă: *Pompeia și Sorento*.

Iar dincolo de dînsul, în cel mai falnic brad,
 Cu crăci împodobite de frunze ce nu cad,
 Priveai la Heliade¹¹ cu brațe ridicare,
 Cum cere de la ceruri a țării libertate!
 Mai sus zbură-n văzduhuri o mîndră ciocîrlie...
 Era Bolintineanu¹², comoară de-armonie,
 Și cerul, ascultîndu-l, treptat se-nsenina...
 Priveliștea-n tot locul era de-nsemnătate...
 Cîrlova¹³ ca ederă de ziduri s-anina...
 Și-n mușchiul ce s-agață pe turnuri și palate
 Zîmbea, rozînd din pietre, uitatul Catina!^{13bis}
 Prietenul meu Grandea¹⁴ schimbat era-ntr-o floare
 Ce vecinic se întoarce ș-aleargă după soare,
 Pe cînd într-o fîntînă, mulțimi de lipitori
 Născuseră din oameni... de țară iubitori...
 Serurie, Bilcescu și Pandrav¹⁵ printre ele
 Erau cu Costineștii¹⁶ mai roșii și mai grele...
 Notați că nu-mi fac vorbă de oameni mari de stat
 Prin care-a noastră țară ajunse-a fi regat,
 Pe grasul Stolojanu¹⁷ că-l scap din socoteală...
 Că las deoparte haina și trag de căptușeală...
 Notați că nu-mi fac vorbă de cîinii din partizi,
 Schimbați prin somnul vecinic în jalnice omizi,
 Că tac de-o boierime¹⁸ neroadă și slăbită
 Ce nu-și cunoaște țara, nici limba moștenită
 Ce n-a știut să meargă cînd secolul n-a stat...
 Ce-n luxuri necinstite averea și-o împarte,
 Dar n-află o lăscăie să cumpere o carte
 Din cîte-n românește s-au scris și imprimat!
 Notați că de asemeni eu tac de-o golănimă
 Ce fără ca să urce prin suflet, la-nălțime,
 În loc ca ea să zboare, vrea tu să te cobori!
 Pe ea ca și pe alții lăsîndu-i în uitare
 Găsesc înemerită a tuturor schimbare...
 Mă aflu-așa de bine în iarbă și în flori!

[.]

Stăncescu de-altă parte ar vrea să fie iar
 Ciupercă, varză, ceapă, orice, dar nu măgar!
 Ei însă vor rămîne ce sunt deocamdată,
 Destul că pot să aibă speranță, amîndoi,
 Că are să sosească o vreme-apropiată
 Să-i schimbe după poftă în alte vieți de-apoi!¹⁹

„1 *Vezi Noaptea de noiembrie*, poemă în care visînd că am murit, îmi urmăresc îngropăciunea și mă urmăresc și în groapă (*Literatorul*, anul al III-lea, nr. 3). Am scris acea poezie sub impresiunea celui mai adevărat suflu de inspirație pe care l-am avut în viața mea. Mi-aduc aminte că trei nopți de-a rîndul n-am dormit pînă a o scrie, și alte multe nopți, după ce am scris-o. Eram turburat neconținut în somn de

visul morții. Mi se părea că îmi văd mormîntul și că plîng asupra lui. Cînd, pentru întia oară mi-a venit ideea s-o concep, era iarnă, și voind a studia cimitirul înainte de a scrie ce cugetam, luai o birjă, pornind-o către Șerban-Vodă, împreună cu T.M. Stoescu și Duiliu Zamfirescu. Străbăturăm Bucureștii și, în sfîrșit, îi lăsarăm în urmă. Dincolo de fîntîna de la Filaret, pe dealul din dreapta șoselei, se afla înmormîntat tatăl meu, la biserica familiei. Revăzui mormîntul său, cu ochii seci, dar cu lacrimi în inimă. Ceva mai sus, pe șosea, întîlnirăm cîteva fete «sovonite în alb», care se întorceau de la o îngropăciune. În sfîrșit, sosirăm la cimitir; era noroi, deși era încă frig; un galoș mi se înfundă într-însul. Cu toate acestea ne plimbarăm prin cimitir, degerărăm, dar ne întoarserăm acasă mulțumiți. Îmi voi aduce aminte multă vreme de acea vizită făcută cimitirului în luna lui februarie. A treia sau a patra zi a sfîrșii poema. Am citit-o la mulți. Îmi aduc aminte că rugat chiar de d. Maiorescu, o citii într-o serată literară a d-sale. Față se aflau domnii Hajdău, Alecsandri, G. Barițiu, prințul Al. Stirbey, D. Aug. Laurian, Șt. Michăilescu, Angel Demetrescu și alții, între cari se afla și d. Eminovici («citiți Eminescu, vă rog»), [...]. Cu toată prezența d-lui Eminovici («citiți Eminescu, vă rog»), d. Hajdău se sculă entuziasmat și declară că este cea mai frumoasă poezie din cîte s-au produs de cițiva ani încoace. D.T. Maiorescu, Alecsandri și cei mai mulți din auditorii mă felicitară, de asemenea, asupra ei și mărturisiră că ea este în adevăr «admirabilă», făcînd oarecare rezerve asupra părților politice sau personale din coprișul ei¹. Dacă domnul Alecsandri devine în satira de astăzi o «broască», nu este vina mea, ci a condeiului meu, ce în loc s-o ia la dreapta a luat-o la stînga. Îi cer scuzele mele; cred, însă, că întrucîtva am și eu dreptățile mele; apoi să mă ierte d. Alecsandri: ce caută bardul „latinătății“, el, care este *hors concours* la concursul pentru premiuri academice? Nota bene că este membru al Academiei. Frumos îi stă oare dumnealui, care este om bătrîn și bogat, dumnealui, care este membru al Academiei, să șteargă anul trecut o mie franci, premiîndu-se singur? Unde dracu s-a mai văzut Academie

¹ Despre această lectură face mențiune și jurnalul intim al lui Titu Maiorescu, 5/17 martie 1882 (*Însemnări zilnice*, Buc., Socec, II, p. 46): „...Seara literatură la mine: vreo 26 de persoane: Alecsandri, Știrbey, Hasdeu, Bariț, (Alexandru) Roman, (Simion) Florea Marian de la Cernăuți, I. Cerchez, Th. Rossetti, Negruzzi, Burghilea, Laurian, A(nghel) Dimitrescu, (Ștefan) Mihăilescu, Zizin Cantacuzene, tinărul Rosetti, Jipescu, Baican, Eminescu, (Teodor) Nica, Slavici, Chibici, Frollo, Macedonski Al. A., Carp. Citit Macedonski (teatral și arogant) poezia lui *Noaptea de oct (ombrie)* sau *noiembrie*. Carp neplăcut în ocazia asta...”

Despre începutul legăturilor lui Macedonski cu Titu Maiorescu, cf. nota la *Poezii*, ediția de față, vol. I, p. 401-403.

care să se premieze singură? Acest lucru este de o nerușinare monstruoasă. Afle d. Alecsandri că premiile sunt pentru încurajarea celor tineri, că pentru acest scop au lăsat o mulțime de oameni averile lor Academiei, iar nu pentru ca să și le împartă între dumnealor.

Rușine, de trei ori rușine, domnule Alecsandri, domnilor academicieni!

Am fi înțeles lucrul când d. Alecsandri ar fi fost sărac ca Hajdău sau ca alții, care nu au decît munca lor! Dar d. Alecsandri are stație de drum-de-fier pe moșia sa... d. Alecsandri n-a cunoscut și nu cunoaște ce este sărăcia și a rămas toată viața sa poet de salon. Nu trebuia să-și minjească mânușile albe cu un asemenea premiu! Trebuia să-i ajungă gloria pe care o posedează și pe care o datorește pozițiilor «luate de la popor»¹. Bolintineanu, care n-a luat, ci a dat poporului, n-a avut nici

¹ Acest atac extrem de violent nu exprimă totuși sentimentele definitive ale lui Macedonski, ci numai un moment de maximă irascibilitate. Cu puțin timp în urmă, poetul afirmase că „Vasile Alecsandri și-a înscris numele în cartea secolilor” (Luciliu, *Notiță biografică*, V. Alecsandri, în *Literatorul*, II, 2, din 15 februarie 1881, p. 562) și, drept răspuns, bardul de la Mircetși expediază revistei o scenă din *Despot-vodă*, împreună cu o scrisoare amabilă: „Primiți felicitările mele” (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, S. I, scrisoare din 24 ianuarie 1881). Anume sfaturi literare date superior, aluzii la „răbdare”, la înfrinarea „primului entuziasm al paternității” vorfi iritat însă amorul propriu al magistrului în devenire care era Macedonski. O ironie la adresa „cintecului lui *Alecsandru Macedon*”, dintr-o scrisoare către V.A. Ureche, din 8 februarie 1880, pare de asemenea să-l privească (V. Alecsandri, *Scrisori, însemnări*, ed. Marta Anineanu, Buc., E.P.L., 1964, p. 158). V.A. Ureche, prieten cu Macedonski, va fi comis o indiscreție? Oricum s-au petrecut lucrurile, simțindu-se jignit de aceste aere ironice sau numai superior protectoare, în sufletul său se produce o mutație, și acordarea lui Alecsandri a marelui premiu „Năsturel Herescu” al Academiei, unită cu eșecul recent al respingerii traducerii *Parisina* de Byron, veni la scurt timp să provoace furtuna. În prefața la *Poezii*, 1882 (p. XVIII), Macedonski mai face încă aluzii abia acoperite: „Adevăratul poet, dacă este bogat, nu speculează asupra versurilor sale... nu concurează pentru a obține premii academice sau, dacă le obține, le respinge cu indignare”. Urmează *Viața de apoi*, și mai ales lunga *Analiză critică: Alecsandri (Literatorul, III, 8-10, august-octombrie 1882)*, unde supune opera bardului unei critici minuțioase, pur tehnice, cu multe observații îndreptățite. Până la Macedonski „nimeni n-ar fi cutezat să emită ideea că Alecsandri își are și el greșelile lui” (*Literatorul, V, 3, 1884, p. 172-173*), și este de presupus că această strînsă „analiză critică” l-a iritat mai mult pe Alecsandri decît poate întreaga polemică din jurul premiului academic, care are ca punct de plecare, așa cum s-a și constatat cu obiectivitate de istoria literară, obiecții „foarte întemeiate” (G. Călinescu, *Vasile Alecsandri*, Buc., Ed. literetului, 1965, p. 41). Drept răspuns, Alecsandri trece la organizarea unei adevărate coalitii junimiste antimacedonskiene, plîngîndu-se în dreapta și în stînga, instigîndu-și prietenii prin corespondență: I. Negruzzi, A.I. Papadopol-Calimah, Ion Ghica, (V. Alecsandri, *Scrisori*, I, ed. îngrijită

această supremă mîngiere! Și a dat bietul Bolintineanu poporului: *Pe o stîncă neagră într-un vechi castel* și altele au devenit azi poezii populare!

de II. Chendi și E. Carcalechi, Buc., Socec, 1904, p. 130, 12, 187; *Scrisori, însemnări*, p. 54). În culmea indignării, trimite pînă și lui Ion Ghica, la Londra, numărul respectiv din *Literatorul*, care nu poate decît să se solidarizeze (Perpessicius, *Jurnal de lector completat cu Eminesciana*, Buc., Casa școalelor, 1944, p. 347, 349). Firește că și Titu Maiorescu este atras în acest cerc social de condoleanțe (E. Carcalechi, *Scrisori de V. Alecsandri către dl. T. Maiorescu, Convorbiri literare, XXXIX, 1905, p. 510, 513*).

Simțindu-se înconjurat de simpatia generală, trădîndu-și prin aceasta și mai mult orgoliul rănit, foarte evident mai ales în pamfletul nepublicat *Ecce homo!* (*Scrisori, însemnări*, p. 57-59), Alecsandri pune la cale o ripostă în public. S-ar zice că ideea de a-și scrie drama propriului destin literar se datorează în primul rînd resentimentelor trezite de această inimicîție. Oricum ar fi, spectatorii care aplaudară, la 22 martie 1884, premiera *Fintinei Blanduziei* ghicesc îndată sub masca invidiosului Zoil trăsăturile stigmatizate ale lui Macedonski. Acesta răspunde printr-o epigramă, *Lui Alecsandri (Literatorul, V, 2, 1884, p. 104)*. Alecsandri se arată — firește — implacabil pînă la capăt, și numai moartea bardului pune capăt ostilităților.

Evenimentul face ca antipatia personală să nu mai aibă nici un obiect, și atunci judecata lui Macedonski devine tot mai dreaptă. Ceva mai mult, *Literatorul* ia parte la doliul național, inserînd o notiță în chenar negru. La înmormîntare, printre delegații presei se numără și un reprezentant al *Literatorului* (Cezar Colescu: *Înmormîntarea lui Vasile Alecsandri, Telegraful român, II, 475, 29 august 1890*). În calitate de „reprezentant al tinerimei literare, reprezentant al *Literatorului*...” Mircetza Dimitriade compune o elegie funebră și ține o cuvîntare (*Cuvîntarea d-lui Dimitriadi, Telegraful român, II, 476, 31 august 1890*). Este urmat de însuși Macedonski, care semnează un necrolog entuziast, expresie și a vechilor sale simpatii pașoptiste reînviate: „Alecsandri n-a murit. Era semizeu; astăzi s-a făcut zeu — iată tot” (*Alecsandri, Telegraful român, II, 478, 2 septembrie 1890; Scrisoare, Literatorul, XI, 3, 1890, p. 45*). Apoi opinia devine mai moderată și — în esență — exactă, nu fără proteste cînd „Plebiscitul presei” așază în 1892 pe Alecsandri, în fruntea poezilor români și străini (*Notițe literare, în Literatorul, 1892, 1, 19 iunie 1892, p. 14*). De asemenea:

„Ce i-a lipsit poate lui Alecsandri a fost o viață furtunoasă. Geniul său poetic e amabil, armonios și înduioșător” (Aristar, *Vasile Alecsandri, Lumina, I, 22, 3 mai 1894*).

În sfîrșit, pe măsură ce sentimentul propriei sale superiorități se consolidează, Macedonski nu numai că nu mai are nici un fel de complexe și resentimente față de Alecsandri, dar devine chiar generos (*Mici note, Literatorul, XX, 1, 20 februarie 1899, Teatrul național în Forța morală, I, 7, 9 decembrie 1901*). În 1905 îi aducea „prinos de admirație” și se întreba: „Ce monument s-ar mai putea ridica celui mai mare poet al doinei naționale, lui Vasile Alecsandri, după opera pe care el singur a clădit-o și care în vece va rămîne nepieritoare” (A.M., *Pentru Alecsandri, Romnul literar, III, 36, 2 octombrie 1905*). Cu aceste cuvinte, poetul revenise la stilul său de totdeauna, prin care-și elogia discipolii, semn — în tot cazul — al unei reale evoluții sufletești. Ea va duce în cele din urmă la un adevărat examen de conștiință, în care Macedonski va recapitula întreaga polemică. Nu retractează protestul ridicat împotriva „scandalosoaselor premii”.

Care din a domnului Alecsandri a avut această soartă? Dar aici nu este locul unei critici, ne oprim. Domnul Alecsandri zice... «la timp». Ei da! La timp, dar nu la *Timpul*.

2. Unul dintre preinșii poeți ai *Convorbirilor literare*, D. Eminovici («citiți Eminescu, vă rog») își dă aere de patriotism prin *Timpul* luându-și ifos de român neaoș. [...].¹

lipsit de mobile personale: „Marele poet s-a înșelat dar crezind că loviturile mele erau întemeiate pe interes personal. Cer iertare slăvitei umbre dacă și astăzi voi spune că nu regret acea campanie.“ Dar, „din cele pe cari le-am scris împotriva admirabilului poet de la Mîrcești, ce n-aș mai semna astăzi este asprimea cu care am judecat o parte din scrierile sale, asprime ce din nefericire a avut darul să-l împuțineze momentan. Alecsandri a fost și rămîne cel mai neasemănat poet al sufletului românesc...“ (*O notă a d-lui Macedonski, Flacăra*, IV, 47, 5 septembrie 1915, p. 504). Impulsivitățile de tinerete sînt, așadar, amendate, prin judecăți care pot fi considerate ca definitive. Față de I.L. Caragiale (v. nota la *Faunul*, în ediția de față, vol. II, p. 333–339) curba reacțiunilor poetului va cunoaște o evoluție asemănătoare. S-ar zice că Macedonski, la bătrînețe, voia să se împace, în conștiință, cu toți adversarii săi literari!

Unele din aceste elemente într-o prezentare oarecum unilaterală și în „comentariul“ lui G. C. Nicolescu, în *Vasile Alecsandri, Opere, I, Poezii*, Buc., Ed. Acad. R. P. R., 1965, p. 67–74; Adrian Marino, *Viața lui Alexandru Macedonski*, Buc., E.P.L., 1966, p. 175–183.

¹ Pără a încerca să scuzăm în vreun fel oarecare aceste judecăți și expresii, din respect pentru adevărul istoric, trebuie arătat totuși că această ieșire, oricît de regretabilă ar fi ea, constituie — după toate aparențele — doar un *răspuns* (G. Bogdan-Duică, bul. *Mihail Eminescu*, XIII, 20, 1942, p. 31; Tudor Vianu, *Opere, I, Poezii*, p. 406). Inițiativa polemicii nu aparține lui Macedonski. Încă din 1871, în articolul *Naționalii și cosmopoliii* (I.E. Torouțiu, *Studii și documente literare*, Buc., 1933, IV, p. 91), Eminescu afirmase că Macedonski scrie poezii „proaste“. Conferința lui Macedonski *Mișcarea literară din cei din urmă zece ani*, din 1878, recunoaște în schimb că „Eminescu... între felurite poezii a înavușit literatura cu *Epigonii*, poezie ce va rămînea“ (*Presa*, XI, 17 martie 1878–18 martie 1878). Cu toate acestea, *Timpul*, la *Cronica internă* (IV, 87, 21 aprilie 1879), protestează cînd poetul „fost director al prefecturii Siliștra nouă, în care calitate a comis escrocherii și falsuri în acte publice...“ „în loc de a fi trimis înaintea justiției“... „e numit administrator al plasei Sulina din jud. Tulcea“. În articolul *Novela din popor de Ioan Slavici* (*Timpul*, 28 martie 1882; *Opera politică*, ed. I. Crețu, Buc., Cugetarea, 1941, vol. II, p. 439–440), Eminescu afirmă între altele că: „Spitalul, balamucul și cîrciuma sînt singurele locuri, care furnizează subiecte artistice literatorilor de la *Literatorul* și de la alte întreprinderi scandaloase“. Se mai vorbește aici de „mărginirea intelectuală a preinșilor autori“, de „malonestitatea lor plagiară“, de „obrăsnicie“, de „cațiri intelectuali... împodobiți cu medalia *Bene-merenti*“, etc. Se produc apoi, în 1882, atacurile lui Macedonski împotriva lui Alecsandri, care dau prilejul lui Eminescu să-și exprime, încă o dată, relele sale opinii față de un „străin“, plin de „instincte bastarde“, care „nu s-apucă doar să critice ceva de-o seamă cu el, nu, de Alecsandri se leagă“ (*Materiaturi etnologice*, în *Timpul*, VII, 8 aprilie 1882). Disprețul era mare, și ceea ce-l alimentea era, pe de o parte, adversitatea ideologică (Macedonski făcea sau făcuse

3. Armean, fost neguțător și acum pretins poet al *Conv. lit.*

4. D. Stănescu¹, pictor și membru în comitetul teatral. Voi ataca întotdeauna pe oamenii cari fără nici un merit literar țin în acel comitet

politică liberală, era „roșu“, corespundea aparent și definiției „păturii super-puse“, pe de alta, antipatia pur personală: „fizionomia de frizor“ a poetului, dandismele, infatuarea etc. Deci, temperamental, organic, cei doi poeți trebuiau să-și displacă, adversitatea nefiind de ordin literar, ci al idiosincraziilor reciproce. Deși colecția *Timpului* este incompletă, este foarte probabil că Eminescu a atacat și cu alt prilej pe Macedonski, care a afirmat că „doi ani consecutivi, Eminescu mă izbi sub propria semnătură, întrebuițînd și calomnia și invectivele. Nici familia mea nu fu respectată“ (*Sfirșitul unei legende*, în *Literatorul*, nr. 7, din 15 decembrie 1892, p. 3–6). Incriminările cu privire la originea familiei s-au produs în mod cert de ambele părți, cu agravanta în cazul lui Macedonski că el trece la mobilizarea întregului cenuclu împotriva lui Eminescu (în *Literatorul* poetul este secundat de N. Xenopol și probabil de Duiliu Zamfirescu) lovit vindicativ și prin nefericita epigramă (*Literatorul*, IV, 7, iulie 1883, p. 413), publicată în momentul cînd Eminescu nu mai avea puțința ripostei.

Victimă a temperamentului său impulsiv, iritat în împrejurările evocate fugitiv mai sus, Macedonski face cu acest prilej marea eroare a vieții sale, care — prin consecințe de tot soiul — îi va otrăvi întreaga existență. Dar raportat la momentul istoric respectiv, cînd Eminescu nu era considerat în opinia publică marele poet de mai tîrziu, iar Macedonski, în plin proces de afirmare, provoca sau trebuia să facă față la numeroase atacuri, incidentul poate fi înțeles mai just și cu răceală. Violența de limbaj era a epocii întregi, și *Viața de apoi* trebuie așezată și într-o astfel de perspectivă.

Se reține de asemenea și faptul că toate antipatiile lui Macedonski sînt din tabăra conservatoare-junimistă, în orice caz a „coalitiei monstruoase“, iar simpatiile în tabăra pașoptistă, deci consecvent cu întreaga sa atitudine ideologică (cf. *Studiul introductiv* și Adrian Marino, *Programul lui Macedonski: Premise și orientări inițiale*, în *Iașul literar*, XV, 2, februarie 1965, p. 76–81).

Ulterior, cel puțin în patru împrejurări, Macedonski a deplîns nefericirea lui Eminescu, în termeni polemici antiburghezi și antijunimiști:

„*Nova direcțiune*, ea, cărei se cuvîne trîsta glorie de a fi lăsat pe Eminescu să înnebunească de mizerie...“ (*Cestiuni ortografice, literare și politice, Literatorul*, XI, 2, august 1890, p. 17).

„Mi-ați creat mie legenda că am lovit pe Eminescu, dar voi l-ați omorît, căci l-ați lăsat să moară în mizerie pe cînd strigăți că este cel mai mare poet al țării“ (*Disidențele, Naționalul*, IV, 4, 15 decembrie 1893).

„Eminescu chiar, poetul pe care l-au slăvit, nu le aparține. Eminescu este o natură proprie, și desigur a mers în intimitatea cugetului său în contra *noii direcțiuni*, de oare ce ea l-a abandonat într-o nenorocire cumplită. Ceva mai mult, pe cînd d. Maiorescu, d. Carp și mulțimea celorlalți se răsăteau în luxul polican-drelor aprinse, pe jefuri de mătase, Eminescu era exploatat într-un mod infam de această ceată...“ (*No 1, Naționalul*, IV, 5, 16 decembrie 1893).

„Eminescu... s-a consumat la *Timpul* în curs de ani și a trebuit să înnebunească pentru a i se face un mic ajutor și să moară pentru ca versurile sale să fie date publicității tocmai de cei care îl declară poetul cel mai mare al țării...“ (*Imprejurul unei cărți, Secolul XX*, III, 608, 23 mai 1901).

¹ Constantin Stănescu (1837–1901), pictor, profesor și director la Școala de bele-arte, membru în comitetul Teatrului Național.

locul meu și al altora. În adevăr, acel comitet trebuia să fie compus de somități ca Alecsandri, Hasdeu, Urechia, Maiorescu, Odobescu și alții, sau, din tineri ca D. Aug. Laurian, S. Mihăilescu, Angel Demetrescu, Granda, fără a mă uita și pe mine. Astăzi îl vedem compus din... Din cine?

Până mai deunăzi era director general d. Cornescu, un vânător distins¹. Astăzi este d. Gr. Gr. Cantacuzino². Din bine în mai bine. Iar în comitet vedem pe dd. Pană Buiescu și Stăncescu; exceptăm pe d-nii Ventura și Steriadi, care desigur că în comitetul actual nu se simt la locul lor. Nu e aceasta un adevărat scandal? Nu este oare o adevărată batjocură a tuturor oamenilor noștri de litere?... Și actualul comitet pune premii și primește piese!

5. Actualul director al Teatrului.

6. Fostul director. Vezi *Noaptea de noiembrie*.

7. Dulcele poet, mort în floarea vieții sale.

8. Nicoleanu este unul dintre cele mai sumbre talente poetice din câte am avut. După ce încearcă să se sinucidă în pădurea de la Mernani, înnebuni și-și dete sufletul în ospiciu.

D. Urechia a patronat și a iubit mult pe Nicoleanu. Destinul, însă, își urmează cursul, și ce este scris să fie este.

9. Cine n-a citit cîntecele lui Carol Scrob?

D-sa a fost de curînd decorat cu Bene-merenti de către d. V. A. Urechia.

10. Autorul idilei *Vara la țară*. Este unul dintre poeții noștri filozofici.

11. S-a găsit un Fr. Damé, venetic pripășit în țară³, să se întrebe văzînd statuia lui Heliade: «Ce-a făcut acest om?» Consemnăm aici această întrebare, ce nu este o invențiune, pentru a se ști cu ce ignoranți și cu ce mișei au românii de-a face.

¹ C.C. Cornescu, autorul *Manualului vîntătorului*, București, 1874, prietenul lui Al. Odobescu. Publicist, magistrat și om politic.

² Grigore Gr. Cantacuzino (Gri-gri) (1829—?), magistrat și om de teatru, fost director al teatrelor între 1882—1887, 1889—1898. Un ecou despre această activitate în *Portofoliul român*, 1882, p. 401.

³ Fr. Damé, publicist francez, stabilit în țară, își atrage antipatia lui Macedonski prin cronicile sale teatrale la piesa *Unchișul Sărăcie* (*Românul*, XXIV, 10—11, noiembrie 1880, p. 1.033; 12, noiembrie 1880, p. 1.037; 14, noiembrie 1880, p. 1.045). Aici, Fr. Damé arată că izvorul piesei lui Macedonski este *Le bon homme misère* de E. d'Hervilly și A. Grévin. Poetul răspunde în spirit polemic în articolul *Cum se face critica* (*Războiul român*, 12 noiembrie 1880). Cf. și *Opere*, II, ed. Tudor Vianu, p. 450—452.

12. Marele nostru poet este astăzi uitat și gloria lui a trecut la d. Alecsandri în calitate de «*dernier survivant*». Poeziile sale nu vor rămîne însă mai puțin o adevărată comoară de idei, simțiri și armonie.

13. Poetul ruinelor Țirgovștei.

13 bis. Barbier sau André Chenier al nostru. El, ca toți oamenii de talent, a căzut victima facțiunilor politice. Catina este cel care a scris în 1848:

«Aste ziduri și palate,
Ce sunt negre de păcate,
Hai, români, să dărîmăm!»

14. Că Granda umblă după soare, e demn de un poet, și eu nu o zic ca satiră. Deslușirea era trebuincioasă pentru acei cari caută într-o frază zece înțelesuri.

15. Membri ai marelui partid. Bilcescu a început-o de la șef de ușieri și a ajuns milionar și director al Casei de depuneri și consemnațiuni, iar Pandrav, director general al Domeniilor Statului. Acesta din urmă mai ales este cunoscut prin manierile sale de bătăran. Serurie e cunoscutul cap al mahalalelor și precum am zis-o într-o revistă politică «*Sansterre*» al României.

16. Costinescu Emil, fiul de suflet al partidului, astăzi cel puțin de două ori milionar; Costinescu Eug., fratele său.

17. Avocat din Craiova. Astăzi de patru ori milionar. Fost ministru etc. Stolojanu pînă la 1876 n-avea după ce bea apă. Îl cunosc din Craiova. E fecior de boiernaș și parcă văd încă șindrila dupe casa părintească a d-sale. Pe la nunți, pentru ca să fie pofțit la masă, cînta cu vioara. Azi a cumpărat o moșie în preț de trei milioane și jumătate.

18.[...]. Ce boierime este oare aceea care, ca a noastră, în loc să ia de exemplu noblețea Engliterii, care stă în curent cu tot ce este național, nici nu știe măcar că există o literatură românească, și dacă-ți plătește un abonament, scos și acela cu *hapca*, crede că și-a împlinit datoria? Sunt fiu de boier, neam de neam, și după tatăl meu, și după mama mea, însă o asemenea boierime mai bine să piară dacă e vorba a rămînea ce este astăzi.

19. Aceia cari vor găsi că poezia mea e prea personală citească pe alți poeți mai mari decît mine, ca de exemplu Lord Byron în răspunsul său la critica scoțiană.¹

¹ Macedonski face aluzie la pamfletul *English bards and Scotch Reviewers*, răspunsul lui Byron la critica din *Edinburgh Review* contra volumului său *Hours of Idleness* (1807). Poetul a citit pe Byron în traducere franceză, probabil aceea a lui Benjamin Laroche (ed. I, 1836—1837).

Cum era și de așteptat, violenta diatribă care lovea frontal în Academia Română și „Junimea“, prin personalitatea sa cea mai de văză, V. Alecsandri, stârnește vii proteste, cu atât mai mult cu cât *Viața de apoi* se bucură și de o anumită publicitate. Este reprodusă în *Steaua Dunării* (V, 101, 11 septembrie 1882), unde Gr. H. Grandea o prezintă cu o notiță introductivă, ca un răspuns la „insinuări calomnioase ale ziarului *Timpul*“ la „niște zăticneli ale cirdășiei teatrale“. Împotriva tuturor acestor atacuri Macedonski „se răzună biciuind cu versul mînios“.

Pusă direct în cauză prin acuzația că premiile se împart doar între membrii săi, „în familie“, Academia Română răspunde prin pana lui Gh. Sion, vice-președintele secției literare, care, de curînd, dovedise chiar simpatie pentru Macedonski și grupul său¹. Acesta arată (*O cestie academică*, în *Steaua Dunării*, V, 104, 16 septembrie 1882), cu moderație, dar de sus, că premiile nu se dau pentru încurajare — cum susținuse Macedonski — ci pentru scrieri de valoare, că statutele nu opresc premiarea membrilor Academiei și că, în sfîrșit:

„Liber este d-nul autor a gratifica pe d. Alecsandri cu epitetele ce crede că le merită, aceasta fiind cestie cu totul personală; dar a arunca invective corpului întreg al Academiei pentru c-a premiat opera *Despotvodă* mi se pare hazardat pentru d. Macedonski.“

La această replică poetul dă o ripostă și mai îndirjită. Republică articolul lui Gh. Sion paralel cu răspunsul său, în care ridiculizează punct cu punct toate lămuririle distanțate ale Academiei (*Dosarul „Vieții de apoi“*, în *Literatorul*, III, 8, august 1882, p. 470-471). Încurajat în atitudinea sa și de unele ecouri favorabile de presă colectate în același *Dosar*, Macedonski dezlănțuie acum o întreagă *Polemică pentru „Viața de apoi“* (*Literatorul*, III, 8, august 1882, p. 473-474, reprodusă în *Steaua Dunării*, V, 113, 30 septembrie 1882), în care-și înfruntă în bloc adversarii:

„*Viața de apoi* a atras asupra-mi un întreg potop de invective — fără a număra glumeața scrisoare a d-lui Sion, la care am răspuns în modul ce știți. Dacă azi iau condeiul din nou, înțelegeți și d-voastră și oricine că nu o fac pentru a răspunde la injurii.“

Poetul afirmă mereu că apără doar un principiu, discutabil desigur, căci nici statutele vechii Academii nu erau infailibile, nici lipsită de orice obiecții morale metoda de a premia academicienii incontestabil bogați. Aceasta cu atât mai mult cu cât traducerea sa din Byron *Pari-*

¹ Gh. Sion prefațează volumul lui Carol Scrob, *Poezii complete*, Buc., Haiman-Schönfeld, 1883, unde elogiază „pleiada în care se disting alde Șerbănescu, Macedonski, Nenitescu, Duiliu Zamfirescu etc.“ (p. XIII).

sina (Buc., 1878) fusese respinsă brutal de la premiere („Se exclude“, cf. *An. Ac. Rom.*, Partea administrativă și dezbaterile, seria a II-a, t. II, 1879-1880, p. 52, 294; IV, 1881-1882, p. 192-207). Desigur că traducerea lui Macedonski nu era excepțională. Dar era mai importantă *Catechetica bisericeii dreptu-credincioasa răsăritene*, a protopresbiterului Ștefanelli din Cernăuți, aceasta — totuși — premiată, spre marele sarcasm al poetului? (*Redacțiunea: Notiță literară*, în *Literatorul*, III 3, martie 1882, p. 176).

Ținînd seama de toate aceste circumstanțe și mai ales de temperamentul orgolios și impulsiv al lui Macedonski, putem înțelege starea de spirit care a prezidat la compunerea *Vieții de apoi*. Satira este îndreptată în mod esențial nu împotriva lui Eminescu, ci a junimiștilor, factori determinanți în comitetul Teatrului Național (care nu-l joacă) și la Academie (care nu-l premiază) și mai ales împotriva lui Alecsandri, în calitate de poet oficial, destinat tuturor onorurilor¹. Pe Macedonski îl irita mai ales mitul infailibilității „bardului“:

„Cînd voi vorbi de d. Alecsandri ca poet, va fi într-un studiu de peste 400 pagini, și atunci nu voi vorbi decît ca critic, iar nu ca defăimător...“²

Cît privește reacțiunile ostile din presă, poetul le sfidează ca totdeauna cu bravadă:

„...Injuriile ce mi le adresează sunt pentru mine o adevărată glorie. De nimic nu mă rog la Dumnezeu decît d-a nu fi lăudat de asemenea ziare.“

Clarificări și informații cu privire la împrejurările în care a fost scrisă această *Noapte*, despre ecourile ei, precum și relativ la V.A. Ureche, căreia îi este dedicată, găsim în ms. inedit *Despre „Noaptea de noiembrie“*, „copiate dintr-un carnet manuscris“ de Ana Macedonski. Originalul acestui text, transcris de noi, pare să se fi rătăcit:

„*Noaptea de noiembrie*, ca și cea de februarie, de ianuarie și de martie, a fost scrisă în casa din str. Piața Amzei, nr. 7, colț cu piața. Pare că mă revăd... timpul a trecut în zadar. Iată împrejurările în care aceste patru nopți au fost scrise:

¹ „Alecsandri... era autocratul pe care n-aveai dreptul să-l discuți și să-l controlezi — dinaintea căruia nu erai dator decît să te închini. Acest sentiment în literatură m-a revoltat, și începutul meu de analiză-critică a ieșit din această rebeliune“ (Al. A. Macedonski, *Scrisoare către Calloianu*, *Literatorul*, V, 4, 1884, p. 201-203).

² Al. A. Macedonski, *Analiza critică: Alecsandri*, în *Literatorul*, III, 8, august 1882, p. 449-463; III, 9, septembrie 1882, p. 537-550; III, 10, octombrie 1882, p. 591-602. O judecată finală, echilibrată, care rezumă toate aceste episoade, în *O notiță a d-lui Macedonski (Flacăra*, IV, 47, 5 septembrie 1915).

Mama mea era cu desăvîrșire ruınată încă de la finele anului 1875. Luptase ca o eroină, și la rindul meu luptasem, așa că, multă vreme, cu toate persecuțiunile regimului de atunci, izbutisem a ne menține deasupra apei. Dar în această casă mizeria ne ajunse. Precum deja mi se mai întimplase, numai pentru a nu ceda guvernantaților (eu eram în opozițiune), vînduserăm scaun cu scaun și canapea cu canapea, toată mobila. În salon nu mai rămăsese — un salon imens — decît două scaune de paie, iar prin odăile de culcare, decît paturile.

Pentru a putea să dăm în tîrg, mă împrumutasem din prieten în altul, cu trei și cu patru lei. Pensiunea rămasă de la tatăl meu, din cauză că nu fusese plătită la timp de casa de pensiuni, era cedată unor cămătari ovrei pînă la anul 1900! Și ne aflam la anul 1882! Mizeria domnea la noi în toată puterea ei — mizerie cu atît mai crudă cu cît mama mea, care avusese o mare avere dotală, fusese obicinuită cu cel mai strălucit lux. Cu toate aceste, sfînta și marea femeie, departe de a se crede pierdută și de a se abandona dezolărei, mă îmbărbăta — și lupta pentru viață urma eroică în văzul unei națiuni întregi, țară cărei tatăl meu a jertfit 36 ani pentru organizarea unui început de armată, țară ale cărei guverne nu aflau pentru fiii acestui virtuos militar o funcțiune pentru a-i pune în situațiunea de a sprijini pe muma lor. Iată acum și în ce mod am scris *Noptile*. Reintram acasă seara la 11, și dacă aveam sau nu asigurată darea în tîrg pe a doua zi, mă așezam dinaintea unei meșcioare pe un scaun de paie și începeam să scriu. A doua zi la 10, cînd mama intra în odaia mea, mă afla scriind încă. În sfîrșit, mă hotăra să mă culc și la 3 din zi, cînd mă deșteptam, dejunam. Îi citeam apoi ce scrisesem, și mama, femeie cu gust și o cultură puțin comune, simțea îndată ce trebuie să suprim, ce să adaog, care e impresiunea slabă; într-un cuvînt, dînsa mi-a fost geniul cel bun, energia și virtutea.

Noaptea de noiembrie, după părerea ei, este cea mai completă poemă ce s-a scris. Cît despre ce am urmărit mai cu seamă scriind-o, să trec cu ușurință de la satira cea mai amară la genul filozofic, la genul elegiac etc. și să mă ridic la urmă pînă la seninătatea incorporalității, făcînd apoi ca poema să expire încet, ca vibrațiune muzicală, ce după ce și-a atins intensitatea, scade și finește prin a nu mai fi. Încheierea unei poeme în acest mod mi s-a părut mai naturală decît metoda cliché a focurilor de artificie finale.¹⁴

¹⁴ Textul, cu caracter de „artă poetică“, este raportabil la formula din *Avînt*:

„Lirismul sau satira se joacă pe-a lui frunte
Ca fulgere desprînse din joc dumnezeiesc.“

Urmează nota 1, la *Viața de apoi*, reproducă mai sus, după care textul continuă:

„Adaog că D. Maiorescu mi-o ceru spre a o publica în fruntea *Convorbirilor*, dar declinai onoarea în următorii termeni:

— «Sunt foarte măgulit și vă sunt prea recunoscător de onoarea ce-mi faceți, dar dați-mi voie s-o declin. Eu, ca director al *Literatorului*, urmez o cale culturală diametral opusă celei pe care o urmează *Convorbirile* și datoresc scrierile mele *Literatorului* și tinerilor care s-au grupat împrejurul acestui stindard».

Dupe puțin timp mă retrăsei, nu însă fără a surprinde următoarele cuvinte pe care D.D. A. Laurian le schimba cu una dintre persoanele prezente:

— Soarele care apune și soarele care răsare! zicea D. Laurian cu privire la Alecsandri și la mine.

Dar D. Laurian s-a înșelat. Alecsandri a apus, iar eu n-am răsărit, căci din acel moment n-am mai fost pentru D. Maiorescu decît un element ce *vicia literatura* românească.

[A se vedea art. (icolul) său *Poeți și critici, Convorbiri literare*¹, iar cel care a răsărit a fost... Eminescu !].

suprapusă la rindul său peste concepția pe care Macedonski și-o făcea despre Byron:

„Poezia sa, amestec de ironie și lirism, este imaginea cea mai adevărată a epocii în care a trăit“. (Aristarch, *Byron, Lumina*, I, 1, 5 aprilie 1894.)

Luată în spiritul și litera sa, definiția pe care Macedonski o dă *Noptii de noiembrie* corespunde întru totul ideii de „poemă“, noțiune-cheie în estetica poetului:

„O poemă... după mine, trebuie să conție tot: supărare, suferinți, lacrimi, disperări, dezgusturi, scepticism, filozofie, credință, ironie, amar, înțelepciune, nebulie. O poemă trebuie să fie însăși inima omului“. (*Despre poemă, Literatorul*, II, 1, 15 ianuarie 1881).

Cît privește preocuparea de „vibrațiune muzicală“, ea dovedește că Macedonski concepea „muzica“ poeziei nu numai sub forma sonorității goale, exterioare, a „armoniei imitative“, ci și sub aceea, mult mai interiorizată, a lirismului inefabil.

¹ Textul lui T. Maiorescu din articolul *Poeți și critici (1886) (Critice, Buc., Socec, 1928, vol. III, p. 73)* este următorul:

„Poeziile lui Eminescu, *Pastelurile* și *Ostații* lui Alecsandri vor curăți de la sine atmosfera estetică vițiată de Macedonski, Aricescu, Aron Densusianu etc., etc.“.

Mențiunea umilitoare și nedreaptă, atît prin alăturare de nume, cît și prin faptul că pînă în 1886 Macedonski dăduse o serie de poezii remarcabile, este în bună parte originea judecării, azi înlăturată, despre „decadentismul“ poeziei macedonskiene.

(Cf. *Studiul introductiv* și Adrian Marino, *Macedonski, antiformalist*, în *Tri-buna*, IX, 13-14, 1-8 aprilie 1965.) În spirit vindicativ, Macedonski va ataca după această dată în mod constant pe Maiorescu, sprijinit și de amicii săi literari

Voi spune acum și câteva vorbe cu privire la dedicațiunea *Noptii de noembrie*.

Cu d. V. A. Urechia, din cauză că declarase că deși versurile mele din *Iadeș* sunt admirabile, dar în total caracterul femeii din piesă este imoral, nu mă aflam în buni termeni. Și cu toate că Urechia era ministru, sau poate tocmai pentru acest cuvânt, nu-l mai salutam. Într-o seară îl întâlnii la teatru în cabinetul d-lui C. Cornescu, celebru vânător, pe

care dau o replică acuzației de „vițiere“ a atmosferei estetice (Bonifaciu Florescu, *Poezi și critici*, în *Literatorul*, VII, 1886—1887, p. 38—47). Dar toată această polemică se va desfășura nu fără unele reveniri, pur tactice, legate de necesitățile existenței sale precare. De pildă, poetul expediază două exemplare din *Bronzes* lui Titu Maiorescu (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Corespondență Titu Maiorescu, S ^{15 (2)}/_{XV}), inedită), și se pare că nu este refuzat,

deoarece criticul binevoiește să se „inscrie“ printre „abonații cărților mele ce n-au apărut încă“. Încurajat, Macedonski oferă, la 25 aprilie 1890, două bilete la-un festival al său. De astă dată Maiorescu răspunde sec: „Refuzat — pe carte de vizită“ (*idem*, S ^{15 (4)}/_{XV}), inedită). Un bilanț și indicații precise despre „spiritul

în care au evoluat aceste relații atât de sinuoase, pe care nu le mai urmărim aici în toate detaliile, găsim într-o scrisoare a poetului din aceeași epocă (*idem*, S ^{15 (3)}/_{XV}), inedită):

„Domnule Maiorescu,

Odinioară v-am cerut voie să vă dedic un volum de versuri și ați primit cu recunoștință.

La urmă, am fost lovit în *Convorbirile literare*, și, cu toată că vă știam suflul acelei publicări, am tăcut.

În sfârșit, mai de curând, și, fără ca eu să mă fi făcut agresor, ați zis despre mine că viciuz literatura română în tovărășie cu Aricescu.

De această dată n-am mai tăcut, și am răspuns cu temperamentul meu.

Astăzi scriu omului de litere pentru a-i spune că judecata lui nedreaptă m-a făcut să-l judec nedrept.

Precum vedeți, tot eu vă scot dator către mine. Apoi, chiar când n-ar fi așa, ofensele pe cari le aduce condeiul cuiva nu rămân decît atunci cînd sunt meritate. Sunt convins că, oricare ar fi distanța pe care convențiunile soțiale o pun între un simplu muritor și între un ministru de stat, niciunul dintre noi doi, simplu muritor și ministru, nu se află în acest caz. În plus, situațiunea mea privată îmi impune un demers din cele mai delicate, pe care îl rezum în două vorbe: Sunteți puternic și sunt slab.

Ce solicit prin această scrisoare este sprijinul dv. moral, dar numai verbal v-aș putea expune la ce se reduce cererea mea. În cazul cînd ați dori să convorbiți cu mine câteva minute, vă rog să binevoiți a-mi acorda o audiență, însă, aflîndu-mă prea bolnav ca să pot ieși din casă prea de dimineată, să-mi faceți cunoscută ora de care dispuneți în timpul zilei sau al serei.

Vă rog să primiți, domnule Maiorescu, încredințarea osebitei mele considerări.

ss. A. Macedonski
(str. Grivița 57)*

1888, București, aprilie 3

atunci director al Teatrului Național. Mă dusesem a întreba pe D. Cornescu despre soarta românzării în versuri a piesei lui Shakespeare *Romeo și Julieta* pe care mi-o primise comitetul în unanimitate și ce cu toate acestea nu se juca.

— Tot mai ești supărat pe mine? Îmi zise D. Urechia.

Și după ce schimbarăm câteva banalități, d-sa ochi butoniera mea în care, vai! nu era nici cea mai mică umbră de rozetă sau de panglicuță și mă întrebă dacă n-am «Steaua României».

Îi răspunsei că această decorațiune nu e pentru mine, că este pentru bătauși și îi citai câteva nume.

D. Urechia zîmbi:

— «Bene-merenti» însă îl ai desigur?

— Și mai puțin.

D. Urechia — șiretul! — se făcu că se miră și-mi spuse c-o voi avea.

Îi obiectai că n-o să poată, deși e ministru, să mă transforme în ochii guvernanzilor în om de merit.

Dar pentru că insistă, adăogai:

— Sper, în tot cazul, că nu mă vei sili să ți-o înapoiez?

— De ce?

— Dîndu-mi medalia de clasa II-a.

Și asupra acestor vorbe ne despărțirăm. Trecură 15 zile. Uitasem cu desăvîrșire convorbirea avută, cînd într-o zi un aprod de la minister îmi aduse următoarea scrisoare a d-lui Urechie însoțită cu un alt plic în care se afla diploma ce mă decreta om de merit. Transcriu aci scrisoarea:

«MINISTERUL CULTELOR
ȘI AL
INSTRUCȚIUNII PUBLICE —
Cabinetul ministrului

Iubite amice

Am mulțumirea a-ți anunța că m.-s. regele ți-a acordat astăzi «Bene-merenti» 1-a clasă; în curînd vei primi decretul.¹

Un bărbat poet ca și d-ta din sudul Franței îmi trimite anexatele versuri în limba provençală, rugîndu-mă să le versific pe românește în ritmul indicat la fine. Eu le adresez d-tale să-i faci gustul și să iei o ocaziune mai mult de a te ilustra în străinătate. Lucrarea d-tale, împreună

¹ *Monitorul oficial*, 222, din 5/17 ianuarie 1882, p. 7357; *Decret regal*, nr. 264, din 23 decembrie 1881, *Pentru scrierile sale poetice*, ss. V.A. Ureche; Adresa Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, nr. 18.560, din 31 decembrie 1881, *Înalt decret*, nr. 3.020 din 23 decembrie 1881, inedite (Arhiva Alexandru Macedonski, I, 16, 17, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România).

cu originalul aci anexat, le aștept cât mai curînd spre a le înainta la Montpellier.

Te salut cu toată stima și amicitia,

V.A. Urechia»¹

De la această dată și pînă azi, Urechia n-a scăpat ocaziunea spre a-mi dovedi simpatia sa. Ca ministru a avut curajul să înfrunte în favoarea mea mînia colegilor săi.

Poezia ce-i dedic nu este decît un slab tribut de recunoștință.

A. Macedonski²

În legătură cu primirea decorației „Bene-merenti”², ordin pe care „nu-l avea pe atunci decît Alecsandri” (V.A. Ureche, în *Forța morală*, I, 6, din 2 decembrie 1901), Macedonski va da ulterior și o altă versiune. Fiind invitat la masă de ministru, poetul ar fi răspuns spiritual: „Excelență... ași veni să dejuniez cu dumneata, dar din costumul de gală n-am decît fracul, îi lipsesc prin urmare «accesoriile»” (*Viața bucureșteană*, în *Românul*, XXXIII, din 23 decembrie/11 decembrie 1889). Cert este că primirea decorației i-a produs o mare satisfacție, care explică întru totul dedicația *Noptii de noiembrie*. Despre starea sa de spirit în această împrejurare vorbește și o scrisoare de mulțumire din 24 decembrie 1884, scrisă a doua zi după primirea știrii distincției acordate, inedită (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Coresp. inv. 75.795):

„Stimate domnule Urechie,

A trebuit în adevăr, să vie un Urechia la Instrucțiunea Publică pentru ca eu să cbîn acest semn de distincțiune, și mă voi onora cu dînsul întotdeauna, pentru că mi s-a conferit de d-voastră, care, ca fiu al operilor sale, ați ajuns la culme fără alt sprijin și protector decît meritele și activitatea dv. neobosită, ce a ridicat o columnă temeinică la templul literaturii române.

M-ați făcut, stimabile d-le Urechie, să încep a nu mai avea dreptul de a zice că «sunt un paria în mijlocul țării mele», și dacă scrierile mele vor însemna ceva la posteritate, ea va ști că s-a aflat un literat eminent, un ministru de inimă, un scoborîtor al uneia dintre vechile glorii ale țării care a avut mărinimia și curajul de a onora cu o distincțiune pe proscrisul epocii în care a trăit!

¹ Originalul acestei scrisori, complet, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S $\frac{74}{XXX}$, scrisoarea lui V.A. Ureche, din 23 decembrie, inedită.

² Cf. și ironiile lui I. L. Caragiale, *Bene-merenti*, în *Moftul român*, 23, 18 aprilie 1893 (*Opere*, 4, Buc., E.P.L., p. 28-30).

Vă rog să scuzați acest avînt, dar dv. sunteți de vină pentru că dv. vi-l datorez și mai cu seamă numai și numai dv. ...

Vă rog de asemenea să puneți temei pe recunoștința mea pentru că m-am revoltat prea mult în contra ingraturii spre a deveni ingrat la rîndul meu.

Grăbesc a vă mulțumi și pentru poezia «provențială», cu a cărei traducere m-ați onorat și pe care mă voi grăbi a o face cât mai repede.

Am socotit că, neaflîndu-vă la minister, e bine să las sentimentele mele să vorbească prin condei pînă ce voi putea vorbi în persoană, și de aceea vă rog să primiți și acum încredințarea devotamentului meu.

Al dv.,

Al.A. Macedonski

P.-S. Poezia se va publica sub pseudonim și sunt convins că cititorii, delicatetea nuanțelor ce conține, va ști să le aprețuiască la adevărata lor valoare. Vă mulțumesc în același timp și pentru binevoitoarea comunicare ce-mi faceți în privința bibliotecii și știu că de se va putea nu voi fi uitat.

Buc. 1884

24 dec.”

La Macedonski, așa cum citim și în prefața la *Excelsior*, dedicațiile au avut adesea un caracter de recompensă, deci exterior, cînd acordate, cînd retrase și șterse din mss. etc. Nu acesta este cazul cu dedicația *Noptii de noiembrie*. Pentru V.A. Ureche poetul a păstrat și exprimat în permanență sentimente de admirație și devotament (cf. și scrisorile inedite din 13 aprilie 1892, 3 dec. 1897 și 11 decembrie 1901, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Corespondență V. A. Ureche, nr. 222, 224, 225), perpetuate și după moartea patronului său (Luciliu, *Arte și litere: Ulragiu memoriei lui V.A. Ureche, Forța morală*, I, 8, 16 decembrie 1901).

Despre reflectarea acestor legături în opera poetică a lui Macedonski, cf. și nota la epigrama *Lui Alecsandri* în ediția de față, vol. II, p. 347-348.

În reeditările succesive ale *Noptii de noiembrie*, cu excepția *Literaturului* (1918), Macedonski dă, în notă, și traducerea epigramei din Sir Samuel Garth (1661-1717), poet și medic de renume al epocii sale:

„«A muri» este a debarca pe un țărîm tăcut ce nu este niciodată izbit de valuri și pe lingă care furtuna nu mugește niciodată.”

Este neîndoielnic că în afară de impulsii imediate, de ordin personal și satiric, în compunerea *Noptii de noiembrie* au intrat și elemente de ordin literar, unele evidente. Năvala viermilor asupra cadavrului a putut fi raportată la un moment identic din *La comédie de la*

mort a lui Théophile Gautier (cf. Charles Drouhet, *Influența franceză în poezia lui Macedonski*, I, *Macedonski și romanticii francezi*, „*Noapțile lui Macedonski*, Buc., 1940, p.21—22). „Zborul lui Mazeppa pe calul său legat“ este o reminiscență vădită din Byron. Evocarea Italiei este tipică la Byron și mai ales la Musset. Ambii poeți sînt bine cunoscuți de Macedonski. Izbitoare sînt mai ales analogiile cu Maurice Rollinat, poet admirat de Macedonski, din care și traduce. Deși *Les Névroses* datează, în volum, din 1883, iar *Noaptea de noiembrie* este anterioară, sînt de-a dreptul ciudate unele paralelisme. *L'Enterreé vif* conține, ca și la Macedonski, toate momentele scenariului: decesul, ceremonia înmormîntării, îngropării, descompunerii cadavrului, în același stil sarcastic. Soția, fiica, familia plictisită, dricarii, preotul, cunoscuții, groapa deschisă, scoborirea în mormînt, groparul, începerea procesului de descompunere, invazia viermilor, toate apar la ambii poeți. În *Ballade du cadavre*, aceeași temă, aceeași atmosferă, concentrată mai ales asupra intrării în putrefacție. La fel în *Mon enterrement*. Citise Macedonski anterior pe Rollinat în vreo revistă? Ipoteza nu ni se pare de loc exclusă.

O traducere fragmentară, în proză, în limba franceză, a acestei *Noapți* dă Charles-Adolphe Cantacuzène, în cuprinsul articolului *Moeurs et sentiments lointains* (*Mercure de France*, T. CXLII, no. 532, 15 août 1920, p. 252—254). În 1922, intenționa să publice într-o revistă pariziană traducerea integrală a *Noapții de noiembrie* (Bibl. Acad.

Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S $\frac{12}{XXX}$).

Despre lectura acestei *Noapți* în „salonul“ lui Hasdeu și în propriul său ceneclu, cf. articolul de amintiri al lui D. Karnabatt: *Noaptea de noiembrie*, în *Renășterea română*, II, 533, 29 noiembrie 1920.

(p. 43)

SUB STELE

Publicată în *Revista independentă*, IX, 1, noiembrie 1887, p.41. Republicată în *Streaja țării*, 4 iunie 1889¹; *Literatorul*, 11, 15 april 1893, p. 10; *Lumina*, I, 15, 23 aprilie 1894; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „D-lui Emil Costinescu“; *Literatorul*, 2, 1895, p. 8, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1895, p. 50, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 50, aceeași dedicație.

¹ Număr inexistent la Bibl. Acad. Republicii Socialiste România. Cităm după *România*, VI, 119, 5-6 iunie 1889 („Informații“).

Textul definitiv în ms. autograf 3.406 f. 27 r.—28 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu aceeași dedicație: „Lui Emil Costinescu“.

Reprodusă din ms. definitiv.

În *Literatorul*, 1895, nr. 2, p.8, unde se indică și calitatea de „prim-redactor la *Românul* lui C.A. Rosetti“ a lui Emil Costinescu, se publică și un răspuns, în versuri, din partea acestuia:

„Vai de cel ce printre stele
Cătă sprijin de vremi grele.
Mult frumos e să stai sus,
De gânduri înalte dus;
Dar pămîntul jos te cheamă,
Ori l-ascuți, ori te sfărămă.“

De unde rezultă că relațiile dintre Emil Costinescu, stigmatizat în *Viața de apoi*, și Macedonski se refăcuseră. Poezia *Esquise intime*, din *Bronzes*, p. 97-98, îi va fi de altfel dedicată.

Deși *Sub stele* nu are absolut nimic rizibil în ea, exprimînd aspirații de pură elevație și transcendere, constituind una din poeziile macedonskiene cele mai tipice, ea produce totuși sentimente de umor lui I. L. Caragiale, care o reproduce, foarte ironic, în *Moftul român*, I, 24, 1893. Publicația ducea campanie împotriva simbolismului, prin parodii și comentarii, mai mult sau mai puțin de spirit, în cadrul căreia apare și această „notă indispensabilă“:

„Mai mulți cititori au crezut că la poezia noastră din numărul trecut, intitulată *Faunul*, am pus numele recunoscutului nostru simbolist Al. Macedonski numai ca o reclamă, că poezia era a noastră și, ca să-i putem da mai deosebită importanță, am pus-o sub protecția unui nume celebru. Nu! Jurăm pe onoare că *Moftul român* nu e capabil de așa ceva: poezia *Faun*, ca și *Sub stele* sunt propriile producții ale capului școalei simboliste, onor d. Al. Macedonski, reproduse de noi după *Literatorul*, nr. 10 și 11“ (*Moftul român*, I, 39, 23 iunie 1893, p.5).

Despre împrejurările în care poezia *Faunul* este ironizată de I.L. Caragiale, precum și privitor la relațiile sale cu Al. Macedonski, cf. nota la poezia *Faunul*, în ediția de față, vol. II, p. 333—339.

(p. 44)

AÇSAM DOVALAR

Publicată în *Literatorul*, IV, 3, martie 1883, p.180—181, cu traducere în notă: „Rugăciunea de seară“. Republicată în *Lumina*, I, 38, 23

mai 1894; *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 52—53, dedicată: „Lui L. Joseph Janvier, ministru plenipotențiar al republicii Haiti la Londra, amintire amicală”; *Excelsior*, 1897, p. 52-53, aceeași dedicație.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897. Aici, în notă: „Așam Dovalar = rugăciunea de seară”.

v. 11: *iașmac* — vâl cu care turcoaicele își acopereau fața.

Louis-Joseph Janvier este un prieten al poetului, cunoscut la Paris, în perioada 1884-1885. Sosit aici pentru studii de medicină, Janvier devine ulterior ministru plenipotențiar al republicii Haiti. Revocat, refugiat politic, făcea literatură de nevoie, și în această calitate îl cunoaște Macedonski, proaspăt debarcat la Paris, în căutare de relații literare. Personajul, exotic — era negru — puțin cam aventuros, trebuie să fi fost interesant, și poetul a păstrat despre el o bună amintire, perpetuată în țară, pînă tîrziu, prin colaborare — efemeră — la *Literatorul* (*Oswald Durand*, XI, 2, august 1890). Scrisori inedite ale lui Louis-Joseph Janvier, din 3 ianvier 1885, 28 août 1888, 27 noiembrie 1894, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S $\frac{36(1)}{XXX}$, S $\frac{36(3)}{XXX}$, S $\frac{37}{XXX}$. Alte scrisori, 28 april 1888,

o carte de vizită din Londra: „Chargé d'affaires d'Haiti, 5 Albany Court Yard“ etc., au fost de asemenea văzute de noi. Lui Louis-Joseph Janvier poetul îi mai dedică poeziile *Bucolica undă*, din *Excelsior*, și *Volupté* din *Bronzes*. Numele său este reținut de Louis Morpeau, în *Anthologie d'un siècle de poésie haïtienne* (1817—1925), Paris, Bossard, 1925, care-l citează — fugitiv — în prefață (p. XIV).

Prin exotismul său puțin comun în poezia română a epocii, *Așam Dovalar* a interesat. Pictorul Theodorescu-Sion o recita colecționarului și criticului de artă K. Zambaccian, „vrînd prin aceasta să aducă un fel de omagiu orientalului ce eram“ (*Pagini despre artă*, culegere de texte și prefață de Marin Mihalache, Buc., Ed. Meridiane, 1965, p.239).

(p. 45)

DORMI DULCE

Publicată în *Literatorul*, 11, 15 aprilie 1893, p. 4—5, cu dedicația: „Somnoroșului“. Republicată în *Lumina*, I, 12, 17—18 aprilie 1894, aceeași dedicație; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, datată: „1892“, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1895, p. 54, aceeași datare și dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 54, cu aceeași datare și dedicație.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 32 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără dată, cu aceeași dedicație. Reprodusă din ms. definitiv.

(p. 46)

ÎN RĂSTRISTE

Publicată în *Literatorul*, 10, 15 martie 1893, p. 11. Republicată în *Lumina* I, 12, 17—18 aprilie 1894; *Familia*, XXXI, 6, 5/17 februarie 1895, p. 67; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „S.s. episcopului Dunărei-de-Jos, Partenie Clineanu“; *Excelsior*, 1895, p. 55, aceeași dedicație, datată: „1893“; *Excelsior*, 1897, p. 55, aceeași dedicație și datare; *Făclia*, I, 11, 1 martie 1916.

Textul în ms. autograf 3.406, f. 86 r.—86 v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără dată și dedicație.

Reprodusă din ms. 3.406.

(p. 47)

ÎN ARCHANGEL

Publicată în *România literară*, VII, 6, iunie 1888, p. 118, cu supratitlul: „Preludii slave“, I. Republicată în *Generația nouă*, XI, 3, aprilie 1891, p. 87; *Literatorul*, XIV, 5, 30 octombrie 1893, p. 9—10; *Lumina*, I, 21, 1 mai 1894; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „D-lui C. Butculescu“; *Excelsior*, 1895, aceeași dedicație¹; *Excelsior*, 1897, aceeași dedicație.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 34 r.—35 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără supratitlu și dedicație.

Reprodusă din ms. definitiv.

Face parte dintr-un grup de poezii de inspirație „slavă“, care include *Vint de stepe* și *Unui cavaler guard*.

(p. 48)

CÎNTEC

Publicată în *Literatorul*, IV, 11—12, noiembrie-decembrie 1883, p. 653. Republicată în *Lumina literară*, I, 32, 15 mai 1894; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „D-lui Gr. G. Tocilescu“; *Excelsior*, 1895, p. 57—58, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 57—58, aceeași dedicație.

¹ Pe exemplarul din *Excelsior*, 1895, care a aparținut lui Alexandru Macedonski, în posesia noastră, dedicația este ștearsă cu cerneală.

Textul definitiv, în ms. autograf 3.407, f. 55 r.—56 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără dedicație.

Reprodusă din ms. definitiv.

Macedonski se apropie de Gr. G. Tocilescu mai ales în timpul „afacerii” Caion, când dă campaniei sale și o anume coloratură ostilă „cosmopolitismului în literatura română”, poziție care are printre veleitari și pe amintitul istoric. La o conferință a lui Gr. G. Tocilescu la Ateneu, în 1902, Macedonski își face o apariție demonstrativă (*Prin București*, în *Forța morală*, II, 13, din 27 ianuarie 1902). Anterior, Gr. G. Tocilescu trimisese lui Macedonski, spre publicare în *Literatorul*, ms. unei poezii de N. Nicolescu, pe care-l deținea de la V. A. Ureche (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S $\frac{73}{XXX}$, inedită, datată: „188...”), dovadă a unor legături intelectuale mai vechi.

(p. 50)

PLECARE

Publicată în *Literatorul*, 4, 15 septembrie 1892, p. 11—12. Republicată în *Lumina*, I, 3, 7 aprilie 1894; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, datată: „1892”, p. 59—60, cu dedicația: „Lui Ion Pavelescu, inginer șef C.F.R.”; *Excelsior*, 1895, p. 59—60, aceeași dată și dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 59—60, aceeași dată și dedicație; *Universul literar*, XXXII, 33, 14 august 1916, p. 6., fără dată și dedicație.

Textul definitiv în ms. 3.411, f. 6 r.—7 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu dedicația: „Lui Ion Pavelescu, scumpei lui memorii”.

Reprodusă din ms. definitiv.

Ion Pavelescu este tatăl poetului Cincinat Pavelescu, discipol și colaborator al lui Macedonski în perioada 1892—1896. În această epocă Ion Pavelescu este unul din sprijinatorii materiali ai poetului, cu gesturi de mecena, în bună parte de esență anecdotică (cf. Cincinat Pavelescu, *Amintiri literare*, în *Brașovul literar*, III, 19—20, august 1934, p. 106—109).

(p. 51)

PORUNCI VERLAINIANE

Publicate în *Revista școlii*, I, 6 aprilie 1892, p. 200, cu titlul *Cele trei porunci*, „Dedicată tinerilor grupați în jurul *Revistei școlii*”. Republicate, cu același titlu, în *Literatorul*, XIV, 3, 15 august 1893,

p. 15—16; *Lumina*, I, 12, 17—18 aprilie 1894; *Familia*, XXX, 43, 23/4 noiembrie 1894, p. 510; *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 61; *Excelsior*, 1897, p. 61.

Textul definitiv în ms. 3.406, f. 54 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu titlul *Porunci verlainiane*, pe care-l adoptăm. Același titlu și în ms. 39/1964, caietul II, *Excelsior*, *Cartea nestematelor*, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, achiziții recente.

Reproduse din ms. definitiv.

Macedonski, care în textele sale cu caracter critico-estetic se referă în repetate rânduri la poezia și arta poetică simbolistă a lui Paul Verlaine (Marțial, *Literatura modernă*, *Revista modernă*, I, 6, noiembrie 1897; prefața la *Stoguri blonde* de Aurel Iorgulescu, Buc., „Minnerva”, 1900, p. 8; *Decadentismul*, *Carmen*, II, 2, 25 septembrie 1902), pare acum să facă aluzie la filozofia practică a poetului francez, despre care va fi avut desigur — și unele informații de ordin biografic.

(p. 52)

LA BESTII

Publicată în *Literatorul*, III, 3, martie 1882, p. 177—178. Republicată în *Biblioteca română*, 12 martie 1895, p. 62—63; *Excelsior*, 1895, p. 62—63; *Excelsior*, 1897, p. 62—63.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 62 r. (ultimele două strofe) și f. 69 r. (primele două strofe), Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

(p. 54)

COPIII

Publicată în *Literatorul*, nr. 2, 15 iulie 1892, p. 6—7. Republicată în *Familia*, XXVIII, 34, 24/4 septembrie 1892, p. 398; *Excelsior*, 1895, p. 64, datată: „1891”; *Foaia pentru toți*, II, 36, 8 august 1898.

Textul definitiv, cu titlul *Copiii*, în ms. 3.406, f. 15 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

I Am cinci copii... (ms. 3.406): Am trei copii... (toate republicările anterioare. Aceeași modificare și în celelalte strofe).

Publicată în *Literatorul*, VII, 1886, p. 125; VIII, aprilie—mai 1887, p. 339—340¹. Republicată în *Lumina*, I, 7, 11—12 aprilie 1894; *Biblioteca română*, no. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 65, dedicată: „Lui Mity Golineanu, nuvelist francez și redactor la mai multe ziare din Paris“; *Excelsior*, 1897 p. 64, aceeași dedicație.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 17 r.—18 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România. Aici poezia este dedicată: „Lui Mity G., fost discipol al meu și celebru scriitor francez, cunoscut sub numele de Mr. de Mitty“.

Reprodusă din ms. definitiv, confruntat (pentru punctuație) cu ms. 39/1964, caietul I, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Mitty Golineanu devine prin expatriere ziarist francez, sub pseudonimul Jean de Mitty. Colaborator la *Le Journal* și *Le Cri de Paris* (cf. D. Karnabatt, *Boema de altădată*, Buc., *Vremea*, 1944, p. 208—209). Cunoscut de Macedonski din țară, este regăsit de acesta la Paris în 1884—1885, unde fusese trimis la studii împreună cu fratele său, în 1883 (cf. Const. I. Nottara, *Pagini din „Memorii“*, în *Revista fundațiilor*, III, 8, 1 august 1936, p. 342). Din străinătate Mitty Golineanu îi scrie (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S $\frac{33}{XXX}$, scrisoare din Grenoble, 1 mars 1893, inedită).

Colaborează sporadic la *Literatorul*, (*Une soirée littéraire*, VII, 1887, p. 333—338). Înainte de 1900 este citat de poet ca membru al cenaclului său (prefața la *Bertha* de C. Cantilli, Buc., 1900, p. 15).

Publicată în *Album literar*, 15 martie 1886, p. 32 [„Apolog (Semănătorul)“]². Republicată în *Revista literară*, VIII, 4, aprilie 1886, p. 295; *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 66, dedicată: „D-lui G. Ionescu-Gion“; *Excelsior*, 1897, p. 75,

¹ Erata, în *Literatorul*, 1886—1887, p. 368: „Bucățile de versuri intitulate *Gama cromatică*, *Naiada*, *Distih* și *Amertume* s-au dat din eroare la tipar de secretarul nostru de redacțiune. Ele au mai fost deja publicate în numărul 2.“

² N-am văzut această rară publicație, inexistentă la Bibl. Acad. Republicii Socialiste România. Cităm după Perpessicius (M. Eminescu, *Opere*, III, Buc., 1944, p. 302), care folosește un exemplar aflat într-o colecție particulară.

aceeași dedicație. O copie în ms. 39/1964, caietul I, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

V a r i a n t e

4 Și altă parte pe sub iarba ce repede o-năbușea (*Excelsior*, 1897, *Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895): Și alta pe sub bălăria ce repede o-năbușea (*Revista literară*, 1886): Sau, rătăcindu-se prin iarbă, covorul verde-o-năbușea (ms. 39/1964, caietul I).

George Ionescu-Gion (1857—1904), publicist și istoric, cunoscut mai ales prin lucrarea *Istoria Bucureștilor* (1899) este apreciat de Macedonski pentru „competința sa senină, liniștea de stil“ (*Viața bucureșteană*, în *Românul*, XXXIII, 23 decembrie 1889).

Publicată în *Revista independentă*, IX, noiembrie 1887, p. 8—14, datată: „1887, Buc., iulie 23“. Republicată în *Literatorul*, XI, 3, 1890, p. 36—38; *Biblioteca familiei*, III, 6, 5 aprilie 1892, p. 74—75; *Literatorul*, XIV, 1, 15 iunie 1893, p. 13—15; *Biblioteca română*, nr. 2., 19 martie 1895, p. 67—71, dedicată: „D-șoarei Zoe Vlădoianu“; *Excelsior*, 1895, p. 67—71, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 65—69, aceeași dedicație; *Flacăra*, V, 26, 9 aprilie 1916, p. 299—300; la rubrica „Ecouri“ următoarea notă: „Publicăm astăzi în *Flacăra* clasică poemă a lui Alexandru Macedonski: *Noaptea de mai* revăzută în forma ei definitivă“; *Literatorul*, XXVI, 7, 10 august 1918, p. 1—2, aceeași dedicație; *Junimea Moldovei de nord*, I, 23—24, mai—iunie 1920, p. 1—4; *Universul literar*, XXXVI, 43, 5 decembrie 1920, p. 676—677; *Poezii alese*, 1921, p. 11—16, dedicată: „Fiicei mele Nina“.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 80 r.—84 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără dedicație (ms. parțial decolorat, pe alocuri inutilizabil).

Reprodusă din ms. definitiv, confruntat cu textul din *Literatorul*, 1918.

Variante

13 Ș-atotputerea Vecinicii de om abia întrevăzută (*ms. 3.406, Flacăra, 1916, Literatorul, 1918, Junimea Moldovei de nord, 1920, Universul literar, 1920*): Cu farmecul atotputerii de om abia întrevăzută (*Revista independentă, 1887*): Cu farmecul divinității de om abia întrevăzută (*Literatorul, 1890, 1893, Biblioteca familiei, 1892, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*); 20 Se poate crede că vreodată ce e foc sacru se va stinge (*Flacăra 1916, Literatorul, 1918, Junimea Moldovei de nord, 1920, Universul literar, 1920; am adoptat această formă fiind mai cursivă*): Să credem oare focul sacru că e ceva în stare-a-l stinge (*ms. 3.406*): Avântul trebuie să scadă și focul sacru a se stinge (*Literatorul, 1890, 1893, Biblioteca familiei, 1892, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*). Între v. 22—23, următorul vers, existent în *ms.*, și în toate republicările anterioare, suprimat în „*Literatorul*“, 1918, „*Junimea Moldovei de nord*“, 1920, „*Universul literar*“, 1920: Și când pământul se îmbracă cu fericirea dintr-un vis? (*Pe un ex. din „Cartea nestematelor“, care a aparținut lui Macedonski, în posesia noastră, acest vers reappare, transcris desigur după ms. original*); 45 Trecu talazul dușmăniei cu groaza lui de nedescris (*păstrat în toate republicările anterioare, suprimat în ms. 3.406*); 81 S-a coborît pe flori roz-albe și pe pădurile albastre (*ms. 3.406, Flacăra, 1916, Literatorul, 1918, Junimea Moldovei de nord, 1920, Universul literar, 1920*): S-a coborît pe frunze tineri și s-a culcat pe flori roz-albe (*Revista independentă, 1887*): S-a coborît pe frunzătură și s-a culcat pe flori roz-albe (*în toate republicările ulterioare*); 85 A revărsat peste tot locul dumnezeiescul ei tezaur (*ms. 3.406, Flacăra, 1916, Literatorul, 1918, Junimea Moldovei de nord, 1920, Universul literar, 1920*): Între pământ și între dînsa a revărsat al ei tezaur („*Revista independentă*“, 1887 și toate republicările ulterioare).

Zoe Vlădoianu este o „generoasă donatoare“ a *Literatorului* (*Notițele Literatorului*, 8, 15 ianuarie 1893, p. 15).

După o versiune tardivă (cf. Adrian Marino, *Conșorbire cu d. V.G. Paleolog, Universul literar*, LIV, 16—17, din 27 mai 1945), *Noaptea de mai* ar fi fost inspirată poetului de pasiunea sa pentru Aristița Romanescu, amică din copilărie. Tot ce se poate afirma în mod cert, în lumina documentelor, este că o anume legătură de

tinerețe a existat și că Macedonski se gîndea chiar la căsătorie, refuzat brutal într-un moment de criză: „Oh! le mariage, m'enlève mes critiques et mes adorateurs“ (sic). „Nu sunt pentru căsătoria nici civilă, nici religioasă.“ Il alinta totuși „enfant gâté des muses“ (scrisoare din 15 octombrie 1880, inedită, copie în păstrarea noastră). Îi refuză rolul din *Unchiașul Sărăcie* (scrisoare din 4 decembrie 1881, idem), dar în 1897, primind volumul *Bronzes*, îi răspundea pe o carte de vizită, într-un stil destul de revelator:

„Merci, cher monsieur, ami et tendre poète, pour l'envoi (sic) de votre livre, merci pour votre charmante lettre evocatrice du passé... (s.n.).

Votre vieille amie toujours heureuse d'avoir de vos nouvelles.

Religieusement, je lirai votre chef-d'oeuvre et avec l'intransigeance d'il y a vingt ans (s.n.).

Encore merci des bonnes heures qui me sont promises.¹

La *Literatorul* Aristița Romanescu era admirată și de alții: D.D. Racoviță îi dedică o nuvelă „ca omagiu talentului său“ (III, 5, 1882, p. 263).

Compunînd *Noaptea de mai*, Macedonski urmărea să-și facă și o strălucită reîntrare în literatură, după campania stîrnită de afacerea „epigramei“. Voia s-o publice în primul număr al unei noi serii a *Literatorului*, proiectat să apară, reîntinerit, în 1887, cu sprijinul financiar al lui Victor Bilciurescu. Proiectul ratează însă, din cauza opoziției lui Al. Vlașuță, invitat să participe la conducerea noii reviste. Acesta nu acceptă perpetuarea titlului *Literatorul*, Macedonski se retrage după un schimb violent de cuvinte, și astfel Victor Bilciurescu își realizează proiectul publicistic într-o altă formă, comandînd *Revista nouă*, pusă sub conducerea lui B.P. Hasdeu. Detalii despre acest episod la V. Bilciurescu, *Istoricul cercului literar de la „Revista nouă“* (1887—1895), în *Publicările unui grup de iubitori ai literaturii și ai științei* (T.I, aprilie 1898, p. 4—8), unde citim următoarele:

„D. Macedonski citește *Noaptea de mai*, o poezie a sa inedită, scrisă înadins pentru primul număr al revistei, care se primește fără discuție. Îmi aduc aminte că refrenul «Veniți privighetoarea cîntă și liliacul e-nflorit» a plăcut chiar d-lui Vlașuță.“

¹ Copie în păstrarea noastră; cf. și Adrian Marino, *op. cit.* p. 237-238.

Aceeași scenă este evocată de Victor Bilciurescu și în *București și bucureșteni de ieri și de azi* (Buc., Ed. Universul, 1945, p. 282).

Macedonski a înscris adesea *Noaptea de mai* pe programul „festivalurilor“ sale literare, în vederea cărora experimenta diferite formule de punere în scenă. Un ecou din multe:

„Momentul culminant al festivității a fost apariția maestrului Macedonski, care, puțin emoționat la început, a zis veșnic tînăra *Noapte de mai*.

Auzisem odinioară această splendidă poemă, în acompaniamentul discret al viorilor și al flautelor. De astă dată, ne-a fost dat să o auzim însoțită de un cor bărbătesc condus de talentatul cîntăreț M. Munteanu.

E o inovație fericită corul și s-a impus din primul moment mai cu seamă cînd a repetat din dosul culiselor superbul vers:

Veniți, privighetoarea cîntă și liliacul e-nflorit (At., *Serbarea de la Ateneu, Adevărul*, XIX, 6.353, 2 mai 1907).

Tot în legătură cu ecourile mondeno-literare ale *Noptii de mai* sînt de citat și cîteva rinduri (inedite) ale lui Al. Bogdan-Pitești, adresate unei franțuzoaice (?), pe un exemplar din *Excelsior* („a zecea mie“), Muzeul literaturii române, nr. 10.132, pe care poetul făcuse următoarea mențiune: „Dat d-lui A. Bogdan-Pitești, cu rugăciune de a le distribui gratuit cunoscuților săi, ss. A. Macedonski.“

„Puisque vous avez compris et que vous fûtes émue admirativement à la première lecture que je vous fis de *Noaptea de mai*, vous êtes sûrement d'essence supérieure.

Vous m'avez dit aimer la Roumanie et tout ce qui touche à ce pays. Ce livre est le plus beau monument de la littérature roumaine.

Vous y trouvez de pages où, à côté de l'envolée de la poésie et de la profondeur de la pensée, il y a une telle beauté plastique de forme que la langue roumaine (...) belle et littéraire à partir de ce volume.

Si vous aimez la Roumanie au point que vous m'avez dit, vous devez aimer Macedonski, qui, le premier, donna une forme artistique à la langue roumaine et qui a parlé cette langue d'une manière si admirable.

Bien que vous soyez absolument *petite negresse* en les choses d'âme et de sentiments, vous avez un sens artistique instinctif pour les extériorités, qui fait que vous devez sûrement aimer Macedonski. Vous parûtes du reste si admirativement émue à la lecture que je

vous fis de *Noaptea de mai*, que j'ai eu l'idée de demander ce volume pour vous au Maître. Je mérite de me rappeler à votre souvenir, pour vous avoir révélé les beautés renfermes ici. ss. A.B.“

(p. 61)

CASTELE-N SPANIA

Publicată în *Literatorul*, III, 5 mai 1882, p. 307—308. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 72—75, dedicată: „Lui Cincinat Pavelescu“; *Excelsior*, 1895, p. 72—75, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 70—73, aceeași dedicație.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

V a r i a n t e

7 N-am nici-o sete de renume (*Excelsior*, 1897, 1895, *Biblioteca română*, 1895): Nici laude și nici renume (*Literatorul*, 1882); 28 Sub frunzătura-nchipuită (*Excelsior*, 1897, 1895, *Biblioteca română*, 1895): Pe sub arcade de răchită (*Literatorul*, 1882); 29 De soare vesel strălucită (*Excelsior*, 1897, 1895, *Biblioteca română*, 1895): De prin grădina-nchipuită (*Literatorul*, 1882); 43 Și mi-aș clădi atunci palate (*Excelsior*, 1897, 1895, *Biblioteca română*, 1895): Atunci mi-aș cumpăra palate (*Literatorul*, 1882); 44 Pe lingă țărături populate (*Excelsior*, 1897, 1895, *Biblioteca română*, 1895): Pe țări de soare luminate (*Literatorul*, 1882); 45 De-ale amorului poeme (*Excelsior*, 1897, 1895, *Biblioteca română*, 1895): Pe unde viforul nu geme (*Literatorul*, 1882); 58 Și preschimbat prin avuție (*Excelsior*, 1897, 1895, *Biblioteca română*, 1895): Și renflorind prin bogăție (*Literatorul*, 1882).

Sub titlu, în *Literatorul*, următoarea explicație: „Cu ocaziunea tragerii unei loterii la care aveam un bilet“. O comedie *Les châteaux en Espagne* are și autorul francez Collin d'Harleville (1785—1809), din care Macedonski traduce în tinerețe *Junimea de azi* (după Collin d'Harleville), în *Telegraful*, III, 502, 31 octombrie 1873. Imaginea poate fi totuși un loc comun, întilnit și în poezia simbolistă, deci într-o sferă de lecturi apropiată lui Macedonski (Gustave Kahn, *Les palais nomades*):

„Oh, mes châteaux en Espagne,
Loin exilés et tard construits
Où le choeur des douleurs a brui,
Oh, mes châteaux en Espagne.“

Foarte apropiat la început de Macedonski, („...un nou talent: Cincinat Pavelescu“, *Între 1880 și 1892*, în *Literatorul*, 5, 15 octombrie 1892) în perioada 1892—1896, când colaborează la *Literatorul* și la compunerea tragediei *Saul*, Cincinat Pavelescu (1872—1934), sub influența — zice-se — a lui Bogdan-Pitești (cf. Adrian Marino, *op. cit.*, *Universul literar*, LIV, 16—17, din 27 mai 1945), dă semne de emancipare de sub tutela magistrului. Atitudinea sa determină pe Macedonski să-i publice scrisorile de devotament și afecțiune (*Cincinat Pavelescu despre Alexandru Macedonski*, în *Literatorul*, XX, 2, 5 martie 1899). Ele nu erau în nici un caz nesincere, căci atît textele lui Cincinat Pavelescu (*Artistul*, în *Literatorul*, nr. 7 din 15 decembrie 1892, p. 14—15), cit și amintirile sale (*Amintiri literare*, în *Brașovul literar*, III, 19—20, august 1934, p. 106—109; *Mărturisiri*, în *Revista fundațiilor*, IX, 3, din 1 martie 1942, p. 497—528) vorbesc cu simpatie în același sens. Un război epigramatic facil, cu lovituri și contralovituri, de ambele părți, distrează cafeneaua literară în 1907 (Al. Macedonski, *Lui Cincinat Pavelescu*, în *Românul literar*, t. VI, 22, 14 octombrie 1907, p. 302; 24, 28 octombrie 1907, p. 335; răspunsuri, cf. Gh. Dumbravă [Ilarie Chendi], *Un epigramist: Cincinat Pavelescu*, în *Viața literară și artistică*, I, 38, 30 septembrie 1907; *Notițe și informații*, I, 43, 4 noiembrie 1907).

(p. 64)

ORCHESTRARE

Publicată în *Lumina*, I, 21, 1 mai 1894, cu titlul *Orchestra*. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, cu titlul *Orchestra*, dedicată: „Lui Paul Marieton, director la *Revue Félibrienne* din Paris“; *Excelsior*, 1895, p. 76, cu titlul *Orchestra*, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 74, cu titlul *Orchestra*, aceeași dedicație.

Textul definitiv, dedicat: „Lui Paul Marieton“ în ms. autograf 3.406, f. 20 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu titlul *Orchestrare*, fără dedicație, pe care-l adoptăm. În același ms. 3.406, f. 86 r. poezia este retranscrisă, totuși, cu titlul *Orchestra*. Acest text este însă în mod evident anterior celui de la f. 20 r. (altă grafie, cerneală decolorată etc.).

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

11—12 Cîntați, căci încă mai am galbeni / Să uit ce încă n-am uitat (ms. 3.406, f. 20 r.): Ah, galbeni, mai luați-mi galbeni, / Căci chiar ființa mi-am uitat (ms. 3.406, f. 86 r., *Lumina*, 1894).

Am adoptat versiunea ultimă, din ms. 3.406, f. 20 r., pe care o considerăm superioară artistic.

Prin Louis-Joseph Janvier, Macedonski cunoaște la Paris, în 1884—1885, la câteva luni de la sosire (*Bibliographie*, în *Le peuple roumain*, I, 3, 7/19 april 1885), pe scriitorul Paul Marieton, „Chancelier du Félibridge“, director la *Revue du Monde Latin*¹, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S $\frac{36(1)}{XXX}$, scri-

soarea lui Janvier, din 3 janvier 1885, în limba franceză, inedită. Va fi începutul unei legături literare destul de cordiale. Primind volumul lui Macedonski, Paul Marieton, mulțumindu-i printr-o carte de vizită în posesia noastră, promite să scrie, în *Revue Félibrienne*, „tout le bien que je pense de vos Bronzes“. Îi aduce elogii și într-o scrisoare A. (I.) T.S. (tamatiad), *Note și documente...* (*Literatorul*, XXVI, 4, 20 iulie 1918). Îi oferă romanul său, *Une histoire d'Amour* (1898), cu dedicația (foaia de titlu în posesia noastră): „À l'illustre poète roumain Alexandre Macedonski, bon ami de la France“. În lumina acestor relații trebuie privită și o altă dedicație: „À Paul Marieton, souvenir sympathique“, care însoțește poezia *La țigane*, în *Bronzes* (1897), p. 113.

(p. 65)

NOAPTEA DE MARTIE

Publicată în *Literatorul*, III, 4, aprilie 1882, p. 193—196, datată: „București, 1882“. Republicată în *Biblioteca familiei*, III, 5, 31 martie 1892, p. 63—64; *Lumina*, I, 12, 17—18 aprilie 1894; *Biblioteca română*, nr. 2, p. 78—81, 19 martie 1895, dedicată: „Mamei“; *Excelsior*, 1895, p. 80—83, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 76—81, aceeași dedicație; *Literatorul*, XXVI, 20, 3/16 noiembrie 1918, p. 3—4, dedicată: „Maicei mele“.

Textul definitiv în ms. autograf 3.283, f. 14 r.—18 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, dedicată: „Maicei mele“. Textul se

¹ Notiță bio-bibliografică, în *Anthologie des poètes français du XIXe siècle*, Paris, Lemerre, IV, p. 278—279.

păstrează, cu aceeași dedicație, și în ms. 40, copii fotografice, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, f. 50 r.—54 r.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

6 Moartea groaznică, ce-n umbră mulțumirea și-o rînjea (ms. 3.283, *Literatorul*, 1918): Moartea galbenă ca ceara lingă patu-i în genuchi (toate republicările anterioare); 7 Înghețată sărutare-și-aplecuse peste ea (ms. 3.283, *Literatorul*, 1918): Se-ncercase să-și desprindă florile dintr-un mănuchi (toate republicările anterioare); 8 Și pe-obraz îi scuturase flori de vinete zambile (ms. 3.283, *Literatorul*, 1918): Și să-i scuture pe față foi de vinete zambile (toate republicările anterioare); 55 Pină ce uitînd de lupta ce-o dusei cu nenorocul (ms. 3.283, *Literatorul*, 1918): Pină ce, să pot în haos să-mi recuceresc avîntul (toate republicările anterioare); 56 Să-ncetez să mai fiu timpul și să nu mai fiu nici locul (ms. 3.283, *Literatorul*, 1918): Ca să fiu o licărire, ca să cîntăresc ca vîntul (toate republicările anterioare).

Sub titlul *Sur la nuit de ma naissance*, Macedonski dă o traducere franceză a *Noptii de martie*, publicată în *La nouvelle revue*, 15 juin 1889. Aici este dedicată: „À madame Juliette Adam“, directoarea publicației, care prezintă pe colaboratorul său într-o notă:

„Cette traduction en prose des vers de M. Macédonski a été faite par lui-même. La situation de l'auteur ajoutera, il nous semble, un intérêt à la *Nuit de ma naissance*. M. Macédonski est roumain, il est le fils du feu général A.D. Macédonski, ancien ministre de la guerre et commandant en chef de toutes les forces des Principautés Unies.

La direction de la *Nouvelle Revue*.”

Iată textul:

„Sur la nuit de ma naissance

Cette nuit-là il soufflait un vent glacial, le même qui souffle cette nuit. Les arbres plaintifs se courbaient vers la terre, tandis que ma mère, gémissante, me poussait en ce monde. Jaune et hâve, elle était étendue sur son lit de douleurs. La mort, qui veillait à son chevet, s'efforçait de dénouer son bouquet de fleurs, et d'effeuiller sur son visage les pétales bleues des jacinthes. La médecin sauveur, brisé de fatigue, m'eut écrasé en se laissant tomber dans un fauteuil, si la

nourrice, intéressée à veiller sur mes jours, dressée devant lui, ne l'avait saisi par le bras, et arrêté en poussant un cri aigu.

Lui seul, le bon docteur, m'eût été favorable, sans le savoir, en m'arrachant aux misères futures. Docteur, que Dieu te protège; nourrice, que le Diable t'emporte! Tu savais bien que je naissais contre mon gré; toi et les autres, vous ne pouviez être assez aveugles pour ne pas comprendre qu'en naissant au forceps on ne naît pas de son plein gré.

Combien j'avais raison de ne point vouloir naître! N'y avais-je pas vécu d'ailleurs en ce monde, où tout n'est que souffrance, soit plaisir, soit ennui? Me rappelais-je mes vies passées, qui bonnes ou mauvaises m'avaient écoeuré, et sachant ce que c'est vivre et mourir, refusais-je de rentrer, de ressortir par les portes communes? Voulais-je fuir pour éviter mon sort? Poursuivais-je dans le néant le problème de mon être? Me restait-il à faucher, aux champs de l'éternité, de l'herbe de sagesse et de la fleur de poésie, ou l'heure de reprendre pied ne me paraissait-elle pas sonnée pour moi? Et, consulté aurais-je voulu naître tout autre chose?

Désirais-je traîner à mon tour une nombreuse armée? Labourer les nations terrifiées, creuser entre les peuples des sillons sanglants, faire revivre en moi Alexandre ou César? Aspirais-je à ressusciter Néron dans une Rome nouvelle — ne nourrissant d'autre désir que d'être ce qu'il fut, et de léguer à la postérité l'énigme d'un caractère? Voulais-je n'être qu'un beau pâtre bronzé par le soleil, — la chemise large ouverte sur une poitrine d'athlète, joueur de hautbois dans la forêt pleine de fraîcheur, — tandis que dans ce vallon courent et murmurent les ruisseaux?

Qui sait? Peut-être m'eût-il plu de n'être qu'ombre ou que lumière, ou plus, foudre éclatante; ou moins, air, eau, fumée, fleur qui se pâme au bord de l'eau et donne au zéphyr son baiser parfumé. Participer à tout, faire partie de tout, était-il mon rêve? Ou ne faire partie de rien, n'être rien, mon vœu? Je n'avais certes pas conçu le désir d'être homme, de rassembler mes forces vitales, de m'enfuir en un être, passant du domaine de l'illimité à celui du limité. Combien de luttes à présent pour briser mes chaînes! Combien de cruelles souffrances pour franchir l'abîme qui sépare l'éternité d'une existence longue et courte à la fois, pour retrouver mon essor dans le chaos des choses, pour redevenir leur et vivre du grand tout, sans forme précise, sans état déterminé. Mes cheveux dans l'attente vont blanchir ou tomber, mes yeux seront blessés par les nuages qu'ils

n'auraient jamais voulu voir, mon corps s'émiettera lentement. Je ne verrai plus la frontière entre le bien et le mal. Je boirai l'amertume et le poison dans la coupe des plaisirs.

Si nous savions au moins quel est notre but sur terre? Si nous pouvions connaître le vide que comble une existence et un nom. Si nous nous rendions compte des pourquoi de l'arrivée et du départ: ne naissons-nous que pour naître et ne vivons-nous que pour vivre? Toute notre existence se borne-t-elle à ceci: Laisser après nous créatures à notre ressemblance qui, dans les déserts de la vie, marquent l'empreinte de leurs pas aussitôt effacés par le temps ou des empreintes nouvelles!

Tout me fut contraire pendant la nuit fatale. Brisé d'avoir résisté, je naquis et j'ai vécu, mais les muses chuchotteuses qui me bercèrent ne pouvaient prévoir que je serais un réprouvé. Des musiques joyeuses résonnèrent à mon baptême. Je pénétrai dans la vie en passant sous un arc de triomphe. Des officiers chamarrés d'or me portaient dans leurs bras emmailloté de dentelles, et je passai de l'un à l'autre frais comme une rose. Il semblait que tout un pays attendit ma naissance. Devais-je donc avoir pour héritage des trônes sur les marches desquels les fils des rois ceignent des couronnes séculaires? O! dérision, j'étais du nombre des condamnés, des galériens qui traînent leurs jours comme des boulets. Et si je devais gravir un jour quelque cime radieuse, ou bien m'asseoir à mon tour sur un trône, c'était sur un calvaire; nuit, fatale nuit; instant cruel, soyez maudits à jamais par mes larmes et par mon ironie."

Sur la nuit de ma naissance este reprodusă de Th. M. Stoenescu, în cuprinsul articolului *Polemiciile noastre* (*Revista literară*, X, 22, 15 iunie 1889, p. 339—340); de Censor (Alexandru Macedonski?) într-o prezentare ad-hoc (*Un act de dreptate*, *Literatorul*, XI, 2, august 1890, p. 21) și în *Bronzes*, p. 225—235, peste tot cu aceeași dedicație.

Textul și nota introductivă sînt reproduse din *Bronzes*. Nota introductivă, însoțită de anunțul colaborării la *Nouvelle Revue*, a fost inserată și în *România*, VI, 123, 10 iunie 1889.

În *Lumina* (I, 12, 17—18 aprilie 1894), *Noaptea de martie* este însoțită de nota: „Această poemă a fost tradusă și publicată de autor în *La Nouvelle Revue* din Paris. D-na Adam, directoarea, a însoțit-o cu o notă foarte măgulitoare pentru poet.“

Despre Juliette Adam, cf. nota la poezia *Fintîna*, în ediția de față, vol. II, p. 311.

Desigur, asupra lecturii, Duiliu Zamfirescu scrie poetului următoarele: „Am citit cu cea mai mare luare-aminte splendida dumitale *Noaptea de martie* și cu toată sinceritatea te asigur că e tot ce-ai făcut mai frumos printre frumoasele dumitale lucruri“ (dintr-o scrisoare inedită, nedată, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski S $\frac{79}{XXX}$).

(p. 68)

ZORI ROZE

Publicată în *Literatorul*, 3, 15 august 1892, p. 9, cu indicația: „Imitație“, nedată. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, cu aceeași indicație, dedicată: „Lui Jules Emery“; *Excelsior*, 1895, p. 84, dată: „1892“, aceeași indicație și dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 78, dată: „1892“, aceeași indicație și dedicație. Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

(p. 69)

BANCHET LA CURTE

Publicată în *Literatorul*, XIII, 7, 15 decembrie 1892, p. 8, cu subtitlul: „Poezie coreană“. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 85, cu subtitlul: „Poezie coreană“; *Excelsior*, 1897, p. 79, același subtitlu.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 56 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu același subtitlu.

Reprodusă din ms. definitiv.

(p. 70)

PRIETENIE APUSĂ

Publicată în *Literatorul*, XI, 2, august 1890, p. 29—30, cu subtitlul: „Poezie simbolistă-instrumentalistă“. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 84—86, dedicată: „Lui Victor Bilciurescu“, fără subtitlu; *Excelsior*, 1895, p. 86—88, aceeași dedicație, fără subtitlu; *Excelsior*, 1897, p. 84—86, aceeași dedicație, fără subtitlu; *Universul literar*, XXXVI, 34, 3 octombrie 1920, p. 531—532, aceeași dedicație, fără subtitlu.

Textul definitiv în ms. autograf 3.411, Bibl. Acad. [Republicii Socialiste România: partea I, f. 85 r.; partea a II-a, f. 54 r.; partea a III-a, f. 84 r., fără dedicație și subtitlu.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

17 Când e-n taină-nsuflețită de-o simțire ca a ta (ms. 3.411, f. 54 r.): Dacă-n ea vibrează suflet și junețe ca a ta (toate republicările anterioare).

Asupra poeziei „simbolist-instrumentaliste“, cf. nota la *În arcan* de pădure, ediția de față, vol. II, p. 328—330.

Pe Victor Bilciurescu, publicist veleitar, destinat unei cariere obscure, Macedonski l-a cunoscut foarte tânăr, la vârsta de cincisprezece ani, în faza primelor sale încercări literare, încurajate cu generozitate, prin corespondență, apoi direct (Victor Bilciurescu, *București și bucureșteni de ieri și de azi*, Buc., Ed. Universul, 1945, p. 259). Când tânărul literat moștenește o importantă avere, Macedonski încearcă să „relanseze“ cu acest sprijin *Literatorul*, agonizant la sfârșitul lui 1887. Poetul își cultivă deci „comanditarul“ prin dedicații, mai înainte îl făcuse membru al Academiei literare „Les muses Santonnes“, din Royan, Franța, cu al cărui secretar, Victor Billaud, Macedonski este în corespondență etc. În consecință, presa începe să anunțe că Victor Bilciurescu „a devenit proprietar și prim-redactor al valoroasei reviste *Literatorul*“ (*Telegraful*, XVIII, 4.552, 1 septembrie 1887). Dar acesta intenționa să pună revista sub patronajul lui B.P. Hasdeu, realizând o apropiere între cei doi scriitori, sub semnul unui front comun antijunimist (N. Iorga, *Istoria literaturii românești contemporane*, Buc., 1934, vol. II, p. 9). Că s-au făcut demersuri în acest sens, faptul este sigur. După știri contemporane, aflăm că s-a oferit „dictatura“ la *Literatorul* lui B.P. Hasdeu, care „a primit cu plăcere“ (*Știri d-ale zilei*, în *Românul*, XXXI, 8 octombrie 1887, p. 899—900). S-ar zice că Hasdeu se hotărîse la un moment dat să ia, într-adevăr, conducerea, deoarece citim: „Redacțiunea *Literatorului* are astă-seară întrunire la redacția acestei reviste. Întrunirea va fi prezidată de d-l Hajdeu“ (*Românul*, XXXI, 23 octombrie 1887). Dar acordul definitiv nu se încheie, de unde alte informații cu privire la întemeierea unei noi publicații, *Revista nouă*, condusă de B.P. Hasdeu și finanțată de Victor Bilciurescu, proiect care se realizează curînd (1888): „Din toate versiunile ce circulă asupra celor două reviste care se muncesc a se naște, una sub numele

de *Noua revistă* și alta sub numele de *Revista independentă*, nu știm care va fi și care va rămîne cea adevărată“ (*Românul*, XXXI, 3 noiembrie 1887; cf. și *Familia*, XXIII, 45, 8/20 noiembrie 1887, p. 536).

Iată acum și versiunea lui Macedonski despre toate aceste proiecte și tratative:

„D. Macedonski, aflîndu-se în legături de prietenie cu un tânăr, d. Victor Bilciurescu, și acesta manifestîndu-i, îndată după terminarea studiilor sale, dorința să contribuiască cu bani proprii să dea *Literatorului* o mai mare însemnătate, d. Macedonski îi cedă titlul sub oarecare condițiune ce nu s-au îndeplinit. D. Macedonski încredință atunci direcțiunea d-lui Hasdeu. Eminentul erudit primi solemn să ducă mai departe opera pleiadei ce se grupase împrejurul acestei reviste. Dar dorința de a spolia pe acest tânăr aduse, după ce noua întocmire fusese anunțată de toate ziarele românești, o propunere de a se schimba titlul în cel de *Revista nouă*. Această propunere, pusă în dezbatere, fu respinsă chiar de d. Hasdeu. Eruditul declară că se retrage dacă propunerea se va primi. Ea se respinse. Cu toate acestea, a doua zi chiar, titlul se schimbă, iar erudițiunea d-lui Hasdeu nu se retrase, și tânărul entuziast și inimos se făcu comanditarul companiei și afundă sub auspiciile ei o avere de două sute mii lei. D.A. Vlahuță, spre a câștiga mai cu înlesnire bunele grații ale neexperimentatului, dar plin de calități tânăr, se coborî pînă la oficii rezervate de obicei oamenilor de lupanare“ (*În loc de prefață*, *Literatorul*, XI, 1 iunie 1890, p.1—2: *Nota red.*)

În linii generale, amintirile personale ale lui Victor Bilciurescu vin să confirme afirmațiile lui Macedonski. În iulie 1887, poetul propusese într-adevăr lui Victor Bilciurescu să cumpere titlul revistei *Literatorul*, ceea ce acesta acceptă cu intenția de ai lărge sfera colaborărilor, a-i mări formatul și a-i da un alt conținut. Amîndoi se pun de acord să ofere conducerea publicației lui B.P. Hasdeu. Acesta la început este reticent, apoi se arată dispus să accepte dacă vor face parte din comitetul de redacție, pe lîngă Macedonski și Bilciurescu, Delavrancea și Al. Vlahuță. Colaborarea sub această formă se dovedește însă imposibilă. Vlahuță refuză categoric să devină redactorul unei reviste care ar purta titlul de *Literatorul* și cere să se schimbe denumirea. Delavrancea i se asociază. Macedonski nu renunță la titlu, obiectînd că „această zizanie nu este accidentală, ci a fost mai dinainte plănuită intenționat de d. Vlahuță, pentru a scormoni dușmăanii vechi“; din care pricină este de părere că față de intrigile făurite de acesta împotriva-i „...a decis să se retragă“. Nu fără o discuție violentă, în care s-ar fi pus mina chiar pe... cande-

labre. Producându-se vacarm, Victor Bilciurescu invită pe cei doi adversari ireductibili să părăsească sala de redacție. Pus în minoritate, Macedonski își retrage a doua zi de la tipografie ms. *Noptii de mai*, rupînd legăturile cu noua grupare (*Istoricul cercului literar de la „Revista nouă”, 1887—1895*, în *Publicările unui grup de iubitori ai literaturii și ai științei*, T. I, aprilie 1898, p. 4—8, reluate în *Bucureștii și bucureștenii de ieri și de azi*, Buc., Ed. Universul, 1945, p. 259—265).

În felul acesta, *Literatorul* își încetează la sfîrșitul lui 1887 apariția, pentru ca să reînvie abia după trei ani, în 1890. Din acest episod, Macedonski trage unele concluzii cu privire la „caracterul” lui Hasdeu, admirat — totuși — în continuare (cf. nota la poezia *Cu morții*, în ediția de față, vol. II, p. 244—245. Nici cu Victor Bilciurescu relațiile nu par să se rupă, deoarece acesta figurează pe listele de participanți la „seratele literare” ale poetului (C. Cantilli, *Revista modernă*, II, 8, 26 martie 1898).

O „parafrazare” inedită, *Ziua de decembrie* (ms. 3.411, f. 37 r.—38 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România) exprimă aceleași sentimente, iar *Rondelul morii*, aceeași atmosferă.

(p. 72)

VAPORUL MORȚEI

Publicată în *Literatorul*, IV, 6, iunie 1883, p. 321—322. Republicată în *Binele public*, V, 149, 5 iunie 1883; *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 87—88, dedicată: „Marei tovarășe a vieții mele — consoarta mea”; *Excelsior*, 1895, p. 89—90, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 83—84, aceeași dedicație.

Textul definitiv, cu titlul *Vaporul morții*, în ms. autograf 3.411, f. 14 r.—15 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu dedicația: „Marei tovarășe a vieții mele — soția mea”.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

7 Răspîndind în largul mării o-ndîrjită ironie (ms. 3.411): Și punea în atmosferă nota lui de ironie, (*Literatorul*, 1883, *Binele public*, 1883): Și punea în atmosferă o-ndîrjită ironie (*Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895, 1897); 8 Printre urlete grozave de dușman nemilostiv (ms. 3.411, *Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895, 1897): Urletele-i de sălbatec, cîntecu-i nemilostiv (*Literatorul*, 1883, *Binele public*, 1883).

În ms. copie 39/1964, caietul II, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, alte variante nesigure. Textul ms. este transcris de mai multe mîini, fără nici o preocupare de exactitate.

Versiunea franceză a acestei poezii, *Le vaisseau fantôme*, este ulterioară: *L'Élan littéraire* (Liège), nr. 6, 1885; *L'Indépendance roumaine*, IX (2-e serie), 2.337, 19/31 juillet 1885, dedicată: „À ma femme”.

(p. 74)

PRIMĂVARA

Publicată în *Literatorul*, VIII, 1, ianuarie 1887, p. 191, cu titlul *Sub primăvară*. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 89—90, cu titlul *Primăvara*, dedicată: „În memoria amicului meu marchizul Ricardo Bergamasco”; *Excelsior*, 1895, p. 91—92, cu același titlu și dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 85—86, cu același titlu și dedicație.

Textul definitiv în ms. autograf 3.411, f. 9 r. (primele două strofe) și 3.406, f. 71 r. (ultimele două strofe), Bibl. Acad. Republicii Socialiste România. În ms. 3.411, f. 9 r., cu dedicația: „În memoria lui Ricardo Bergamasco (mort la 19 ani, prietenului... Umbrei de dincolo de Stix)”¹.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

10 Uitați, dormiți sub liliac (ms. 3.411, *Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895, 1897): Culcați-vă sub liliac (*Literatorul*, 1887); 15 E fericirea sub cais (ms. 3.406, *Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895, 1897): Plimbați-vă pe sub cais (*Literatorul*, 1887); 19—20 Trecutul naște ca o floare/Ah! de-aș muri sub nucul lat (ms. 3.406): Trecutul crește ca o floare: / Ah! voi să mor sub nucul lat (*Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895, 1897): Se-nbracă sufletu-n splendoare/Lăsați-mă sub nucul lat (*Literatorul*, 1887).

Lui Ricardo Bergamasco, amic din tinerețe, cunoscut la Florența în 1872, Macedonski îi închină pe lângă această poezie și *Umbră amicului meu Ricardo Bergamasco*, apoi *L'éphèbe aux pâles yeux*, anterior *Ricardo* (cf. nota la poezia *O umbră de dincolo de Styx*, în ediția de față, vol. II, p. 373—375).

(p. 75)

BUCOLICA UNDĂ

Publicată în *Revista literară*, XII, 22, 23 iunie 1891, p. 337, cu subtitlul: „Versuri inedite”, II. Republicată în *Literatorul*, XIV, 12, 15 mai 1893, p. 12; *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, dedicată: „Lui Ludovic Joseph Janvier, ministru plenipotențiar la

¹ Cuvintele cuprinse în paranteză sint șterse.

Londra a Republicii de Haiti"; *Excelsior*, 1895, p. 93, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 87, aceeași dedicație.

Textul definitiv în ms. 3.406, f. 72 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără dedicație.

Reprodus din ms. definitiv.

Macedonski reia motivul în poezia franceză *L'onde rose*, posteroară (*Literatorul*, 2, 15 iulie 1892, p. 11).

Asupra relațiilor poetului cu Louis-Joseph Janvier, cf. nota la poezia *Așam Dovalar*, în ediția de față, vol. II, p. 275—276.

În ironie, I. L. Caragiale reproduce *Bucolica undă* în *Moftul român* (I, 33, 1893), la rubrica „Parnasul român”.

v. 5: *eglogă* — gen al poeziei pastorale, cultivat îndeosebi în literatura antică, greco-latină.

v. 9: *almeie* — dansatoare egipteană, care-și însoțește dansul cu cîntece improvizate; prin extensiune (ca și la Macedonski) dansatoare și cîntăreață orientală.

(p. 76)

PE BALTA CLARĂ

Publicată în *Revista literară*, XII, 22, 23 iunie 1891 („Versuri inedite”, VII), cu subtitlul: „Poezie simbolistă-instrumentalistă”. Republicată în *Literatorul*, 12, 15 mai 1893, p. 13; *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, dedicată: „În memoria iubitului meu nepot Grigorie Ghica”; *Excelsior*, 1895, p. 94, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 87, aceeași dedicație; *Făclia*, I, 10, 15 februarie 1916, fără dedicație.

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 80, care urmează ms. definitiv (p. 412), nouă inaccesibil.

Despre „instrumentalism”, cf. nota la poezia *În arcanse de pădure*, ediția de față, vol. II, p. 328—330.

(p. 77)

MĂ UIT LA CER

Publicată în *Literatorul*, III, 4, aprilie 1882, p. 234, cu titlul *Mă uit...* Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, cu titlul *Mă uit la cer*; *Excelsior*, 1895, p. 95, același titlu; *Excelsior*, 1897, p. 89, același titlu.

Textul definitiv, în ms. autograf 3.406, f. 73 r., cu titlul *Mă uit la cer*, cu o dedicație ștearsă.

Reprodusă din ms. definitiv.

(p. 78)

ASUPRA PRIMULUI MEU VOLUM

Publicată în *Literatorul*, II, 12, decembrie 1881, p. 235. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 96; *Excelsior*, 1897, p. 90.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

Volumul avut în vedere este, desigur, *Prima verba* (1872), care deschide o carieră literară sortită unor mari furtuni, de unde și meditația melancolică din epoca maturității. Nu-i mai puțin adevărat că poeții romantici aveau obiceiul de a dedica versuri propriilor volume. Între alții, Alfred de Musset: *Au lecteur des deux volumes de vers de l'auteur*, în *Premières poésies* (1829—1835).

(p. 79)

NOAPTEA DE FEBRUARIE

Publicată în *Literatorul*, III, 2, februarie 1882, p. 65—72, datată: „București, 18 decembrie 1881”. Republicată în *Literatorul*, VIII, 1 ianuarie 1887, p. 138—145, cu următoarea notă în fruntea poeziei: „Republicarea *Noptilor* era o dorință generală. O satisfacem astăzi începînd cu cea de *Februarie*”; *Românul*, XXXIV, 12 mai 1890; *Biblioteca familiei*, III, 4(78), 21 martie 1892, dedicată: „Prietenului meu G. Buzoianu”; *Lumina*, I, 61, 19—20 iunie 1894, aceeași dedicație; *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 97—108, cu dedicația: „Lui G. Buzoianu, profesor”; *Excelsior*, 1895, p. 97—108, cu aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 91—102, cu aceeași dedicație; *Literatorul*, XXVI, 4, 20 iulie 1918, p. 2—3, cu dedicația: „Lui George Buzoianu, profesor, pentru prietenia ce mi-o purta”.

Reprodusă din *Literatorul*, 1918.

Un ms. autograf, cu subtitlul „Bordelul”, datat: „1881, dec. 18”, în posesia criticului George Munteanu, care-l semnalează, cu indicarea unor mici variante [*Macedonski inedit, Contemporanul*, 35 (1.038), 2 septembrie 1966].

V a r i a n t e

34 Se ghiceau, plutind prin colțuri, bestiale năzuinți (*Literatorul*, 1918): S-aprinsese-n candelabre luminările roz-albi (toate republicările anterioare); 46 Sufleteasca prăvălire pentru veci întipărită... (*Litera-*

torul, 1918): Împrejurul cărei s-află „Infamia“ imprimată (toate republicările anterioare).

Între v. 55—56 erau incluse, în toate republicările anterioare textului din „Literatorul“, 1918, versurile:

Voi roșiți fără-ndoială, delicate cititoare,
Și scribind aceste versuri, le călcați pe sub picioare,
Urșiți vițiul mai bine înainte de-a roși...
Doamne, care din carete, îmbrăcate ca păiețe,
Avind tinere copile, ne-aruncați noroi-n fețe,
Revoltate, dac-o rochie, soțul v-ar cocoloși,
Ah! gindiți-vă mai bine că o nouă pălărie,
Că o pană, o dantelă, un manșon, o broderie,
O găteală, o brățară, o agrafă, un inel,
Trena de la vreo rochie, pentru baluri costumate,
Pot, pe biete copile ce-ați crescut nevinovate,
Pot... — și pentru ce n-aș spune-o? — să le-arunce-ntr-un bordel.
Voi roșiți fără-ndoială, cititori, — dar vă prefaceți...
Aide! Ați trecut cu toții și prin ciur și prin dirmon...
Ați făcut destule-n lume, sau destule-aveți să faceți...
Fiți pe pace! Toți cunoaștem ce-nsemnează un Caton.

78 Dar din trei, uitate-n jețuri, cea mai tină-ră-adormise (*Literatorul, 1918*): Dar din trei ce rămăsese două-n jețuri adormise... (toate republicările anterioare); 79 Însă somnu-nseinase chipul veșted și-ncruntat (*Literatorul, 1918*): Însă somnul contractase chipul lor desfigurat (toate republicările anterioare); 84 S-ar fi zis, de orișicine, preursirea că-l răsfață (*Literatorul, 1918*): Nu puteai deduce alta decît soarta că-l răsfață (toate republicările anterioare); 104 Dacă n-ar fi fost în lipsa ticălosului metal (*Literatorul, 1918*): Dac-ar fi putut să aibă o bucată de metal (toate republicările anterioare).

Între v. 112—113 erau introduse în toate republicările anterioare textului din „Literatorul“, 1918, versurile:

Nu le-aruncați cu piatra doamnelor din lumea mare,
Voi le-ați prăvălit în ocna Iadului îngrozitor...
Nu le-ați vrut cusătorese într-a voastră nepăsare,
Ele v-au luat bărbații și au fost în dreptul lor!

Cu toată punerea în scenă naturalistă, inspirația tipic romantică a *Noptii de februarie* este evidentă. Apologia femeii căzute, victimă a societății, rămasă pură sufletește, reprezintă o temă curentă. La Alfred de Musset, poet foarte bine cunoscut lui Macedonski, ideea („Pauvreté, pauvreté, c'est toi la courtisane“) revine nu o dată. În *Portia*, în *Octave* pe care poetul o și traduce (*Literatorul, I, 14, 20 aprilie 1880, p. 209—211*), în *Rolla*, întilnim invariabil evocarea candorii latente, a suferinței morale adânci, sub aparențe lascive, corupte.

Pledoaria invită la compătimire, o atitudine morală comună și lui Victor Hugo (*Les chants du crépuscule, XIV*):

„Oh! n'insultez jamais une femme qui tombe!
Qui sait sous quel fardeau la pauvre âme succombe!
Qui sait combien de jours sa faim a combattu!
Quand le vent du malheur ébranlait leur vertu“...

Este însăși poziția lui Macedonski, mișcat de această dramă socială încă din adolescență, în perioada călătoriilor sale în străinătate. Din versurile acestei epoci (ms. 3.217, f. 25 r.—28 v., 32 r.—34 v.), rezultă limpede că problema îl obseda. Imaginea fetei inocente, corupte de mizerie, îl urmărește (*Providența, Literatorul, II, 11, 1881, p. 257—259; Poezii, 1882, p. 383—386*), și peste acest substrat de revoltă socială și sentimentalism romantic naturalismul vine să-și suprapună evocările sale brutale, care se impun atenției întregii epoci. Din această fuziune a ieșit, în esență, *Noaptea de februarie*, peste care plutește umbra lui Nana de Zola, roman citit chiar în această perioadă (prefața la Th. M. Stoenescu, *Poezii, Buc., 1883, p. II*). Poetul, de altfel, nu ascunde influența lui Zola și nici intențiile sale de critică socială:

„D. Macedonski — ca și Zola — este atacat că s-a coborît pînă la prostituate, și nu este nici unul dintre cei care-l atacă care să nu încerce să-i parafrazeze faimoasa sa *Noapte de februarie*... Din nenorocire pentru imitatori, nici unul n-a avut geniul să descrie în trăsături de foc și într-un mod cuviincios chiar lucruri în sine necuviincioase, dar ce trebuiau și trebuiesc dezvelite ca să se ajungă la o regenerare socială atît de trebuincioasă“ (*Noutăți literare, în Literatorul, V, 4, 1884, p. 214*).

În *Literatorul, 1918, Noaptea de februarie* este însoțită de următoarea notă:

„*Noapte de februarie*, pe care o publicăm în numărul de azi, este una din cele care s-au bucurat de mai multă celebritate. Se atrage luarea-aminte că *Noaptea de februarie* nu se află decît în volumul *Excelsior* și că această carte, deși editată odinioară în 13.000 exemplare, a dispărut cu totul din circulațiune“ (*Paginile zilei, Literatorul, XXVI, 4, 20 iulie 1918*).

La v. 178: *Fetele vin la fîntînă, pe cînd popa-n, toacă, toacă*, Macedonski atrage atenția într-o notă:

„Mulți mi-au imitat acest «popa-n, toacă, toacă»... O spun, spre a nu se crede că i-am imitat eu.“

Asupra acestei onomatopoeie, criticată în presă, o notă a poetului: *Limbă și tradiție (Literatorul, XXVI, 6, 3 august 1918, p. 8)*.

George T. Buzoianu, profesor craiovean, este unul din dascălii din copilărie ai poetului, la liceul din Craiova, prezentat drept „amicul și colaboratorul nostru“ (*Notițe literare*, în *Literatorul*, nr. 1, 15 iunie 1892, p. 15).

Prin ineditul temei, *Noaptea de februarie* determină discuții în jurul moralității artei, al căror ecou se face B. Florescu, în *Studii literare* (I, Buc., 1894, p. 17—18):

„În *Noaptea de februarie* Macedonski nu se sfiște de a ne înfățișa o casă publică. Poezia firește că nu-i pentru fete tinere, dar de ar fi preocupați autorii numai de acest gând, atunci ar trebui aruncate în foc mai toate capurile de operă, începînd cu *Biblia*. Da, ne duce în acest loc, dar ce imn al durerii! Ce *Miserere* al suferinței fără nădejde! Ah! De este aceasta a infecta literatura de o mie de ori mai bine această poetică infectare decît deznădăjduirea budistă sau schopenhauriană.“

Ultima propoziție vizează direct acuzația de „vițiere“ a literaturii alusă lui Macedonski de Titu Maiorescu (cf. nota la dedicația volumului de *Poezii*, 1882, în ediția de față, vol. I, p. 401—403, II, p. 269—270).

(p. 86)

NIPONUL

Publicată în *Literatorul*, 2, 15 iulie 1892, p. 16, cu titlul *Japonul*, datată: „1892“. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, același titlu, nedată; *Excelsior*, 1895, p. 109, același titlu, nedată; *Excelsior*, 1897, p. 103, același titlu, nedată.

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 89, care urmează ms. definitiv cu titlul *Niponul* (p. 414), nouă inaccesibil.

Pe un exemplar din *Excelsior* (1895), în posesia noastră, Macedonski însemnase și o altă versiune, sub titlul *Japonul țarm*, din care se va dezvolta, ulterior, *Rondelul mării japoneze* (v., ediția de față, vol. II, p. 229).

Fantastizat de vii colori,
Cu coperișuri lucitoare,
Sub largă purpură de flori
Japonul țarm se scaldă-n soare.

Idolatră de călători,
Pe marea lui străvăzătoare,
Scamatorie de colori,
Și jucărie răpitoare,

Japonul țarm se scaldă-n soare.

În ms. *Poeziile lui Alexandru Macedonski revăzute definitiv de poet pentru ediția „nec varietur“, 1920, mai 29, caietul II, copie Ana Macedonski, Muzeul literaturii române, nr. 9.186, poezia *Niponul* este dedicată „Lui Soare Macedonski, nepotul meu“.*

Soare Macedonski, care se va consacra și el picturii, este nepotul poetului, fiul lui Alexis Macedonski, născut din prima sa căsătorie cu argentiniana Francisca Puglia, pseudonim artistic Solaro. Născut în 1909, moare foarte tânăr, la 19 ani, în 1928 (N.N. Tonitza, *Cronica plastică*, în *Viața românească*, XXI, 4, april 1928, p. 102; Necrolog — date biografice în *Rampa*, nr. 3.237, 4 noiembrie 1928; Expoziție la Ateneu și cronică în *Universul literar*, nr. 13, 24 martie 1929).

(p 87)

PE UN ALBUM

Publicată în *Revista literară*, VII, 4, aprilie 1886, p. 295. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 110; *Excelsior*, 1897 p. 104.

Reprodus din *Excelsior*, 1897.

În ms. 3.406, f. 77 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Macedonski transcrisese următoarea variantă:

Zină-a lumilor curate, cuib de visuri feminin
Pentru care-și desfășoară vîrsta fragedă minunea,
Poartă-ți încă scutierul în al gândului senin,
Însă nu-l lua în brațe, să nu-ți pierzi iluziunea.

Poezia pare să fi fost inspirată (într-o fază anterioară publicării?) de o anume înclinațiune a poetului pentru Corina V.A. Ureche, fiica protectorului său din prima serie a *Literatorului*. În orice caz, la moartea Corinei Ureche, necrologul poetului conține o aluzie limpede:

„Corinei Ureche, o copilă pe atunci, chipului de madonă și corpului de silf, se puteau aplica mai cu seamă aceste versuri (se reproduce poezia *Pe un album*, după care textul continuă). Cunosc un poet care trebuie să fi crezut ce scria în versurile citate, de vreme ce și-a tăcut sentimentul intim, de vreme ce n-a știut să vorbească la timp.

Și «delicata procreare», «cuibul feminin de visuri» sub înfrîurirea împrejurărilor sociale, fie chiar sub a voinței ei proprii, nici putea, nici trebuia să asculte de versuri...“ (*Viața bucureșteană*, IX, O poemă, *Românul*, XXXIV, 6—7 aprilie 1890).

(p. 88)

ÎN NOAPTE

Publicată în *Literatorul*, 1, 15 iunie 1892, p. 10. Republicat în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 110, dedicat: „Lui Jules Brun, redactor la *Figaro*; *Excelsior*, 1897, p. 105, aceeași dedicație.

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 90, care urmează ms. definitiv (p. 414), nouă inaccesibil.

Jules Brun, publicist francez, stabilit și decedat în țară (1916), autor de lucrări despre România (*La Roumanie pittoresque*, Buc., 1887; *Les 32 mariages roumains*, Buc., 1893; *L'âme roumaine*, Buc., 1902 etc.), colaborează la *Literatorul* (*En Roumanie*, nr. 1, 1895 etc.). Frecventează cenaclul lui Macedonski, și Ștefan Petică își amintește a-l fi auzit aici exclamând entuziasmat, după o lectură a traducerii poetului din *Faust*: „Aceasta nu mai e cetire; aceasta e crearea și încarnarea lui Faust“ (*Opere*, ed. N. Davidescu, Buc., F.R., 1938, p. 297). La rîndul său, Macedonski arată prețuire față de Jules Brun, exprimată nu numai prin această dedicație, dar și printr-o alta, ulterioară: *Mes arabes*, „À Jules Brun“, în *Le beau Danube bleu*, I, 9, 7 mai 1909.

La acestea se adaugă rinduri omagiale în presă:

„Jules Brun, acest admirabil francez de o activitate rară, pe care îl avem și acum între noi, a scris despre flora română, despre frumusețea cîmpurilor și munților noștri, pădurilor noastre, o carte cuprinzînd sonete franceze nepieritoare, carte intitulată *L'âme roumaine*. Multe din sonetele cuprinse în ea sunt tot așa de puternice ca ale lui Hérédia“ (*O dată cu căderea frunzelor*, în *Rampa*, II, 305, 25 octombrie 1912).

(p. 89)

LIBELULE

Publicată în *Literatorul*, 2, 15 iulie 1892, p. 7—8. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 112. *Excelsior*, 1897, p. 106.

Textul definitiv în ms. 3.406, f. 78 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

(p. 90)

ÎN ATELIER

Publicată în *Revista literară*, VII, 2, februarie 1886, p. 95—96. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 113—114; *Excelsior*, 1897, p. 107—108.

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 92—93, care urmează ms. definitiv (p. 413), nouă inaccesibil. În mod evident, însă, ms. 39/1964, caietul II, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, reprezintă copia acestui text. Am avut deci în vedere și această redactare.

Versiunea inițială a poeziei *În atelier* (*Revista literară*) avea o altă formă:

Voiesc, iubite pictor, un straniu tablou:
Pe fund în întuneric s-apară-n pielea goală
Satana ce-n tot locul produce o răscoală
Ș-a cărui voce blîndă o-ngîn ca un ecou.

Îl voi frumos și palid, făptură și părere,
Cu frunte visătoare, cu păr de-atenian,
Antinous bitinic¹ sau Bachus indian,
Ce-mprăștie în singe fluidice mistere.

Fă-l dulce cum e visul fecioarei lingă el
Nainte de stîrnirea furtunei zdrobitoare,
Ce-o scutură din creștet și pînă la picioare
Sub chinul voluptăței din brațele-i de-oțel.

Sau fă-l ca să răsară din negura cu șoapte,
Orgolios, — arhanghel cu ochii schinteiuși,
Cum e-n realitatea supremelor izbînzi
Cînd el mă posedază în fiecare noapte.

Desigur c-a fost altfel atunci cînd m-a sedus:
S-oprea sfios și palid pe buze feciorelnici,
Dar azi virilitatea cu urme nendoelnici
Mă-nvăluie în pinza-i de flacări pînă sus.

Și cînd muți vibrarea cuvintelor bizare,
Cînd renăscu tăcerea în largu-atelier,
Isterica privire pe-armurele de fier
S-opri încremenită de-a lor hipnotizare.

Apoi, din fulgerarea lucioasă ce zărea
Brăzdînd întunecimea din colțul plin de umbre,
Cu farmecul magnetic al voluptății sumbre
Satana invizibil se surupă pe ea.

Versiunea franceză a acestei poezii, posterioară, compusă în același an, este *Hystérie*, ulterior intitulată *Névrose* (*La Wallonie*, Liège, no. 5, 15 octobrie 1886; *Bronzes*, 1897, p. 101—104).

¹ Bithynia, în antichitate provincie în Asia Mică.

În *noapte* și *În atelier*, ca și *Imn la Satan* fac parte dintr-un grup de poezii reprezentative pentru așa-zisul „satanism“ al lui Macedonski, care la poet reprezintă, de fapt, o formă de vitalism, de evocare a instinctelor dezlănțuite. Ceea ce definește *În noapte* și *În atelier*, viziune în care Macedonski se întâlnește (sau urmează) pe Maurice Rollinat și Jean Richepin, este folosirea imaginii zeității infernale, sub regimul căreia cade satisfacerea impulsurilor crude. La acești poeți „Satan“ este invocat nu în scopuri de „magie“, ci numai în calitate de pretins demon al instinctelor sălbatice, care-și cer împlinirea. De aceea reprezentările sexuale domină în poezii ca *Villanelle du diable* și *Le Succube* (Maurice Rollinat, *Les Névroses*), *L'Incube*, *Le Succube* (Jean Richepin, *Les Blasphèmes*). Aici, ca și la Macedonski în esență, face figură stranie: „le grand diable de Luxure/Qui dans mes reins bat la mesure“.

(p. 92)

HORA

Publicată în *Literatorul*, XI, 3, 1890, p. 41. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, dedicată: „Lui Grigorie Alexandrescu, industriaș român“, datată: „1887“; *Excelsior*, 1895, p. 115—116, aceeași dedicație și dată; *Excelsior*, 1897, p. 109—110, aceeași dedicație și dată.

Textul definitiv în ms. 3.407, f. 52 r.—53 v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără dedicație.

Reprodusă din ms. definitiv.

În *Literatorul*, 1890, poezia cuprindea o strofă în plus, intercalată după a doua:

Din albe fuioare
Să toarcă-i plăcea,
În cer era soare
Și flori pe vilcea.

Lui Grigorie Alexandrescu dedică Macedonski și poezia franceză *Les trois fantômes* din *Bronzes* (1897), p. 207.

(p. 93)

NOAPTEA DE IANUARIE

Publicată în *Literatorul*, III, 1, ianuarie 1882, p. 1—5, datată: „București, 14 dec. 1881“, dedicată: „Cu stimă și prietenie d-lui Dim. D. Racoviță“. Republicată în *Literatorul*, VIII, 1887, 3, p. 260—264,

dedicată: „Spre semn de prietenie lui Dim. D. Racoviță“; *Biblioteca familiei*, III, 2 (76), 29 februarie 1892, p. 20; *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 117—122, dedicată: „Lui C.G. Arion“. Subtitlul: „Revoltă“; *Excelsior*, 1895, p. 117—122, cu aceeași dedicație și același subtitlu; *Excelsior*, 1897, p. 111—116, cu aceeași dedicație și același subtitlu; *Literatorul*, XXVI, 10, 31 august 1918, p. 5—6 cu aceeași dedicație.

Reprodusă din *Literatorul*, 1918.

V a r i a n t e

1—4 Deznădejde feroasă, strălucitu-mi-ai pe frunte, /Și încinsu-m-ai cu flacări care-ntreg m-au mistuit, /Nu mi-ai pus pe piept o stîncă, mi-apăsași pe el un munte, /Dar mi-ai dat ș-a ta putere spre a nu fi de el strivit. (*Literatorul*, 1918): Disperare-ntunecoasă, te-am purtat pe a mea frunte/Și sub flăcările tale, inima-mi s-a consumat/ Că bușteanul de pe vatră în durerile lui crunte/ Geme, șuieră și plînge pe cărbuni încovoiați (*toate republicările anterioare*); 7—8 M-ai ținut în orice clipă cu simțirile-ncordate, /Mi-ai fost soră preaiubită și mi-ai fost și crud calău (*Literatorul*, 1918): Mi-ai fost muza cea mai scumpă și cu brațe înfocate/Te avui drept fidațată, amorează și calău (*toate republicările anterioare*); 21—24 Spre limanul care-l caut mă tot duce-a mea simțire, /Dar pe cînd îl cred aproape, nici în suflet nu-l găsec, /Și pe veci aceeași groază port și-n minte și-n privire, /Către nici un țărîm al vieții n-am s-ajung să odihnesc (*Literatorul*, 1918): Fără pînze, fără cîrmă, cu catargele trăsните, /Ea alunecă în taină ca vaporul legendar, /Și cadavre de iluzii și speranțe veștejite/zac, de veci închise, poate, în coșciugul funerar! (*toate republicările anterioare*); 35 Voi, ce vecinic înfrîinate de al liniștii tic-tac (*Literatorul*, 1918): Inime nepăsătoare care-n vecinicul tic-tac (*toate republicările anterioare*); 39 Cel mult sunete deșerte pentru moartea ce vă-ngheață (*Literatorul*, 1918): Află-n voi niște morminte, mute-n veci, și-n veci inerte (*toate republicările anterioare*); între v. 39—40, următorul vers, în *toate republicările anterioare textului din „Literatorul“*, 1918: Liniștea vă e deplină, ele n-o vor turbura; 40 Dar pe harpa mea de aur poezia va zbura (*Literatorul*, 1918): Însă poezia sintă pe-a mea harpă va zbura (*toate republicările anterioare*); 46 Se așteaptă să răsune printre suflete de morți? (*Literatorul*, 1918): Speră s-află un răsunset între suflete de morți? (*toate republicările anterioare*); 53—54 Sau că roua pică, poate, pentru

frunze ce zac moarte/ Prada pulberii în care le ia vîntul să le poarte? (*Literatorul*, 1918): Credeți, oare, cum că roua cînd în zori de ziuă pică/ Irizată-n raze de-aur cu mărgăritari cerești (toate republicările anterioare); între v. 54—55, următoarele versuri, în toate republicările anterioare textului din „*Literatorul*“, 1918: Caută să renvieze foile căzute moarte,/ Prada pulberii în care le ia vîntul să le poarte?; 66 Și v-ați dus prin ploii și zloată cum se duce cite-un ciine (*Literatorul*, 1918): Și v-ați căutat stăpînul ca rătăcitorul ciine (toate republicările anterioare); 70 V-a fost frig și v-a fost foame însă nu v-ați umilit (*Literatorul*, 1918): Este o poemă-ntreagă piinea de a-și fi cerșit (toate republicările anterioare); 74 Inimi vecinic zbuciumate, sub al dragostei fior, (*Literatorul*, 1918): Inime tremurătoare sub impresii de amor (toate republicările anterioare); 79 Voi, ce-ați fost purtați pe aripi de-o cerească inspirație (*Literatorul*, 1918): Voi, care-ați simțit în creieri o divină inspirație (toate republicările anterioare); 100 Cînd topit îmi va fi corpul, voi fi cîmpul plin de flori (*Literatorul*, 1918): Voi lupta și-atunci cu tine și din corpul-mi vor da flori (toate republicările anterioare); 102 Voi fi cer, parfum și șoaptă, și nu poți să mă omori (*Literatorul*, 1918): Nu poți „Eul“ a-mi distruge tu, ce poți să mă omori (toate republicările anterioare); între v. 106—107, următoarele versuri, în toate republicările anterioare textului din „*Literatorul*“, 1918:

Însă „Noaptea de ianuarie“ îmi zgrîncează printre geamuri...
— „Ce te plîngi, îmi zice dînsa, cînd la gura sobei stai?...
Cînd ai Muzele să-ți cînte, cînd ai cugetele neamuri,
N-ai tu lauri pe-a ta fruntă și prieteni oare n-ai?
N-ai ca glorie dușmani și ultragiile toate?
N-ai ca glorie ingrați ce-ai creat în urma ta?
N-ai ca glorie Restriștea, care-ți pune bețe-n roate,
Și voind să te oprească, îți ajută a-nainta?
Plîngi pe cei ce n-au nici una din aceste suferințe,
Plîngi pe cei ce n-au nici una din aceste mîngîieri.
Avînd răcnete și lacrimi, ai speranțe și dorințe,
Alții nu au decît inimi pustiite de dureri...
Cîntă încă !

107 Dar cum noaptea sta să piară, ca prin visele-adorate (*Literatorul*, 1918): Și deodată ca prin visele-adorate (toate republicările anterioare); 110 Căci, firește, viața este tot ciudata comedie (*Literatorul*, 1918): Și mi-am zis că este viața o ciudată comedie (toate republicările anterioare).

Noaptea de ianuarie reprezintă unul din textele cele mai concludente privitoare la poziția lui Macedonski față de burghezii. Că el acorda o

mare importanță profesiunii sale de credință, rezultă și din faptul că imprimă versurile esențiale (30—35):

M-am născut în niște zile cînd timpita burghezime, etc.

în chip de moto pe coperta volumului *Excelsior*, 1895. Poetul ar fi vrut, așadar, să sugereze acest sens protestatar, critic prin întreaga sa alegere.

Sintetizînd poziția lui Macedonski față de burghezii, observăm că ostilitatea sa are trei izvoare esențiale, strîns asociate, care dau o rezultantă unică. Fiu de boieri, scăpătat, declassat, aruncat repede în incertitudini economice, apoi în expediente și de aici în boemă, Macedonski nu poate accepta în nici un caz parvenirea „circumariilor“ în fruntea ierarhiei sociale. El are o mentalitate și o educație de rentier, care se lovește repede și dureros de rapacitatea burghezului cămătar, creditor, personificat în micul capitalist. Cînd acesta îl alungă de pe domeniile familiale, gestul constituie pentru el o profanare, o spoliere de o cruzime nemaipomenită, așa cum și citim în *Mingîierea dezmoștenirii*.

Dublata de observații sociale directe, repulsia poetului se va concentra atunci cu violență asupra „fiului de circumar care-și dă ifos“ și care sfidează pe „fiul de boier care nu poate să și-l dea“ (*Viața de București*, în *Românul*, 23 decembrie 1889). Este o scenă care pentru Macedonski are o valoare simbolică, definind cu precizie curba ascendentă a burghezii românești. De unde și percepția lucidă a conflictului de clasă:

„Aci, în statul eminent liberal — observația datează din 1894 — fanariotul, strănepot de bragagiu sau de plăcintar, face mutre nu numai celor care sunt din părinți țărani, dar și fiilor de boieri, dacă aceștia sunt săraci“ (*Decadența*, în *Lumina*, I, 30, 13 mai 1894).

Aceleași motive subiective și obiective vor fi transpuse și pe plan politic. Poetul este de formație pașoptistă, profesind un liberalism reformist din motive patriotice și generos-sentimentale, asemenea multor fii de boieri, care rup ideologic cu clasa lor. Intelectualii și scriitorii admirați de Macedonski, un Eliade, Bolliac, Bolintineanu, stăteau pe aceleași poziții. Dar această pătură subțire de intelectuali, de o anume rezervă, discreție și sobrietate, destul de individualistă în fond și incapabilă de solidarizare, atrasă mai mult de idee decît de realizarea practică, este depășită repede de impetuoșitatea fără multe scrupule a burghezii, care o înlătură brutal, împingînd-o tot mai în umbră. Provenit din aceeași clasă și avînd aceeași mentalitate, Macedonski îi împărtășește decepția și constată — la fel — că din marile

idealuri, proclamate mereu după 1848, n-a mai supraviețuit decît o demagogie goală, politicianistă și foarte zgomotoasă (cf., în ediția de față, vol. I, p. 338, *Plapumă și căpății*). Încă din 1878, el constată așadar că din lozinca „patrie și libertate“ n-a mai rămas nimic, fiind înlocuită cu preocuparea generală a „bunului trai“. Înțelegem acum de ce Macedonski nu se putea integra unui mediu în care psihologia tejhelii predomină, iar marile idealuri sînt confiscate demagogic de „coțcari“ și „circiumari“ obeji. Experiența sa repetată de ziarist politic îi dovedește cu atît mai mult că „steagul libertății“ este agitat de politicieni și de partide, în vederea aceleiași acaparări interesate și egoiste a puterii:

„Două partide, două sisteme (la guvernare, bineînțeles, deoarece în opoziție este unul singur: al promisiunilor).

— Vom face asta, vom face ailaltă; vom curăți serviciile publice; vom da fiecăruia după meritele sale; nu vom mai comite greșelile făcute în trecut; ne vom înconjura de oameni capabili. Acestea sînt cele mai mărunte dintre monetele curent întrebuintate de unul sau de altul dintre cele două partide, din momentul în care le scapă din mîna bugetul“ (Lucilius, *L'Anneau de Gygès et l'Epouvantail*, în *Le beau Danube bleu*, I, 3, 26 mars 1905).

Un rol foarte important în precizarea atitudinii lui Macedonski față de burghezii joacă și condiția sa specifică de poet, cu fibră fină, pentru care filistinul plat, stupid, trivial, nereceptiv la poezie „grosolan“ și „desgustător“, reprezintă o adevărată bestie neagră (*Prințul*, în *Literatorul*, XX, 2, 5 martie 1899, p. 2—3). Burghezul, în ipostaza de filistin, sfidează în conștiința lui Macedonski întreaga sa tablă și ierarhie de valori spirituale. El este un trivial și odios „burtă verde“, incapabil nu numai să sprijine pe artist, prin cumpărare de opere și cumpărături de cărți, să fie adică „mecenat“ (*Prin București*, în *Forța morală*, I, 8, 16 decembrie 1901), dar nici măcar să-l înțeleagă, să-l stimeze, să-l invite în salonul său, unde ar aduce o notă de distincție și strălucire (*Reaparitiunea „Literatorului“*, în *Literatorul*, I, 29 iunie 1918). Această reacțiune inspiră lui Macedonski și o altă atitudine specifică: el luptă toată viața pentru drepturile poeziei și nu cunoaște un pericol mai mare pentru această artă decît „burghezimea sufletelor“ (*Poezia viitorului*, *Literatorul*, 2, 15 iulie 1892). Din combaterea acestei primejdii a stingerii entuziasmului, elanului și inspirației, el își face o întreagă pedagogie și, în definitiv, însăși rațiunea de a fi a cenaclului și a polarizării sale literare: „în mijlocul burgheziei și ticăloșiei generale“ (*Poezie și poeți contemporani*, în *Liga ortodoxă, supliment literar*, I, 4, 10 noiembrie 1896).

Animat de toate aceste convingeri, ne lămurim de ce Macedonski, prin întreaga sa ținută și stil de existență, nu face altceva decît să ilustreze, sub multiple aspecte, „o ieșire... cu totul în afară de burghez“. Este o „doctrină“ pe care o profesază mereu și în baza căreia poetul va elogia cu regularitate pe toți adevărații săi discipoli (*Colecțiunea Gorgonei*, în *Românul*, 13 aprilie 1903, p. 74).

Finalul *Noptii de ianuarie* reia clasică temă poetică „lumea ca teatru“ (cf. Tudor Vianu, *Studii de literatură universală și comparată*, Buc., Ed. Acad. R.P.R., 1963, p. 134—135).

Despre ideea de „poemă“, gen literar care trebuie să exprime — după Macedonski — totalitatea sentimentelor umane universale, teoretizată și în *Noaptea de ianuarie*, v. și *Studiul introductiv*, vol. I, p. 222 — 224.

C.C. Arion, om politic, a contribuit cu certitudine la editarea volumului *Excelsior*, de unde și dedicația. Într-o carte de vizită din 10 aprilie 1895 (inedită, fostă în păstrarea Anei Macedonski) este vorba de „volumul ce voiți a-mi pune la dispoziție pentru neînsemnatul ajutor ce am dat excelentului poet“. Diferite alte bilete și cărți de vizită, văzute de noi în arhiva familiei. În 1894, dona 100 lei și pentru tipărirea lui *Saul*, urînd lui Macedonski „nițel curaj și bună speranță“ (scrisoare inedită din 17 ianuarie 1894, fostă în păstrarea Anei Macedonski). Recunoscător, poetul va dedica lui C.C. Arion și poema *Lewki* (cf. nota în ediția de față, vol. II, p. 371), însoțită de o „Siluetă“: *Un ministru al instrucțiunii publice (Forța morală*, I, 2, 4 noiembrie 1901, semnată „Stradivarius“). În această calitate, însărcinase (*pro forma?*) pe Macedonski cu redactarea unui studiu cu privire la „activitatea literară a generațiilor noi“, pentru care poetul cerea la 9 octombrie 1900 onorariul, „fiind aproape gata“. I se aprobă 300 lei, din „f. intern“ (cerere autografă inedită, Arhivele Statului, Fond M.C.I.P., dosar nr. 340/1900). Dedicția din *Excelsior* se păstrează pînă în 1918, cînd *Noaptea de ianuarie* va fi republicată în *Literatorul* (1918) cu următoarea notă: „D. Arion nu se afla ministru cînd această poemă i-a fost dedicată. D. Arion a rămas de altfel și ca ministru ce a fost ca om.“

D.D. Racoviță, publicist (1868—1892), este un vechi și devotat colaborator al poetului din prima serie a *Literatorului*. Aici el dă o lungă revistă a presei: *Opiniunea presei asupra volumului de poezii al d-lui Al. A. Macedonski* (III, 1, ianuarie 1882, p. 47—52). Despre *Poezii* (1882) se pronunțase elogios într-un lung foileton în *Binele public*, IV, 1 (785), 30 noiembrie — 1 decembrie 1881.

Publicată în *Revista independentă*, IX, 1, noiembrie 1887, p. 13. Republicată în *Literatorul*, 8, 15 ianuarie 1893, p. 12, dedicată: „Lui Ion Th. Florescu“; *Literatorul*, 12, 15 mai 1893, p. 13, aceeași dedicație; *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 123—124; *Excelsior*, 1895, p. 123—124, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 117—118, aceeași dedicație.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 74 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu dedicația ștearsă.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

2 Zadarnic ziceți, dulci prieteni, că-mi uit făptura trecătoare (*ms. 3.406*): Zadarnic ziceți, dulci prieteni, că pierd pământul din vedere (*toate republicările anterioare*); 4 Încerc să cred că este astfel și să mă pierd cu ochii-n soare (*ms. 3.406*): Încerc să cred că este altfel și ure pe aripi efemere (*toate republicările anterioare*); 7 Făcînd din cîntec o minune prin împletirea unei fraze (*ms. 3.406*): Făcînd din cîntec o magie prin melopeea unei fraze... (*toate republicările anterioare*); 9 Ci lacrimi port sub orice vorbă și cînd în cîntece pun raze (*ms. 3.406*): Ci-n ochi și inimă port lacrimi, pe cînd în cîntece pun raze (*toate republicările anterioare*).

În *Literatorul*, 8, 15 ianuarie 1893, p. 12, poezia este publicată cu următorul:

„Comentariu: Această poezie a fost publicată deja, însă în timpul cît nu apărea *Literatorul*. Voi reproduce treptat și poezii din acea epocă spre a centraliza toate scrierile mele în această revistă. A.M.“

Homo sum este începutul unui vers celebru din Terențiu: „Homo sum: humani nihila me alienum puto“ („Sînt om, și nimic din ce-i omenesc nu-mi este străin“) din comedia *Heautontimoroumenos*, I, 1, 25, devenit adagiu.

Jean Th. Florescu, avocat, viitor om politic, relevă în tinerețe preocupări literare, care-l apropie de Macedonski și cercul său (*Notițele Literatorului*, *Literatorul*, 2, 15 iulie 1892, p. 13). Poetul îi face un portret elogios în *Forța morală* (I, 3, 11 noiembrie 1901) și-l socoate îndeajuns de apropiat ca să-i facă sincere confesiuni epistolare pe tema nefericirilor existenței sale. Adresîndu-i-se ca unui mecena, Macedon-

ski caută să-l intereseze la editarea operelor sale (scrisoare inedită din 1902, în lb. franceză, Muzeul literaturii române, nr. 2. 770). Alte bilete, cărți de vizită, dezvăluie legături apropiate. În 1905, de pildă, poetul îi face cadou o farfurie de Saxa, la care Jean Th. Florescu, mulțumindu-i, îl roagă să „nu mai pună acum les pieds dans ce plat de Saxe și să mai faci multă vreme pe supăratul“ (carte de vizită inedită, fostă în păstrarea Anei Macedonski).

Și *Homo sum* este reprodus — în ironie — la rubrica „Parnasul român“ de I.L. Caragiale, în *Moftul român*, I, 33, 1893.

Publicată în *Literatorul*, 1, 15 iunie 1892, p. 11. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 125—126, dedicată: „Doamnei Julieta Adam“; *Excelsior*, 1895, p. 125—126, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 119—120, aceeași dedicație.

Textul definitiv în ms. 3.406, f. 75 r.—76 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără dedicație.

Reprodusă din ms. definitiv.

Juliette Adam (1836—1930), pseudonim literar al Julietei Lamber (fondatoare și directoare a publicației *La nouvelle revue*, 1879), intră în raza vizuală a lui Macedonski în faza cînd depune eforturi publicistice pariziene, ca răspuns la ostracizarea din țară. Traducerea în *Magazinul literar* (I, 1, 1 februarie 1888), după *Le moniteur de la mode*, a unei notițe despre Juliette Adam, pare să se fi făcut la inspirația sa, căci la scurt interval, Macedonski publică în *La nouvelle revue*, *Sur la nuit de ma naissance* (cf. nota la *Noaptea de martie*, în ediția de față, vol. II, 287—291). Legătura literară continuă, și la 11 martie 1898, Juliette Adam cere, în stil măgulitor, versuri inedite poetului (*Dosarul unei vieți*, *Literatorul*, XXIV, nr. 2, 1904, p. 25). Un articol despre această literată: *Juliette Adam intime* de Alexandre de Linche, în *La vie politique et littéraire*, IV, 19, octombrie 1936 (foaia este scoasă în colaborare cu Pavel Al. Macedonski).

Publicată în *Revista literară*, VII, 1, 10 ianuarie 1886, p. 17. Republicată în *Excelsior*, 1895, p. 127—128.

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 100, care urmează ms. definitiv (p. 418), nouă inaccesibil. Textul din ms. 39/1964,

caietul II, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, evident o copie după acesta, prezintă deosebiri neînsemnate. Aici poezia este dedicată: „Lui M. Dragomirescu“.

V a r i a n t e

1 Când scăzu al său prestigiu, răzvrățiți când fură toți (*ms. definitiv, Excelsior, 1895*): Când prestigiul său cel mare și-l văzu scăzând — când toți (*Revista literară, 1886*); 3 Biblic vers pe buze moarte, zeu semeț sub tîmple-nguste: (*ms. definitiv*): Biblic vers pe veștezi buze, geniu sub tîmple-nguste (*Revista literară, 1886*): Biblic vers pe buze veștezi, zeu semeț sub tîmple-nguste (*Excelsior, 1895*); 5 Preanțeleptul, de trei zile, în extazul lui de sfînt (*ms. definitiv*): Soarele mergea zădarnic către-apus, — bărbatul sfînt (*Revista literară, 1886*): Înțeleptul de trei zile în extazul său de sfînt (*Excelsior, 1895*); 12 Cîț din toată grozăvia numai oase zac pe maluri? (*ms. definitiv*): oasele egiptiene nu albesc și azi pe maluri? (*republicările anterioare*); 16 Nu ne-ai dat îndestularea cînd ne-ai dat cereasca mană? (*ms. definitiv*): Nu hrăniși tu tot poporul cu dumnezeiască mană? (*Revista literară, 1886*): Nu hrăniși tot tu poporul cu a cerurilor mană? (*Excelsior, 1895*); 17 „Scoală — ceasul de răstribite nu mai este“... Dar, tăcut (*ms. definitiv*): „Moise, nu mai ești tu Moise? Scoală-te!“... Atunci tăcut (*Revista literară, 1886*): „Depărtează, orice gînduri, te ridică“... — Dar tăcut (*Excelsior, 1895*).

Macedonski face cunoștința criticului Mihail Dragomirescu, în 1908, probabil prin intermediul discipolului său Al. T. Stamatiad, colaborator și la *Convorbiri critice*. În acest cerc poetul are admiratori care decid pe Mihail Dragomirescu să acorde atenție producției sale (*De la misticism la raționalism*, Buc., 1924, p. 392—393). Drept rezultat, *Noaptea de decembrie* este găsită „o capodoperă a poeziei lirice românești“ (*Convorbiri critice*, IV, 12, 25 dec. 1910, p. 820—822) și inclusă în manualul de clasa a VIII-a.

Dar și pînă atunci Macedonski întreține cu Mihail Dragomirescu relații cordiale. Îl invită să joace șah (Corespondența M. Dragomirescu, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, S $\frac{42(4)}{VII}$, scrisoare îndată din 1908), îi oferă spre editare, în biblioteca „Socec“, un volum de *Nopti* (S $\frac{43(3)}{XXX}$), scrisoare din 26 oct. 1908, către același), îi mulțumește pentru „interesul ce văd că-mi arătați cu orice ocaziune“ (S $\frac{42(5)}{VII}$), scrisoare din 31 dec. 1908). Va apela mai tîrziu la critic cu intervenții (Bibl. centr. de stat, ms. 425) etc. O prețuire și în

Critica noastră literară, în *Universul literar*, XXXII, 26, 26 iunie 1916, p. 93.

Așa cum arată și Ch. Drouhet, (*Influența franceză în poezia lui Macedonski, I, Macedonski și romanticii francezi*, Buc., 1940, p. 22), raportarea la *Moise* de Alfred de Vigny se impune. Însă de nicăieri nu rezultă că poezia lui Macedonski, fie cea română, fie cea franceză cu același titlu (*Le beau Danube bleu*, I, 19, 11 iuin 1905), ar fi fost „zămislită de cetirea poemului cu același nume al lui A. de Vigny“. Imaginea „geniului“ solitar este tipică întregii poezii romantice macedonskiene. Cîț privește apostrofarea directă a profetului de către popor, ea nu este nici în litera, nici în spiritul lui Vigny. Aici, credințioșii „tremblent tous“, în timp ce la Macedonski ei dovedesc îndrăzneală, predispuși spre incriminare.

(p. 100)

BĂTRÎNA STÎNCĂ

Publicată în *Literatorul*, XI, 2, august 1890, p. 28, cu subtitlul: „Poezie simbolistă-instrumentalistă“, „D-lui Ștefan R. Veron, autorul dedică“. Republicată în: *Excelsior*, 1895, p. 129 fără subtitlu cu dedicația: „D-lui I.C. Petrescu“.

Textul definitiv în ms. autograf 3.411, f. 61 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără titlu, cu dedicația ștearsă.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

1. Bătrîna stîncă uriașă e neclintită de pe loc (*ms. 3.411, Excelsior, 1895*): Bătrîna stîncă e pleșuvă dar uriașă, — ține loc (*Literatorul, 1890*).

Lui Ștefan C. Veron, „mare proprietar din Brăila“, Macedonski dedică și poezia *Paris-Cauchemar*, din *Bronzes* (1897). Este președintele Societății oamenilor de litere și donator al *Literatorului*, cu nu mai puțin de 400 lei (*Noutăți literare, Literatorul*, 2, august 1890, p. 32).

Asupra poeziei „simbolist-instrumentaliste“, cf. nota la *În arance de pădure*, în ediția de față, vol. II, p. 328—330.

(p. 101)

COMORI DE AUR

Publicată în *Literatorul*, VII, 1, 1886, p. 53. Republicată în *Excelsior*, 1895.

Textul definitiv în ms. autograf 3.411, f. 8 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

(p. 102)

EPIGRAF

Publicată în *Literatorul*, IV, 10, octombrie 1883, p. 617—618. Republicată în *Lumina*, I, 43, 29, 30 mai 1894; *Țara*, III, 547, 25 martie 1895, datat: „1885“; *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, datat: „1883“; *Excelsior*, 1895, p. 131, aceeași dată; *Excelsior*, 1897, p. 121, aceeași dată; *Cartea nestematelor*, 1923, p. 88, sub titlul *Sic vos non vobis mellificatis*. Dedicat: „Lui Gala Galaction“. Același titlu, în ms. 9.186/130, Muzeul literaturii române.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

Tînăr debutant, Gala Galaction se apropie de Macedonski și de cenaclul său în perioada *Ligii ortodoxe* și a „afacerii“ Ghenadie, cînd își dă adeziunea printr-un articol despre maestru în *Zig-Zag*, 10 ianuarie 1896, reprodus în *Liga* (I, 4, 10 noiembrie 1896). Este alături de Macedonski și mai tîrziu, cu prilejul primirii în țară a lui Joséphin Péladan (*La răspîntie de veacuri*, Buc., Cultura națională, I, p. 28, 59). Tot ce Gala Galaction va scrie despre Macedonski (*Revista Fundațiilor*, IX, 9, 1 septembrie 1942, p. 511—512; *Mărturisire literară*, în *Torța*, I, 9, 4 martie 1945, alte articole, în culegerea *Oameni și gânduri din veacul meu*, Buc., E.S.P.L.A., 1955, p. 95—102), exprimă apropiere sufletească și deplină înțelegere a „cazului“ poetului.

Cu puțin timp înainte de moartea lui Macedonski, Gala Galaction publică în *Cuvîntul liber* (I, 32, 11 aprilie 1920, p. 6—8) un frumos articol, care va servi ulterior ca prefață la ediția *Cartea nestematelor* (București, V.R., 1923, p. 5—9), din care extragem:

„Macedonski a fost ziarist, pamfletar, diletant politic, director de ziare și de reviste, șef de școală literară și mai presus de toate un pasionat amant al poeziei. Omul acesta a fost rudă, amic și uneori aliat politic cu cîțiva din conducătorii statului român. Fiu de general, intrat, prin căsătorie, într-o casă de boieri români, aparținînd oligarhiei atotputernice, Macedonski, știind sau neștiind, a făcut tot ce i-a stat în putință ca să se strice cu clasa lui și cu egalii lui și să dea buzna printre noi, pe maidanul vast al boemei și al proletarietului intelectual...”

Alexandru Macedonski a stat impermeabil sub ploile de aur și de favoruri cari bîntuiau pe atunci și cari au pătruns, pînă la oase, pe

atiți și atîți amici și camarazi. El n-a putut să prăsească, în casa lui, nici o para. Socotesc că în privința aceasta Macedonski n-a avut pereche decît în marele său protivnic Eminescu. Mai nepractic, mai cheltuitor și mai pornit pe împărțeală cu prietenii decît Alexandru Macedonski n-am cunoscut vreun altul printre intelectualii noștri.

A jertfit totul ideii și atitudinii. Macedonski — după Eminescu — a fost temperamentul cel mai veritabil poetic pe care ni-l putem închipui...

Firește, în lumea noastră românească, în zilele bacanalei burghezești, este o năzdrăvănie care încheagă inima de admirație. Cum s-a putut una ca aceasta?... etc.“

La rîndul său, Macedonski încurajează debutul admiratorului său, încadrîndu-l *Între constelații și pleiade*, încă din 1912 (*Rampa*, I, 277, 22 septembrie).

Este foarte probabil că Macedonski a extras titlul *Sic vos non vobis mellificatis* din titlul și cuprinsul unui articol *Sic vos non vobis* (traducere) de Stelian Groza, (*Literatorul*, II, 4, 15 aprilie 1881, p. 708—709).

Sic vos non vobis este emistihul unui vers (*Sic vos non vobis mellificatis, apes*) din *Appendix Vergiliana, Inscriptiones*, 2 (Maurice Rat, *Anthologie des poètes latins*, Paris, Garnier, vol. I, p. 460). Informație I. Fischer.

(p. 103)

OSPĂȚUL DIN PENTAUR

Publicată în *Revista literară*, VII, 3 martie 1886, p. 177—179. Deasupra titlului, un clișeu reprezentînd o hieroglifă. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 130—134, datată: „1885“, dedicată: „D-lui Gr. N. Manu“; *Excelsior*, 1895, p. 132—136, aceeași dată și dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 122—126, aceeași dată și dedicație.

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 103—106, care urmează ms. definitiv (p.419), nouă inaccesibil.

Variante

5—9 Pe sfințenia tihnită stilpi de umbră priveghiază/ Pe cînd flacări parcă urcă din nesipu-n zare-ntins; / Uși de bronz întredeschise pe-adîncimi ce-nfricoșează / Întunericu-l frămîntă cu năluci de aur stins/ Sfinxi pe socluri de-alabastru așezați pe două rînduri (*ms. definitiv*): Zece stilpi purtînd în mijloc zece chipuri colosale/ Încadrate cu naframe sub fațadă predomnesc/ Ușile de bronz deschise pe-adîncimea unei sale/ Lasă-n colțuri să pătrundă raze ce le-ngâlbe-

nesc/Patruzeci de sfinxi pe socluri se întind pe două rânduri (*Revista literară, 1886*): Zece stâlpi ce poartă-n mijloc zece chipuri colosale/Încadrate cu naframe, sub fațadă predominesc /Uși de bronz întredeschise pe-adâncimea unei sale/ Lasă-n colțuri să pătrundă raze ce le-ngâlbenesc. / Sfinxi pe socluri de-alabastru se întind pe două rânduri (*Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*); 24 Și înalță vase de-aur înflorite cu argint (*ms. definitiv*): Și-n mâini vase de agată, cornalină și argint (*toate republicările anterioare*); 27 Floarea tainică de lotus intristat se vestejește (*ms. definitiv*): Lotusul cu floare-albastră lincezind se ofilește (*Revista literară, 1886*): Floarea magică de lotus intristat se vestejește (*Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*); 47 Epopeea strălucită curge falnică și clară (*ms. definitiv*): Renumita epopee curge ademenitoare (*Revista literară, 1886*): Renumita epopee curge limpede și clară (*Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*); 48 Între-cîndu-se-n căldură cu privirile ce-i ard (*ms. definitiv*): Ca și flăcările sînte ce-n privirile lui ard (*toate republicările anterioare*); 71—72 Iar un fulger cît de aprig îndrumat de nalte pravili/ Între nori cînd izbucnește nu e-atît de-asurzitor (*ms. definitiv*): Trăsnetul, vîrtej de flăcări cîrmuit de nalte pravili / Cînd din ceruri se surupă nu e mai asurzitor (*Revista literară, 1886*): Nici un fulgere cît de aprig îndrumat de nalte pravili / Cînd din ceruri se surupă nu e mai asurzitor (*Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*).

În *Revista literară, Ospățul lui Pentaur* este publicat împreună cu o imagine-ieroglifă, cartuș, și cu o gravură reprezentînd „Sala hipostilă a unui templu“. Tot aici (VII, 3, martie 1886, p.180-182), Macedonski dă în continuare și următorul:

Comentariu general:

În mijlocul destrămării ce domnește în literatura țării, autorul e dator să mărturisească că severitatea ce-și impune cu raport la formă, la limbă și la fond, ar fi un nonsens dacă dînsul ar putea să facă altfel. Din nenorocire pentru reputațiunea sa, el împărtășește vederile marelui poet englez Pope¹, și această comunitate de vederi nu se afirmă în nici o altă operă a sa mai mult decît în cea de față. *Ospățul lui Pentaur* este pentru dînsul punctul culminant al evoluțiunii li-

¹ De reținut este faptul că în *Literatorul* (I, 18, 1 iunie 1880, p. 273—274), B. Florescu dă, în traducere, un fragment din *Essay on criticism, Încercare asu pra criticii, cîntul al doilea*, în cadrul unei serii de articole despre „armonia imitativă“. Nu vedem altă legătură între introducerea lui Macedonski și ideile criticului englez decît revendicarea de la principiul că poezia se naște din „studiu“, nu din „întîmplare“ (*Essay on criticism*, ed. Alfred S. West, Cambridge University Press, 1917, p. 72):

„True ease in writing comes from art, not chance.“

Ospățul lui Pentaur ar fi deci o demonstrație de „artă“, de compunere pe bază de studiu, de documentare, cum se și dovedește.

terare ce a întreprins pe tărîmul «Poeziei sociale». Aceste lămuriri le datoram de mult unui număr însemnat de cititori care m-au urmărit de la 1870 pînă astăzi. Rămîne astfel stabilit o dată pentru totdeauna că «Poezia socială» se deosebește de vechile curente tocmai prin faptul că dînsa tinde să îmbrățișeze *totalitatea* simțirilor și cugetărilor. Înălțimea maiestooasă a clasicismului de pe care vorbește Pentaur, acel Homer al Egiptului de acum 3 300 de ani, nu este, prin urmare, decît consecința logică a sistemului cu al cărui ajutor poezia română e menită să se ridice virilă din leagănul în care copilărește alături cu d. Alecsandri și în auzul cîntecelor năbădăioase ale cîtorva *Don Chișoși* moderni ce încalecă pe cai năzdrăvani și găsesc pe ici-colo cite un *Sanceo-Pancea* să-i admire.

Amănunte:

Pentaur, în hieroglife *Pen-ta-ur*, a trăit, după Champollion, Ebers și alți egiptologi, cu 1 400 ani înainte de Cristos, în vremea lui Ramses, altfel zis Ramses II și Ramesu care nu este decît Sesostris al grecilor. În adevăr, egiptienii numeau adesea pe acest rege Rameses-Meiamun, iar prin scurtare același nume lua și formele: *Ses, Sesu, Ses-Meiamun, Sesesu, Ra-Sesesu*. În unele papiruse se mai găsește forma *Sesoosis*, de unde *Sesostris* sau *Sesostris*. (A vedea colecția publicată de Muzeul Marelui Britanii.)

Hipostilă, sub stil, mai prejos de un stil arhitectural determinat prin reguli.¹

Calasirise: «Tinerii poartă tunice de in cu ciucuri împrejurul pulpelor, numiți *calasiris*, și pe deasupra acestor tunice, mantale de lînă albă» (Herodot, *Cartea II, LXXXI*).

În privința descripțiunii templului și a exactității ei, a se vedea *L'Egypte il y a 3.300 ans de Ferd. de Lanoye*, volum ilustrat cu 39 gravuri (Paris, Hachette et C-ie, 1872).

Deslușire la versul:

«Dintr-o singură fereastră cade-o ploaie luminoasă»

În mai toate templurile, lumina venea pe sus și se concentra în mijlocul sălii, sau pe statuetele unora dintre zei. Fontenelle spune, după Ruffin, că egiptienii erau atît de meșteri în arhitectură încît preoții de la Serapis izbutiseră ca la un moment al zilei o rază a soarelui să pătrundă în templu și să cadă pe buzele unui idol.

¹ De fapt, „hipostilă“ înseamnă o sală al cărei tavan este sprijinit pe coloane.

Deslușire la versul:

«Zeul Month îi dă iuțeală și Baal a lui putere»

Amândoi zii sînt citați chiar de Pentaur în fragmentele epice ce se află în hieroglifile pe zidurile de la Karnac și papyrusul Sallier. După interpretarea lui Ebers în loc de *Month*, ar fi *Muth*. Noi însă ne mulțumim cu a lui Champollion, deși *Muth* înseamnă în nemțește *curaj*.

Șeta sau *Șetasar*, sau *Keta* și *Ketasar*, era capul unui popor numit de egiptologii francezi *Chétas*, iar de cei germani *Khetas*.

Deslușire la versul:

«Imitați dupe natură pești din cărnuri delicate»

Preoții egiptieni erau opriți de a mânca pește (Herodot, *Cartea II*, XXXVII).

La versul:

«Sub Ateș căzut în cursă, maiestatea-sa se luptă»

Maiestatea-sa este chiar în fragmentele epice rămase de la Pentaur, cit despre *Ateș*, în franțuzește *Atesch*, iar după Ebers, *Adesch*, acest nume este al unui oraș sub ale cărui ziduri s-a dat renumita bătălie în care Ramses era să-și piardă viața. Ateș, în poema lui Pentaur, se află situat pe fluviul *Aranta*; după moderni, orașul în chestiune își avea poziția geografică între Oronte și Taurus.

La versul:

«Către oaspetele tinăr mai frumos ca zeul Râ»

Râ înseamnă soarele și ia și formele *Ph-Ra*, *Re*, *Ri*, *La*, *El*. (A se vedea opul lui F. de Lanoye, citat deja pag. 80.)

La versul:

«Călărimea nesupusă uriașei zăticniri»

Cavaleria egipteană se osibea de cea modernă întru aceasta că era întocmită din escadroane de care războinici, precum rezultă din diferitele inscripțiuni și zugrăveli murale de la Ipsambul.

În sfîrșit la versul:

«Șetasar, Șirap, Pataza pe costişe păduratici»

Nici unul din aceste nume nu sînt născocite. Pentaur, ajutat de Champollion, le-a făcut să sară peste 3.300 de ani și să ajungă pînă la noi, mulțumită papyrusului Sallier. Iată cum se exprimă poetul în acest papyrus:

«Regele își repezi carul, intră în mijlocul oastei mizerabilului Șeta: El se afla singur, nimeni altul cu el. Această năvală *maiestatea-sa* o săvîrși de față cu toată suita sa. El (Ramses) se pomeni astfel înconjurat de 2.500 de care repezi, conduse de războinicii cei mai viteji ai mizerabilului Șeta și ai numeroșilor săi aliați: Aradus, Masu, *Patasa*, Kașkaș, Oelon, Gazuatan, *Șirab*, Actar, Ateș și Raka» etc.

Despre armata egipteană sub Ramses:

Diodor, în cartea I, capitolul 54 o întocmește din 600.000 soldați pe-deștri, 24.000 de călăreți (mai bine zis conducători de care) și 27.000 de care. Amănunțimi asupra organizațiunii militare a Egiptului se pot găsi în Herodot (Euterp., CLXIV) etc.

Despre data bătăliei de la Ateș:

Iată ce rezultă din hieroglifile de la Ipsambul și de la Rameșum: «În al cincelea an al domniei-sale, în a noua zi a lunii a unsprezecea (Epihi), Ramses se afla în Asia cu armata sa și mergea în contra triburilor revoltate ce se aflau sub comanda prințului Șetasar. Regele se îndrepta spre sud de Ateș...» (urmează povestirea cursei în care a fost atras Ramses etc. Vd. E. de Rougé: *Memoriul campaniilor lui Sesostris*, în *Revue contemporaine*, Paris, 1856, août).

Ovalul hieroglific din fruntea poeziei cuprinde numele lui Ramses sub forma de *Șesu-Meiamun* și este extras din *Athenaeum français*, 1856.

A se vedea: *Les noms de Ramses II*“.

Despre întinderea și modul cum Macedonski pune la contribuție izvoarele acestei poezii sînt de făcut cîteva observații. Este în primul rînd evident faptul că poetul și-a scos cu precădere documentația din lucrarea citată a egiptologului F. de Lanoye. Textul francez nu ne-a fost accesibil, dar confruntarea „comentariului“ cu traducerea engleză a studiului amintit: *Ramses the Great or Egypt 3.300 Years ago, translated from the french...*, New York, 1872, poate duce la concluzii la fel de sigure.

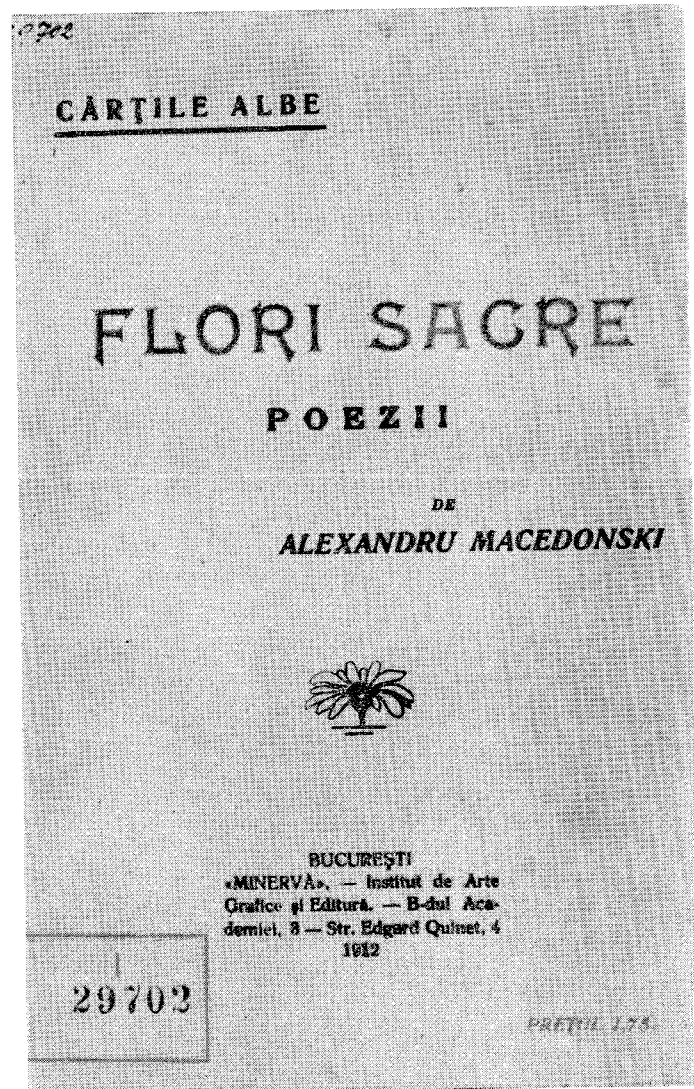
Aici, mai întîi, Macedonski putea găsi în traducere un lung extras din papyrusul Sallier III, care conține „poemul“ lui Pentaur (p. 136-137), cu toate momentele campaniei lui Ramses al II-lea, inclusiv scenele culminante evocate de Macedonski: căderea în cursă, înconjurarea armatei, asaltul și victoria finală. O informație despre persoana lui Pentaur, dat ca „scriitor la curtea acestui faraon“, la p. 130. Tot aici trimiterea la traducerea papyrusului Sallier, operă unanim citată a orientalistului E. de Rougé, de G. Maspero între alții: *Histoire ancienne des peuples de l'Orient* (5-e éd., Paris, Hachette, 1893, p. 223, nota): *Le Poème de Pentaour*; Cours de 1868-1869, résumé par M. Robiou, *La revue contemporaine*, 1870. Datele despre zii Ra și Month sînt scoase, la fel, din Lanoye (p. 78, 137). Citatul din Herodot, idem

p. 265). Despre geografia regiunii, Oronte-Aranta (p. 134), despre armata lui Ramses al II-lea (p. 262), același izvor, urmat cu fidelitate. Cele două fragmente din poema lui Pentaur, citate de Macedonski, au la bază tot pe Lanoye (p. 134, 137). În sfârșit, tot o trimitere din Lanoye (p. 254) îndreaptă pe Macedonski și spre studiul lui E. de Rougé despre numele lui Ramses. Dacă avem în vedere și bogata ilustrație a cărții, putem trage concluzia certă că Lanoye a oferit poetului documentația de bază.

Se poate presupune cu toate acestea că Macedonski a avut o informație ceva mai largă. Egiptologul german Georg Ebers nu este citat de Lanoye, și totuși, Macedonski îl amintește. I-a cunoscut în vreun fel oarecare opera în cauză, în speță romanul arheologic *Uarda, roman aus dem alten Aegypten* (citit de noi în ediția: *Vierte unveränderte Auflage, Stuttgart und Leipzig, 1878*)? S-ar zice că da, deoarece între scenariul lui Macedonski și această operă există o analogie izbitoare. La Ebers, Pentaur, prezentat ca preot și poet, scrie poema victoriei la inspirația marelui preot pe care o recită la ospățul festiv (vol. III, p. 126—140, 164—166). El joacă deci același rol de „bard“ ca și la Macedonski. Firește că și Ebers dă în traducere textul poemei, citînd pe același E. de Rougé (vol. III, p. 108).

În sfârșit, Maspero, de presupus a figura și el printre „egiptologi“, citat de poet și cu alt prilej (ms. inedit, *Curtea-de-Arges*, Muzeul literaturii române, ms. 5.083, p. 107—108), este invocat de Macedonski ca autoritate în polemica din jurul lui Saul („Saul“ *opiniunea presei, răspuns la obiecțiuni*, în *Literatorul*, 7, decembrie 1893). Dar acesta studiasse campaniile lui Ramses al II-lea, inclusiv episodul „Khiti“ evocat în „poema“ lui Pentaur (*op. cit.*, p. 220—222). Cît privește stilul pur parnasian al reconstituirii arheologice, Macedonski putea întîlni sugestii la Théophile Gautier (poate chiar în *Le roman de la momie*), la Hérédia și Leconte de Lisle, poeți bine cunoscuți. Raportarea directă la romanul *Salammbô* de Flaubert ni se pare însă mai puțin probabilă (I. Hașeganu, *La France dans l'oeuvre des écrivains roumains contemporains de langue française*, Paris, Les Belles Lettres, 1940, p. 155).

Aceasta era, în linii mari, studiul „problemei Pentaur“ la data cînd Macedonski își compune poezia, în care urmează informația, tradiția și ficțiunea epocii. Azi, orientalistica modernă vine cu o viziune mai puțin poetică, dar mai exactă, despre datele în discuție. Se admite unanim că lupta de la Qadech reprezintă un episod fabulos din războaiele purtate de Ramses al II-lea cu hitiții, dar că Pentaur nu este autorul povestirii — fixată epigrafic pe mai multe temple construite sub domnia acestui faraon — ci numai un scrib care a copiat un exemplar

hieratic al respectivei narațiuni (Ch. Kuentz, *La bataille de Qadech, Les textes*, „Poème de Pentaur“ et „Bulletin de Qadech“, Le Caire, 1928, I, p. II—III). Identificarea autorului „poemei“ cu Pentaur este deci arbitrară (Max Pieper, *Die ägyptische Literatur*, Akademische Verlags Gesellschaft, 1928, p. 74—76, *Das Epos von der Chetaschlacht*). Larga extrase, în traducere, din poemă, care conține și momentele finale existente la Macedonski (înaintarea imprudentă a lui Ramses, derutat de false informații, căderea în cursa întinsă de hitiți, rezistența sa eroică pînă la sosirea ajutoarelor), la Sergio Donadoni (*Storia della letteratura egiziana antica*, sec. ed., Milano, Nuova Academia Editrice, 1959, p. 258—266).

O notiță despre personajul căreia poema îi este dedicată, Gr. N. Manu, semnează Macedonski, cu inițiale, în *Literatorul*, XX, 7, 10 mai 1899.

(p. 106)

NERON

Publicată în *Literatorul*, III, 11—12, 1882, p. 641—642, cu subtitlul: „Portret“. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, fără subtitlu; *Excelsior*, 1895, p. 137—138, fără subtitlu; *Excelsior*, 1897, p. 127-128, fără subtitlu.

Textul definitiv în ms. autograf 3.407, f. 48 r. — 49 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără subtitlu.

Reprodusă din ms. definitiv.

Imaginea împăratului Neron, „geniu“ nebun, fastuos, rafinat, prezidind mari orgii, a excitat prelung imaginația romanticilor. V. Hugo deschide seria cu *Un chant de fête de Néron (Odes et ballades*, I. I V, XV), continuat cu marele tumult din scrierile de tinerețe ale lui Flaubert. Ecouri favorabile și în *Corespondență*: „Aussi, j'admire Néron: c'est l'homme culminant du monde antique!“ (Paris, Charpentier, I, p. 72). La postromantici, pînă la simbolisti, Neron devine efigia spleenului magnific, antic, avid de voluptăți totale. Jean Lorrain îl trece printre *Les buveurs d'âmes* (1893) (cf. Mario Praz, *La carne, la morte e il diavolo nella letteratura romantica*, Milano-Roma, La Cultura, 1930, p. 350). Pentru Albert Aurier, el este *Le subtil empereur*, și Macedonski are afinități mai ales cu acest gen de portret (cităm după Rémy de Gourmont, *Le II-e livre des masques*, Paris, Mercure de France, 9-e éd., p. 245):

„En l'or constellé des barbares dalmatiques,
La peau fardée et les cheveux teints d'incarnat,

Le trône, contempteur des nudités attiques
Dans la peau royale où mon rêve s'incarna...

Je regarde en raillant agoniser l'empire
Dans les rires du cirque et les cris de jockeys
Et cet écroulement formidable m'inspire
Des vers subtils fleuris de vocables coquets!"

Imaginea lui Neron revine, ca o obsesie, și in *Sur la nuit de ma naissance, Bronzes* (1897), p. 229, cf. nota la *Noaptea de martie*, in ediția de față, vol. II, p. 287—291.

Firește că tema va fi cultivată și in cenaclu: *Neron* de Al. Petroff (N. Davidescu, *Din poezia noastră parnasiană*, Buc., F. R., 1943, p. 116).

(p. 108)

ZI DE IARNĂ

Publicată in *Literatorul*, IV, 9, septembrie 1883, p. 536—537. Republicată in *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 139—141, dedicată: „Doctorului Goilav“; *Excelsior*, 1895, p. 141—143, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 131—133, aceeași dedicație.

Textul definitiv in ms. autograf 3.407, f. 44 r.—47 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără dedicație.

Reprodusă din ms. definitiv.

Pe un exemplar din *Excelsior*, 1895, in posesia noastră, Macedonski a scris următoarea dedicație:

„Slab tribut de recunoștință eminentului doctor Goilav, omului de inimă, plin de dezinteresare și de zel in știință, A. Macedonski, 1895, apr. 10.“

Ca și *Noaptea de ianuarie* (v. nota in ediția de față, vol. II, p. 306—309), poezia *Zi de iarnă* este revelatoare pentru poziția lui Macedonski față de burghezie, denunțată de astă dată mai ales in ipostaza „parvenirii“, a „boieririi“.

(p. 110)

INJURAȚI-MĂ, PRIETENI...

Publicată in *Literatorul*, III, 7, iulie 1882, p. 433. Republicată in *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 146; *Excelsior*, 1897, p. 136.

Textul definitiv in ms. autograf 3.407, f. 38 r.—39 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

(p. 111)

AVÎNT

Publicată in *Literatorul*, III, 7, iulie 1882, p. 388—389, cu titlul *Suflare lirică*, dedicată „Lui G. Baronzi“, datată: „București, 1882, august 12“. Republicată cu titlul *Avînt* in *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 145—146; *Excelsior*, 1895, p. 147—150; *Excelsior*, 1897, p. 137—140, fără dedicație.

Textul definitiv in ms. autograf 3.411, f. 21 r.—24 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu titlul *Avînt*, dedicată: „Lui G. Baronzi“.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

9 Așa-n răstriaștea vieții, poetul, și el tace (*ms. definitiv*): Asemeni câteodată, poetul, și el tace (*toate republicările anterioare*); 14 Avîntul și-l legase de-al vasului înot (*ms. definitiv*): Privește orizontul pe punte aromind (*toate republicările anterioare*); 16 Și mută se întinde oglindă peste tot (*ms. definitiv*): Și valurile mute oglindă se întind (*toate republicările anterioare*); 30 Ca fulgere desprinse din foc dumnezeiesc (*ms. definitiv*): Ca fulgere pe creasta înaltului Liban (*toate republicările anterioare*); 32 Și alte legi sădește in sufletu-omenesc (*ms. definitiv*): Și alte legi aduce la generul uman (*toate republicările anterioare*); 34 Zimbînd, cînd să-l sfîșie cei răi se învrăjbesc (*ms. definitiv*): Cu fruntea-înfașurată in vâl dumnezeiesc (*Literatorul*, 1882): Cu fruntea strălucită de foc dumnezeiesc (*Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895, 1897); 44 In vecinica mișcare pe care-o-ndeplinesc (*ms. definitiv*): Vorbindu-le-ntr-o limbă ce alții nu vorbesc! (*Literatorul*, 1882): In evoluțiunea ce-n veci îndeplinesc (*Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895, 1897).

In ms. 39/1964, caietul III, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, v. 42-49 sînt suprimate.

In *Excelsior*, 1895 și 1897, între v. 44—45, următoarea strofă suprimată din ms. definitiv:

Că moartea nu există in tot ce e făptură,
Divinul o pricepe stăpîn pe orice chei,
Materia inertă o știe creatură
Avînd a ei simțire, trăind de viața ei.

Prin ideile și spiritul său, *Avînt* reprezintă una din compunerile care exprimă cel mai bine concepția literară net romantică a lui Macedonski. Toate convingerile sale despre poezie, inspirație, poet, respectiv geniu, concentrate aici, sînt comune întregului romantism, viziune care este, in esență, și aceea a lui Eminescu. O exegeză amănunțită a operei lui

Macedonski dezvăluie, în această zonă, puncte substanțiale de contact. Notăm acum doar una, indicată chiar de text. Între poetul-geniu, așa cum îl vede Macedonski, și Luceafăr nu există, substanțial vorbind, nici o deosebire. La Macedonski:

„...el, care merge de-a drept la nemurire,
Adesea n-are-n viață nici pîine, nici noroc“,

ceea ce cheamă în memorie pe Eminescu. Acesta lămurise simbolul Luceafărului în termeni cvasi identici:

„Dacă geniul nu cunoaște nici moarte și numele lui scapă de simpla uitare, pe de altă parte însă, pe pămînt, nu e capabil a ferici pe cineva, nici capabil de a fi fericit. El n-are moarte, dar n-are nici noroc“ (M. Eminescu, *Opere alese*, I, ediție îngrijită și prefațată de Perpessicius, Buc., E.P.L., 1964, p. 364).

Particularizarea concepției apare în altă parte. Macedonski formula în aceeași perioadă idei proprii despre „poemă“, înțelegând ca expresie a întregii umanități morale. Sufletul uman străbate toate contrastele, încearcă toate sentimentele: „supărare, suferinți, lacrimi, disperări, dezgusturi... ironie, amor, înțelepciune, nebulie“ (*Despre poemă*, în *Literatorul*, II, 1, 15 ianuarie 1884) și o „poemă“ trebuie să le cuprindă pe toate. Înțelegem acum de ce:

„Lirismul și satira se joacă pe-a lui frunte“.

Sînt două momente fundamentale, prezente simultan în „inima omului“, pe care Macedonski, prin temperament, le trăiește cu cea mai mare putere, pînă acolo încît le ridică la demnitatea unor principii de artă poetică. De altfel, toate indiciile arată că poetul recunoștea aceleași contraste, însoțite de elogi, și la marii poeți romantici care au jucat un rol fundamental în formația sa literară: Byron și Musset. Despre primul scria că poezia sa este „amestec de ironie și lirism“ (Aristarh, *Byron*, în *Lumina*, I, 1, 5 aprilie 1894). Despre al doilea observă „ușurința cu care trece de la serios la glumeț, de la disperare la satira cea mai mușcătoare“ (Aristarh, *Alfred de Musset*, în *Lumina*, I, 5, 9 aprilie 1894).

G.A. Barozzi (1828-1896), traducător și prelucrător de romane, poligraf activ în toate genurile (versuri, proză, teatru), este reținut de istoria literară pentru ale sale *Legende și balade* (1876) și mai ales datorită romanelor *Misterele Bucureștilor* (1862—1864) și *Muncitorii statului* (f.a.) etc., activitate în care joacă un rol de „pionier“ (cf. *Pionierii romanului românesc*, Antologie, text stabilit, note și prefață de Șt. Cazimir, Buc., E. P. L., 1962; Teodor Virgolici, *Începuturile romanului românesc*, Buc., E. P. L., 1963, p. 104—106).

(p. 113)

PE LACUL DE GARDA

Publicată în *Literatorul*, III, 6, iunie 1882, p. 372, cu subtitlul: „inedită, 11 și 10 silabe“, datată: „Riva, 1870“. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 149-150, cu subtitlul: „11 și 10 silabe“; *Excelsior*, 1895, p. 151—152, același subtitlu; *Excelsior*, 1897, p. 141—142, același subtitlu; *Revista modernă*, I, 1, 20 iulie 1897, p. 4-5, același subtitlu.

Textul definitiv în ms. autograf 3.411, f. 10 r.—11 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

Macedonski vizitează localitatea Riva, situată pe țărmul de nord a lacului Garda, cu prilejul primei sale călătorii în Italia, în primăvara și vara anului 1870. Venea din Viena, și esca sa la Riva îi lasă amintiri puternice. Locuința avea ferestre cu glastre înflorite, deschise pitoresc spre lac, „adevărată minune închisă de o parte între stînci calcinate, iar de alta, între păduri de măslini și portocali“ (Al. Macedonski, *Vilegiatura*, în *Lumina*, I, 77, 9 iunie 1894). Cu prilejul acestei călătorii, compune și alte versuri românești și franceze, inedite, *Adieu* (ms. 3.217, f. 28 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România).

(p. 114)

DIN CE ÎN CE...

Publicată în *Literatorul*, IV, 8, august 1883, p. 463—464, cu titlul *Alea jacta est*. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, cu titlul: *Din ce în ce...*; *Excelsior*, 1895, p. 153—154, cu același titlu; *Excelsior*, 1897, p. 143-144, cu același titlu.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897, cu păstrarea împărțirii simetrice în strofe, care între v. 19 și 20 este suprimată, desigur dintr-o eroare de tipar.

La republicare, în *Biblioteca română*, 1895, și *Excelsior*, 1895 și 1897, Macedonski modifică titlul și elimină primele trei strofe ale poeziei:

Dorințe îndrăznețe
Din visuri de junețe
Ce mintea-mi conțin
Din voi mai este vruna
Cînd soarta-ntotdeauna
La toate zise nu?

Și totul cînd m-apasă
Ce drept mi se mai lasă
Afară de-a muri,...

O țintă, o dorință
Să caut cu credință
Din nou a-mi făuri!

Nimic!... Orișice cale
Mi-e-nchisă, și cu jale
În cugetu-mi privesc...
Speranța mi-este stinsă
Ș-o negură întinsă
În locu-i întilnesc!

(p. 116)

VÎNT DE TOAMNĂ

Publicată în *Literatorul*, III, 7, iulie 1882, p. 435—436. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 153—154; *Excelsior*, 1895, p. 155—156; *Excelsior*, 1897, p. 145-146.

Textul definitiv în ms. autograf, 3.407, f. 36 r.—37 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

2 Pentru ce, nu știu nici eu (*ms. definitiv, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*): Făr-a ști de ce nici eu (*Literatorul, 1882*); 4 Simt că viața mea e slabă? (*ms. definitiv, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*): Mă grăbește-o viață slabă? (*Literatorul, 1882*); 6 Norii toți când strălucesc (*ms. definitiv, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*): Printre norii ce roșesc (*Literatorul, 1882*).

(p. 117)

TU CE EȘTI A NAȘTE

Publicată în *Literatorul*, IV, 11—12, noiembrie—decembrie 1883, p. 643—644, datată: „29 noiembrie 1883“. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 155—156; *Excelsior*, 1895, p. 157—158; *Excelsior*, 1897, p. 147—148.

Reprodusă din *Opere, I, Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 113, care urmează ms. definitiv, dedicat: „Lui Alexis“ (p. 425), nouă inaccessibil. Am avut în vedere și copia din ms. 39/1964, caietul III, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, făcută după acest ms. definitiv.

V a r i a n t e

2 Clipă dintr-o vieță plină de suspine (*ms. definitiv*): Rod al unei viețe plină de suspine (*Literatorul, 1883*): Rod al vieței mele plină de suspine (*Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*); 5 Ră-

minînd ce fost-ai să nu-nveți să gemi (*ms. definitiv*): Din neantul negru ca să nu mă chemi (*toate republicările anterioare*); 13-18 (*spre deosebire de ms. definitiv*), strofa a treia, în *toate republicările din timpul vieții poetului, are următoarea formă*: Făr-a ști ce soartă vei avea în lume/ Îți transmit ființa și cu al meu nume: / Ești dator la alții să le treci și tu, / Făr-a ști seama de-are să-i sugrume / Traiul care-mi strînse gîtul cît putu, / Făr-a ști ce soartă vor avea în lume; 19 Vieța e o mamă pentru mulți grozavă... (*ms. definitiv*): Viața este tristă; lupta ei, grozavă; (*Literatorul, 1883, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*); 23 Umple-al nostru suflet cu-ndumnezeiri (*ms. definitiv*): Șterge orice lacrimi de nenociri (*Literatorul, 1883, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*).

Lui Alexis, întiiul său fiu, Macedonski îi dedică și poezia *Excelsior* (cf. nota, în ediția de față, vol. II, p. 241). De fapt, Alexis Macedonski s-a născut la 21 aprilie 1885 (Extract din registrul actelor de naștere pe anul 1885, Muzeul literaturii române, ms. 9.200).

(p. 119)

SE DUCE...

Publicată în *Literatorul*, IV, 9, septembrie 1883, p. 548. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 157—158; *Excelsior*, 1895, p. 159—160, *Excelsior*, 1897, p. 149-150.

Textul în ms. 3.411, f. 76 v. (ultimele două strofe, datate: „1883, septembrie“) și definitiv, în ms. autograf 3.407, f. 34 r.—35 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

10 Se duc și lucruri vechi și noi (*ms. definitiv, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*): Tot călător pe drumuri noi (*Literatorul, 1883*).

(p. 120)

CURTEA CU JURĂȚI

Publicată în *Literatorul*, IV, 1, ianuarie 1883, p. 577—578, dedicată: „Amicului meu Nicolae Ținc“. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 159—161, dedicată: „Lui N. Ținc“; *Excelsior*, 1895, p. 161—163, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 151-153, aceeași dedicație.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

N. Ținc, poet, publicist, este unul din colaboratorii apropiați ai poetului din prima serie a *Literatorului*. Rămîne alături de Macedonski

și după afacerea „epigramei“, când se solidarizează chiar și la pugilate (Alex. Obedenaru, *Bătălia din cafeneaua literară de la 1883*, în *Adevărul*, 15.277, din 24 octombrie 1933).

Poezie cu fond vădit autobiografic, *Curtea cu jurați* evocă momente trăite de Macedonski cu prilejul procesului său de presă, în urma campaniei antimonarhice, judecat și achitat la 7 iunie 1875.

(p. 122)

STUFUL DE LILIAÇ

Publicată în *Literatorul*, IV, 6, iunie 1883, p. 324, cu indicația: „Geneva“. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 162—163, fără indicație de loc; *Excelsior*, 1895, p. 164—165, fără indicație de loc; *Excelsior*, 1897, p. 154—155, fără indicație de loc.

Textul definitiv în ms. 3.407, f. 32 r.—33r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

6 Clădiri de nori fantastici ocoale dînd pe lac (*ms. definitiv*): Fantastici nori de aburi ocoale dînd pe lac (*toate republicările anterioare*); 16 Uscat e liliacul și nu mai suntem doi (*ms. definitiv*): Azi stuful este veșted și nu mai suntem doi (*toate republicările anterioare*).

La Geneva Macedonski a locuit cu prilejul călătoriilor sale de tinerete, în a doua jumătate a anului 1871, fapt care datează aproximativ și poezia. Împreună cu *Pe lacul de Garda*, ea este cea mai veche din *Excelsior*.

(p. 123)

ÎN ARCANDE DE PĂDURE

Publicată în *Literatorul*, XI, 2 august 1890, p. 28, cu subtitlul: „Poezie simbolistă-instrumentalistă“. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, fără subtitlu; *Excelsior*, 1895, p. 66, datat „1890“, fără subtitlu; *Excelsior*, 1897, p. 156, aceeași dată, fără subtitlu.

Textul definitiv în ms. autograf, 3.407, f. 28 r.—29 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără dată și subtitlu.

Reprodusă din ms. definitiv.

În *Literatorul*, poezia este însoțită de următorul *Comentariu*: „Aceste versuri, întâia cercare simbolistă în românește, mi-au fost inspirate de citirea unei poezii franceze a d-lui Lemoigne. Ele nu sunt nici traducerea, nici imitarea ei: se află într-o simplă analogie.

Întrucît privește forma, fiecare vers are tendințe către «instrumentalism». Versul:

Dar privighetoarea cîntă, dar privighetoarea cîntă este o schimbare ritmică înadins alcătuită.

Versul:

Pentru ce e armonia o minie fără scop

și versul:

Aurora-ntirziată nu s-arată sub frunziș sunt curat instrumentaliste.“

Împreună cu *Bătrina stîncă*, *Prietenie apusă* și *Pe sinurile tale macre* (*Literatorul*, XI, 3, 1890, p. 39—40), *În arcande de pădure* face parte dintr-un grup de poezii compuse și publicate în 1890, an în care — după toate indiciile — Macedonski descoperă noua direcție literară a simbolismului european, în primul rînd în varianta „instrumentalistă“ a lui René Ghil, din *Traité du verbe* (1886, 1888). În acest spirit, poetul compune, sau numai încadrează prin subsumare, poezii care nu corespund propriu-zis conceptului în genere admis azi de „simbolism“, dar care reluau printr-o nouă justificare teoretică preocupările sale mai vechi de „armonie imitativă“, aliterații, sonorități acustice studiate etc. De altfel, versurile citate de Macedonski, ca demonstrative pentru noua estetică, relevă preocupări numai de această factură. După doi ani, în *Poezia viitorului* (*Literatorul*, nr. 2, 15 iulie 1892), poetul va da și o formulare teoretică a încercărilor sale, în chip de manifest. Strict cronologic vorbind, aceste experiențe și idei macedonskiene introduc efectiv, pentru întâia dată, principii de poetică simbolistă în literatura română, deși poetica macedonskiană este departe de a se reduce numai la astfel de idei:

„Rolul de căpetenie în poezia modernă îl are poezia simbolistă complicată de *instrumentalism*...“

Metoda simbolistă prin excelență este sugestia, „a ne sugera idei“, fie prin „simboluri“ — simbolism tradițional, „clasic“, am spune — fie pe cale muzicală, de unde importanța „instrumentalismului“, înțeles ca arta expresivității sunetelor, unele „triste și întunecate“, altele „sonore, dar solemne“.

Fără a fi vorba cituși de puțin de pledoarii „formaliste“, fonetica modernă, pornind de la același principiu al expresivității sunetelor, stabilește clasificări și valori analoge pentru vocale (Maurice Gram-

mont, *Traité de phonétique*, Paris, Delagrave, 1933, p. 384; cf. și Adrian Marino, *Probleme de estetica limbii la Alexandru Macedonski în Limba română*, XIV, 3, 1965, p. 386; *Studiul introductiv*, p. 235—236.

(p. 124)

PĂDUREA

Publicată în *Literatorul*, IV, 9, septembrie 1883, p. 525—526, cu titlul *La pădurea de la Comana*. Republicată în *Literatorul*, XIV, 3, 15 august 1893, p. 10—12, cu titlul *La pădurea de la Comana*; *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 163—168, cu titlul *Pădurea*, dedicată: „Lui Matei Corbescu”; *Excelsior*, 1895, p. 167—170, același titlu și dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 157—160, același titlu și dedicație.

O copie neautografă, cu multe modificări, însă nesigură, dat fiind pușina certitudine pe care o inspiră acest text din ms. nr. 39/1964, caietul II, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, achiziții recente.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

Matei Corbescu figurează alături de Emil Costinescu și Sava Șoi-mănescu pe o listă de „personalități distinse”, cu preocupări de mecenat literar, elogiare de poet (*Împrejurul unei cărți*, în *Secolul XX*, III, 607, 23 mai 1902).

(p. 127)

AMORUL

Publicată în *Literatorul*, VI, 1, 1885, p. 8. Republicată în *Revista literară*, 1, 1885, p. 8 (indicația după tabla de materii, nr. 28—29, 1885, p. 699; la Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, numerele 1—7 lipsesc din colecție); *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 169—170; *Excelsior*, 1895, p. 171—172; *Excelsior*, 1897, p. 161—162.

Textul definitiv în ms. autograf 3.407, f. 30 r.—31 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodus din ms. definitiv.

În *Literatorul*, (1885), *Amorul* este însoțit de următoarea notă: „Publicăm această poezie a d-lui Macedonski fiind trimisă înaintea retragerii sale de la *Literatorul*.”

(p. 128)

URSITOARELE

Publicată în *Literatorul*, IV, 2, 1883, p. 65. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 171—172; *Excelsior*, 1895, p. 173—174; *Excelsior*, 1897, p. 163—164.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

(p. 129)

SUB MUNȚI

Publicată în *Literatorul*, IV, 4, aprilie 1883, p. 195—196. Republicată în *Biblioteca română*, 3, 26 martie 1895, p. 173—174; *Excelsior*, 1895, p. 175—176; *Excelsior*, 1897, p. 165—166.

Textul definitiv — numai primele două strofe, ms. autograf fiind incomplet — în ms. 3.406, f. 61 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, dedicat: „Lui Alex. Constantinescu,—în literatură Alcon”.

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 116, care urmează ms. definitiv (p. 426), nouă inaccesibil, confruntată pentru primele două strofe cu ms. 3.406, f. 61 r. Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

V a r i a n t e

2 Și-a tors argintul luna în mii și mii de raze (*ms. definitiv*): Coboară de la lună un șir de tainici raze (*toate republicările anterioare*); 10—11 În somn, spre-o altă lume, purtat a fi se lasă./ Odihna-l înfloreste, căci grija nu-l apasă (*ms. definitiv*): De vise aripate, purtat a fi se lasă.../ Citești din a lui față că grija nu-l apasă (*Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895, 1897); 12 Și-n cîntecul de frunze și ape doarme dus (*ms. definitiv*): Că dor nu-l chinuiește,—și doarme, doarme, dus! (*Literatorul*, 1883): Că dorul nu-l trudește, și doarme, doarme dus (*toate republicările anterioare*); 14 Ce pulbere strălucite prin ceruri se întind... (*ms. definitiv*): Ce pulbere de aur în cerul azuriu... (*Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895, 1897).

(p. 130)

ÎNTRE FRUNZE

Publicată în *Literatorul*, IV, 6, iunie 1883, p. 323, cu titlul *Sub frunze*. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 175—176, cu titlul *Sub frunze*; *Excelsior*, 1895, p. 177—178, același titlu; *Excelsior*, 1897, p. 167—168, același titlu.

Textul definitiv în ms. autograf 3.407, f. 6 r.—7 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu titlul *Între frunze*.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

4 Fior nedeslușit (*ms. definitiv*): Instinct nedescifrat (*toate republicările anterioare*).

(p. 131)

LEUL

Publicată în *Revista independentă*, IX, noiembrie 1887, p. 12, datată: „1887”. Republicată în *Streața țarei*, 4 iunie 1889; *Literatorul*,

¹ Număr inexistent la Bibl. Acad. Republicii Socialiste România. Cităm după *România*, VI, 119, 5-6 iunie 1889 („Informații”).

rul, 11, 15 april 1893, p. 13, nedatată; *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 177—178, dedicată: „Lui Alexandru Obedenaru“, nedatată; *Excelsior*, 1895, p. 179—180, aceeași dedicație, nedatată; *Excelsior*, 1897, p. 169—170, aceeași dedicație, nedatată.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 64 r.—65 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără dedicație, nedatată.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

2 Sub privirea lui de rege orice fiară tremura (*ms. definitiv*): Cu o singură privire fiarele cutremura (*toate republicările anterioare*); 5—6 Omul chiar — această fiară cea mai crudă printre fiare, / Rămînea cu mîna moartă pe trăgaci sau pe cuțit (*ms. definitiv*): Omul chiar, această fiară suverană între fiare, / Rămînea cu mîna moartă pe al armelor trăgaci (*toate republicările anterioare*); 8 Șovăia pierzîndu-și mîntea de putere părăsit (*ms. definitiv*): Își muțea fanfaronada zornăirei de răgaci (*Revista independentă, 1887*): Se simțea sleit de forță, mizerabil, — nedibaci (*Literatorul, 1893, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*); 10 Prăvălindu-se-n nesipul de căldură-nflăcărât (*ms. definitiv*): Iar cu visul grozăviei peste suflet surupat, (*toate republicările anterioare*); 18 Căci de-a morței zvîrcolire coama lui cînd se zbîrlî (*ms. definitiv*): Căci de spasmele finale coama lui cînd se zbîrlî (*toate republicările anterioare*).

În *Revista independentă, 1887*, în legătură cu versul 8: *Își muțea fanfaronada zornăirei de răgaci*, următoarea notă în josul paginei:

„Pentru cei ce nu cunosc limba populară se lămurește că *răgaci* este nume de insectă. În Moldova, această insectă se numește *bondar*.“

Alexandru Obedenaru, poet parnasian și simbolist, discipol al lui Macedonski, face parte din cenaclul acestuia. Colaborează la revistele sale, *Literatorul* și *Revista literară*. A publicat utile amintiri despre maestrul său și atmosfera literară a epocii (*Bătălia de la cafenea literară de la 1883*, în *Adevărul*, 15.277, 24 octombrie 1933; *Cenaclul de la Fialkovski*, în *Adevărul*, 15.268, 13 octombrie 1933). Note biografice și o prezentare a poeziei sale la N. Davidescu, *Din poezia noastră parnasiană*, Buc., F.R., 1943, p. 69—85.

Versiunea franceză, cu titlul *Fauves*, este posterioară (*Le beau Danube bleu*, I, 4, 2 april 1905).

(p. 132)

EPIGRAF

Publicată în *Literatorul*, IV, 9, septembrie 1883, p. 546. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, *Excelsior*, 1895, p. 181; *Excelsior*, 1897, p. 171.

Textul definitiv, incomplet (numai strofa I), în ms. 3.406, f. 60 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România. Unele deosebiri, în copia neautografă, în ms. 39/1964, caietul II, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, achiziții recente.

Reprodusă, prima strofă, din ms. 3.406, f. 60 r. și — pentru rest — din *Opere, I, Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 119, care urmează ms. definitiv (p. 427), nouă inaccesibil în întregime.

V a r i a n t e

5-6 Cît e țara noastră toată văd mulțimi fără simțiri, / Creieri stînși de întuneric, inimi roase de-njosiri (*ms. definitiv*): Și cunosc tot într-o vreme c-am destui îndatorați / Ca să n-am ș-același număr de dușmani neimpăcați (*toate republicările anterioare*).

Violența generalizărilor satirice se explică prin faptul că acest *Epigraf* este compus de Macedonski — ca o ripostă mîndră — în plină polemică dezlănțuită de epigrama sa antieminesciană. Excesiv pesimist se relevă Macedonski și cu privire la termenul pe care-l prevede pentru recunoașterea meritelor sale. Din 1920, n-au trecut pînă azi „patru generații“, ci doar, aproximativ, numai două. Posteritatea s-a arătat deci mai grăbită să restabilească adevărata perspectivă decît presupunea poetul.

(p. 133)

FAUNUL

Publicată în *Literatorul*, 10, 15 martie 1893, p. 4—5. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 182; *Excelsior*, 1897, p. 172.

Reprodusă din *Opere, I, Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 120, care urmează ms. definitiv (p. 428), nouă inaccesibil.

V a r i a n t e

2 Visează strașnica plăcere ce poți s-o smulgi unui viol (*ms. definitiv*): Visează straniu deliciu al zdrobitorului viol (*toate republicările anterioare*); 4 Și-n fund de gingașe potire țîșnește-n silă vitriol (*ms. definitiv*): Și-n fund de fragede calicii distilă-n silă vitriol (*toate republicările anterioare*): 9—10 Și e un Iad de foc ascuns ce, pînă nu tresare/

Catifelează lin și dulce cuvântul său — suspin blajin (*ms. definitiv*):
și e infern de chin lasciv ce pînă nu tresare/ Insinuează lin și dulce cu-
vântul său, — suspin blajin (*toate republicările anterioare*).

La scurt timp după apariție, *Faunul* este reprodus de I.L. Caragiale în *Moftul român* (I, 23, 18 aprilie 1893, p.4), cu următoarea notiță ironică, nesemnată:

„Parnasul român

Simbolistul nostru nefiind astăzi în vervă, ne vedem siliți a recurge la reproducție, și din fericire avem norocul să dăm peste ceva minunat. Trebuie să mărturisim cititorilor toată părerea de rău că noi nu am fi fost capabili să le dăm ceva original de un calibru așa de puternic. Oricine va înțelege aceasta îndată ce vom spune că admirabila poezie de mai jos este opera șefului școlii simboliste române, d. A. Macedonski. Iat-o...“

Notița face parte dintr-o serie de parodii „simbolisto-profetiste“: „coloriste“, „simbolist-instrumentaliste“, însoțite de reproduceri și comentarii ironice (cf. nota la poezia *Sub stele*, în ediția de față, vol. II, p. 275), care au alimentat, în 1893, coloanele *Moftului român* (I.L. Caragiale, *Opere*, 3, ed. Al. Rosetti, Șerban Cioculescu, Liviu Călin, Buc., E. P. L., 1962, p. 792—802). Această campanie are darul — cum era și de așteptat — să jignească orgoliul lui Alexandru Macedonski, iritat mereu, dar mai cu seamă de persiflarea *Faunului*, de care-și va aduce aminte cu sarcasm:

„Acest cap de operă cînd a fost tipărit în românește a fost batjocorit de gazetăria română“ (*Literatorul*, XX, 3, 20 martie 1899, p. 5).

Deși istoria literară reține în genere, atunci cînd evocă relațiile dintre I.L. Caragiale și Macedonski, doar acest episod, din 1893, și un altul, mult mai grav, din 1901, prilejuit de „afacerea Caion“, este cazul a evoca aici, fugitiv, și fără omisiuni, întreaga curbă a legăturilor dintre cei doi mari scriitori, între care n-au existat nici un fel de afinități temperamentale, dar nici rivalități eterne și ireductibile. Evitînd apologia într-o parte sau alta, faptele sînt următoarele:

Din motive care țin de esența și libertățile imprescriptibile ale spiritului critic, Caragiale a ironizat personalitatea și poezia lui Macedonski încă din tinerețe, în perioada cînd Macedonski făcea, la fel, primii pași în literatură. În 1874, poetul este ironizat în *Ghimpele*, prin epigrame („Tînărul Aamsky — are darul /D-a serie-n poezie / —Dar... carte ceva știe?/A-nvățat Abecedarul“, XV, 27, 7 iulie 1874) cf. și *Unui poetastru*, XV, 20, 19 mai 1874 și „cronici literare“ în

stil de zeflemea (*Voiți cronică literară*, XV, 21, 26 mai 1874; *Cronică literară*, XV, 25, 23 iunie 1874; *Cronică*, XV, 2, 5 ianuarie 1875). O epigramă a lui Macedonski, pe tema *Maniei diplomelor* (*Familia*, XIV, 29 ianuarie/10 februarie 1878, p. 50), poate fi privită drept un răspuns tardiv (deși „studiile“ poetului au fost ironizate și de alții). În tot cazul, timp de aproape două decenii, Macedonski și Caragiale nu întrețin relații ostile. Dimpotrivă, se constată chiar o apropiere, realizată după 1889, cînd Caragiale se căsătorește cu Alexandrina Burelly, fostă colegă de pension cu Ana Macedonski. În această perioadă cei doi scriitori își făceau chiar vizite, împreună cu soțiile. Erau văzuți plimbindu-se în Cișmigiu, se întâlneau în Gabroveni, la o berărie (Radu A. Sterescu, *De vorbă cu doamna Anna Macedonski*, în *Universul literar*, XLVII, 43, 10 decembrie 1938; Cincinat Pavelescu, *Mărturisiri*, în *Revista Fundațiilor*, IX, 3, 1 martie 1945, p. 405). Își spuneau pe nume („Iancule“, „Alecule“) și amintirile vorbesc chiar de o vizibilă familiaritate, întreținută de tachiări amicale:

— „Alexandre, ce e cu marea ta ediție a *Noptilor*?

— Aș vrea s-o public la *Monitorul oficial* cu gravuri în lemn.

— Ce rău ți-a făcut, Alecule *Monitorul oficial* de vrei să-l duci la faliment, or poate pîndești locul directorului?“ (Cincinat Pavelescu, *Amintiri literare*, *Brașovul literar*, III, 19—20, august 1934, p. 106—109).

Așadar, nimic nu prevestea crunta lor ceartă apropiată, despre care este de presupus un motiv de ordin personal, ce ne scapă. Se produce în 1893, campania antisimbolistă, din coloanele *Moftului român*, cu destule aspecte jignitoare pentru Macedonski, care — nu ne-am aștepta! — face un gest de împăciuire, trecînd (sincer sau cu tact) cu buretele peste ofensele aduse, într-o scrisoare deschisă, în care deplînge soarta lui Caragiale, constrîns să-și căștige existența ca berar:

„Este normal — se întreba el — ca în țara noastră, un fost director general al teatrelor să fie nevoit să deschidă o berărie pentru a putea să trăiască?... Negreșit, nu sunt prietenul d-lui Ion L. Caragiale; am fost neîncetat lovit de domnia-sa prin diferitele sale ziare... Miniștrii au la dispozițiunea lor 32 de posturi de prefecti, au posturi de financiari etc., etc., posturi de directori de biblioteci, profesorate etc. și un Caragiale este silit să vîndă bere pentru a-și susține familia! Ca om de litere, ca scriitor care insumi am bătut la toate ușile guvernamentale, cerînd să servesc statul fără ca să mi se deschidă nici una, ca tată a patru copii, protestez în contra unei astfel de nepăsări nedemnă de regatul român, de miniștrii români și de epoca de lumină în care trăim“ (*O scrisoare*, în *Românul*, 263, 29 noiembrie/17 noiembrie 1893).

Afectarea obiectivității se simte. Macedonski pleda în fond o cauză *pro domo*. Dar este un fapt incontestabil că poetul mai întinde o dată mina lui Caragiale, în decembrie 1893, pe aceeași temă a berăriei infamante (*Cronica, Naționalul*, IV, 1, 11 decembrie 1893). Acesta pare s-o fi primit, de unde un schimb de scrisori, cu fixarea unei întâlniri într-un local (I.L. Caragiale, *Opere*, VII, ed. Șerban Cioculescu, Buc., Ed. Fundațiilor, 1942, p. 575). De va fi avut loc o explicație sinceră, directă, chiar brutală, cum credem, ea n-a dus la conciliere, ci, dimpotrivă, la ruperea legăturilor, urmată de acte de certă ostilitate de ambele părți. După acest punct nodal al conflictului se produc nu puține incidente reciproc regretabile. În 1895, Caragiale recenzează ironic, fără semnătură, volumul *Excelsior* (*Gazeta poporului*, 10 noiembrie 1895; *Opere*, 4, p. 199—200) și toate semnele arată că relațiile se strică — s-ar zice — pentru totdeauna, înrăutățindu-se pe an ce trece.

Eroarea lui Macedonski va sta în aceea că, în focul polemicii, el nu-și mai alege armele. La început, poetul încă se mai străduiește să afecteze indiferența. De unde o încercare de bagatelizare: „Avânturile sale cele mai frumoase — strecura Macedonski, sub pseudonim, despre Caragiale — și le-a pierdut dînd replica lui Toni Metz la *Moftul român*: Ba sonete simboliste, ba instrumentaliste, dar scrieri artistice și fe-rească Dumnezeu“. Dacă ar fi rămas la acest ton persiflant, poetul n-ar fi făcut altceva decît să răspundă cu aceeași monedă. Însă, în același timp, el comite un lucru mai grav, căci insinuează cu acest prilej și o acuzație de plagiat a *Năpastei* după *Puterea întunericului* de Tolstoi (Salustiu, *I.L. Caragiale și opera sa, Liga ortodoxă, supliment literar*, I, 3, 3 noiembrie 1896). Este propria sa născocire? Colportare a unor zvonuri de cafea? Reproducere a unei afirmații iresponsabile a lui Caion? Cine poate ști? Cert este că acest Caion va relua public aceeași acuzație și că Macedonski îl va susține în chip compromițător. Firește că nici Caragiale nu rămîne dator, opunîndu-se categoric, în 1897—1898, ca Macedonski să intre în redacția ziarului *Epoca*, deși directorul său, N. Filipescu, dorea acest lucru (Gala Galaction, *Opere alese*, ed. T. Virgolici, Buc., E. P.L., 1961, vol. II, p. 94). Și în această perioadă, poetul, lipsit de orice venituri sigure, salarizate, trecea prin una din epocile sale cele mai negre, cu mobilă sechestrată și vîndută în Piața Amzei! În aceste condiții, ținînd seama și de psihologia egocentrică a lui Macedonski, era de așteptat ca sentimentul de *vendetta* să crească, fapt care totuși nu se constată cu consecvență, „berăria“ lui Caragiale fiind din nou deplînsă (*O lecție, Literatorul*, XX, 1, 20 februarie 1899, p. 5; *Mici note*, semnate Luciliu, *Literatorul*, XX, 2, 5 martie 1899, p. 8). Nu mult după aceasta izbucnește

și „afacerea Caion“, care vine să-i dea lui Macedonski prilejul mult așteptat de a-și umili — în sfîrșit — adversarul.

Istoricul acestei penibile „afaceri“ a fost făcut, cu desăvîrșită competență, de Șerban Cioculescu (*Viața lui I.L. Caragiale*, Buc., Ed. Fundațiilor, 1940, p. 325—337), și nouă nu ne rămîne decît a preciza stilul reacțiunilor macedonskiene, căci faptele sînt mult prea cunoscute. Dacă poetul a inspirat, „instigat“ ori determinat decisiv pe Caion să treacă la dezgustătoarele sale atacuri, este greu de afirmat cu deplină certitudine. Dar că l-a susținut în presă, după ce acuzația de plagiat a fost formulată, este sigur (Luciliu, *Caion, Caragiale și alții*, în *Forța morală*, I, 7, 9 decembrie 1901). Insulta „celebritate de contrabandă“ îi aparține de asemenea (*Caragiale-Kemeny și apărătorii săi*, în *Forța morală*, II, 10, 6 ianuarie 1902). Cînd procesul izbucnește, Macedonski se înscrie agresiv pe lista apărătorilor lui Caion, acoperind cu insulte pe Th. M. Stoenescu, discipolul său, care se desolidarizează (*Scrisoare*, în *Forța morală*, I, 9, 23 decembrie 1901; *Notă, op. cit.*, I, 9, 23 decembrie 1901). În schimb, Caion este exaltat din ce în ce mai bombastic („erou“, „ființă superioară“), în timp ce Caragiale este declarat... „plagiator vulgar“ (*Caragiale-Kemeny*, în *Forța morală*, I, 9, 23 decembrie 1901).

Lucrurile ajung deci la acest nivel, cu observarea că în momentele sale de mare exaltare, cînd devine de-a dreptul fantast, sufletul poetului pierde noțiunea binelui și a răului, lunecînd în amoralitate, prin impulsivitate și spirit vindicativ. Iată de ce Macedonski, scăpat pentru moment de cenzura conștiinței morale, se iluzionează de valoarea acestor pretinse „demascări“ (*Adevăruri*, în *Forța morală*, II, 13, 27 ianuarie 1902) și dă revistei sale o ținută necontrolată. Momentul culminant al campaniei este conferința sa de la Ateneu despre *Teatru și literatură* (15 februarie 1902), proiectată ca o filipică împotriva lui Caragiale, care însă eșuează, fiind întreruptă într-un vacarm general (Mac., *Conferința de la Ateneu și manifestația din Piața Teatrului*, în *Universul*, XX, 45, 16 februarie 1902; *Scandalul de la Ateneu*, în *Epoca*, VII, 1946, 16 februarie 1902). Firește că *Forța morală* reacționează prin manșete incendiare: *Literatura română declarată vachș și spanach de Karagiale-Kemeny. Huiduirea marelui poet Macedonski de kelnerii acestui mizerabil, pentru că a denunțat infamia de la tribuna Atheneului*. Dar glasul său este acoperit de atacurile convergente ale presei, și la 17 februarie 1902 revista sucumbă.

A dat acest episod satisfacție deplină lui Macedonski? Ne îndoiim, deși, partida pierdută, el încă își mai agită spada sfărîmată (*Aniversarea unui proces*, în *Românul*, 123, 8 iunie 1903, p. 138). Adevărul este

că nici Caragiale nu-l cruță, căci în toiul campaniei el publică noi parodii, în *Calendarul „Moftului român“* și *Universul (Opere, IV, ed. Șerban Cioculescu, Buc., Ed. Fundațiilor, 1938, p. 283—284, 318—333, 361—364)*, la fel de grave, din punctul de vedere — atât de subiectiv — al poetului, ca și cea mai pălmuitoare insultă. O relatare mai mult decît ironică a unei „serate“ literare macedonskiene se intitulează *Clavir și stigleți (Moftul român, 27 mai 1901; Opere, 4, p. 451—452)*.

Din fericire, apele se liniștesc curînd și pentru totdeauna. Caragiale nu-și mai atacă niciodată adversarul, iar acesta, fire impulsivă, dar nu și etern răzbunătoare, revine treptat la sentimente mai bune. Ba, după consumarea acestui moment de mare tensiune, la Macedonski se constată opinii de-a dreptul echilibrate.

În 1908 (scrisoare din 21 decembrie, inedită, Bibl. Acad. [Republicii Socialiste România, S $\frac{42(5)}{VII}$]), poetul mărturisea lui Mihail

Dragomirescu: „Pentru Caragiale am avut totdeauna multă simpatie literară și l-am prețuit. Numai exagerările de laude ce i s-au adus le-am combătut.“ În 1909, îi elogiază opiniile de laude ce i s-au adus le-am combătut.“ În 1909, îi elogiază opiniile despre limbă (*Tot împrejurul unui discurs academic, Biruința, II, 160, 14 iunie 1909*). În 1912, într-un interviu, recunoaște: „Caragiale — un mare prozator desigur“ (Mihail Cruceanu, *D. Macedonski despre literatura română, Rampa, I, 104, 24 februarie 1912*), iar la moartea lui Caragiale, Macedonski publică în presă o scrisoare deschisă, care merită a fi citată în întregime:

„Laiz Sigmaringen, 1912, 28 iunie

Domnule director,

Destul de grav bolnav aici, unde am fost nevoit să-mi întrerup călătoria spre București, aflu cu o nemărginită durere moartea lui Caragiale. Ne loveam adesea pentru că ne iubeam mult. Pierd în el un rar prieten, și țara, un uriaș al condeiului. Unele din scrierile lui vor rămînea o vecinică podoabă a literaturii noastre.

Caragiale a respectat limba așa cum nu se face de mulți, și stilul său este cu desăvîrșire admirabil. Humorist prin excelență — deși inimă bună — el era poate mai superior lui Marc Twain. Ca om, era un fermecător, iar instrucțiunea pe care și-o însușise, era din cele mai vaste.

Recurg la organul dv. de publicitate spre a vă ruga să transmiteți familiei, împreună cu condoleanțele mele, expresiunea acestor sentimente.

Cu cele mai bune salutări,
ss. A. Macedonski“

(*Adevărul*, XXV, 8.176, 20 iunie 1912.)

Acestea sint, așadar, după știința noastră, toate piesele dosarului Caragiale-Macedonski, așezate în ordine cronologică. Examinarea lor aruncă o lumină mai exactă asupra unor împrejurări care trebuie privite în desfășurarea lor reală și în toată complexitatea condițiilor morale specifice eroilor în cauză.

v. 9: *Djin*, spirit în mitologia arabă. Macedonski cunoștea *Les Orientales* de Victor Hugo, din care și traduce *Le Derviche (Pleiada, I, 2, 1904, p. 22—23)*. În această culegere, o poezie: *Les Djins*.

(p. 134)

NOAPTEA NEAGRĂ

Publicată în *Literatorul*, IV, 9, septembrie 1883, p. 547—548. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 181—182; *Excelsior*, 1895, p. 183—184; *Excelsior*, 1897, p. 173—174.

Textul în ms. autograf 3.407, f. 23 r. — 25 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. 3.407.

V a r i a n t e

5—6 Zăresc un șir grozav de iasme /Ce sunt a iadurilor oaste (*ms. definitiv*): Zăresc pe valuri de-ntuneric /Fantasme călărind misteric (*toate republicările anterioare*); 8—9 Și parcă m-ar privi cu jale, /Și parc-ar ride citeodată... (*ms. definitiv*): Și toate mă privesc cu jale, /Și-n mii de feluri se preschimbă (*toate republicările anterioare*); 11—12 Sunt ghiana ce o port în gânduri, /Sunt mintea mea întunecată (*ms. definitiv*): Sunt însăși groaznicele gânduri /Ce-n al meu creiere se plimbă (*toate republicările anterioare*); 15 Hip! Hip! — curg iazmele într-una (*ms. definitiv*): Hip! Hip! într-una defilează (*toate republicările anterioare*); 17—18 Atunci, odaia, pe-ntrecute, /Mi-o umplu, una cite una (*ms. definitiv*): Descalcă și-n cinci minute /Fereastra mi-o escaleză (*toate republicările anterioare*).

O variantă datată: „1883“, a primei strofe, în ms. 3.411, f. 76 r.—77 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România:

Noptoși nori mereu s-adună
Și nu mai e nici cer, nici lună;
Dar din fereastra mea, sub creste,
Zăresc fantasme-n goana mare
Pe-ntuncimi venind călare, —
Galop cu zăngăniri de oaste.

Hop! Hop! prin noapte trec la vale
Și mă privesc cu lungă jale
Sau se apropie-ndirjite,
Căci neguroasele lor rînduri
Sunt însuși groaznicele gînduri
De-a mea răstriște zămislite.

În zori de zi cocoșul cîntă,
Dar al său glas nu le spăimîntă...
Hip! Hip! într-una defilează,
Și dacă las perdeaua iute,
Descalacă și-n cinci minute
Fereastra mi-o escaladează.

Cavalcadele macabre, fantastice sînt specifice literaturii romantice, gustată de Macedonski mai ales în tinerețe. Acum el citește *Lenore* de Bürger, (*Poezii*, Buc., 1882, p. 392), pe care o „localizează din amintire” *Balada*, de Bürger, *Vestea*, II, 26 ianuarie 1878; *Dorobanțul*, „imitație după *Leonore* de Bürger”, *Poezii*, p. 118—124). O sugestie și mai directă putea veni poetului din *Faust* de Goethe (pe care începe să-l traducă, în *Forța morală*, I, 6, 2 decembrie 1904, p. 73). Atmosfera din *Walpurgisnacht* amintește și prin titlu *Noaptea neagră*.

(p. 135)

NEPĂSARE

Publicată în *Literatorul*, IV, 8, august 1883, p. 471, cu titlul *The spleen*. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, cu titlul *Nepăsare*; *Excelsior*, 1895, p. 185, cu același titlu; *Excelsior*, 1897, p. 175, cu același titlu.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

V a r i a n t e

2 Searbăd, trist, mă uit la toate (*Excelsior*, 1897, publicările anterioare): Sunt nepăsător la toate (*Literatorul*, 1883); 4 Într-a gîndului oroare (*Excelsior*, 1897, publicările anterioare): Singur printre-acea oroare (*Literatorul*, 1883); 8 Pe al vieții riu ce seacă (*Excelsior*, 1897, publicările anterioare): Pe cînd viața mi se seacă (*Literatorul*, 1883); 10 Morței crude-n a mea preajmă (*Excelsior*, 1897, publicările anterioare): Morții rinjitoare-n preajmă (*Literatorul*, 1883).

Folosirea titlului *The spleen*, pentru o poezie a marasmului sufletec, arată că Macedonski, avea, s-ar zice, unele contacte cu poezia baudelairiană și simbolistă încă din 1883.

(p. 136)

ȘTII TU...

Publicată în *Literatorul*, V, 1, 1884, p. 31. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 186; *Excelsior*, 1897, p. 176.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

(p. 137)

CÎND ARIPI...

Publicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 185—186, cu titlul *Cînd aripe la suflet*. Republicată în *Excelsior*, 1895, p. 187—188, cu titlul *Cînd aripe la suflet*; *Excelsior*, 1897, p. 177—178, același titlu.

Textul definitiv în ms. autograf 3.407, f. 20 r.—21 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu titlul *Cînd aripi...*, cu dedicația „Lui Ion G. Duca” tăiată.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

v. 5—15, respectiv strofele II și III, aveau în toate republicările din timpul vieții poetului forma următoare:

Cîntarea mi-era clară ca vocea dimineții
Și cugetele, roze; — O stea mă fărmeacă,
Un vis mă ferecă
În pragul vieții...

Cînd aripe la suflet aveam.

Subită, veselia trecea pe-a mea junie,
Pe florile ei roze: zîmbeam copilăros,
Voios și generos,
Străin de ironie...
Cînd aripe la suflet aveam.

(p. 138)

URĂ

Publicată în *Literatorul*, IV, 3, martie 1883, p. 152—153. Republicată în *Familia*, XXXIV, 35, 28/9 septembrie 1888, p. 398—399; *Lumina*, I, 1, 6 aprilie 1894; *Excelsior*, 1895, p. 191; *Simbolul*, nr. 2, 15 noiembrie 1912; *Noi pagini literare*, II, 5, 5 aprilie 1914.

Textul definitiv în ms. autograf 3.411, f. 12 r.—13 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

Cum a arătat G. Călinescu: *Mici jocuri de istorie literară*, în *Revista Fundațiilor*, VII, 8, 1 august 1940, p. 396, *Ură* este o parafrază — magistrală de altfel — după o poezie pe o temă identică a poetului italian medieval Cecco Angiolieri: *S' i fosse foco, arderei'l mondo*, cu eliminarea strofei finale. După el, și A(l). P.(iru): *Asupra unui motiv macedonskian*, în *Viața românească*, XI, 3, martie 1958, p. 163—165. În ediții, poezia apare cu titlul: *XCIII, Quel che vorrebbe pare, se...* (*Sonetti burleschi e realistici dei primi due secoli*, a cura di Aldo Francesco Massera, nuova ed. riveduta e aggiornata da Luigi Russo, Bari, Laterza, 1940, p. 112).

Versiunea germană—ulterioară—a lui Richard Dehmel, *Fromme Wünsche*, „Nach Cecco Angiolieri“ (*Aber die Liebe*, Berlin, S. Fischer, Verlag, p. 67), pare mai uscată.

(p. 139)

VEI CREDE

Publicată în *Literatorul*, IV, 7, iulie 1883, p. 412. Republicată în *Excelsior*, 1895, p. 192.
Reprodusă din *Excelsior*, 1895.

(p. 140)

NOAPTEA DE IULIE

Publicată în *Literatorul*, III, 5, mai 1882, p. 272—273. Republicată în *Biblioteca familiei*, III, 11, 13 iulie 1892, p. 155—156; *Lumina*, I, 43, 29—30 mai 1894; *Excelsior*, 1895, p. 193—194; *Literatorul*, XXVI, 16, 12 octombrie 1918, p. 1, dedicată: „Prea scumpului meu discipol și strălucitului poet Alexandru Teodor Stamatiad, prinos al unei prietenii sacre“.

Reprodusă din *Literatorul*, 1918.

V a r i a n t e

15 Prin fereastră mă fixează luna rece și spectrală (*Literatorul*, 1918, *Lumina*, 1894, *Excelsior*, 1895): E destul că mă privește prin fereastră luna plină (*Literatorul*, 1882, *Biblioteca familiei*, 1892); 17 A! desigur, masca blondă avea altfel de privire (*Literatorul*, 1918, *Lumina*, 1894, *Excelsior*, 1885): A! desigur altădată că avea altă privire (*Literatorul*, 1882, *Biblioteca familiei*, 1892); 20 Vis mai lung decât un secol în coprinșul unui an (*Literatorul*, 1918, *Biblioteca familiei*, 1892, *Lumina*, 1894, *Excelsior*, 1895): Vis care-a ținut un secol și-a ținut un singur an (*Literatorul*, 1882); 22 E-nsemnată cu roșeața simțimintelor

dintii (*Literatorul*, 1918): Este scrisă cu carminul sentimentelor dintii (toate republicările anterioare); 26 Dar fiindcă simt și astăzi că rămas-am tot al tău (*Literatorul*, 1918, *Excelsior*, 1895): Dar fiindcă ai dreptate și fiindcă sunt al tău (toate republicările anterioare); 28 Roag-o calea să-și urmeze, voi să scap de ochiul său (*Literatorul*, 1918, *Excelsior*, 1895): Roag-o să-și urmeze calea, scapă-mă de ochiul său (toate republicările anterioare).

Între v. 28-29, textul din „*Literatorul*“, 1882 și „*Biblioteca familiei*“, 1892, cuprinde 12 versuri (trei strofe), suprimate în „*Lumina*“ 1894, „*Excelsior*“, 1895 și „*Literatorul*“, 1918. Reproducem strofele suprimate după „*Biblioteca familiei*“, 1892:

Uite-se, dacă voințe, prin mansarde sau palate...
Oare alții n-o așteaptă de lumina ei lipsiți?
Lase paturi c-ale mele între umbre cufundate...
Sunt atâtea mii de inimi și atîția fericiți!

Lumineze dacă-i place scările cele-agățate
De balcoanele de piatră de prin munții castilani,
Ele sprijinesc amorul unor suflete-nfocate
Necivilizate încă de atîtea mii de ani.

Lumineze căpătiul din odaia nupțială,
Ce aude-atîtea șoapte și atîtea sărutări,
Martoră l-atîtea valuri de uimiri și de sială,
Încercîndu-se a-nvinge neînvinse cutezări.

29 Zi-i să meargă pe oriunde e suavă fericire (*Literatorul*, 1918, *Excelsior*, 1895): Ducă-se peste tot locul unde este fericire (toate republicările anterioare); 31 Să zîmbească voluptăței ce se naște din iubire (*Literatorul*, 1918, *Excelsior*, 1895): Poleiască voluptatea ce se naște din iubire (toate republicările anterioare); 32 Dar să uite pe oricine a uitat că este om (*Literatorul*, 1918, *Excelsior*, 1895): Ca să cînte serafimii într-o inimă de om! (*Literatorul*, 1882): Însă uite pe oricine a uitat că este om (*Biblioteca familiei*, 1892, *Lumina*, 1894).

În două memoriale inedite (*Alexandru Macedonski, Acte și documente*, în interior: *Un episod literar*, Muzeul literaturii române, nr. 1.903 și *Alexandru Macedonski, Acte și documente*, Buc., 1951, 3 caiete, Biblioteca centrală de stat, ms. rom. 2.005, I-III), Al.T. Stamatiad a refăcut, în amănunte, etapele legăturii saie cu Macedonski, începută în 1903, cînd îl cunoaște la cafeneaua Kübler. Atras în cenaclu, Al. T. Stamatiad se bucură de afecțiunea magistrului, care-i citește, în ms., *Cartea de foc (Le calvaire de feu)*: „Am rămas fermecat“ (*Alexandru T. Stamatiad, Triumful unui poet român*, în *Cronica*, V, 3,3 noiem-

brie 1905). Este un fidel al lui Macedonski, căruia-i dedică poezii: *Spleen*, (în *Mărgăritare negre*, Buc., 1918). Acesta-i serie afectuos din țară și străinătate. Când *Literatorul* reapare, în 1918, Al. T. Stamatiad devine prim-redactor și colectează într-o serie de *Note și documente pentru a servi la o monografie a lui Macedonski* (*Literatorul*, 14 iulie — 19 octombrie 1918), întreaga arhivă a poetului, tăieturi de presă, corespondență străină elogioasă. La rîndul său, maestrul îl unge „un foarte mare poet“ (*Pe drumul Damascului* de Al.T. Stamatiade, în *Literatorul*, XXVI, 1, 29 iunie 1918), dar relațiile se răcesc brusc în urma nefericitului articol despre *Feld-mareșalul Mackensen* (*Literatorul*, XXXVI, 3, 14 iulie 1918). Al.T. Stamatiad și Tudor Vianu, care s-au opus publicării, se retrag, cu care prilej Macedonski trimite celui dintîi o scrisoare patetică: „Sub trăsnet, voi să rămîn numai eu“ (G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Buc., F.R., 1940, p.906). Reapropierea se produce înainte de moartea lui Macedonski, și Al. T. Stamatiad îi va cultiva amintirea în mod fervent și repetat, prin articole și însemnări cu caracter memorialistic. Stilul întreg al personalității acestui discipol era, de altfel, un reflex fidel al magistrului său.

(p. 142)

EPIGRAMĂ

Publicată în *Literatorul*, IV, 4, aprilie 1883, p. 194, cu subtitlul: „La un amic“. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1895 același subtitlu; *Excelsior*, 1895; p. 195, același subtitlu; *Excelsior*, 1897, p. 181, același subtitlu.

Texte autografe, identice, în mss. autografe 3.406, f. 79 r. și 3.407, f. 63 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu titlul *Epigramă*.
Reprodusă din ms. 3.407.

(p. 143)

RĂSMELIȚA MORTILOR

Publicată în *Literatorul*, IV, 9, septembrie 1883, p. 513. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1895, p.192—193; *Excelsior*, 1895, p. 196—197; *Excelsior*, 1897, p. 182-183.

Textul definitiv în ms. autograf 3.407, f. 14 r.—15 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

10 Purtate de schelete în grab' reîntocmite (*ms. definitiv*): Să-și strîngă orice oase din cele rătăcite (*toate republicările anterioare*).

Atmosfera macabră este în stilul Maurice Rollinat, cf. nota la *Noaptea de noiembrie*, în ediția de față vol II, p. 273—274.

(p. 144)

NOAPTEA ALBĂ

Publicată în *Literatorul*, IV, 8, august 1883, p. 449. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1895, p. 194—195; *Excelsior*, 1895, p. 198—199; *Excelsior*, 1897, p. 184-185; *Noi pagini literare*, I, 1, 1 ianuarie 1913.

Textul definitiv în ms. autograf 3.407, f. 11 r.—12 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu dedicația: „Lui Iotza“, ștearsă.
Reprodusă din ms. definitiv.

(p. 145)

TUTUNUL

Publicată în *Literatorul*, V, 1, 1884, p. 24. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1895, p. 199; *Excelsior*, 1895, p. 203; *Excelsior*, 1897, p. 189.

Textul definitiv în ms. autograf 3.407, f. 51 r., cu o dedicație ștearsă, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.
Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

2—4 Știința socotește că e primejdioasă / Dar ea prinos înaltă spre cer același fum/ Și-nearcă cu extazuri molaticu-i parfum (*ms. definitiv*): Că-n versuri nu se află la locu-i nicidecum/ Dar pot s-o las afară cînd e și parfumată/ Și cînd îmi stă condeiul pe loc ce nu m-afum? (*toate republicările anterioare*); 7 Ciudata ei aromă îmbată cugetarea (*ms. definitiv*): Aroma ei bizară îmbată cugetarea (*toate republicările anterioare*).

Semnificația temei necesită o mențiune specială. Sugestia „beției“, „uitării“, „nouă viață“ aparține, în mod evident, poeziei stupefiantelor, a cărui intuiție Macedonski o are, într-un dublu sens: al stimulării imaginației și al euforiei, care calmează dureră morală. Deocamdată, acestea sînt „ideile“ de bază, reluate și în alte compuneri de tinerețe. În *Palatul fermecat* (*Literatorul*,

II, 2, 15 februarie 1881, p. 576) se aduc elogi „pachetului de tutun... atît de trebuincios acelor care visează și scriu“. Într-o altă poezie, *În sunetul muzicii* (*Literatorul*, III, 8, 1882, p. 484), accentul cade pe anesteziantul psihologic:

„Să facem o ținare
Și înc-o poezie
Ca să-mi fumez orice durere
Și orice bucurie!“

La această fază, încă neevoluată spre „viciu“, poezia fumatului-stupefiant nu depășește interpretarea romantică tradițională: Byron (*The Island*, II, 19), Th. Santier (*Le Fumée, Poésies nouvelles*), inclusiv aceea a lui C.A. Rosetti *Influența țigăreței asupra mea* (*Cecuri de mulțumire*, Buc., 1843). Ea va evolua la Macedonski spre marea beție olfactivă de parfumuri, metodă de extaz și cunoaștere, cultivată mai ales în *Rondelul crinilor* și *Rondelurile Rozelor*.

(p. 146)

VISUL FATAL

Publicată în *Literatorul*, IV, 7 iulie 1883, p. 412. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 204; *Excelsior*, 1897, p. 190.

Textul definitiv în ms. autograf incomplet 3.407, f. 9r.—10r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România (lipsă ultimele trei versuri).

Reprodusă din ms. definitiv și, pentru completare, *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 127, care urmează ms. definitiv (p. 430).

V a r i a n t e

8 Și-n zadar se-ncearcă unii din priviri să mi-l citească (*ms. definitiv*): Și în stare nu e nimeni paginile să-i citească (*toate republicările anterioare*).

(p. 147)

CÎNTECUL ȘI POETUL

Publicată în *Literatorul*, V, 4, 1884, p. 192—193. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1895, p. 201—202; *Excelsior*, 1895, p. 205—206; *Excelsior*, 1897, p. 191—192.

Reprodusă din *Excelsior*, 1895, exemplarul poetului, în posesia noastră, cu corectură autografă la v. 22, unde suprimă cuvîntul *mai*.

V a r i a n t e

22 Iată cîntecul. — Poetul pentru ce-l vibrează însă? (*Excelsior*, 1895, exemplarul poetului): Iată cîntecul. — Poetul pentru ce-l mai scoate însă? (*Literatorul*, 1884): Iată cîntecul. — Poetul pentru ce-l mai vibrează însă? (*Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895, 1897).

(p. 149)

CĂTRE VIITORIME

Publicată în *Literatorul*, V, 1, 1884, p. 30. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1894, p. 242—244; *Excelsior*, 1895, p. 246—248; *Excelsior*, 1897, p. 233—235.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

(p. 151)

GÎNDULUI

Publicată în *Literatorul*, III, 8, august 1882, p. 502—503. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1895, p. 245—247; *Excelsior*, 1895, p. 249—251; *Excelsior*, 1897, p. 236—238.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

(p. 153)

EPIGRAMĂ (Lui V. Alecsandri)

Publicată în *Literatorul*, V, 2, 1884, p. 104. Republicată în *Biblioteca română*, 2 aprilie 1895, p. 248—249; *Excelsior*, 1895, p. 250; *Excelsior*, 1897, p. 248—249.

Textul în ms. autograf, Bibl. centrală de stat, nr. 10.597 și Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, achiziții noi, 61/1966, datat, „1889, august“.

Reprodusă din ms. autograf 61/1966.

Ca răspuns la atacurile lui Macedonski în jurul premierii de către Academie (cf. nota la *Noaptea de noiembrie*, în ediția de față, vol II, p. 259—262), Alecsandri încearcă să-și stigmatizeze adversarul sub masca personajului Zoil din piesa *Fintina Blanduziei*. Epigrama lui Macedonski constituie deci o ripostă, și ea apare în *Excelsior* (p. 252-253), însoțită de următoarea notă explicativă:

„Alecsandri, în *Fint. (ina) Blanduziei*, pune în scenă pe Horațiu și pe un invidios al său, pe care îl numește, conform tradiționalului

obicei, *Zoil. Fint. Bland.*, fiind scrisă de poet în urma unei analize ce făcusem doinelor sale¹ — analiză ale cărei vederi fură adoptate de toți și ce determină, din nenorocire, în contra marelui poet, un curent ce nu voisem a-l provoca — se atribui de public lui Alecsandri intențiunea de a fi voit să mă caracterizeze în *Zoil*. Bunul și nobilul meu prieten V.A. Urechia, fu influențat el însuși de această opinie ce domnea în public, căci în curînd scrise, spre a mă răzbuna, piesa sa *Marțial*², opunînd poetului curtean al lui August pe inflexibilul satirist ce prefera exilul laurilor cucerii prin lingușire și prin pierderea demnității.“

Aceeași explicație și în ms. autograf al epigramei:

„O parte oarecare de public a atribuit un moment lui Alecsandri intențiunea de a fi căutat să mă izbească prin crearea personajului *Zoil*.“

Se simte în această versiune preocuparea lui Macedonski de a micșora importanța loviturii primite din partea lui Alecsandri și, implicit, a ecoului ei în opinia publică. Semnificația polemică ascuțită a aluziilor din *Fintina Blanduziei* și, deci, a epigramei, poetul este dispus s-o atribuie acum, din motive tactice, mai mult ecourilor exagerate ale publicului decît intențiilor reale ale lui Alecsandri. Față de acesta din urmă, Macedonski revenise în perioada republicării epigramei la sentimente mult mai moderate (cf. nota la *Noaptea de noiembrie*, în ediția de față, vol. II, p. 261).

(p. 154)

ȚARA TAINICĂ

Publicată în *Literatorul*, XV, 1, 1895, p. 11—12, datată: „1895, februarie7“. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 2 aprilie 1895, p. 249—250 (primele două strofe); *Excelsior*, 1895, p. 254—255; *Excelsior*, 1897, p. 250 (ultimele două strofe).

Reprodusă din *Excelsior*, 1895.

Cum indică și epigraful (transcris greșit de Macedonski: *Känst du das Land...*), *Țara tainică* este o parafrazare satirică a cîntecului lui Mignon de Goethe (*Wilhelm Meisters Lehrjahre*, III, 1).

¹ Al. A. Macedonski, *Analiza critică: Alecsandri*, *Literatorul*, 8, 1882, p. 449—463; 9, p. 537—540; 10, p. 591—602.

² V.A. Ureche, *Marțial*, în *Literatorul*, VII, aprilie-mai 1887, p. 2—18, 81—95, 161—167.

(p. 158)

FLORI SAGRE

CĂRȚILE ALBE

Flori sacre/ poezii/de/ Alexandru Macedonski/ București / Minerva/ 1912.

Volumul se deschide cu următoarea:

„Scrisoare
domnilor Horia Furtună și Ion Pillat

Scumpi poeți,

Voi, care sunteți România cea nouă, m-ați tîrit în entuziasmul nostru și m-ați hotărît să vă încredințez, spre a fi date în vileag, versurile ce urmează. Ele erau flori sacre pentru mine fiindcă au răsărit din restriștea unei vieți ce a stat sub trăsnet și urgie, și tot ce pot să fac acum este să le păstrez acest nume. Ele însă pot să aibă însemnătate și pentru alții: Pot să arate celor care sufăr că în mijlocul necazurilor și mizeriilor vieții — oricît de îngrozitoare ar fi ele — tot se află culmi pe care să te poți refugia: ale poeziei și ale artei bunăoară. Este mai de dorit, socotesc, să cauți să urci pe ele decît să mori sau să înnebunești.

Vă string mîna cu dragoste, și ca un frate mai vîrstnic sunt al nostru.

Alexandru Macedonski“

Urmează:

„Nota. — Nici una din lucrările coprinse în acest volum n-a fost tipărită în vreo altă culegere de versuri a d-lui Macedonski — afară de *Castelul* — din care, de altfel, poetul dă aci o *variantă* cu desăvîșire nouă și definitivă.“

Asupra împrejurărilor în care *Flori sacre* văd lumina tiparului sînt de reținut amintirile celor doi poeți în cauză și, în primul rînd, ale lui Horia Furtună (*Amintiri despre Ion Pillat*, în *Universul literar*, LIV, 14—15, 20 mai 1945):

„În vara anului 1912 eram cu Pillat la Predeal. Am rugat pe prietenul Traian Lăzărescu să-mi trimită *Noaptea de decembrie* a lui Alexandru Macedonski. Vreau să-i arăt lui Pillat cit de mare e poetul acesta, de care cafeneaua literară, susținută de Ranetti, își bate joc. Pillat a fost entuziasmat de poemul lui Macedonski și i-a făgăduit să-i editeze viitorul volum de versuri. Iată împrejurările în care *Flori sacre* ne-a fost dedicat de marele poet nedreptățit“.

Ion Pillat confirmă, în esență, aceste fapte (I. Valerian, *De vorbă cu d-l Ion Pillat*, în *Viața literară*, I, 10, 24 aprilie 1926; Ion Pillat, *Tradiție și literatură*, Buc., Casa școalelor, 1943, p. 233), și astfel Macedonski reapare cu un volum de poezii după o întrerupere de 15 ani, ed. a II-a din *Excelsior* datînd din 1397.

Cuprinzînd poezii scrise între 1894-1902, manuscrisul *Florilor sacre* era încheiat cu mult înainte de apariție, deoarece Macedonski făcea cerere, la 4 octombrie 1907, ministrului Spiru Haret să i se acorde 600 de lei pentru tipărirea volumului, oferind în schimb exemplare în valoare de 1.000 de lei. Deși Spiru Haret fusese elogiât anterior, în corespondență, de Macedonski (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Corespondență Spiru Haret, nr. 85.912, octombrie 1901; nr. 85.913, 15 ianuarie 1902; nr. 85.914, 1 iulie 1902, inedite), constrîns probabil de dispoziții legale, pune rezoluția: „Nu se aprobă“ (Arhivele Statului, Fond M.I.C.P., Dosar nr. 2.605/1907). Sprijinul îi va veni mai tîrziu, din altă parte, cum s-a văzut mai sus, și presa fu în măsură să anunțe apariția *Florilor sacre* abia la începutul lunii octombrie 1912 (*Mișcarea artistică-literară, Viitorul*, V, 1.675, 6 octombrie 1912).

Legăturile lui Macedonski cu Ion Pillat, cunoscut de poet la Paris, datează din 1912. Ele s-au stabilit prin intermediul lui Horia Furtună (*Amintiri despre Ion Pillat*, în *Universul literar*, LIV, 14—15, 20 mai 1945) și au jucat un rol destul de însemnat în biografia poetului. Grație lor, Macedonski reapare la suprafață, își poate publica *Florile sacre*, este îmbrățișat și oarecum „lansat“ la *Flacăra*, revistă de mare tiraj a epocii. Despre toate acestea vorbesc și amintirile lui Ion Pillat însuși (*Tradiție și literatură*, Buc., Casa școalelor, 1943, p. 231-234).

Tînărul poet Ion Pillat descopere în Alexandru Macedonski un magistru: poezia sa „c'est du marbre vivant“, „Vă rog să credeți în desăvîrșita mea admirație“ (Bibl. Acad. Republicii Socialiste

România, Fondul Macedonski, S $\frac{82}{XXX}$, scrisoare inedită, Paris,

4 novembre 1912, st.p.), în timp ce poetul cîștigă încă un discipol, de real talent și, în plus, cu relații și posibilități sociale deosebite. Grație lor, Macedonski pătrunde la bătrînețe în anume sfere, cu ajutorul cărora el încearcă să-și rezolve din problemele existenței materiale, plină de tribulații. Corespondența sa cu Ion Pillat, unde se elogiază „l'ineffable charme et la consolante douceur de la très noble muse qui est vous“, stă mărturie acestor aspecte (Adrian Marino, *Din corespondența lui Alexandru Macedonski, Revista Fundațiilor*, XIII, serie nouă, nr. 6, iunie 1946, p. 414—421). La înmormîntarea poetului, Ion Pillat va ține o emoționantă cuvîntare funebră (*Izbînda*, II, 674, 1 decembrie 1920).

Despre expresia sentimentelor lui Macedonski față de Ion Pillat, în afară de dedicația *Florilor sacre*, a ciclului de rondeluri, *Rondelurile rozelor* și de articolele *Printre constelații și pleiade*, în *Rampa*, I, 277, 22 septembrie 1912, și *Epoca de intermezzo*, în *Dreptatea*, II, 59 și 60, 3 și 4 martie 1914, vorbesc și următoarele două dedicații, comunicate nouă de Dinu Pillat. Pe un exemplar din *Le calvaire de feu*, Macedonski a scris cu o peniță moale, apăsată, oblic, pe toată pagina:

„A Jean Pillat,

J'ignore ce que Dieu vous réserve, mais moi je vois en vous, mon cher jeune ami, le très grand poète que la Roumanie attendait, et je suis heureux de vous offrir l'hommage cordial de mon *Calvaire de feu*.

A. Macedonski

Août 1912

Rue Polonă, no. 136“

Iată și dedicația pe un exemplar din *Flori sacre*, în aceeași grafie:

„—Lui Ion Pillat —

poet prea iubit — lui — care este și pe cînd sunt eu — și care va fi și cînd mă voi duce... Cu toată iubirea, cu tot entuziasmul — cu toată frăția.

A. Macedonski

1912, 8 oct.

Polonă 136“

Aceleași dedicații, împreună cu două din scrisorile adresate de Macedonski lui Ion Pillat, publicate de noi, figurează și în articolul lui Horia Furtună, *Alături de Ion Pillat*, în *Mărturie despre om și*

operă, Buc., Publicom, p. 16—20, apărut simultan (iunie 1946) cu articolul nostru din *Revista Fundațiilor*.

Membru al cenaclului aproximativ din 1912, Horia Furtună, plin de entuziasm, vedea de pe atunci în Alexandru Macedonski „cel mai mare poet al nostru“ (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski S $\frac{26}{XXX}$ (1)). Împreună cu Ion Pillat, în împre-

jurări pe care ulterior le va povesti (*Amintiri despre Ion Pillat*, în *Universul literar*, LIV, 14—15, 20 mai 1945), poetul Horia Furtună sprijină editarea *Florilor sacre* (mai apoi reapariția poetului la *Flacăra*), și Macedonski mulțumește celor doi discipoli prin scrisoarea tipărită în fruntea volumului. Când pleacă la Paris, Horia Furtună rămâne în corespondență strinsă cu magistrul, căruia-i comunică: „Mi-e dor de suflul mării poezii“ (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, S $\frac{82}{XXX}$, scrisoare inedită, din 4 novembre 1912, st. p.). Și mai târziu îi

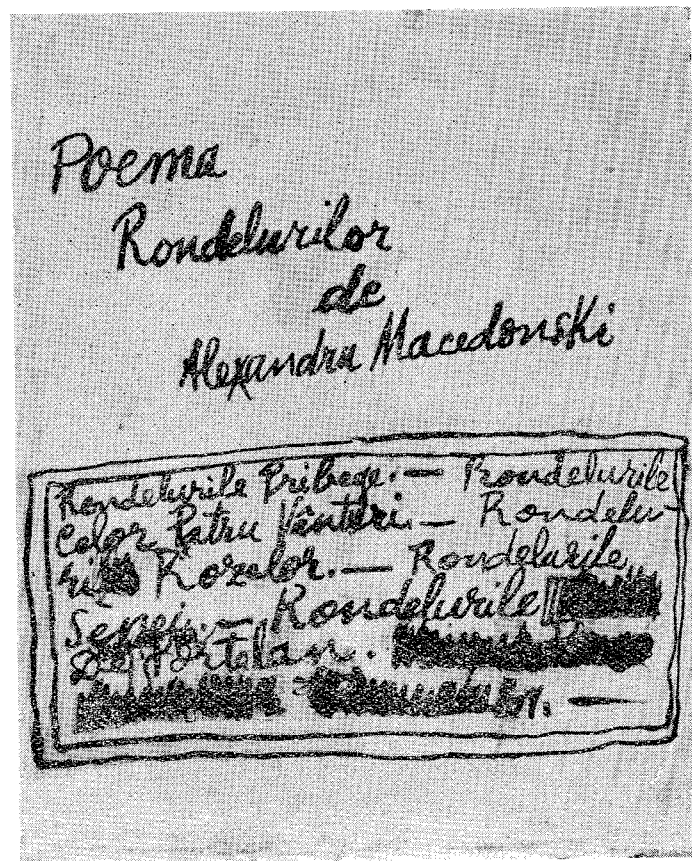
va transmite mesaje „din această Chaldee“ (idem, S $\frac{26}{XXX}$ (4), carte poștală inedită, din 8 mars 1915), printr-un mimetism după dedicația: „À la France, cette Chaldée“, din *Le calvaire de feu*. Din prizonierat, din Stralsund, 30 noiembrie 1917, Horia Furtună scrie de asemenea, afectuos, lui Macedonski (idem, S $\frac{25}{XXX}$ (5)). Acest devotament lămu-rește întru totul dedicația *Florilor sacre*, a *Rondelurilor pribege* cit și elogiile aduse anterior de poet lui Horia Furtună în articolul *Printre constelații și pleiade*, în *Rampa*, I, 277, 22 septembrie 1912.

La înmormântarea lui Macedonski, Horia Furtună se numără printre poezii care iau — mișcați — cuvintul (*Universul literar*, XXXVI, nr. 45, 19 decembrie 1920). Împreună cu Ion Pillat, va recita versuri la „Festivalul Al. Macedonski“ (*Renașterea română*, III, 625, 23 martie 1921). Va continua să pledeze cauza lui Macedonski și după această dată, în cercurile oficiale [*Lingă I.I.C. Brătianu*, în *Mișcarea*, XXIV (serie nouă), nr. 2, 25 noiembrie 1930].

(p. 159)

AVATAR

Publicată sub titlul *Sonet antic*, cu subtitlul: „Floare de odinioară“, în *Românul literar*, nr. 3, 6—7 (18—19) octombrie 1896, datată: „1896“. Republicată în *Forța morală*, I, 4, 18 noiembrie 1901, p. 2, cu titlul

Avatar și cu subtitlul: „Sonet“; *Românul*, 47, 111/ (2), 16 martie 1903, p. 41, același titlu, cu subtitlu: „Sonet tradus de autor din volumul său *Bronzes*“; *Flori sacre*, 1912, p. 11—12, același titlu și subtitlu, dedicată: „Lui Alexandru Bogdan-Pitești“.

„Într-un ms. păstrat poezia este datată din 23 aprilie 1896“ (*Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p.432). Acest ms. nu ne-a fost accesibil. Reprodușă din *Flori sacre*.

V a r i a n t e

1 Domnea în Roma August, — era sub cer de mai, — (*Flori sacre*, 1912, *Forța morală*, 1901, *Românul*, 1903): Octaviu în Roma domnea, — era în mai (*Românul literar*, 1896); 10 Ninseseră din piersici suave flori roz-albe... (*Flori sacre*, 1912): Și florile din piersici ninseseră roz-albe (*Românul literar*, 1896): Ninseseră din piersici petalele roz-albe (*Forța morală*, 1901, *Românul*, 1903).

Pe Alexandru Bogdan-Pitești (1871—1924) Macedonski l-a cunoscut în 1894, după expulzarea acestuia din Franța, unde circulase în mediile literare, dar mai ales anarhiste, fapt care-l și semnaleză autorităților franceze. La București, Bogdan-Pitești începe să ducă o existență de esthet fastuos, colecționar de artă, organizator de expoziții (primul salon al „independenților“) și de conferințe, cu invitați de marcă, precum Péladan, sub patronajul societății „Ileana“, pe care o înființează (Th. Cornel, *Figuri contemporane din România*, Buc., 1919, p. 340—351). Este faza când între acest aventurier, interesant—desigur—dar din ce în ce mai dubios, și Macedonski, se stabilesc anume legături literare și sociale care-și au explicațiile lor. Revenit în țară, Bogdan-Pitești se apropie de cercul lui Macedonski și începe să publice în revistele apropiate (de ex. Alex. de Pitești, *Pensée de nuit*, *Revista literară*, XVI, 30, 30 noiembrie 1895, p. 471: „Din *Sensations intimes*, volum ce se află sub presă“). Mircea Demetriad îi închină versuri (*Ziua de sînge*, „Camaradului Alex. Bogdan-Pitești“, *Revista literară*, XVI, 29, 20 noiembrie 1895, p. 457; *Nativitate*, „Lui Al. Bogdan-Pitești“, idem, XIX, 2, 10 ianuarie 1898, p. 23) și la fel va face și Macedonski, pentru motive îndreptățite din punctul său de vedere.

Dincolo de gesturile de mecenat și protector al artelor pe care le afișea Bogdan-Pitești la București, acesta se proclamase campion al culturii franceze și deci adversar al influenței germane. Pentru Mace-

donski, care milita în același sens, intrarea în arenă a lui Bogdan-Pitești constituia deci, mai presus de orice, apariția unui aliat de preț. În același timp, Bogdan-Pitești trece la atacuri antidinastice, nou motiv de apropiere între el și poet, care apreciază ca oportună, din toate aceste cauze, prefațarea volumului *Bronzes* de către un personaj mai mult sau mai puțin *en vue*, exponent în tot cazul al unei direcții ideologice identice. Conținutul prefeței nu lasă nici o îndoială asupra identității celor două poziții, apropiate și într-un alt punct de esență.

La un diapazon și mai ridicat decât Macedonski, Bogdan-Pitești făcea la București frondă antifilistină, sfidând pe față moravurile burgheze și chiar orice fel de moravuri. Îndoielnic sub multe aspecte, Bogdan-Pitești are neplăceri nu numai cu poliția franceză, dar și cu cea română. Este implicat în diverse afaceri tenebroase, cu iz de escrocherie, de unde o nouă arestare, cu ecouri zgomotoase de presă (*Adevărul*, 8 mai, 16 iunie, 20 iunie 1899 etc). În acest moment, Macedonski intervine public în favoarea sa (*Alex. Bogdan-Pitești, Literatorul*, XX, 4, 1899, p. 4—5), desigur nu pentru a se solidariza cu ilegalitățile comise, ci exclusiv cu spiritul polemic antiburghez al lui Bogdan-Pitești, prezentat mai puțin ca un patron al artelor, cit un mare adversar al prejudecăților și convențiilor filistine, atitudine care se bucură de toată simpatia de principiu a lui Macedonski. În rest, poetul nu-și făcea nici un fel de iluzii, căci asupra calității substanței morale a lui Bogdan-Pitești edificarea îi era deplină (*Măsurarea antropometrică*, în *Forța morală*, II, 14, 3 februarie 1902).

Sub acest aspect, între Macedonski, om de viață familială ireproșabilă, și Bogdan-Pitești, boem, aventurier, cu existență cel puțin discutată și mai mult decât echivocă, afinități nu puteau să existe și raporturi ulterioare strânse nu se mai constată. Cu atât mai mult cu cât Bogdan-Pitești trece la organizarea unui cenaclu rival, în care captează unii discipoli ai poetului (Cincinat Pavelescu, între alții), seduși și de fondurile noului „mecena“, net superioare indigenței lui Macedonski. La acest capitol amintirile vorbesc chiar de „rivalitate“ (Adrian Marino, *Efemeride macedonskiene, Convorbire cu d. V.S. Paleolog*, în *Universul literar*, LIV, 16—17, 27 mai 1945). Spre bătrînețe n-a mai rămas decât reminiscența anecdotelor despre gesturile de mare senior ale lui Bogdan-Pitești, care trimite lui Macedonski, printr-un valet înmănușat un curcan fript, pe tavă de argint, în care cuscuse...20 napoleoni de aur (*Curcanul de Crăciun sau cincizeci de curcani într-unul, Rampa*, II, 379, 24 ianuarie 1913). Despre alte anecdote referitoare la aceeași temă, K.H. Zambaccian, *Pagini despre artă*, culegere de texte și prefață de Marin Mihalache, Buc. Ed. Meridiane, 1965,

p. 286—287. O judecată echilibrată despre personalitatea foarte controversată, dar oricum pitorească a lui Bogdan-Pitești, în special la E. Lovinescu, *Critica*, V, ed. definitivă, Buc., Ancora, 1938, p. 161—168. Despre rolul său de animator și critic artistic, de consultat un substanțial studiu de Tudor Enescu: *Luchian și primele manifestări de artă independentă în România — Esee asupra gustului artistic la sfârșitul secolului al XIX-lea*, în *Studii și cercetări de istoria artei*, III, 3—4, iulie—decembrie 1956 (extras) și Petre Oprea, „Ileana“, *Societate pentru răspîndirea gustului artistic în România*, loc. cit., VII, 2, 1960, p. 202—207.

O poezie, cu același titlu, *Avatar*, publică și discipolul poetului, Al. Obedenaru, în *Masca*, I, 2, 14 august 1916.

(p. 160)

NOAPTEA DE DECEMVRIE

Publicată în *Forța morală*, II, 10, 6 ianuarie 1902, datată: „1901, decembrie 27, București“. Republicată în *Analele literare, politice și științifice*, I, 1, 1 ianuarie 1904, p. 68—73; Th. Speranța, *Poetica*, Buc., 1906, p. 279—286; Mihail Dragomirescu și Gh. Adamescu, *Manual de limbă română pentru clasa VIII a liceelor de băieți și a școlilor secundare de fete*, conform programului din 1908, Buc., Socec, ed. a VI-a, p. 243—246 (versurile 47—227); *Flori sacre*, 1912, p. 15—66; *Literatorul*, XXVI, 22—23, 1/14 decembrie 1918, p. 4—6. Reprodușă din *Literatorul*, 1918.

V a r i a n t e

36. În slava-nvierii înecă oftarea... (*Literatorul*, 1918): Alungă plîns-oarea, — alungă oftarea (*Forța morală*, 1902, *Analele...*, 1904, *Flori sacre*, 1912).

După v. 84, în „*Forța morală*“, 1902, „*Analele...*“, 1904, urmează această strofă:

Și dulce e vieța în verdea grădină
Prin care gazii superbi, înfloresc...
Din galbenii nasturi parfumul suspină,
Dau rara extază de cîntec ceresc,
Gazii, gazii din verdea grădină.

Punctul de plecare al *Noptii de decembrie* trebuie căutat într-o legendă în proză, *Meka și Meka*, publicată în *Românul*, XXXIV, 13 ianuarie (1 ian. st.v.) 1890, datată „1889, decembrie“, cu o Erată în nr. din 16 ianuarie 1889, reprodușă în *Literatorul*, XI, 1, iunie 1890, p. 7—10, aceeași dată. Macedonski a dat și o versiune franceză legendei sale,

cu începutul puțin modificat, intitulată *Les deux Mecques*, în *La revue internationale*, 15 iunie 1893, reproducă cu subtitlul *Soirs de thé*, în *Literatorul*, XIV, 2, 15 iulie 1893, p. 2—5, datată „1893”. Textul legendei este următorul:

„Meka și Meka

Întristarea întâiei zăpezi pătrundea în casă ca o umbră. Dar cu cât inserarea întuneca odaia, flacărele albastre ale focului de surcele ce pîlpiiă în soba proaspăt tencuită se jucau mai vii pe vîruiala proaspătă a pereților. La gura sobei, cu ochii țintă asupra vîlvorării, scriitorul cerca să-njgebeze o poveste. Însă, furate de flăcările roșii și albastre, gîndurile lui șovăiau ca flăcările. E că o minie năbușită de multă vreme se umfla, creștea și sufla vijelios în sufletul scriitorului. E că treptat își revedea viața cinstită ridicîndu-se din prăpastia zădărniciilor omenești. Dar cu cîte năluciri nu începuse el această viață? Se revedea, pornind de la leagăn la mormînt, cu o întreagă caravană de bogății sufletești. Prietenia, dragostea, frumoasele simțiri, nobilele avînturi îl însuflețiseră cu prisos. Cu toate acestea, dînsul, măcar că surcelele urmau să pîlpiiască în soba proaspăt tencuită, măcar că flăcările jucau vii pe vîruiala pereților, se simțea tot mai singur, tot mai pustiu de gînduri. E că întristarea întâiei zăpezi ce pătrundea în sufletul lui ca o umbră îl înconjura cu dezolarea ce coprinde pe învinși. Subiectul urmărit fugea astfel, sprinten ca un cerb ce-și simte pe urme goana vîntătorului. Fugea astfel, ca nesipul de sub picioarele unui uriaș. Subiectul urmărit era astfel năluca strălucită a unui ideal glorios.

Ce rău, ce rău făcuse el, însă, acestei lumi, — acestei lumi ce de moarte-i rănise frumoșii efebi, — prietenia, dragostea, frumoasele simțiri și nobilele avînturi? Frumoasele simțiri și nobilele avînturi cu care, odinioară, se visase intrînd pe sub poarta triumfală a izbîndei din urmă, peregrinare pornită printre aceleași pustii și către aceeași Mekă de toți îndrăgostiții frumoși ai idealului.

Cărarea cea dreaptă, pînă în mijlocul vieții, fusese fără abatere călcată de dînsul. În artă, cu neputința nu s-apucase o singură dată să stea la tocmeală. Nici limba schimbase în gerg¹, nici arta în speculă de industrie. Mersese vecinic nainte și vecinic cu ochii săi țintă pe ideal.

¹ Jargon, de la it. *gergo*. Macedonski, care va folosi acest cuvînt și altădată (*Cestiuni ortografice, literare și politice*, în *Literatorul*, XI, 2, 1890) l-a împrumutat — desigur — de la Eliade, unde acest sens se întîlnește frecvent (*Biblioteca portativă, Literatura, Critica*, I, Buc., 1860, p. 225, 277, etc.).

Și sărmanul scriitor simțea întristarea întâiei zăpezi, și întristarea întâiei zăpezi apăsa ca o umbră pe sufletul lui.

Dar flăcările pîlpiiău tot mai vii și se încolăceau supte pe coșul sobei în sus.

Și fu o clipă cînd umbra nu mai apăsa pe inima sărmanului scriitor, căci o limbă de foc, limbă albastră și roșie, statornici gîndurile lui întunecate și împopolă pustietatea din sufletul lui.

Iar Duhul Sfînt cu limbă de foc vorbi:

«Scrie că a fost odată la Bagdat, — măcar că povestea nu e trasă din *Halima*, nici din altă carte, ci cu totul nespūsă și curat născocită de mine, — scrie că a fost odată la Bagdat un anume Mohamed-ben-Hasan-ben-Ali, iar fără să mai desprețuiești izbînzile lumești, tipărește-o mai întîi în românește și franțuzește-o pe urmă în necazul dușmanilor tăi.»¹

Scriitorul, fără întîrziere, scrise că a fost odată la Bagdat un anume Mohamed-ben-Hasan-ben-Ali.

Iar Duhul Sfînt, în chip de limbă de foc, grăi de iznoavă și astfel:

«Că Mohamed-ben-Hasan-ben-Ali trăgea să moară. Chemă la sine pre fătul său, pre Ali-ben-Mohamed-ben-Hasan:

Fii cu luare-aminte și ascultă la zisele mele, rosti, cum trăgea să moară, bătrînul. Averi nenumărate îți las: seizi și robi cu sutele, pistoale ghintuite cu inflorări de argint, cuțite și frine cu împietririi de diamante. Mătăsăriile de Egipt, albe ca zăpadă, sau cu vergi sîngerii și albastre pe fundurile portocalii, cepkene² de catifea havaiei³ înstelate cu mărgăritare umplu lăzile, și chiar, pentru hanima⁴ dragă inimii tale, în chichița lădiței de chiparos lucrată în sîdefuri ca-n raze de curcubeu, în chichița lădiței de chiparos, vei găsi o sută douăzeci coți tulpă de „daca”. Chitiți împreună, atît de subțire le e țesătura, trec printr-un inel. I-am cumpărat din India, de la Benares, și i-am păstrat anume pentru tine. Pentru draga inimii tale, va fi un dar de o jumătate «baltă rupii»⁵. În hasna, saci cu mahmudele⁶ nu vei putea să-i

¹ Autorul a colaborat la mai multe publicațiuni literare franceze precum *Revue française*, la *Revue contemporaine*, etc. În iunie trecut, a avut distinsa onoare de a vedea că *La Nouvelle revue*, care împreună cu *Revue des deux mondes*, este cea mai însemnată revistă din Paris, îi tipărește versiunea franceză a poemei sale *Noaptea de martie* (nota lui A.M.).

² *Cepchen*, haină boierească scurtă, cu mînele despicate, care se purta pe umeri.

³ *Havaii*, -ie, albastru ca cerul, azuriu (turcism).

⁴ *Hanimă*, femeie din vechea aristocrație turcă (turcism).

⁵ O sută douăzeciinci mii lei. Vezi Jacolliot, *Voyage au pays des Fakirs charmeurs*, p. 15 (nota lui A.M.).

⁶ *Mahmudea*, monedă turcească de aur care a circulat și în țările românești.

prididești la numărătoare, ci va trebui să le măsoari coprinsul cu ba-
nița¹. Grădina o cunoști: un sfert colinzi printr-însa, și nu-i dai de
fund. Apele gilgiietore-n havuzuri de porfir roșu, în havuzuri de
matostat² și marmură scoase din vechile săpături de la Paros, de astăzi
încolo pentru tine vor cânta. Pîrțile ce-o șerpuiesc, domoale sub săl-
cii pletoase, [jalnice sub negrii chiparoși, pîrțile ce-o șerpuiesc, gura-
live și vesele de-a lungul poienei verzi smălțată cu flori pembe, cu flori
liliachii și albe, de-a lungul poienei verzi, așternută ca un covor de
Persia, de astăzi încolo, pîrțile ce-o șerpuiesc numai pentru tine [vor
schinteia în soare cu solzii de aur ai peștilor, cu nesipul de aur al fun-
dului, cu solzii de argint ai peștilor, cu nesipul de argint al fundului.
Dar hergheliile mele, caii mei arăpești, armăsarii mei de pustie!
Șelele lor de catifea, frinele lor de aur nu sunt decît giuvaiere, nu sunt
decît catifea atunci cînd nu sunt aur! Și iață acum pe de rostul, că
știi o parte aproape din tot ce-mi rămîne în urmă. Dar fătul meu,
fătul meu, e un lucru pe care tu încă nu-l știi. Nu știi c-această avere
n-am agonisit-o umblînd în calea cea dreaptă.»

Și vocea bătrînului, slabă, se făcea tot mai slabă.

«Făgăduiește-mi, apucă să mai zică, făgăduiește-mi că tu nu vei
face ca mine!...din calea cea dreaptă că nu te vei abate.»

Fiul căzu în genunchie și plîngînd se legă către tatăl său!

Și vocea bătrînului, slabă, se făcea mereu tot mai slabă, dar tot
apucă să mai zică:

«Mor de acuma mulțumit căci sufletul meu răscumpărat se va urca
treptat către raiul proorocului.»

Și Mohamed-ben-Hasan-ben-Ali, crucindu-și brațele-n pace, în-
chise ochii de veci!

Și anii trecură de-atuncea, dar vorbele lui rămăseră în mintea fiu-
lui său.

Și el pe calea cea dreaptă urmă.

Și sufletul bătrînului, răscumpărat, urca treptat către raiul proorocu-
lui.

¹ În ediția sa (*Opere*, I, *Poezii*, p. 434), Tudor Vianu dă următoarea notă:
„Poema în versuri adaugă acestei descrieri, în versul 54, amănuntul: *Și ja-
ruri de pietre cu flacări de sorii*, unde cuvîntul *jaruri* este un neologism, de la fr.
jarre — vas mare de gresie în care se ține apă. Termenul, care în franțuzește
derivă din arabul *djarra*, a fost adoptat de Macedonski pentru a spori culoarea
ocală. Explicația o dădea poetul însuși“. Tudor Vianu reținuse — desigur —
mărturia însăși a lui Macedonski.

² *Matostat*, jasp (mineral).

Pe tînăr însă îl muncea o dorință: Ar fi vrut și el să se ducă la Meka,
să treacă și el pe sub poarta sfintei cetăți. Dar pînă acolo calea era
lungă, și ca să nu se primejduiască s-ar fi căzut să ocolească pustia.
S-ar fi căzut să ocolească pustia, și dacă ar fi ocolit-o și-ar fi călcat
jurămîntul cu care se legase către tatăl său: că numai calea cea
dreaptă o va păstra, de toate cele piezișe lepădîndu-se.

Dar pe cît era îngrijit să-și croiască drumul spre Meka pe mijlocul
pustiei, pe atît dorința sa îl muncea mai mult. Pe atît îl muncea mai
mult dorința sa să ajungă să treacă și el peste poarta strălucită a sfin-
tei cetăți.

Și Ali-ben-Mahomed-ben-Hasan își înarmă într-o zi seizii;

și strînse trei sute cămile;

și porunci să i se aleagă din herghelie două sute cai;

și urmat de trei sute robi, înconjurat de două sute seizi, ieși din por-
țile Bagdatului;

dar cînd ieși din porțile Bagdatului se opri să privească o clipă zidu-
rile albe ale orașului, minaretele de pe care hogii vesteau răsăritul
soarelui;

iar pînă să se dezmeticească din amintirile ce-l năvăliseră, văzu de
pe cămila lui cea înaltă și de sub cortul lui de mătase stacojie, văzu că
soarele răsărise și că-și prăfuia aurul peste orașul prea iubit;

și cînd își luă rămas bun de la orașul prea iubit două lacrimi mari
ii umplură ochii;

și ceru să i se aducă un sahan plin cu apă de la fîntîna din vale, adă-
postită de curmalul sub care se jucase copil;

și sahanul i se aduse plin cu apă.

La urmă, Ali-ben-Mohamed-ben-Hasan porunci ceaușului să rîn-
duiască pornirea cea de isnoavă;

dar un drumeț, zdrențos și plin de praf, răsări în albăstrimea di-
mineții, ivindu-se de pe o potecă lăturalnică drumului mare;

și drumețul se opri la fîntîna din vale și se odihni o clipă sub curma-
lul unde Ali se jucase copil;

atunci, de sub cortul lui de mătase stacojie și de pe cămila lui cea
înaltă, strălucitul călător voi să afle cine este drumețul zdrențos,
cine drumețul plin de praf;

și-și apropiă cămila de curmalul unde se jucase copil:

— Mă numesc Ali-ben-Mohamed-ben-Hasan și mă duc la Meka.
Tu cine ești? Tu unde te duci?

— Mă numesc Pocitan-ben-Pehlivan și ca tine mă duc la Meka.
Iar auzind aceste, strălucitului călător mare milă i se făcu și zise:

— Dar bine, cum ai să ajungi tu, Pocitan-ben-Pehlivan, la Meka, cînd eu și nu știu dacă voi fi destoinic să desăvîrșesc așa călătorie? Iată însă că-mi este milă de tine.

Și-l pofti să încalcece unul din armăsarii lui și să-i fie lui oaspe pre tot timpul cît va fiine drumul.

Dar drumețul răspunse:

— Păstrează-ți armăsarii, căci poate să ai nevoie de ei. Cît despre mine, grijă să n-ai, că fiecare umblă cît poate și pe drumul pe care și-l alege.

Apoi, drumețul zdrenșos și plin de praf se sculă de sub curmal; și-i aruncă o căutătură ciudată;

și apucînd-o în stînga, se făcu nevăzut la cotitura potecii lăturalnice.

Urmă strălucitul călător zile, urmă nopți, croindu-și cărarea de-a dreptul pe mijlocul pustiei;

și-l înconjurau seizi;

și pustia gemea sub povara celor trei sute cămile;

și cînd sosea la un ostrov de verdeață, era slujit de tot atîți robi;

dar una cîte una, foalele cu apă se goleau, dar una cîte una, trăiștele cu merinde se deșertau.

Și pustia se răzläțea tot mai departe, și Meka, Meka, cetatea sfîntă, tot nu se zărea.

Iar una cîte una muriră cămilele; iar unul cîte unul muriră caii; iar numai oamenii mureau cîte doi-doi și cîte trei.

Și nesipul era semănat cu oase și cu leșuri;

și paseri de pradă întunecau văzduhul;

iar pustia se răzläțea tot mai departe, și Meka, Meka, cetatea cea sfîntă, tot nu se zărea.

Și într-o zi, cînd soarele dogoritor prăfuaia străluciri orbitoare, Ali-ben-Mohamed-ben-Hasan rămase singur sub cortul lui de mătase stacojie și pe cămila lui cea înaltă;

dar cînd rămase singur, iată că i se arătă și Meka, Meka, cetatea cea sfîntă, ce licărea la marginile pustiei;

și degeaba îi era îngustat gîtlejul de sete;

și degeaba îi era strîmțat pîntecul de foame;

coperișurile poleite ale geamiilor, brîul alb și rizător al zidurilor Mekei licăreau la marginile pustiei;

și nu mai simțea nici setea, nici foamea;

și striga: «Alah, il-Alah, nu este decît Alah»;

și-și repezea cămila înainte;

și cămila despica depărtarea ca gîndul;

dar Meka, Meka, cetatea cea sfîntă, tot nu se apropia;

și pe cît dinsul înainta, pe atît coperișurile poleite ale geamiilor se trăgeau înapoi;

și de brîul alb și rizător al zidurilor nu-l apropia nici goana cămilei, nici zborul gîndului;

dar în vremea aceasta soarele cobora, cobora;

dar în vremea aceasta cămila se împleticea, se împleticea;

dar în vremea aceasta «Alah il-Alah» era un strigăt ce scădea, ce scădea;

iar în aceeași vreme, ochii lui Ali-ben-Mohamed-ben-Hasan vedeau în zarea depărtării pe drumețul zdrenșos și plin de praf trecînd pe sub poarta strălucită a Mekei pămîntești;

însă tot în aceeași vreme, ochii i se umpleau și de o altă vedenie, și cămila ce cădea îl rostogolea pe nesipul arzător al pustiei;

iar Ali-ben-Mohamed-ben-Hasan trecea și el pe sub o poartă, — pe sub poarta triumfală a Mekei cerești.“

Asupra izvoarelor acestei *Nopți* s-au făcut unele presupuneri, de reținut, în primul rînd, cu titlul de ipoteze. Astfel, dincolo de impulsul însuși de a compune *Nopți*, nu este exclus, ca în țesătura poemei să fi intrat și o reminiscență din *Rolla* de Alfred de Musset. Aici există imaginea calului sălbatic, care se rătăcește în pustie, în timp ce caravana atinge Bagdadul, privit ca simbol al speranței, dar și al vieții pierdute (Al. Ciorănescu, *Literatură comparată*, Buc., Casa școalelor, 1944, p. 194).

Firește că privirile trebuie îndreptate și spre literatura orientală. În *Gulistan* de Saadi, poet cunoscut lui Macedonski (v. notele la *Rondelurile rozelor*, ediția de față, vol. II, p. 388—392), povestirea *Hagiului șugubăț* prezintă analogii cu drama emirului macedonskian. Bogatul sfidează deșertul, încearcă să-l străbată fără ocoluri. Dar cu toată trufia sa, se prăbușește în pustie și nu intră în Meka, în timp ce hagiul desculț, umil, călare pe asin, izbutește să ajungă în cetate (Tudor Vianu, *Saadi în românește*, în *Jurnal*, Buc., E.P.L. 1961, p. 242—243).

Totuși, dincolo de aceste analogii, mai mult de ordin epic, deosebiri rămîn esențiale. În timp ce povestea persană este de fapt o fabulă, pe tema mîndriei pedepsite, *Noaptea de decembrie* capătă la Macedonski cu totul alte proporții. Ea simbolizează drama geniului, într-o evocare de mari incandescențe, reprezentativă pentru întreaga concepție a poetului și, poate, și mai mult, pentru drama propriei sale existențe, fascinată de vis, himeră și ideal, irealizabil ca orice absolut, cum de altfel și mărturisește la sfîrșitul vieții:

„M-am luptat cu omul și cu viața — cu acești doi monștri cumpliți, care nu m-au învins, nu mi-au știrbit personalitatea, nu mi-au frînat

caracterul, nu mi-au secat simțirea și mi-au lăsat tot nedomolită setea de-a alerga, și acum și oricând, tot numai spre Meka, spre sfânta cetate a idealului neîncetat urmărit — adîncimi de vis și de cer — ce fug dinaintea noastră, dar pe care, noi tot le credem aproape...” (*Zaherlina în continuare*, Buc., 1918, p. 8).

În acest sens mult mai apropiată de viziunea lui Macedonski este o baladă de Jean Richepin, *Le baiser de la chimère* (din volumul *La Bombe*, 1899) construită pe o idee poetică riguros identică: fascinația vocației ideale, fuga în deșert cu himera „în spate”, vagi licăriri de speranțe, iluzii, urmate de prăbușire și moarte. Analogia de situații este mai mult decît izbitoare.

Pentru Macedonski, *Noaptea de decembrie* nu constituie numai o profesiune de credință, ci și o nouă dovadă a vitalității sale creatoare, în plină campanie de denigrare. Discipolilor, poetul le mărturisește: „Băieți, asta am scris-o pe cînd murisem...” (Al. Gherghel, *În preajma lui Macedonski*, în *Cronica literară*, caietul IV, octombrie 1937, p. 16).

La republicarea sa în *Analele literare...*, revistă amorfă, neinteresantă, *Noaptea de decembrie* atrage atenția, dovadă această notiță diti-rambică din *Paloda literară*, I, 2, 28 februarie 1904, p. 8 (*Literare*):

„În revista *Analele* s-a publicat o prea frumoasă poezie a d-lui Al. Macedonski: *Noapte de decembrie*. E inepuizabil literatul acesta, din ce în ce mai viguros, mai perfect. Te întrebi dacă ultima sa producție n-a ajuns culmea puterii sale... Așa a fost cu *Lewki*... Dar nu trece un an, și o altă piatră mai strălucitoare își așează la diadema sa. Oricît de urît ar fi de contemporanii săi, cînd patimile vor înceta (Macedonski are multă patimă fiindcă are mult geniu), vasta sa lucrare va fi judecată cu mai multă obiectivitate. Macedonski va constitui atunci una din erorile criticii curente de azi.”

Ceva mai mult, fapt și mai important pentru ostracizatului care continuă să fie poetul, *Noaptea de decembrie* prilejuiește lui Macedonski prima consacrare critică, oarecum „oficială”. Poezia începe să fie menționată în manualele didactice receptive literaturii noi, precum ale lui Mihail Dragomirescu și Gh. Adamescu (*Literatura română modernă*, Buc., Steinberg, 1910, ed. III, p. 463—464): „Este literatura poezilor cu forma corectă și muzicală, dar fără concepțiune poetică, ai căror reprezentanți azi sunt Alexandru Macedonski, a cărui poezie simbolică *Noaptea de decembrie* are o mare valoare...” Aceiași autori reproduc poezia la capitolul *Literatura modernă, poezia filozofică*.

Tot atît de important apare faptul că Mihail Dragomirescu este primul critic „oficial” care, stimulat de colaboratorii săi tineri Al. T. Sta-

matiad și I. Minulescu (*De la misticism la raționalism*, Buc., 1934, p. 392—393), se decide să analizeze, fără prejudecăți, frumoasa poezie. Rezultatul este consemnat într-o notă despre *Noaptea de decembrie* (*Analele literare, politice și științifice*, 1 ian. 1904, în *Convorbiri critice*, IV, 12, 25 decembrie 1910, p. 820—822):

„Este cea mai de valoare operă a acestui cel mai însemnat poet al școlii franceze din epoca emineștiană, și în același timp, cu tot relativul abuz de mijloace exterioare pentru mărirea efectului poetic, — o capodoperă a poeziei lirice românești. Într-însa, acest scriitor, pe care valul vremii l-a înăbușit mai mult decît s-ar fi căzut, întrupează cu o deosebită putere de imaginație aspirațiunea sa către ideal, care, chiar cînd nu e ajuns, rămîne singura mîngiere a sufletelor mari...”

Noaptea de decembrie poate face onoare oricărui mare poet și merită să facă parte din orice antologie a poeziei românești. O recomand tineretului, care de la un timp încoace a început să se deprinză a deosebi personalitatea omenească de cea artistică a poezilor. Și, lăsînd la o parte persoana poetului pe care împrejurările au făcut-o multora anti-patică, să caute să-i guste și să-i slăvească cel puțin această operă!”

În Arhiva Alexandru Macedonski (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, I, ms. 1, p. 1 r.—10 v.) se păstrează, în ms., versiunea germană a acestei *Noapți*, *Eine Dezembernacht*, „Übertragen von Dr. A. Flachs, Brăila, 23, IV, 1920”.

Transcrisă pe curat și păstrată în cenaclu la loc de cinste, sub forma unui „sul mare” (cf. C.R., *Amintiri de la Macedonski*, în *Veselia*, XXVI, 5, 19 februarie 1921), *Noaptea de decembrie* a fost citită pentru întîia oară de poet, în public, în cadrul conferinței sale de la Ateneu, din 1902, pe tema *Teatru și literatură* (ms. la Muzeul literaturii române, nr. 9.182, p. 89).

(p. 167)

MAI

Publicată în *Revista modernă*, I, 38, 18 noiembrie 1901, p. 1. Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 29—30.

Textul se păstrează în două transcrieri:

1. Ms. autograf 3.411, f. 74 r. — v. Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1896, apr. 24”.

2. Facsimil, în cadrul articolului *Destinul lui Macedonski* de D. Karnabatt, *Vremea*, X, 507, 3 octombrie 1937, p. 7, iscălit: „Alexandru Macedonski”, aceeași dată.

Reprodusă din ms. 3.411.

V a r i a n t e

4 Ş-a traiului uitare, — un chin de care mor (*ms. 3.411, Revista modernă, 1902, Flori sacre, 1912*): Ş-a traiului uitare, — chin vechi de care mor (*facsimil*).

Versiunea franceză a acestei poezii (*Mai, în Literatorul, XIV, 9, februarie 1894, p. 13*) este anterioară.

(p. 168)

IMN LA SATAN

Publicată în *Forța morală*, I, 8, 16 decembrie 1901, datată: „1901 octomvrie“. Republicată în *Flacăra*, I, 43, 11 august 1912, fără dată; *Viitorul*, V, 1.624, 16 august 1912, cu o notiță elogioasă anunțând reapariția poetului: „O nouă poezie de Alexandru Macedonski“; *Flori sacre*, 1912, p. 43—45, fără dată.

Reprodusă din *Flori sacre*.

V a r i a n t e

20 *Lipsește din „Forța morală“, 1901; între v. 21—22, în aceeași revistă era intercalat refrenul: „—Satan, Oh! iartă-mi neghiobia“.*

În *Forța morală*, 1901, în numărul unde se tipărește *Imn la Satan*, următoarea notă la rubrica *Efemeride* (p. 7):

„*Imnul la Satana* ce se publică în numărul acesta este un fragment din o mare operă cu totul religioasă, pe care o pregătește iubitul poet Macedonski. Se lămurește aceasta pentru a tăia scurt numeroșilor dușmani ai acestui maestru al literaturii române care nu caută decât prilejul să aplece un cal de bătaie în cartea sa, — după cum au făcut bunăoară, în cestiunea faimoasei epigrame...

Macedonski a fost și rămâne un suflet absolut religios și închinat binelui.“

Deși titlul poate sugera apropierea de *Litanies de Satan* de Baudelaire, poet cunoscut lui Macedonski (Aristarch, *Charles Baudelaire, Lumina*, I, 2, 6 aprilie 1894), totuși, *Imn la Satan* n-are decât puține înrudiri substanțiale cu *Litaniile* baudelairene. Aici, poziția ultimă este de umilitate, Satan fiind invocat ca o mîntuire:

„O, Satan, prends pitié de ma longue misère!“,

în timp ce Macedonski, vital și euforic, închină lui Satan un adevărat imn de admirație și recunoștință:

„Te-ador, Satan, fiindcă tu ești zîmbet, rază și culoare.“

Mult mai apropiată, în schimb, este poezia lui Macedonski de *Apologie du Diable*, din volumul *Les Blasphèmes*, de Jean Richepin, tradusă în parte de Cincinat Pavelescu, republicată în mai multe rînduri (*Apologia dracului*, în *Literatorul*, nr. 1, 15 iunie 1893, p. 4—7; *Lumina*, I, 44, 29—30 mai 1894; *Tara*, 24 iunie 1895). Ca și Richepin, Macedonski vede în Satan un fel de Prometeu luciferic, creator, propulsor al vieții, slujitor al omului, căruia-i dă speranță, plăcere, știință, artă, nota originală macedonskiană constînd dintr-un accent apăsător pus pe insufierea vitalității explozive. La Carducci, *A Satana*, aceeași imagine. Prin aceasta, poetul depășește „satanismul“ romantic curent, unde ideea centrală este aceea de fatalitate, de damnare, de perversiune care contaminează (cf. Mario Praz, *La carne, la morte, e il diavolo nella letteratura romantica*, Milano-Roma, Soc. editrice La Cultura, 1930, p. 55—75).

Cît privește afirmația, evident *pro domo*, că Macedonski ar fi un „suflet absolut religios“, nici un document biografic nu sprijină această afirmație. Analiza ideilor operei relevă, dimpotrivă, o tendință destul de accentuată spre un anume clasicism păgîn. *Psalmi*, prin orgoliul lor, sînt tot ce poate fi mai areligios și anticreștin. Cele cîteva poezii religioase compuse înainte de moarte, sînt reflexul unei psihologii averse de compensații și de consolări de orice fel. Structura sufletească macedonskiană, egocentrică, egolatră, este prin definiție refractară misticii.

Despre titlul poeziei, o mențiune în jurnalul poetului:

„...Un tînăr, tinerel de tot, uitînd sau neștiind că I. Heliade Rădulescu a intitulat o poezie a lui *Odă la Schiller*, socotea că greșit am pus *Imn la Satan* și că ar fi trebuit să pun *lui Satan*. Așa ar fi dacă pe Heliade și pe mine ne-ar fi chemat Popescu“ (Adrian Marino, *Jurnalul lui Macedonski, Steaua*, XVI, 3, mai 1965, p. 77).

Dintre poeziile publicate de Alexandru Macedonski la „reintrarea“ sa în presa literară, *Imn la Satan* atrage, poate, cel mai mult atenția. A doua zi chiar după apariția în *Flacăra*, *Viitorul* declară poezia „adevărată minune“ (V, 1.621, 13 august 1912, *Mișcarea artistică-literară*). Bunele oficii ale lui Ion Pillat vor fi fost, și în această împrejurare, decisive.

(p. 170)

CASTELUL

Publicată în *Literatorul*, I, 23, 21 iulie 1880, p. 353—355. Republicată în *Poezii*, 1882, p. 59—63; *Flori sacre*, 1912, p. 49—52.

Reprodusă din *Flori sacre*, unde nota pusă în fruntea volumului precizează:

„Nici una din lucrările coprinse în acest volum n-a fost tipărită în vreo altă culegere de versuri a d-lui Macedonski — afară de *Castelul* — din care, de altfel, poetul dă aci o *variantă* cu desăvîrșire nouă și definitivă“.

V a r i a n t e

În prima sa versiune, publicată în „Literatorul“, 1880, și „Poezii“, 1882, „Castelul“ are patru strofe în plus și numeroase deosebiri de detalii:

Castelul în ruine să-nalță pe colină,
Giontitele lui turnuri pe șanțuri se înclină
Și armăria vechie sculptată pe fronton
S-a înnegrit la vînturi, iar picături de apă
Scăpînd din nori într-una o șterge și o crapă:
Un leu a rămas încă și coiful de baron!

Sub bolțile deșerte păianjenul își țese
Subțirea lui dantelă din fire lungi și dese;
Căminul de faiență e rece... — Pe pereți
Abia se țin ici-colo, din cuie să nu cadă,
Portretele antice din timpi de cruciadă,
Uitîndu-se prin sală cu ochii lor semeți!

Un biet vătaf de curte, bătrîn ca vremea vechie,
Legende curioase îți spune la urechie:
El a slujit strămoșii baronilor de azi...
El a văzut castelul în plina lui splendoare:
Trăit în alte zile, l-a încălzit alt soare!...
Răchitele de astăzi p-atuncea erau brazii!

De-ar fi să-l crezi, adesea cînd luna prin fereastră
Îmbracă-n aur zidul cu raza ei măiastră,
Și-n bronz bate-orologiu de douăsprezece ori,
În ultima bătaie a miezului de noapte,
Prin săli, pe scări, prin curte, s-aud confuze șoapte,
Și scutieri în mină, țin cai rinchiezători!

I s-a-ntîmplat asemeni, în sala de sărbare,
Să vadă sub cămine că arde focul mare,
Și nobilele chipuri, din cadre coborînd,
Să-și scuture dantela manșetelor, de praful
Pe care l-a pus timpul și l-a lăsat vătaful,
Să vie să se uite în ochii lui pe rînd!

Ca să-i împace-ndată știa să facă scuze
Și-i mulțumeau stăpînii mișcînd încet din buze;
Apoi sub polecandrul din mijloc s-așezau,
Și împrejurul mesei ciocneau cupele goale;
Băieții cei de casă le dau mereu ocoale
Cu umbre de bucate din care nu mincau!

Vătaful spune multe, și sunt două portrete
În care s-ascund două ș-aceleși mari secrete...
Cînd el îți le arată, îl vezi înduioșat,
Într-unul, e un tînăr cu visătoare față,
Frumos ca Poezia, sub blonda lui mustață,
Și înfocat sub ochiu-i alene aplecat!

Ca Romeo el poartă mantaua consacrată,
Din umeri, căzînd scurtă, pe talia-i bogată,
Și strîns lipit pe pulpe tricoul cenușiu
Îi arcuiește mușchii energicelor forme:
Ai crede că zugravul a vrut ca să-l transforme
Pe pînza fără suflet, din înger, în om viu!

Alături se arată pe fundul cadrei sale
O feie ale cărei conture ideale
Sub valuri de dantelă dispar ca sub un nor,
Și dacă sub pleoape, o rază amoroasă
N-ar fi ca să se joace pe fața-i vapoasă,
Ai crede, o nălucă, — un vis amăgitor.

Legenda povestește că-n nopțile mai sumbre
Se-nsuflețesc pe pînză, ș-acele două umbre
Și chiar vătaful spune că este cunoscut,
Din sala cea tăcută, că-n taină-mbrățișate,
Străbat prin coridoare și ies pe-nfurișate,
În curte-ncălecîndu-și fugarul nevăzut!

Născute-n alte timpuri, nutrînd altă iubire,
Apar ca o schinteie și trec ca o zîmbire,
Și cînd în zori de ziuă să reîntorc, — le vezi
Mai palide ca luna, că-și iau în cadre locul;
Pe buze li să stinge și zîmbetul și focul
Și-n revărsat de soare legenda n-o mai crezi!

Castelul are multe povești ce te minună
Dar castelanul de-astăzi le crede o minciună
Și cînd îl vîd strămoșii în catifea-mbrăcați,
Roșesc din înălțimea portretelor auguste,
De redengota neagră cu minece înguste
A celui care-și zice nepot de cruciați!

Iar timpul care vecinic clădirile le sapă
Apasă peste turnuri, le-nclină și le crapă
Și-ntinde pe creneluri, pe ziduri și pe porți
Din mușchiul de păragini o țesătură fină
Sub care se ascunde trecutul în ruină
Precum s-ascunde-n frunze locașul celor morți!

Publicată în *Forța morală*, I, 9, 23 decembrie 1901, p. 3, dată: „28 sept., Buc., 1900“, cu următorul moto: „Dacă viața e peste tot, viața e și în fundul Senei“, Constant Cantilli, scrisoare din Paris“. Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 55—56, dedicată: „Doamnei Maria Pillat, născută I.C. Brătianu“.

Textul în „ms. păstrat“ (*Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 438), nouă inaccesibil, poartă aceeași dată: „28 septembrie 1900“.

Reprodusă din *Flori sacre*.

Asupra relațiilor de ordin social ale lui Macedonski cu Maria Pillat, mama poetului Ion Pillat, stă mărturie corespondența purtată între 1913—1915 (Adrian Marino, *Din corespondența lui Alexandru Macedonski*, în *Revista Fundațiilor*, XIII, serie nouă, nr. 6, iunie 1946, p. 418—421).

Publicată în *Forța morală*, II, 11, 13 ianuarie 1902. Republicată în *Românul*, 47, 117(8), 27 aprilie 1903, p. 90. Sub ea, o notă: „Amintirea dulce a d-lor Göbl și Rasidescu merită toată lauda și arată cât de frumoase sentimente animă pe acești mari industriași“; *Flori sacre*, 1912, p. 63—64.

Textul în ms. autograf 3.411, f. 25 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1892“.

Reprodusă din ms. 3.411.

În *Forța morală* și *Românul*, următoarea notă, pe linia preocupărilor de „armonie imitativă“ ale poetului:

„Ritmul și silabismul sunt înadins întocmite așa cum se prezintă pentru a reda legănarea mării. A.M.“.

În *Opere*, I, *Poezii* (p. 439), ed. Tudor Vianu, următoarea notă: „Poezia reia o veche impresie din Sulina, după cum ne arată numele acestui oraș însemnat la finele ei, în ms. păstrat.“

Publicată în *Forța morală*, I, 2, 4 noiembrie 1901, p. 2, dată: „14 iunie 1900“, dedicată: „Lui I. Nicolescu, vechi director al liceului din Ploiești“. Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 67—69.

Reprodusă din *Flori sacre*.

Într-un ms. datat: „1900“ (*Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 439), poezia are însemnarea „impresiuni din Căldărușani“. La această mănăstire de lângă București, unde fusese depus mitropolitul

primat Ghenadie Petrescu, Macedonski se ducea adesea, mai ales în 1896, în timpul acelei zgomotoase „afaceri“, când poetul scotea și ziarul *Liga ortodoxă*. Despre întregul episod, cf. nota la *Psalmi moderni* în ediția de față, vol. II, p. 247—249. O pictură în ulei de Macedonski, din 1901, reprodusă în *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, are ca temă aceeași mănăstire.

Cu ajutorul lui I. Nicolescu, Macedonski dăduse la Ploiești, la 12 decembrie 1899, o serbare „în folosul elevilor săraci“ (Bibl. Acad.

Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S $\frac{64}{XXX}$, scrisoare din 7 dec. 1899, inedită; *Literatorul*, XXI, 1, ianuarie 1900, p. 3—4). Va rămâne cu acest profesor ploieștean în bune relații, deoarece, în 1910, adresându-i-se cu „Preascumpul, bunul și vechiul meu amic“, poetul îi solicită, pentru o cunoștință, protecția la un examen. Sfirșitul scrisorii merită citat:

„Știu că ești în comisie și vorba d-tale bună pentru ea către colegi va cîntări mult, iar eu mă voi simți enorm de mulțumit că am putut prin d-ta să fiu folositor vreunui copil al unui amic dispărut, cu atât mai mult că a lăsat o familie grea: 10, — zece copii.

Și astfel cresc țările, și România noastră va ajunge la lumină peste 100 ani, căci vom fi atunci 30 milioane români.

Al d-tale etc.“

(Scrisoare inedită, originalul în colecția Șerban Cioculescu.)

Publicate în *Literatorul*, XV, 2, 1895, p. 16. Republicate în *Țara*, III, 592, 21 mai 1895, date: „1895, mai“; *Liga ortodoxă, supliment literar*, I, 4, 1896, nedatate; *Flori sacre*, 1912, p. 73—75, nedatate.

Reproduse din *Flori sacre*.

Titlul acestui ciclu cheamă în memorie volumele lui Théophile Gautier, *Emaux et camées*, și Théodore de Banville, *Les camées parisiens*. Ambii poeți au fost citați de Macedonski.

Publicată în *Liga ortodoxă, supliment literar*, I, 1, 20 octombrie 1896. În subtitlu, indicația: „Imitație“. Republicată în *Românul*, 47, 135 (26), 2 octombrie 1903; *Flori sacre*, 1912, p. 83—84.

Reprodusă din *Flori sacre*.

Temă tipică poeziei simboliste (Verlaine, Laforgue, Rodenbach), Macedonski este — pare-se — primul poet care o introduce în literatura română, deschizând calea lui Minulescu și Bacovia. De notat că discipolii săi reiau ideea, la oarecare distanță: *Simfonia ploaiei*, de Cincinat Pavelescu, apare în *Viața literară* în 1906 (I, 42). În 1908, Mircea Demetriad traduce celebra *Chanson d'automne*, a lui Verlaine: „Cum plouă pe șes/ Și-n inimă plouă“ (*Din poezia noastră parnasiană*, Buc., F.R., 1943, p. 53) etc.

(p. 179) RIMELE CÎNTĂ PE HARPĂ

Publicată în *Literatorul*, XV, 1, 1895, p. 15, datată: „1893“. Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 95—96, nedată.

În „ms. păstrat“ (*Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 440), nouă inaccesibil, aceeași dată: „1893“.

Reprodusă din *Flori sacre*.

(p. 180) DOR ZADARNIC

Publicată în *Liga ortodoxă, supliment literar*, I, 1, 20 octombrie 1896, datată: „1896“. Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 99—100, nedată; *Țara Românească*, I, 3, 15 mai 1916, nedată.

„Într-un ms. păstrat, poezia este datată din 25 aprilie 1896“ (*Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 440). Acest ms. nu ne-a fost accesibil.

Reprodusă din *Țara Românească*, 1916.

Versiunea franceză, *Leurre*, este anterioară (*Literatorul*, 6, 15 noiembrie 1892, p. 14).

(p. 181) LUI GETALO POL

Publicată în *Forța morală*, I, 7, 9 decembrie 1901, datată: „1901, noiembrie“. Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 103—104, nedată.

Textul în ms. autograf 3.411, f.26 r.—26 v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datată: „1901, noiembrie“.

Reprodusă din ms. 3.411.

Versiunea românească ulterioară a poeziei cu același titlu, *Ă Cetalu Pol*, inclusă în *Bronzes* (1897), p. 217—218, unde este datată: „1897, ce 20 iunie“.

După amintirile poetului Mihail Celarianu, Cetalu Pol se numea în realitate Cetalopol, discipol al lui Macedonski, stins de tînăr.

(p. 182)

LEWKI

Publicată în *Forța morală*, I, 1, 28 octombrie 1901, titlul cu caractere eline: Λεγκη, dedicată: „D-lui C. Arion, f. ministru al instr. (ucției) publice și cultelor“. Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 107—111, fără dedicație; *Literatorul*, XXVI, 25, 17 februarie 1919, p. 6—7, fără dedicație.

Reprodusă din *Literatorul*, 1919.

Versiunea franceză, cu același titlu, este anterioară: *Literatorul*, XXI, 1, ianuarie 1900, p. 1—2.

Pentru poezia *Lewki*, care evocă în formă concentrată, sculpturală, parnasiană, natura Insulei Șerpilor, care-l obsedează, abundent descrisă și în *Le calvaire de feu*, apoi în *Thalassa*, Macedonski nutrea o afecțiune particulară. După opinia sa:

„Această poemă, nepublicată pînă azi în nici un ziar din țară, este poate cea mai de căpetenie între poeziile sale“ (*De la o săptămînă la alta, Forța morală*, I, 1, 28 octombrie 1901).

Despre legăturile poetului cu C.G. Arion, cf. nota la *Noaptea de ianuarie*, în ediția de față, vol. II, p. 309.

(p. 185)

DOINA SĂRĂCIEI

Publicată în *Pelișorul*, I, 2, septembrie 1905, p. 26. În subtitlu „originală“. Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 119—120, din ciclul *Mărgele de Olt*, III.

Reprodusă din *Flori sacre*.

Face parte dintr-un ciclu de trei poezii de inspirație populară (I, *Hora de Paști*, II *Doina ciobanului*, III, *Doina sărăciei*), prezentă cu mari intermitențe în opera poetului, cu rezultate artistice minime. Totuși, Macedonski a cultivat și acest „gen“, s-ar zice mai mult din virtuozitate, încă din perioada începuturilor sale literare, la *Oltul* (de ex. *Cîntec*, II, 61, 10 noiembrie 1874) și *Literatorul* (*Secerișul*, în *Literatorul*, I, 2, 27 ianuarie 1880, p. 21). Dacă n-a perseverat este semn că Macedonski și-a dat seama că sensibilitatea sa poetică, predominant „citadină“, era puțin receptivă la astfel de emoții. Totuși, unele reveniri se constată de-a lungul întregii sale cariere literare. Astfel, o *Doină nouă*, patriotică, în ritm popular apare, în *Lumina* (I, 44, 31 mai 1894). *Excelsior*, 1895 și 1897, conține bucăți ca *Hora ori: Soldățeasca* (incluse în materialele respective ale ediției), precum și o altă *Horă*, devenită în ms. 3.407, f. 57 r. — 58 r., Bibl.

Acad. Republicii Socialiste România: *Hora căprarului*, după opinia noastră, prea facilă, neizbutită. *Doina fetei*, cu subtitlul: „versuri în caracterul național“ (pe care Macedonski intenționa s-o republice refăcută, sub titlul *Răspunsurile Tranei*, ms. 3.407, f. 1, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, este publicată în *Povestea vieții*, I, 1, 13 februarie 1900. (Aici *Doina fetei* este datată: „1899, noiembrie“.) De notat că tot în această revistă, *Povestea vieții* (I, 2, 27 februarie 1900, p. 8), la rubrica „Știri literare“ se anunță că va apărea în „curind“ volumul *Mărgele*, „versuri în caracter național de Al. Macedonski“. Aceeași știre și în *Viața națională* (I, 4, 30 iunie 1901, p. 39), odată cu republicarea întregului ciclu: *Hora de Paști*, *Doina fetei* și *Doina Ciobanului*. Așadar, acest ciclu din *Flori sacre* corespunde unor preocupări mai vechi, continuate și în faza când poetul își încheia opera, selecționind-o și transcriind-o în vederea ediției „definitive“. Dovadă și *Doina românului*, datată: „1919, dec.“, păstrată în ms. autograf 3.411, f. 3 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România: publicată postum în *Universul literar*, LXV, 37, 1 septembrie 1928, p. 572: *Munții noștri*...

DOINA ROMÂNULUI

Oltul nostru aur poartă...
Noi cerșim din poartă-n poartă.¹

Pomii noștri-s plini de poame,
Și cu toți murim de foame.

Prin păduri abia poți trece,
Și-nghețăm sub vatra rece.

Cîmpii rod dau cît se poate,
Dar străinii le iau toate.

Suntem prada soartei rele...
Înlemnim cu ochii-n stele.

De remarcat în această *Doină*, mai mult chiar decît în *Doina sărăciei*, puternicul accent de critică socială, în care Macedonski — ca totdeauna — pune și ceva din propria sa condiție de „declasat“, apropiată, în perioada de mare indigență, de aceea a „proletarului intelectual“, în care poetul, uneori, se întvede (cf. nota la poezia *Cîntec de renaștere*, în ediția de față, vol. I, p. 413—415).

Ana Macedonski a transcris (ms. 9.186, p. 143—157, Muzeul literaturii române) întreg acest ciclu, sub titlul *Mărgele de Olt*, poate în baza unui ms. autograf „definitiv“ al poetului.

¹ „Aceste două versuri mi-au fost spuse de un ardelean. Ele aparțin, probabil, folklorului de dincolo de Carpați. A.M.“ (nota poetului, ms. 3.411, f. 5 v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România).

(p. 186)

DIALOGUL MORȚILOR

Publicată în *Forța morală*, I, 5, 25 noiembrie 1901, datată: „București, 1901, noiembrie în 19“. Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 123—130, fără dată.

Textul autograf în ms. 3.409, f. 1 r.—5 v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România datată: „1901, noiembrie 19, București“.

Reprodusă din ms. 3.409.

La rubrica „Efemeride“, *Forța morală* (I, 6, 2 decembrie 1901), se indică două variante neînsemnate, incluse ulterior în textul din *Flori sacre*.

În compunerea acestui dialog satiric, *Dialogurile morților* ale lui Lucian au servit de bună seamă de model, ca și în cazul bucății anterioare *Dialogul morților*, în *Tarara*, I, 12, 23 martie 1880 (de notat că o traducere din Lucian, *Menip*, *Din dialogele morților*, apăruse și în *Albina Pindului*, 1 ianuar 1870, p. 8—9). Entuziasmat, Macedonski vede în Lucian „cel mai gigantic poet elin“ (*Litere și arte*, *Forța morală*, I, 5, 25 noiembrie 1901). De unde indemnul de a-l imita, filiație recunoscută și de presă (*Revista revistelor*, *Revista modernă*, I, 40, 2 decembrie 1901, p. 7). Unele aluzii par a privi pe Titu Maiorescu: „E marele filozof și critic renumit etc.“

(p. 191)

NĂLUCA UNEI NOPTI

Publicată în *Revista modernă*, I, 35, 21 octombrie 1901; *Flori sacre*, 1912, p. 133—135.

„Datată în ms. din 1901“ (*Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 440). Reprodusă din *Flori sacre*.

Conform unei informații transmisă poetului de Al. P. Vasilescu, discipolul său, *Năluca unei nopți* a fost elogiată în *Mercure de France* de Marcel Montandon, deținătorul rubricii „Lettres roumaines“ (1 janv. 1912): „*Le spectre d'une nuit*, bi-syllabe d. Al. Macedonski, est un tour de force de grand artiste“ (Scrisoare inedită, B.C.S., ms. 14.204.).

(p. 193)

O UMBRĂ DE DINCOLO DE STYX

Publicată în *Revista modernă*, I, 34, 14 octombrie 1901, p. 1. Republicată în *Forța morală*, I, 3, 11 noiembrie 1901, dedicată: „Lui Mircea Demetriade“, datată: „1900, august 18“; *Flori sacre*, 1912, p. 139—140, fără dedicație și dată; *Rampa*, II, 355, 23 decembrie 1912, aceeași dedicație, fără dată.

„Într-un ms. păstrat, poezia este datată din 18 august 1900“ (*Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 441). Acest ms. ne-a fost inaccesibil.

Reprodusă din *Rampa*, 1912.

În legătură cu publicarea acestei poezii, următoarea notă, scrisă — desigur — de Macedonski:

„O umbră de dincolo de *Styx*, ce-a apărut zilele acestea în *Revista modernă* de la 14 octombrie, este scrisă în anul 1900 și n-ar fi văzut lumina dacă suavul poet Nanu nu ar fi copiat-o din carnetul său, cerându-i voie a o tipări împreună cu altele în revistele ce va crede de cuviință“. (*De la o săptămână la alta, Forța morală*, I, 1, 28 octombrie 1904).

Versiunea franceză, *Ricardo*, este anterioară (*Literatorul*, XX, 1, 1899, p. 6, datată: „1898, dec.“).

Ambele poezii au fost inspirate lui Macedonski de moartea prietenului său, marchizul italian Ricardo Bergamasco, cunoscut în 1872 la Florența, de care s-a simțit foarte apropiat. O însemnare pe un caiet de poezii din tinerețe (Muzeul literaturii române, ms. 9.791) consemnează această pierdere: „1873, 23 mai. Mon unique ami Ricardo Bergamasco est mort à Francfort sur le Maine“. Alte câteva notări, pe fugă, nu suficient de clare, par să rețină deplasările amicului său: „14 d'avril 1872, vient de nov. à Prato, de Prato à Florence. Vient jusqu'au 18... resta... partit... est Francfort.“ Un nume și o adresă: „Giuseppina Bergamasco, Piemonte, Casal beltrame, Provinzia (sic) di Navara“, par să indice pe soția (sau mama) prietenului său, a cărui amintire va mișca mereu pe Macedonski. Dovadă și această poezie din tinerețe, *Umbrei amicului meu Ricardo Bergamasco* (*Oltul*, II, 17, 28 februarie 1874), datată: „București, 23 ianuarie 1874“:

„O! inimă zdrobită, de tu mai poți a plînge,
Mai lasă două lacrimi să pice pe pământ,
Să-mi ușurez durerea, ce-n față-mi să resfrînge:
Amicu-mi nu mai este!... Ricardo e-n mormînt!...
Era în astă viață ce-i raza matinală
A soarelui d-aprile. — Era!... și astăzi, vai,
Înscris e al său nume pe-o piatră mormîntală!...
De disperare cruntă gîndind la ea tresai.
Muri în floarea vieții... de zile plin se stinse,
Muri... dar suveniru-i trăiește-n pieptul meu!...
O! Doamne, moartea, care cu buzele-i l-atinse,
Ce nu veni la mine în locu-i să mor eu?...
.....

De cîte ori cu dînsul pe nopțile senine
Urmam fluviul Arno¹ în cursu-i zgomotos,

¹ Fluviul Arno, fluviu ce trece prin Florența (n. a.).

Visînd visuri de au, de poezie pline,
Ca și Toscana teră, ca și ceru-i frumos!...
De cîte ori prin selbea Gascinele¹ numită,
Din zori pînă în seară cu el n-am rătăcit,
Vorbîndu-mi, el, de dulcea-i și palida iubită,
Vorbîndu-i, eu, d-un angel, femeie ce-am slăvit!
Iar cînd pe a mea frunte trecea vreo întristare,
De cîte ori cuvîntu-i venea consolator,
Ca să-mi alunge-ndată durerea-n depărtare
Și să-mi redea speranță din nou în viitor!
.....

I-am zis, mi-aduc aminte, l-a noastră despărțire,
Mișcat de întristare, i-am zis: «Amicul meu,
Eu plec spre-a mă rentoarce, dar am o presimțire
De moarte pentru mine, ce mă turmentă greu!»
Și azi eu trăiesc încă, iar dînsul nu mai este!...
Destin fără-ndurare, ce crud e brațul tău!
Ai smuls crinul cel falnic și cel uscat trăiește,
Mereu bătut de vînturi, de soare ars mereu!

În țara ta frumoasă, amice, mă voi duce,
Și-n cimitir mormîntu-ți căta-voi, ca să plîng,
Să plîng pe rămășița amicului cel dulce,
Ce angelii în ceruri acum în brațe strîng!“

(p. 194)

OH! SUFLET ORB

Publicată în *Pleiada*, I, 2, 1904, p. 24. Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 143—144; *Viitorul țarei*, IV, 5, mai 1916, p. 5.

Textul autograf în ms. 3.411, p. 39 r.—39 v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1901, sept. în 4“.

Reprodusă din ms. 3.411.

(p. 195)

PERIHELIE

Publicată în *Revista literară*, VII, 4, aprilie 1886, p. 307. Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 147—148.

„Datată în ms. păstrat, din 1886“ (*Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 442).

Reprodusă din *Flori sacre*.

¹ Gascinele, pădure de-a lungul fluviului Arno la Florența, principalul loc de preumblare al Florentinilor (n. a.).

V a r i a n t e

11—12 Oh! lăsați pe-oricare suflet în a lui perihelie,/ Fericitiți-l când pământul pentru dînsul a murit (*Flori sacre, 1912, ms.*): Lăsați sufletele-n pace în a lor perihelie,/ Fericitiți-le când lumea pentru ele a murit (*Revista literară, 1886*); 14 Îl răpesc în adîncimea unui vis nețărîmurit (*Flori sacre, 1912, ms.*): Le răpește-n limpezimea spațiului aurit (*Revista literară, 1886*).

În 1891, Macedonski intenționa să scoată un volum de poezii cu acest titlu, conform unor știri care nu se confirmă:

„D-l Al. Macedonski a pus sub presă al II-lea volum de poezii, sub titlul de *Perihelie*. Volumul va cuprinde minimum 450 de pagini. Prețul 10 lei.“ (*Știri literare, Românul literar, I, 4, 4 februarie, p. 30*).

Același anunț în *Foaia ilustrată*, I, 6, 10/22 februarie 1891, p. 46, și în *Familia*, XXVII, 6, 10/22 februarie 1891, p. 68.

Perihelie, periheliu, termen astronomic, punctul cel mai apropiat de soare de pe orbita unei planete; momentul în care planeta trece prin acest punct.

Macedonski, obsedat, ca orice romantic, de elevație, de absorbție în „ideal“, de contemplativitatea (atitudine care alternează în opera sa cu o acută conștiință a realului și a himerei urmării „idealului“ inaccesibil), face din „perihelie“ un adevărat simbol al desprinderii din corporalitate a propriului său spirit. La poet, noțiunea este în esență sinonimă cu aceea de *ideal* și de *excelsior*.

(p. 198) P O E M A R O N D E L U R I L O R

Alexandru Macedonski/ *Poema rondelurilor*/ 1916—1920/Editura literară a Casei Școalelor/ 1927.

Apărută fragmentar în cursul vieții poetului și editată în volum, ca operă postumă, cu titlul de mai sus. Această ediție cuprinde toate rondelurile lui Macedonski, mai puțin două: *Rondelul Franței burgheze* și *Rondelul ticăloșilor*, din ciclul *Rondelurile Senei*. Ele n-au fost publicate decît tirziu, în 1955, de Miha Dragomir (*Rondeluri inedite ale lui Macedonski*, în *Gazeta literară*, II, 7, 17 februarie 1955). În forma sa completă *Rondelul ticăloșilor* se tipărește abia în ediția de față.

Alexandru Macedonski a pregătit în ultimul an al vieții, în 1919—1920, cînd și-a transcris mare parte din operă în vederea editării „definitive“, două manuscrise ale *Poemei rondelurilor*, ambele autografe. Cel dintîi (I), a fost folosit pentru ediția din 1927 de la Casa școalelor și, pînă la dovada contrară, poate fi considerat ca pierdut. Cel de al doilea (II), pare a constitui o primă redactare (ștersături, lipituri etc.). Incomplet (nu conține *Rondelul cercetașilor* și *Rondel stingaci*, prima versiune a *Rondelului meu*), cu caracter de dublet, acest ms. (II) a aparținut în timpul din urmă poetului Miha Dragomir, care i-a făcut și o prezentare (*op. cit.*, *Gazeta literară*, II, 7, 17 februarie 1955). Același ms. (II), a fost cunoscut anterior și de Tudor Vianu, care-l citează în ediția sa (*Opere, I, Poezii*, p. 443), împreună cu alte mss. de rondeluri, scrise pe foi volante, dintre care n-au mai rămas decît foarte puține copii, existente la Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Secția manuscrise, și la Muzeul literaturii române. Ulterior, acest ms. (II) a intrat în colecțiile Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, nr. 6.095 (format caiet, 64 p., legat defectuos: ordinea *Rondelurilor de porțelan* schimbată; pe ultima pagină

sumarul ciclurilor; ms. se păstrează și în copie foto, nr. 39), și el a fost folosit de noi ca text de bază. Titlul său este:

Poema rondelurilor de Alexandru Macedonski. Rondelurile pribege—Rondelurile celor patru vinturi—Rondelurile rozelor—Rondelurile Senei. Rondelurile de porțelan.

După datele care însoțesc, în manuscrise și publicații, fiecare rondel în parte, rezultă că Macedonski a compus *Poema rondelurilor* în două perioade: în 1916, când publică în trei serii *Rondelurile pribege*, și 1919—aprilie 1920, când compune celelalte cincicicluri: *Rondelurile celor patru vinturi*, *Rondelurile rozelor*, *Rondelurile rozelor de azi și de ieri*, *Rondelurile Senei*, *Rondelurile de porțelan*. Poetul denumea aceste cicluri *Poema noilor rondeluri* (*Zaherlina în continuare*, p. 6). Un recitativ, în stil de rondel, și în *Moartea lui Dante Alighieri* (II, 4) compusă aproape concomitent cu primele cicluri de rondeluri.

Sugestia de a compune rondeluri poate să fi venit de timpuriu lui Macedonski din lectura lui Maurice Rollinat, poet foarte apreciat, precum și din aceea a lui Théodore de Banville (autor și el de *Rondels* „composés à la manière de Charles d'Orléans, poète et prince français“), bine cunoscut și acesta de Macedonski, încă din prima fază a *Literatorului*. Despre cel dintâi poetul scria:

„Rollinat în rondoale a ajuns la o perfecțiune neîntrecută. El știe să cristalizeze cugetarea cea mai adâncă într-o formă fixă și trăitoare. Repetițiile de la urmă sunt naturale și necăutate“ (Aristarch, *Maurice Rollinat, Lumina*, I, 35, 19 mai 1894).

Ipoteza nu ni se pare de loc improbabilă. După o lungă perioadă de concepere, la bătrînețe, când în poezia lui Macedonski totul devine diafan și redus la esențe, o serie de idei poetice, care fac parte organică din universul poetului, s-au putut cristaliza în mod firesc în forma fixă, muzicală și riguroasă ritmică a rondelului.

În compunerea *Rondelelor*, Macedonski are antecedenti și în literatura română, în propria sa sferă literară: Tr. G. Djuvara, în *Coarde sparte*, Buc., 1884; Cincinat Pavelescu, *Rondel* (*Literatorul*, 3, 15 aug. 1892), *Cadavrul*, rondel (idem, 10, 15 martie 1893); Al. Obedenaru, în *Românul literar*, 1893, 1896; cf. și Tudor Vianu, *Studii de literatură română*, Buc., E.D.P., 1965, p. 409.

Editarea, fie și tardivă a *Poemei rondelurilor*, se datorează fără îndoială insistențelor depuse de Ana Macedonski pe lângă administrația Casei școalelor, solicitată prin repetate cereri de ajutor (23 noiembrie, 7 decembrie), continuate prin oferta „să ia în editura sa *Poema rondelurilor* deoarece nu am alte resurse de existență“ (9 decembrie 1926). Dînd curs rezoluției ministrului I. Petrovici („Se înaintează comisiunii literare a Casei școalelor“), Mihail Dragomi-

rescu, directorul Editurii Casei școalelor, încheie la 14 ianuarie 1927 un proces-verbal favorabil, în baza a două referate, ambele pozitive, chiar elogioase, semnate de Eugen Lovinescu și Mircea Dem. Rădulescu (Arhivele Statului, Fond „Casa școalelor“, dos. nr. 887/1926, p. 204, 210, 213, 216—217, 220). Textul referatului (inedit) al lui E. Lovinescu este următorul (p. 217):

„Raport

Cum opera lui Alexandru Macedonski este din acele ce cinstesc literatura noastră, mi se pare neîndoios că trebuie acceptată. Cum însă biblioteca noastră a mai publicat două volume ale lui Macedonski, așa că, pe baza propunerii făcute, s-ar putea întâmpla să nu intre în ordinea de publicație a anului acesta, ținînd seama și de dorința legitimă a petiționarei, sînt de părere ca să se acorde d-nei Macedonski prima rată a onorariului de autor, rămînînd ca la publicarea operei, în alt an, să i se acorde și a doua rată.

4. ian. 1927

ss. E. Lovinescu“

(p. 199)

RONDELURILE PRIBEGE

Textul în ms. 6.095, p. 3r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu dedicația adăugată ulterior: „Lui Horia Furtună“. Pe p. 3 v., sumarul *Rondelurilor pribege*.

Despre legăturile lui Macedonski cu Horia Furtună, cf. nota la volumul *Flori sacre*, în ediția de față, vol. II, p. 349, 352.

(p. 199)

RONDELUL LUCRURILOR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 4, r.-v. Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, mai în 19“.

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 24, 12 iunie 1916, p. 3, cu supratitlul *Poema rondelurilor*, seria I, numerotat II, datat: „1916, mai în 19“. Republicat în *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 6, în cadrul seriei *Poema rondelurilor*, dedicată: „Lui Horia Furtună“, datat: „1916, mai 19“; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 9—10, datat „1916, mai 19“.

(p. 199)

RONDELUL ORAȘULUI MIC

Textul de bază în ms. 6.095, p. 5 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, mai în 20“.

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 24, 12 iunie 1916, p. 3, cu supratitlul *Poema rondelurilor*, seria I, numerotat III, datat: „1916, mai în 20“, cu titlul inițial *Rondelul provinciei*. Republicat în *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 6, același supratitlu, cu titlul *Rondelul provinciei*, datat: „1916, mai 20“. Republicat cu titlul definitiv,

Rondelul oraşului mic, existent și în ms. 6.095, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România; *Universul literar*, XXXVI, 38, 31 octombrie 1920, p. 595, datat: „1919, mai 20“, același titlu; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 11—12, datat: „1919, mai 20“.

Tudor Vianu ne-a declarat că acest rondel a fost inspirat lui Alexandru Macedonski de vizita pe care poetul a făcut-o părinților săi, la Giurgiu. O mențiune în acest sens există de altfel și în jurnalul intim al lui Macedonski, *Războiul fărăii*, sub data de 15 august 1916: „Întîlnesc pe un tînăr poet, student în filozofie și drept, Tudor Vianu. Am multă simpatie pentru el și l-am supranumit — sper că nu mă voi fi înșelat — poetul energiei.

Tatăl său e medic primar al oraşului Giurgiu. Fiul e foarte înciudățit de a nu ști ce s-a petrecut la Giurgiu. Doctorul Vianu își are acolo casa — cită liniște și cită ordine în ea.

Încăpătoare cum e, îmi închipuiesc cită veselie a trebuit să cirească în ea cînd trăia mama celor cinci copii, dintre care patru și-a luat zborul...

Melancolice însă, nespuse de dulci sunt unele sorți tihnite de provincie.“ (s.n.).

(Adrian Marino, *Jurnalul lui Macedonski*, în *Steaua*, XVI, 3, martie 1965, p. 70.)

(p. 200) RONDELUL DE AUR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 6 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1 iunie 1916“.

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 29, 17 iulie 1916, p. 5, cu supratitlul *Poema rondelurilor*, seria III, numerotat VI, datat: „1916, 1 iunie“. Republicat în *Flacăra*, V, 42, 30 iulie 1916, p. 503, cu același supratitlu; *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 6—7, cu același supratitlu, datat: „1916, 1 iunie“; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 13—14, datat: „Iunie 1916“.

(p. 200) RONDELUL LUNEI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 7 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, mai 31“.

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 29, 17 iulie 1916, p. 5, cu supratitlul *Poema rondelurilor*, seria II, numerotat V, datat: „1916, 31 mai“. Republicat în *Flacăra*, V, 42, 30 iulie 1916, p. 503, același supratitlu; *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 7, același supratitlu, datat: „1916, 31 mai“; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 15—16, datat: „1916, mai 31“.

(p. 201)

RONDELUL CRINILOR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 8 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, iunie în 3“.

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 29, 17 iulie 1916, p. 5, cu supratitlul *Poema rondelurilor*, seria II, numerotat VII, datat: „1916, 3 iunie“. Republicat în *Flacăra*, V, 42, 30 iulie 1916, p. 503, același supratitlu; *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 7, același supratitlu, datat: „1916, 3 iunie“; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 17—18, datat: „1916, iunie 3“.

(p. 201)

RONDELUL ȚIGANILOR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 9 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, iunie în 4“, dedicat: „În memoria lui Mircea Demetriad“.

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 32, 7 august 1916, p. 5, fără dedicație, cu supratitlul *Poema rondelurilor*, seria III, numerotat IX, datat: „1916, iunie 9“, însoțit de nota: „Acest rondel este o variantă a două strofe ale mele din *Excelsior*“. Republicat în *Flacăra*, V, 44, 13 august 1916, p. 523, același supratitlu, fără dedicație; *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 7, același supratitlu, aceeași dedicație, însoțit de nota: „O variantă a acestui rondel se află în *Excelsior*“; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 19—20, datat: „1916, iunie“.

O notă a ms., reprodusă în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 19, precizează: „Acest rondel e o variantă a unei poezii a mea din *Excelsior*“. Poezia în cauză este *Țiganii*, dedicată „lăutarilor noștri“, publicată în *Literatorul*, XI, 3, 1890, reprodusă în *Lumina*, I, 5, 9 aprilie 1894, și de aici în *Biblioteca română*, 12 martie 1895, *Excelsior*, 1895 și 1897, unde este dedicată: „Lui Mircea Demetriade“, datată: „1890“. Față de versiunea din *Excelsior* și *Ilustrația neamului nostru*, I, 2-3, april-mai 1915, p. 2, ulterioară, cu aceeași dedicație, pe care o reproducem mai jos (redușă la două versuri și un refren, în total 9 versuri):

Țiganii merg fără-ncetare,
Nu știu nici ei cînd au plecat,
Dar lumea largă o străbat,
Împinși de-o vecinică chemare.

De cînd se știu, s-au pomenit
Cu galbeni ochi pierduți în zare
Și s-au tot dus cu mic cu mare,
Ș-au tot născut ș-au tot murit;

Țiganii merg fără-ncetare,

textul din *Literatorul*, 1890, avea 4 versuri în plus, care constituiau prima strofă a poeziei:

Tot orizontul e coprins
De-o albicioasă încețare
Și-ncet se cerne-o burnițare,
Din cerul trist, de soare stins.

O temă identică la Albert Glatigny: *Les bohémiens*; Baudelaire: *Bohémiens en voyage* etc.

Despre Mircea Demetriad, discipol statornic, Macedonski s-a exprimat în repetate rânduri într-un stil deosebit de admirativ. Este *Un poet mare* (*Forța morală*, I, 2, 4 noiembrie 1901, p. 8), un boem pitoresc în tot cazul, evocat într-un portret citabil:

„Fiu al unui artist dramatic de înaltă valoare și de un entuziasm superb: barbă neagră, creață și scurtă. Uneori o rade, și ar întineri dacă ar putea să întinerească mai mult. Ochi negri, mici, dar vii. Brun ca un grec insular. Și poet, — poet adevărat. Dar cât a luptat cu versul, cu limba, cu concepțiunea, cu exprimarea concepțiunii în o formă estetică. Și cât luptă încă. Mai presus cu totul de mulțime; totuși, complăcindu-se în mijlocul ei. Mircea Demetriade în cafe-neaua Kübler e fermecător. Vocea i s-aude din stradă. Glumește, ride, e acerb, e vehement, paradoxal cum sunt foarte rari, entuziașt, dar și *blagueur* — cum zice francezul — sau *moftangiu* — cum zice românul. Rău la suflet nu e, deși sfîșie pe adversari, și citeodată pe prieteni. Îi place să născocoască atîtea cite sunt în lună și în stele, și apoi să ridă în socoteala celor care îl cred. Ziua lui începe de la 3 după amiază. Pînă atunci, doarme. Se cam codește de poliție, deși e revoluționar mare. În fondul fondului, însă, nu-i e frică de nimic.

Ca instrucțiune nu pot să stea alături cu el decît prea puțini. E aproape un erudit. A citit pe clasici și pe moderni, iar în știință, ce n-a citit ghicește prin geniul său. Poezia sa e înaltă. Banalul e cu îngrijire evitat. Uneori, forma lui e prea încilcită, dar cu cit trece, cu atît dispăre și acest defect. Versurile lui coprind pietre scumpe. E un poet al coloarei și al pasiunii. Contemporanii, în genere, nu-l înțeleg, nu-l prețuiesc. Deci e pe culme și dintre cei mari.

Stradivarius“

Lui Mircea Demetriad, Macedonski îi închină și un studiu, rămas neterminat (*Forța morală*, II, 10—12, 6—20 ianuarie 1902), fiind poetul său român „preferat“ (ancheta revistei *Litere și arte*, I, 5, 14 mai 1903). În sprijinul pieselor discipolului său, poetul va dezlănțui o campanie întreagă: *Stagiunea cea mare* (*Rampa*, I, 292, 10 octombrie

1912) etc. La rîndul său, Mircea Demetriad face elogiul maestrului într-un stil ca acesta: „personalitate zdrobitoare“, „păgîn rătăcit într-o societate de sclavi“, „vrășmașul legii piticilor“ etc. (*O prefață*, în *Observatorul*, I, 129, 16 aprilie 1903).

(p. 202)

RONDELUL CERCETAȘILOR

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 22, 29 mai 1916. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 21—22, nedatat.

Reprodus din *Poema rondelurilor*; ms. 6.095, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, nu conține acest rondel.

(p. 202)

RONDELUL PLECĂRII

Textul de bază în ms. 6.095, p. 10 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, iulie în 4“.

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 32, 7 august 1916, p. 5, cu supratitlul *Poema rondelelor*, seria III, X, datat: „1916, iulie 2“. Republicat în *Flacăra*, V, 44, 13 august 1916, p. 523, același supratitlu, nedatat; *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 7, același supratitlu, datat: „1916, 4 iulie“; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 23—24, datat: „1916, iulie 4“.

Este posibil ca Macedonski să-și fi amintit, compunînd acest rondel, de celebrul *Rondel de l'adieu* de E. Haraucourt, poet bine cunoscut (Aristarch, *Haraucourt, Lumina*, I, 36, 20 mai 1894): „Partir, c'est mourir un peu“.

(p. 203)

RONDELUL ORAȘULUI DIN INDII

Textul de bază în ms. 6.095, p. 11 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1918, octombrie (supt ocupațiune)“, cu titlul *Rondelul orașului din Indii*.

Publicat în *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 7, cu titlul *Rondel asupra unui oraș din Indii*, datat: „1918, oct.“. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 25—26, datat: „1918, octombrie“, cu titlul definitiv *Rondelul orașului din Indii*.

Reprodus din ms., unde la cuvîntul „spart“, v. 1, există următoarea notă a poetului, reprodusă și în volumul *Poema rondelurilor*, p. 25:

„Pentru cei care nu sunt pătrunși de geniul limbei noastre se lămurește că forma: «spart a fost orașul» e curat populară. Astfel: «spart a fost tîrgul»; ai venit la «spartul tîrgului», etc.“

Din împrejurarea că a fost scris „supt ocupațiune“, Miha Dragomir descoperă în tema rondelului un sens predominant ideologic, care ar exprima revolta poetului împotriva ocupației germane (*op. cit., Gazeta literară*, II, 7, 17 februarie 1955). În realitate, *Rondelul orașului din Indii*, a cărui concepere ar putea fi stimulată — este adevărat — și de priveliștea unui oraș părăsit, ruinat în oarecare măsură, cum arătau Bucureștii sub ocupația germană, evocă mai curînd o temă existentă în literatura parnasiană și simbolistă pe care Macedonski o frecventează.

În Villiers de l'Isle-Adam (*Souvenirs occultes, Contes cruels*), autor din care Macedonski citează și chiar traduce (*De pe culmea vieții: Chinul prin speranță*, în *Literatorul*, nr. 1, 15 decembrie 1892, p. 11—12, cf. *La torture par l'espérance, Nouveaux contes cruels*), găsim aceeași priveliște a unei „cetăți moarte“: ruine — „porfiruri“ la Macedonski — copleșite de vegetație luxuriantă, sub un soare orbitor, „într-a soarelui magie“, cum spune și poetul. O poezie *La cité morte*, în volumul *Ame nue* (1885), citit de Macedonski, are și Edouard Haraucourt (Aristarch, *Haraucourt, Lumina*, I, 36, 20 mai 1894). O *Ville morte*, la Albert Samain (*Du jardin de l'infante*). Cf. și Jacques Bousquet, *Les Thèmes du rêve dans la littérature romantique*, Paris, Marcel Didier, 1964, p. 301—303.

(p. 203)

RONDELUL MORII

Textul de bază în ms. 6.095, p. 12 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, iunie în 6“.

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 32, 7 august 1916, p. 5, cu supratitlul *Poema rondelurilor*, seria III, numerotat VIII, datat: „1916, iunie 6“. Republicat în *Flacăra*, V, 44, 13 august 1916, p. 523, același supratitlu, nedatat; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 27—28, datat: „1916, iunie 6“.

Imaginea morii părăsite este evocată de Macedonski și în poezia *Prietenie apusă* din volumul *Excelsior* (v. ediția de față, vol. II, p. 70-71).

(p. 204)

RONDELUL CONTIMPORANILOR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 13 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „22 aprilie 1919“.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 29—30, datat: „22 aprilie, 1919“.

Textul acestui rondel se păstrează și într-un alt ms. autograf, Muzeul literaturii române, nr. 5.389, datat: „22 apr[ilie]/4 mai 1919“.

Un *Sonet contimporanilor mei*, exprimînd un dezgust analog, a scris și I.L. Caragiale (*Ghimpele*, XVII, 25, 20 iunie 1876; *Opere*, 3, Buc., E.P.L., 1962, p. 434, 786).

(p. 204)

RONDELUL MEU

Publicat în *Țara românească*, I, 4, 1 iunie 1916, cu titlul *Rondel stingaci*, datat: „1916, 16 mai“. Republicat sub titlul *Rondelul meu* în *Cartea nestematelor*, 1922, p. 21—22, aceeași dată; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 31—32, datat: „1916, mai 16“.

Reprodus după *Poema rondelurilor*, 1927; ms. 6.095, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, nu cuprinde acest rondel.

(p. 206) RONDELURILE CELOR PATRU VÎNTURI

În ms. 6.095, p. 14 r. (pe v. sumarul *Rondelurilor celor patru vînturi*), Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, acest titlu este urmat (p.15 r.) de dedicația:

„Ion G. Duca a zis într-un interviu:

Adevăratul nostru viitor stă în strălucirea dezvoltării noastre artistice, literare și științifice. Cîndva am numit acest viitor un vis. Azi, după înfăptuirea României mari, el e o realitate (*Izbinda*, de la 20 apr. 1919).

Aceste cuvinte ale întiului ministru al instrucțiunii publice pe care l-a avut România mare trebuiesc să fie îndrumătoare ale viitorilor capi ai acestui departament.

Lui Ion G. Duca,

închin acest șir de rondeluri noi.

A.M.“

O explicație a acestei dedicații putem găsi și în faptul că, în calitate de ministru al instrucțiunii publice, I.G. Duca arătase oarecare interes pentru Macedonski, pe care-l ajută. Poetul ofertase „Casei școalelor“ un *Tratat de versificare* („Cu adînc respect ofer proprietatea totală și definitivă a acestei lucrări cu lei 5.000“), din care I.G. Duca aprobă 1.000 lei la 9. V. 1915, 500 lei la 4. VII. 1915 și 600 lei la 12. V. 1916 (Arhivele Statului, Fond „Casa școalelor“, dosar nr. 179/1915, p. 126, 146; dosar 898/1916, p. 75). Desigur că este vorba de reluarea vechilor sale studii din *Vestea* (1878) și *Literatorul* (1880—1882), despre *Arta versurilor*.

(p. 206)

RONDELUL CUPEI DE MURANO

Textul de bază în ms. 6.095, p. 16 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, aprilie în 21“.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 33—34, datat: „1919, aprilie în 24“. Republicat în *Cartea nestematelor*, 1922, p. 13—14, aceeași dată, dedicat: „Lui Ion G. Duca“; *Roata norocului*, nr. 2,

1 iulie 1928, însoțit de dedicația: „Lui Ion G. Duca închin acest rondel“, datat: „1919, aprilie 24“.

(p. 206) RONDELUL PRIVIGHIETOAREI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 17 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, aprilie în 24“.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 35—36, datat: „1919, aprilie în 24“.

(p. 207) RONDELUL TRECUTULUI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 18 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, martie în 26“.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 37—38, nedatat.

Atît în ms. 6.095 cît și în vol. *Poema rondelurilor*, p. 37, următoarea notă: „Moșii ale mamei poetului (Dolj), unde el și-a petrecut copilăria“.

Acest peisaj natal obsedează, cu o notă de idilic, memoria afectivă a lui Alexandru Macedonski. De aici și evocările repetate: *Reînțoarcerea, Oltul*, I, 12, 24 decembrie 1873, p. 93; *Mingierea dezmoștenirii, Literatorul*, I, 25, 10 august 1880, p. 385—387 (v. nota în ediția de față, vol. I, p. 412—413); *Egloga*, I, dintr-un proiectat ciclu de *Amărăzene*, ulterior abandonat (*Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. XXIX).

(p. 207) RONDELUL OGLINDEI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 19 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, apr. 5“.

Publicat în *Universul literar*, XXXVI, 36, 17 octombrie 1920, p. 563, datat: „1919, apr. 5“. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 39—40, datat: „1919, aprilie 5“.

(p. 208) RONDELUL DOMNIȚEI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 20 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, aprilie în 6“.

Publicat în *Universul literar*, XXXVI, 6, 15 februarie 1920, p. 86, însoțit de un „desen de pictorul Solaro“, datat: „1919, aprilie 6“. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 41—42, datat: „1919, aprilie 6“.

În ms. 6.095, acest rondel este însoțit de următoarea notă, reprodusă și în *Poema rondelurilor* (p. 41):

„Balta Craiovița este lângă Craiova. Legenda spune că unde se află această baltă a fost întiul oraș cu numele de Craiova. Și tot dupe legendă, în noaptea Paștilor, se aud clopotele sunînd în fundul apei etc.“.

În *Universul literar* (1920) nota are o redactare puțin modificată.

Pe aceeași pagină a ms. 6.095, stînga sus, desen în peniță de Solaro, soția lui Alexis Macedonski, în stil de frescă, decupat din *Universul literar* (1920).

(p. 208) RONDELUL ORAȘULUI DE ALTĂDATA

Textul de bază în ms. 6.095, p. 21 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, aprilie în 20“.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 43—44, datat: „1919, aprilie în 20“.

Înrudit ca temă și atmosferă cu *Rondelul orașului mic*, *Rondelul orașului de altădată* trădează una din obsesiile spiritului poetului: regresiunea spre un liman fericit, asociată adesea imaginii copilăriei inocente, cadru idealizat în spirit afectiv-romantic. Această imagine se conturează, din ce în ce mai precis și mai insistent, pe măsură ce împrejurările existenței, tot mai agitate și cu perioade de mari lipsuri, determină la Macedonski — prin contrast și ca o compensație — o întoarcere spre trecutul vieții sale, fericită și neștiutoare de griji, din copilărie. Pentru fiul de oameni bogați, boieri cu moșii, ulterior sărăcit, care a fost poetul, o astfel de optică este foarte explicabilă. Dar ea are efectul de a-i altera și, în cele din urmă, chiar a-i falsifica viziunea socială, Macedonski făcîndu-și despre societatea românească din perioada copilăriei o concepție cu totul idealizată: armonie socială, bunăstare și fericire generală în toate clasele.

(p. 209) RONDELUL ORELOR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 22 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, apr. în 24“, cu un moto: „Omnia vulnerant, ultima necat“.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 45—46, același moto, datat: „1919, aprilie în 24“.

O notă a ms. 6.095 reprodusă și în *Poema rondelurilor* (p. 45), lămurește și traduce motoul rondelului: „Inscripție medievală împrejurul unui cadran de ceasornic: «Toate rănesc, ultima omoară»“.

Este un dicton care a preocupat și anterior pe Macedonski, dovadă acest:

Epigraf

Inscripție pentru un orologiu
Vulnerant omnia, ultima necat

De ore n-ai scăpare
Cît viața te-nfășoară, —
Rănesc fiecare,
Iar ultima omoară.

(*Pleiada*, nr. 1, 1904, p. 10).

(p. 209) RONDELUL AJUNGERII LA CER

Textul de bază în ms. 6.095, p. 23 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, mai 1“.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 47—48, datat: „1919, mai 1“.

(p. 210) RONDELUL CTITORILOR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 24 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, mai 25“.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 49—50, datat din eroare: „1919, mai în 5“. Republicat în *Viața românească*, XXIX, 4—5, april-mai 1937, p. 87: *Două rondeluri necunoscute ale poetului Macedonski*, reprodus, în revistă, după registrul M-rei Țigănești, unde Macedonski pare să-l fi compus și transcris cu prilejul ultimei sale vizite.

Atît ms. 6.095, cît și textul din volumul *Poema rondelurilor* (p. 49) au următoarea notă la cuvîntul „ruje“:

„*Ruje* e termen oltenesc: «are două ruje în obraz». E egal cu două roze și egal cu franțuzescul: *rouge*.“ De fapt, cuvîntul de origină slavă, înseamnă floare roșie de măcieș.

(p. 210) RONDELUL COROANELOR NEPIERITOARE

Textul de bază în ms. 6.095, p. 25 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, iulie în 23“.

Publicat în *Ilustrația neamului nostru*, V, 7, ianuarie 1920, p. 4, datat: „1919, 10/23 iulie“. Republicat în *Poema rondelurilor*, p. 51—52, datat: „1919, iulie în 28“.

(p. 212) RONDELURILE ROZELOR

În ms. 6.095, p. 26 r. (pe v. sumarul *Rondelurilor rozelor*), Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, întregul ciclu este dedicat: „Lui Ion Pillat“.

Asupra legăturilor poetului cu Ion Pillat, v. nota la volumul *Flori sacre*, în ediția de față, vol. II, p. 349—351.

(p. 212) RONDELUL ROZELOR CE MOR-

Textul de bază în ms. 6.095, p. 27 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, mai în 18“.

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 24, 12 iunie 1916, p. 3, cu titlul *Rondelul rozelor*, supratitlu *Poema rondelurilor*, seria I, numerotat I, datat: „1916, mai în 18“. Republicat în *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 6, cu titlul *Rondelul rozelor*, datat: „1916, mai 18“, același supratitlu; *Poezii alese*, 1921, p. 113—114, dedicat: „Lui Horia Furtună“; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 53—54, datat: „1916, mai în 18“.

(p. 212) RONDELUL LUI SADI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 28 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, martie în 23“.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 55—56, datat: „1919, martie în 23“.

În ms. 6.095, următoarea notă, reprodusă și în *Poema rondelurilor* (p. 55):

„Saadi, mare poet persan. Autor al poemei *Gulistan*.“

Probabil că Macedonski a citit această „poemă“ fie în traducerea N. Semelet, *Gulistan ou le Parterre-de-fleurs* (Paris, 1834), fie în aceea a lui Ch. Defrémery: *Gulistan ou le Parterre de roses* (Paris, 1858). Ca și N. Semelet, Macedonski ortografiază numele poetului persan „Sadi“.

(p. 213) RONDELUL ROZELOR DIN CIȘMEGI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 29 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, iunie în 16“.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, cu titlul *Rondelul rozelor din Cișmigi* (dat probabil de editor), p. 57—58, datat: „1919, iunie în 16“. Aici în loc de *pembè* (v. 1.) apare cuvîntul *lila*.

În ms. 6.095, care păstrează forma *Cișmegi*, următoarea notă reprodusă și în volumul *Poema rondelurilor* (p. 57):

„Admirabilul maestru-grădinar, care a dat Cișmegiului noul său desen și a făcut plantațiunile de roze, ce l-au schimbat într-o minune fără seamăn în Europa, se numește Rêpon, e german de origină și, în urma evenimentelor din 1916, a fost înlăturat. Ar trebui readus cu onoare în capul serviciului său — A.M. —“

După Tudor Vianu (*Opere*, I, *Poezii*, p. 446), Macedonski „transcrie greșit numele Rebhuhn“.

v. 1: *pembè* — roșu-deschis (turcism).

În legătură cu acest cuvânt, pentru care Macedonski are o afecțiune specială, următoarea precizare anterioară, unde se arată de ce *pembè* este de preferat lui *trandafiriu* și *rose*:

„Părerea noastră este că expresiunea *pembè*, pe lângă faptul că nu este nume de floare, ci nume de nuanță, este prea armonioasă pentru a fi meritat pe drept să fie gonită din limbă.

Prin grecescul *trandafiriu*, cit și prin franțuzescul *rose*, nu s-a făcut decît a se aduce o confuziune de care putem fi scutiți...

Să nu se spună că pentru a înlocui pe *pembè* putem să luăm pe *roz* de la latinescul *rosa*, deoarece *rosa* nu se aplică de loc în latinește ca determinant al nuanței trandafirului“ (*Studii asupra limbei*, I, *Trandafiriu*, în *Literatorul*, nr. 1, 1884, p. 12—13).

Ulterior, Macedonski va înlocui pe *pembè* prin cuvîntul *lila*, care apare în *Poema rondelurilor* (1927).

(p. 213) RONDELUL MARILOR ROZE

Textul de bază în ms. 6.095, p. 30 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, iunie în 14“.

Publicat în *Universul literar*, XXXVI, 6, 15 februarie 1920, p. 86, datat: „6 aprilie 1919“. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 59—60, datat: „1919, iunie în 14“.

(p. 214) RONDELUL BEAT DE ROZE

Textul de bază în ms. 6.095, p. 31 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, iunie în 18“.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 61—62, datat: „1918, iunie în 18“.

Ca și în cazul rondelurilor anterioare, care evocă silueta poetizată a poetului persan Saadi, și acest rondel trădează anume reminiscențe (dacă nu chiar obsesii) din *Gulistan*. Aici, în *Rondelul beat de roze*, întîlnim chiar o imagine identică: „Lorsque je fus arrivé, l'odeur des roses m'enivra tellement, que le pan de ma robe m'échappe de la main“ (*Gulistan ou le Parterre-de-fleurs* de Cheich Moslih-Eddin Sadi de Chiraz traduit littéralement sur l'édition autographique du texte publié en 1828, par N. Semelet, Paris, 1834, p. 30). Cu „beția de roze“, poezia română se întîlnise și mai înainte de Macedonski, prin Al. Depărățeanu (*Doruri și amoruri*, XLIV):

„În darn, îmi surid rozele, din care cu beție,
Poetul odaliscelor, Hafiz, bea poezie...“

(p. 214) RONDELUL CASCADELOR DE ROZE

Textul de bază în ms. 6.095, p. 32 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, iunie 17“.

Publicat în *Cele trei Crișuri*, I, 10, 15 octombrie 1920. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 63—64, datat: „1919, iunie în 17“; *Viața românească*, XXIX, 4—5, april—mai 1937, p. 87: *Două rondeluri necunoscute ale poetului Macedonski*, reproduc, în revistă, după registrul M-rei Țigănești, unde poetul l-a transcris cu prilejul ultimei sale vizite.

(p. 215) RONDELUL PRIVIGHIETOAREI ÎNTRE ROZE

Textul de bază în ms. 6.095, p. 33 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, aug. în 14“.

Publicat în *Universul literar*, XXXVI, nr. 32, 19 septembrie 1920, p. 499, datat: „1919, aug. în 14“, cu mențiunea „inedit“. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 65—66, datat: „1919, august în 14“.

Un alt ms. autograf, scris cu creionul, cu aceeași dată (1/14 august 1919), în păstrarea poetului Mihail Celarianu, are ca număr de ordine al ciclului respectiv: VIII. Text identic cu ms. 6.095; neînsemnate deosebiri de punctuație.

(p. 215) RONDELUL ROZELOR DE AUGUST

Textul de bază în ms. 6.095, p. 34 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, iulie în 23“.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 67—68, datat: „1919, iulie în 23“.

Față de ms. 6.095, într-o variantă semnalată de Mișu Dragomir tot după ms. *Poemei rondelurilor* (II), fost în posesia sa (*op. cit.*, *Gazeta literară*, II, 7, 17 februarie 1955), primele două versuri ale ultimei strofe apar într-o altă redactare:

Zădarnic tăcutul mormînt
Pîndește simțirile mele.

(p. 216) RONDELUL ROZEI CE ÎNFLOREȘTE

Textul de bază în ms. 6.095, p. 35 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, dec. în 27“.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 69—70, datat: „1919, decembrie în 27“.

(p. 216) RONDELUL LUI SADI IEȘIND DINTRE ROZE

Textul de bază în ms. 6.095, p. 36 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, dec. în 28“.

Publicat în *Cartea nestematelor*, 1922, p. 19—20. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 71—72, datat: „1919, decembrie în 28“.

În ms., notă reprodușă și în volumul *Poema rondelurilor*, p. 71, unde se precizează că *Gulistanul* este „cea mai celebră poemă a lui (Saadi): *Grădina rozelor*“. Și aici o imagine identică: Saadi, adormit în grădină, se trezește într-o profuzie de flori. Meditînd la deșteptare despre efemeritatea vieții florale, i se naște ideea de a scrie *Grădina florilor*, operă durabilă, din care vîntul toamnei nu va smulge-o foaie (Saadi, *op. cit.*, p. 35).

De notat, ca simplă coincidență, că Marceline Desbordes-Valmore (1785—1859) are și ea o poezie: *Les roses de Saadi*.

(p. 218) RONDELURILE ROZELOR DE AZI ȘI DE IERI

Suprimarea acestui ciclu din *Poema rondelurilor* și includerea sa în ciclul precedent *Rondelurile rozelor* (Tudor Vianu, *Opere*, I, *Poezii*, p. 443) nu se justifică nici prin raportare la ms. I al *Poemii rondelurilor*, reproduș în ediția din 1927 a *Poemii rondelurilor*, care păstrează aceeași compartimentare, nici prin conținutul ms. original, existent (II) pe care-l reproducem (cf. nota la *Poema rondelurilor*, în ediția de față, vol. II, p. 377—378). Aici, *Rondelurile rozelor de azi și de ieri* figurează, la fel, ca un ciclu aparte, cu subtitlul *Noile rond.(ele) ale rozelor*, și trebuia să cuprindă mai mult decît cele două rondeluri păstrate, deoarece atît pe verso foii de titlu (p. 37 v.) cît și în text (p. 40 r.) este lăsat loc gol pentru rondelul nr. 3, prevăzut și în numerotare, care însă n-a mai fost compus.

(p. 218) RONDELUL ROZELOR DE AZI ȘI DE IERI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 38 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1920, 18/5 aprilie“.

Publicat în *Flacăra*, VII, 8, 20 ianuarie 1922, p. 113. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 73—74, datat: „1920, aprilie 18/5“.

(p. 218) RONDELUL NOȚTEI ARGINTATE

Textul de bază în ms. 6.095, p. 39 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „20 apr. 1920“.

Publicat în *Flacăra*, VII, 11, 18 februarie 1922, p. 161. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 75—76, datat: „1920, aprilie 20“.

(p. 220) RONDELURILE SENEI

În ms. 6.095, p. 41 r. (pe verso sumarul *Rondelurilor Senei*), Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, întregul ciclu este dedicat: „Lui Ion Foti“.

Ion Foti, poet minor, de inspirație clasică și orientală (E. Lovinescu, *Ist. lit. rom. cont.*, III, *Evoluția poeziei lirice*, Buc., Ancora, 1927, p. 165—167; Ion Pillat și Perpessicius, *Antologia poezilor de azi*, Buc., Cartea românească, 1925, I, p. 215—220), este unul din discipolii de ultimă oră ai lui Macedonski, colaborator la *Literatorul*, seria 1918.

Un articol al său, *Un mare nedreptățit, Alexandru Macedonski (Universul literar, XXXII, 29, 17 iulie 1916)*, va fi mîngiat cu certitudine sufletul ulcerat al poetului. Mișcat și de devotamentul arătat ulterior, Macedonski își manifestă — probabil — recunoștința prin această dedicație. Sinceritatea discipolului se va traduce și după moartea maestrului prin diferite articole elogioase.

(p. 220) RONDELUL INECAȚILOR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 42 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, mai în 28“.

Publicat în *Ilustrațiunea neamului nostru*, V, 2—3, august—septembrie 1919, p. 1, datat: „15/28 mai 1919“, cu mențiunea, în notă, „Din *Rondelurile Senei*“. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 77—78, datat: „1919, mai în 28“.

În ms. 6.095, la cuvîntul *moar* (v. 4), următoarea notă, reprodușă, în parte, și în volumul *Poema rondelurilor* (p. 77):

„De la franțuzescul *moire*. În românește nefiind un termen pentru a numi acest fel de mătase, românizarea se impune; de altminteri, *taffetas*, din care noi am făcut *tafta*, a fost luat și el de francezi de la persani“.

Imaginea Senei, purtătoare de cadavrele sinucigașilor, fusese evocată, mai înainte, și de Charles-Adolphe Cantacuzène în *Villes (Les sourires glacés, Paris, Perrin, 1896)*:

„J'aime Paris pour sa cynique turbulence
D'où l'on peut à jamais disparaître sans bruit;
Où la Seine charrie ennui le brouillard dense
Les cadavres de ceux que le lux séduit.“

Mai înainte, la Paul Verlaine (*Nocturne parisien, Poèmes Saturniens, 1866*), aceeași imagine a Senei:

„...emportant vers tes havres
Tes cargaisons de bois, de houille et de cadavres!“

care va fi reluată și de Ion Minulescu în *Romanțe pentru mai târziu*, *Pe Dunăre*, cu moto chiar din Verlaine.

În *Ilustrația neamului nostru* (1919), *Rondelul inecașilor* este însoțit de o notă redacțională:

„Unii critici și detractori susțin că d-l Alexandru Macedonski ar fi mort de mai bine de 30 ani. Noi însă l-am găsit încă în plină vigoare sufletească și producție literară; ca urmare, e că are acum de dat la iveală, pe lângă atâtea opere nemuritoare produse, un volum: *Rondelele Senei*.

Revista noastră își face cinstea, ținând seamă de personalitatea artistică a maestrului, ca o dată cu portretul d-sale să-i publice și unul din cele mai frumoase dintre rondele: *Rondelul inecașilor*, vădita probă a prodigioasei munci a poetului român, care a făcut faima atât la noi, cât și prin revistele și ziarele franceze, cu frumoase pagini din *Bronzes și Calvaire de feu etc.*, etc.“

(p. 220) RONDELUL FLORILOR DE LUNĂ

Textul de bază în ms. 6.095, p. 43 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, mai în 29“.

Publicat în *România nouă literară și artistică*, II, 30, 28 august 1921. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 79—80, datat: „1919, mai în 29“.

(p. 221) RONDELUL PARISULUI IAD

Textul de bază în ms. 6.095, p. 44 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, mai în 17“.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 81—82, datat: „1919, mai în 17“.

Alt ms. autograf, cu supratitlul *Rondelurile Senei*, III, semnat, datat: „1919, 31/17 mai“, cuprinzând un text identic, la Muzeul literaturii române, nr. 5.390.

(p. 221) RONDELUL DEZASTRULUI MONDIAL

Textul de bază în ms. 6.095, p. 45 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, iunie în 27“.

Publicat în *România nouă literară și artistică*, II, 26, 31 iulie 1922. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 83—84, datat: „1919, iunie în 27“.

Titlul inițial al acestui rondel (cf. și Mihai Dragomir, *op. cit.*, *Gazeta literară*, II, 7, 17 februarie 1955) este *Rondelul norilor de la orizont*.

(p. 222) RONDELUL URIAȘULUI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 46 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, sept. în 18“.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 85—86, datat: „1919, septembrie în 18“.

(p. 222) RONDELUL TICĂLOȘIILOR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 47 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, dec. în 30“.

Publicat în *Gazeta literară*, II, 7, 17 februarie 1955, de Mihai Dragomir: *Rondeluri inedite ale lui Macedonski* (primele două strofe).

În întregime se publică, după ms. 6.095, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, pentru întâia dată, în ediția de față.

Pe lista rondelurilor lui Macedonski, transcrisă de Ana Macedonski în vederea ediției definitive (Muzeul literaturii române, achiziții recente, necatalogate), *Rondelul ticăloșilor* lipsește.

Ținuta evident satirică a acestui rondel trebuie raportată la repulsiile pe care anume moravuri pariziene a insuflat-o poetului cu prilejul șederii sale în capitala Franței, în perioada 1911—1913. De aici Macedonski pleacă cu un dezgust iremediabil pentru Franța „burgheză“, „a stăpînitorilor de baruri și de case de toleranță din Paris“ (*În fața războiului*, în *Universul literar*, 17 august 1914). *Rondelul ticăloșilor* traduce tocmai această indignare de ordin social și etic.

(p. 223) RONDELUL ÎNĂLTIMILOR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 48 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, dec. în 30“.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 87—88, datat: „1919, decembrie în 30“.

(p. 223) RONDELUL FRANȚEI BURGHEZE

Textul de bază în ms. 6.095, p. 49 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „4 ianuarie 1920“.

Publicat în *Gazeta literară*, II, 7, 17 februarie 1955, de Mihai Dragomir, în cadrul articolului *Rondeluri inedite ale lui Macedonski*.

Departate de a conține „invective care sună straniu“, așa cum au considerat editorii anteriori, care au ezitat chiar să-l tipărească (Tudor Vianu, *Opere*, I, *Poezii*, p. 443), *Rondelul Franței burgheze* reflectă poziția de totdeauna a lui Macedonski față de burghezie, neîntrerupt și violent ostilă. Această atitudine constituie la poet una din orien-

tările sale ideologice fundamentale, firul roșu al întregii sale satire și critici sociale, relevate încă din prima fază a *Literatorului*:

„În curînd a nu fi abonat la *Literatorul* (trebuie) să devie ceva ridicol și un semn de *burtă-verdism*“ (*Cronica*, în *Literatorul*, I, 13, 13 aprilie 1880).

Este o reacție tipic „artistă“, exprimînd neaderența unei întregi categorii de scriitori, străini și români, la valorile și ierarhia lumii burgheze, curentă în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. În cazul lui Macedonski, ea se va dubla de un dezgust neacoperit pentru ascensiunea burgheziei române, pe ruinele unei părți din boierime, care sărăcește și decade, asemenea familiei sale și lui personal.

După 1913, această ostilitate, mereu exprimată, sporește, și ea are ca obiect în special Franța „burgheză“, în societatea căreia poetul vede, prin experiență directă, nu fără unele elemente subiective, mai ales decadență, corupție, devirilizare, aspecte negative, bine dissociate totuși de valorile permanente ale culturii franceze. În perioada neutralității, el va face de aceea declarații în care se simte o sinceră indignare afectivă:

„Sunt filo-francez, dar al unei alte Franțe, iar nicidecum al celei de azi, — o Franță a pîntecului burghezimei“ (*În fața războiului*, în *Universul literar*, 17 august 1914).

Poetul dă expresie acestor convingeri, cu și mai multă putere, în publicația sa *Cuvîntul meu* (1915). Cît privește jurnalul său intim, *Războiul țării* (august 1916), publicat de noi (*Steaua*, XVI, 3, martie 1965, p. 67—80), textul trădează la tot pasul repulsia lui Macedonski față de burghezia franceză, care nu se va reabilita în ochii săi nici prin victoria din 1918.

După război el continuă să deteste plutocrația și pseudodemocrația franceză (*Noul suflet*, ms. autograf inedit, Muzeul literaturii române, nr. 9.183), și această stare de spirit prezidează și la compunerea *Rondelului Franței burgheze*, care exprimă poziția sa definitivă.

A interpreta această ostilitate, oricît de egocentric ar fi fost Macedonski, numai prin faptul că n-a obținut succesul literar parizian visat și că Sarah Bernard nu i-a jucat *Le fou?*, înseamnă a ignora întreaga sa orientare ideologică, structural antiburgheză. Cu mentalitatea, ierarhia și valorile acestei clase, el nu s-a putut acomoda niciodată și, într-un sens, drama existenței sale este tocmai faptul că:

„M-am născut în niște zile cînd timpita burghezime,
Din teighea făcînd tribună, legiune de coțcari,
Pune-o talpă noroioasă pe popor și boierime,

Zile cînd se-mparte țara în călăi și în victime
Și cînd steagul libertății e purtat de circumari.“

Despre *Noaptea de ianuarie*, unde figurează aceste versuri, cf. nota în ediția de față, vol. II, p. 306—309.

(p. 224) RONDELUL DUMINICILOR DE LA BELLEVUE

Textul de bază în ms. 6.095, p. 50 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1920, ian. în 9“.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 89—90, datat: „1920, ianuarie în 9“.

În ms. 6.095, următoarea notă, parțial reprodusă și în volumul *Poema rondelurilor* (p. 89):

„Bellevue, pe Sena, lângă Paris. Pozițiune foarte pitorească. Maluri înalte. Funicular. În general, țărmii Senei până la Sèvres sunt o minune. Insule de toată frumusețea. O mică Elveție.“

(p. 224) RONDELUL SFÎRȘITULUI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 51 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1920, ian. 17“.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 91—92, datat: „1920, ianuarie în 17“.

Citarea lui Dante, obsesia imaginilor de infern îndreptățesc raportarea întregului ciclu al *Rondelurilor Senei* la „infernul dantesc“ (G. Călinescu, *Istoria literaturii române, compendiu*, Buc., 1946, ed. a II-a, p. 206). Macedonski este cunoscător al operei lui Dante, citită în original în ediția Eugenio Camerini (*La Divina Commedia di Dante Alighieri*, con note tratte dai migliori commenti per cura di..., Edizione stereotipa, Milano, Sanzogno, 1890), după cum ne informează notele extrase în faza de pregătire a piesei *Moartea lui Dante Alighieri*, copiate de Ana Macedonski, în posesia noastră (Adrian Marino, *Cînd Macedonski citea pe Dante ...*, *Viața Românească*, XVIII, 11, noiembrie 1965, p. 84—87). Dar și înainte de această perioadă, citatele din Dante sînt destul de frecvente, încă din prima serie a *Literatorului*, în-deosebi în articole: *Curs de analiză critică* (1881) și *Arta versurilor* (1878—1882). Aici ele servesc drept demonstrație estetică. Ulterior, cînd psihoza de persecuție invadează pe Macedonski, el va contempla tot mai mult personalitatea lui Dante, simbolică pentru soarta geniului, imagine cu care în cele din urmă poetul se identifică (v. și nota la poezia *Ocenele*, în ediția de față, vol. I, p. 409).

În ms. 6.095, p. 52 r. (pe v. sumarul *Rondelurilor de porțelan*), Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, întregul ciclu este dedicat: „Lui D. Nanu“.

Macedonski, care-și cultivă discipolii prin dedicații afective, nu uită la bătrânețe nici pe D. Nanu, vechi admirator al său. Recenzent elogios al volumului *Bronzes (Viața nouă, I, 5, 3 aprilie 1898)*, D. Nanu este simpatizat pînă acolo încît poetul are intenția să-i traducă în franțuzește versuri, proiect care scoate discipolului strigăte de entuziasm. Acesta nu-și poate imagina ce va deveni poezia sa „forțată în noul tipar ce-l modelează piramidalul autor al *Bronzurilor*. Un vultur... a avut fantezia să ridice în imperiul spațiului său pe un biet colibri.“ Dar afinități reale între poezia clasicizantă a lui D. Nanu și spiritul poeziei macedonskiene nu existau, de unde și aceste îndoieli:

„Tot cuget și nu-mi pot închipui cît de mari trebuie să fie dificultățile ca să transformați rigidul meu vers de fier în subtilul aliaj al aurului simbolist.“

(Scrisoarea lui D. Nanu, din 4 iunie 1898, inedită, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski S $\frac{52}{XXX}$).

Rondelurile de porțelan pun, prin ineditul exotic al inspirației, problema izvoarelor lui Macedonski, cu neputință de rezolvat definitiv în lipsa indicațiilor precise. Totuși, ținînd seamă de orientarea lecturilor poetului și de curente epocii, se pot face anume ipoteze, cu un coeficient destul de mare de probabilitate.

Esența întregului ciclu este parnasiană, și în această direcție trebuie căutate sugestiile hotărîtoare, începînd cu precursorul curentului Théophile Gautier, poet pe care Macedonski îl cunoaște bine și despre care și scrie (Aristarch, *Théophile Gautier*, în *Lumina*, I, 16, 26 aprilie 1894). La acestea, „japonezeriile“ și „chinezeriile“ sînt destul de frecvente, în stil minuțios, miniatural, de bibelou, așa cum vor fi și „păpușile“ lui Macedonski așezate în vitrinele cartierului Ioshiwara. Iată un *Sonnet* în care domină albeața și transparența porțelanului:

„Pour veiner de son front la pâleur délicate,
Le Japon a donné son plus limpide azur;
La blanche porcelaine est d'un blanc bien moins pur
Que son col transparent et ses tempes d'agate.

Dans sa prunelle humide un doux rayon éclate;
Le chant du rossignol près de sa voix est dur,
Et, quand elle se lève à notre ciel obscur,
On dirait de la lune en sa robe d'ouate.

Ses yeux d'argent bruni roulent moelleusement;
Le caprice a taillé son petit nez charmant;
Sa bouche a des rougeurs de pêche et de framboise.

Ses mouvements sont pleins d'une grâce chinoise
Et près d'elle on respire autour de sa beauté
Quelque chose de doux comme l'odeur du thé.“

O *Chinoiserie* strecoară de asemenea finețea porțelanului:

„Celle que j'aime à présent, est en Chine;
Elle demeure avec ses vieux parents
Dans une tour de porcelaine fine
Au fleuve Jaune, où sont les cormorans.“

Este imaginea convențională, estetizată, a Extremului Orient, văzută cu ochi „artiști“ de poeții europeni ai senzațiilor vizuale, fastuoase, sau minuțios descriptive, de bijutier, gen Hérédia, căruia Macedonski îi dedică o poezie din *Bronzes, L'onde rose*, „témoignage de haute admiration“ (p. 73). Volumul acestuia, *Les Trophées*, este bine cunoscut de Macedonski (*Restituiri ale valorilor literare*, în *Universul literar*, nr 23, 5 iunie 1916), și aici Japonia nu lipsește (*Le samourai, Le daïmio*). În Théodore de Banville (*La Ville enchantée, Odes funambulesques*) eroina extrem-orientală, evocată pictural, într-o profuziune de pietre scumpe, este din nou prezentă. Macedonski cunoștea și acest poet (Aristarch, *Charles Baudelaire, Lumina*, I, 2, 6 aprilie 1894).

Prin antologii măcar, dacă nu direct în volume, Macedonski (anticipat fugitiv de V. Alecsandri: *Mandarinul, Pastel chinez*) putea întîlni și alți poeți, de viziune și tehnică parnasiană, evocatori în stil pictural ai Extremului Orient, cu pavilioane de porțelan, cu mandarinii înveșmîntați în mătase brodată, care fumează opiu, cu împărătesepăpuși, înveșmîntate în rochii de satin, urcînd visătoare pe trepte de jad. Iată, la Louis Bouilhet (*Festons et astragales*), silueta hieratică a literatului *Tou-Tsong*:

„C'est Tou-Tsong le lettré! Tou-Tsong le mandarin!
Le peuple, à son aspect, se recueille en silence,
Quand, sous le parasol qu'une esclave balance,
Il marche gravement au son du tambourin.

*

D'un tissu bigarré son corps est revêtu;
Son soulier brodé d'or semble un croissant de lune
Dans sa barbe effilée il passe sa main brune,
Et sourit doucement sous son bonnet pointu.“

Prin văzduh trece pasărea *Tang-Whang-Fung*:

„La fleur Ing-wha, petite et pourtant des plus belles,
N'ouvre qu'à Ching-tu-fu son calice odorant;
Et l'oiseau Tung-whang-fung est tout juste assez grand
Pour couvrir cette fleur en tendant ses deux ailes.“

La Emile Blemont (*Poèmes de Chine*) o figurină aeriană, aproape o umbră:

„Sa robe de satin traîne et, très doucement,
Effleure chaque marche en long baisers qui tremblent;
Le jade et le léger satin blanc se ressemblent.
L'impératrice rentre en son appartement.“

Studiile de mare succes consacrate de E. de Goncourt artei japoneze: *Outamaro* (1891), *Hokusai* (1896), vor fi contribuit poate și ele cu ceva prin curentul pe care-l determină, la mirajul macedonskian¹, stimulat de bună seamă și prin lectura romanelor „japoneze“ ale lui Pierre Loti *M-me Chrysantème*, 1887, *Japoneseries d'automne*, 1889, așa cum s-a și presupus (Tudor Vianu, *Opere*, I, *Poezii*, p. 446). Loti se numără, de altfel, printre admirabilii literare ale lui Macedonski. Este citat în repetate rânduri, i se consacră articole (*Pierre Loti*, în *L'Indépendance roumaine, supplément littéraire*, XVI-e année, 3-e série, 30 april—12 mai 1890). O poezie în *Bronzes* (p. 63) îi este dedicată (*Mai*).

La toate acestea ar fi de adăugat anume studii și lucrări cu caracter evocator-documentar, de specia lucrării *Le Japon* de Judith Gautier (Paris, Les arts graphiques, 1912) și mai ales celor ale lui Lafcadio Hearn, nume care circulă și în publicațiile noastre (*Absolutio*, I, 1, 1913). Volumele sale englezești *Glimpses of Unfamiliar Japan*, *Kokoro* nu credem că i-au fost cunoscute direct, dar o traducere (*Le Japon*, Paris, Mercure de France, 1914) nu este de loc exclus să fi atras atenția lui Macedonski. Cu atât mai mult cu cât Lafcadio Hearn, foarte cunoscut prin cărțile sale despre Japonia, făcea la acea epocă autoritate. La acest autor Macedonski putea găsi informații despre „gheișe“, despre „muzmee“ (*Kimiko*, cap. XV, *Kokoro*) și în genere despre întreaga atmosferă a *Rondelurilor de porțelan*. De notat că la pasiunea sa japoneză Macedonski își convertește și fiii, care au, cu toții, veleități literare. Nikita Macedonski, de pildă, scrie poezii *Hai Kai*, „inovație a poeziilor japoneze“ (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Arhiva Alexandru Macedonski, I, ms. 5).

Despre întreaga problemă este de consultat — ca orientare — și articolul *Cartierul Ioshiwara* de G. Călinescu (*Vremea*, XV, 723,

¹ În salonul poetului existau „câteva pinze japoneze, cu picturi convenționale: Fuji-Yama, musmee și peisaje“ (N. Budurescu, *Amintiri despre Macedonski*, în *Gazeta literară*, XIII, 46, 11 noiembrie 1965).

7 noiembrie 1943). Se observă aici cu privire la conduita gheișelor că Macedonski „n-a studiat bine chestiunea“, în sensul că, în cartierul Ioshiwara, refugiu al plăcerilor distinse, chiar spiritualizate (muzică, teatru), gheișele n-ar aține calea trecătorilor. La care cineva ar putea răspunde că acest lucru nu reiese numaidecît din rondelul în chestiune, și apoi o poezie nici nu este un documentar etnografic. Pe Macedonski îl sedusese doar ideea asimilării „muzmeei“ cu o figurină de porțelan japonez, de așezat în vitrină. De unde și asociația, confuzia de planuri, curentă în poezie.

(p. 226)

RONDELUL LUI TSING-LY-TSI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 53 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, dec. în 6“.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 93—94, datat: „1919, decembrie în 6“.

v. 4: *ghiorlan, gherlan* — soarece mare, șobolan, chițcan.

(p. 226)

RONDELUL PODULUI DE ONIX

Textul de bază în ms. 6.095, p. 54 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, dec. în 7“.

Publicat în *Adevărul literar și artistic*, V, 175, 13 aprilie 1924. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 95—96, datat: „1919, dec. în 7“.

(p. 227)

RONDELUL PAGODEI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 55 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, dec. în 8“.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 97—98, datat: „1919, decembrie 6“.

(p. 227)

RONDELUL APEI DIN OGRADA JAPONEZULUI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 56 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1920, febr. 1“.

Publicat în *Universul literar*, XXXVI, nr. 40, 14 noiembrie 1920, p. 623, datat: „1920, februarie“, cu supratitlul *Rondelurile de porțelan*. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 99—100, datat: „1920, februarie 1“.

Ultima poezie publicată de Alexandru Macedonski în timpul vieții.

(p. 228)

RONDELUL MUZMEIEI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 57 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1920, febr. 2“.

Publicat în *România nouă literară și artistică*, II, 25, 17 iulie 1921.
Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 101—102, datat: „1920,
februarie 2“.

În ms. 6.095, rondelul este însoțit de următoarele note, re-
produse și la retipăriri:

Muzmeie: „1. Numele ce se dă fetelor ușoare din Japonia.“

Jinkirișa: „2. *Jin* = om; *driki* = putere; *șa* = trăsură. *Jinkirișa*
e o trăsurică de paie dusă de un japonez în fugă de cal.“

Kimono: „3. Îmbrăcăminte femeiască japoneză, foarte luxoasă prin
broderiile de aur, argint și de mătăsuri în colorii. De obicei, se poartă
dimineața, croiala ei e specială și e fără cusătură.“

(p. 228) RONDELUL OPIUMULUI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 62 r.-v., Bibl. Acad. Republicii
Socialiste România, datat: „12 martie 1920“.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 103—104, datat: „12 mar-
tie, 1920“.

Priveștiștea este evocată în poezia parnasiană a epocii, de pildă,
de Louis Bouilhet (*Tou-Tsong*, în *Festons et astragales*):

„Le long du fleuve Jaune, on ferait bien des lieues
Avant de rencontrer un mandarin pareil.
Il fume l'opium, au coucher du soleil,
Sur sa porte en treillis, dans sa pipe à fleurs bleues.“

(p. 229) RONDELUL MĂREI JAPONEZE

Textul de bază în ms. 6.095, p. 63 r.-v., Bibl. Acad. Republicii
Socialiste România, datat: „1920, martie 15“.

Publicat în *Adevărul literar și artistic*, V, 175, 13 aprilie 1924.
Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 105—106, datat: „1920,
martie 15“.

În ms. 6.095, următoarea notă, reproducă — în parte — și în
volumul *Poema rondelurilor* (p. 105):

„Pe tema citorva versuri ale mele din primul *Excelsior*, ce nu vor
mai fi retipă[rite].“

Versurile în cauză sînt, desigur, poezia *Japonul* (v. în ediția de
față, vol. II, p. 300), pe care Macedonski o refăcuse, așa cum rezultă
și din versiunea autografă, pe un exemplar din *Excelsior*, 1895.

(p. 229) RONDELUL CRIZANTEMEI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 58 r.-v., Bibl. Acad. Republicii
Socialiste România, datat: „1920, 31 martie“.

Publicat în *Hiena*, II, 30, 30 martie 1921. Republicat în *Poema
rondelurilor*, 1927, p. 107—108, datat: „1920, martie 31“.

(p. 230) RONDELUL JOSHIWAREI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 59 r.-v., Bibl. Acad. Republicii
Socialiste România, datat: „1920, 1 aprilie“.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 109—110, datat: „1920,
aprilie 1“.

În ms. 6.095, reproducă și în volumul *Poema rondelurilor*, urmă-
toarea notă explicativă la cuvîntul Joshiwara: „Cartierul caselor de
toleranță la *Yedo*“.

Yedo este numele vechi al orașului Tokio, capitala Japoniei.

Macedonski va fi scos informații despre „muzmee“, poate, din
lectura lui Pierre Loti, eventual și din Lafcadio Hearn: *Of a Dancing-
Girl*, în *Glimpses of Unfamiliar Japan* (first series), Leipzig, Tauch-
nitz, 1907, p. 220—248, aici informații chiar despre *Yedo*; *Kimiko*, în
Kokoro, Leipzig, Tauchnitz, 1907, p. 227—240, autor citit probabil în
traducere (*Le Japon*, Paris, Mercure de France, 1914). Lucrarea, fără
a da informații specifice, de felul celor reținute de Macedonski în
rondel, constituia totuși o bună „introducere“ în atmosfera japoneză.

O evocare a acestei atmosfere, cu raportări și la Macedonski, în
articolul *Cartierul Joshiwara* de G. Călinescu (*loc. cit.*).

(p. 230) RONDELUL CHINEZILOR DIN PARIS

Textul de bază în ms. 6.095, p. 60 r.-v., Bibl. Acad. Republicii
Socialiste România, datat: „2 apr. 1920“, cu titlul *Rondelul chinezii-
lor din Paris*.

Publicat în *Adevărul literar și artistic*, V, 175, 13 aprilie 1924, cu
titlul *Rondelul japonezilor din Paris*. Republicat în *Poema rondelu-
rilor*, 1927, p. 111—112, datat: „2 aprilie 1920“, cu titlul *Rondelul
chinezilor din Paris*.

(p. 231) EPIGRAF FINAL

Textul de bază în ms. 6.095, p. 61 r., Bibl. Acad. Republicii
Socialiste România, datat: „aprilie 1920“.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 113, datat: „1920, aprilie“.

În ms. 6.095, p. 61 r. după *Rondelul chinezilor din Paris*, următoarea notă a poetului:

„Se va pune la sfârșitul volumului meu complet de versuri ce va cuprinde și aceste rondeluri sub titlul *Poema rondelurilor*.”

După care urmează textul *Epigrafului final*, destinat să figureze la sfârșitul întregii reeditări a operei poetice, retipărită, pe volume și cicluri.

TABLA ILUSTRAȚIILOR

<i>Excelsior</i> , 1865, coperta (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România)	16 — 17
<i>Biblioteca română</i> , 1895, foaia de titlu (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România)	64 — 65
<i>Excelsior</i> , 1897, coperta (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România)	64 — 65
<i>Excelsior</i> , tirajul „a zecea mie” (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România)	96 — 97
<i>Excelsior</i> , foaia de titlu a ms. definitiv, nr. 3.406, f. 1 r. (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România)	96 — 97
<i>Valțul rozelor</i> , facsimil (ms. în posesia editorului)	128 — 129
<i>Noaptea de mai</i> , facsimil, ms. 3.406, f. 82 r. (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România)	128 — 129
<i>Ospățul lui Pentaur</i> , <i>Revista literară</i> , martie 1886 (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România)	192 — 193
<i>Humo sum</i> , facsimil, ms. 3.406, f. 74 r. (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România)	192 — 193
<i>Japonul</i> , cu modificări manuscrise pe exemplarul din <i>Excelsior</i> , 1895, al poetului (în posesia editorului)	224 — 225
<i>Literatorul</i> , serie nouă, 1900, foaia de titlu (în posesia editorului)	254 — 255
<i>Lewki</i> , <i>Literatorul</i> , ianuarie 1900 (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România)	254 — 255
<i>Flori sacre</i> , 1912, coperta (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România)	320 — 321

<i>Poema rondelurilor</i> , foaia de titlu, ms. 6.095 (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România)	352-353
<i>Rondelurile rozelor</i> , foaia de titlu, ms. 6.095 (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România)	352-353
<i>Cartea nestematelor</i> , 1923, coperta (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România).....	384-385
<i>Poema rondelurilor</i> , 1927, coperta (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România)	384-385

C U P R I N S

Excelsior	9(235)
Guzlă	11(239)
Cele trei năluci	12(240)
Valțul rozelor	14(241)
Excelsior	16(244)
Stepa	17(243)
Cu morții	21(244)
Vis de mai	23(245)
<u>Psalmi moderni</u>	25(246)
I Oh! Doamne	25(246)
II Țărină	25(250)
III Iertare	26(250)
IV Dușmanii	26(250)
V Zburam	26(250)
VI Și-au zis... ..	27(251)
VII Cît am trudit... ..	27(251)
VIII Eram	28(251)
IX N-am în ceruri	28(251)
X Doamne, toate... ..	28(251)
XI M-am uitat	29(252)
Buchetul	31(252)
Grija de mîine	32(253)
Noaptea de noiembrie	33(254)
Sub stele	43(274)
Acșam Dovalar	44(275)

Dormi dulce	45(276)
În răstriște	46(277)
În Archangel	47(277)
Cîntec	48(277)
Plecare	50(278)
Porunci verlainiane	51(278)
La bestii	52(279)
Copiii	54(279)
Naiada	55(280)
Apolog	56(280)
Noaptea de mai	57(281)
Castele-n Spania	61(285)
Orchestrare	64(286)
Noaptea de martie	65(287)
Zori roze	68(291)
Banchet la curte	69(291)
Prietenie apusă	70(291)
Vaporul morței	72(294)
Primăvara	74(295)
Bucolica undă	75(295)
Pe balta clară	76(296)
Mă uit la cer	77(296)
Asupra primului meu volum	78(297)
Noaptea de februarie	79(297)
Niponul	86(300)
Pe un album	87(301)
În noapte	88(302)
Libelule	89(302)
În atelier	90(302)
Hora	92(304)
Noaptea de ianuarie	93(304)
Homo sum	97(310)
Fintina	98(311)
Moise	99(311)
Bătrîna stîncă	100(313)
Comori de aur	101(313)
Epigraf	102(314)
Ospățul lui Pentaur	103(315)
Neron	106(321)
Zi de iarnă	108(322)
Înjurați-mă, prieteni... ..	110(322)

Avînt	111(323)
Pe lacul de Garda	113(325)
Din ce în ce... ..	114(325)
Vînt de toamnă	116(326)
Tu ce ești a naște	117(326)
Se duce... ..	119(327)
Curtea cu jurați	120(327)
Stuful de liliac	122(328)
În arcane de pădure	123(328)
Pădurea	124(330)
Amorul	127(330)
Ursitoarele	128(330)
Sub munți	129(331)
Între frunze	130(331)
Leul	131(331)
Epigraf	132(333)
Faunul	133(333)
Noaptea neagră	134(339)
Nepăsare	135(340)
Știi tu... ..	136(341)
Cînd aripi... ..	137(341)
Ură	138(341)
Vei crede	139(342)
Noaptea de iulie	140(342)
Epigramă	142(344)
Răsmelița morților	143(344)
Noaptea albă	144(345)
Tutulul	145(345)
Visul fatal	146(346)
Cîntecul și poetul	147(346)
Către viitorime	149(347)
Gîndului	151(347)
Epigramă (Lui V. Alecsandri)	153(347)
Țara tainică	154(348)
Flori sacre	158(349)
Avatar	159(352)
Noaptea de decembrie	160(355)
Mai	167(363)
Imn la Satan	168(364)
Castelul	170(365)

→ Vasul	172(368)
Corabia	173(368)
Mănăstirea	174(368)
Camee (I,II,III).....	176(369)
Cîntecul ploaiei	178(369)
Rimele cîntă pe harpă	179(370)
Dor zadarnic	180(370)
Lui Cetalo Pol	181(370)
Lewki	182(371)
Doina sărăciei	185(371)
Dialogul morților	186(373)
Năluca unei nopți	191(373)
O umbră de dincolo de Styx	193(373)
Oh! Suflet orb	194(375)
Perihelie	195(375)
Poema rondelurilor	198(377)
Rondelurile pribege	199(379)
Rondelul lucrurilor	199(379)
Rondelul orașului mic	199(379)
○ Rondelul de aur	200(380)
Rondelul lunei	200(380)
Rondelul crinilor	201(381)
Rondelul țiganilor	201(381)
Rondelul cercetașilor	202(383)
Rondelul plecării	202(383)
Rondelul orașului din Indii	203(383)
Rondelul morii	203(384)
Rondelul contemporanilor	204(384)
Rondelul meu	204(385)
Rondelurile celor patru vînturi	206(385)
→ Rondelul cupei de Murano	206(385)
Rondelul privighietoarei	206(386)
Rondelul trecutului	207(386)
Rondelul oglindei	207(386)
Rondelul domniței	208(386)
Rondelul orașului de altădată	208(387)
Rondelul orelor	209(387)
Rondelul ajungerii la cer	209(388)
Rondelul ctitorilor	210(388)
Rondelul coroanelor nepieritoare	210(388)

Rondelurile rozelor	212(388)
Rondelul rozelor ce mor	212(389)
Rondelul lui Sadi	212(389)
○ Rondelul rozelor din Cișmeși	213(389)
Rondelul marilor roze	213(390)
Rondelul beat de roze	214(390)
Rondelul cascadelor de roze	214(391)
Rondelul privighietoarei între roze	215(391)
Rondelul rozelor de august	215(391)
Rondelul rōzei cē înflorește	216(391)
Rondelul lui Sadi ieșind dintre roze ..	216(392)
Rondelurile rozelor de azi și de ieri	218(392)
Rondelul rozelor de azi și de ieri	218(392)
Rondelul nopței argintate	218(392)
Rondelurile Senei	220(393)
Rondelul înecaților	220(393)
Rondelul florilor de lună	220(394)
Rondelul Parisului iad	221(394)
Rondelul dezastrului mondial	221(394)
Rondelul uriașului	222(395)
Rondelul ticăloșilor	222(395)
Rondelul înălțimilor	223(395)
Rondelul Franței burgheze	223(395)
Rondelul duminicilor de la Bellevue ..	224(397)
Rondelul sfîrșitului	224(397)
→ Rondelurile de porțelan	226(398)
Rondelul lui Tsing-Ly-Tsi	226(401)
Rondelul podului de onix	226(401)
→ Rondelul pagodei	227(401)
→ Rondelul apei din ograda japonezului ..	227(401)
Rondelul muzmeiei	228(401)
Rondelul opiumului	228(402)
Rondelul mării japoneze	229(402)
Rondelul crizantemei	229(403)
Rondelul Ioshiwarei	230(403)
Rondelul chinezilor din Paris	230(403)
Epigraf final	231(403)
Note și variante	233
Tabla ilustrațiilor	405

197

Redactor responsabil : ELISABETA BRÎNCUŞ
Tehnoredactor : MINA CANTEMIR

Dat la cules 01.04.1966. Bun de tipar 13.10.1966.
Apărut 1966. Tiraj 10 180 ex. $\frac{1}{4}$ legate. Hirtie
tipar înalt tip A. de 63 g/m². Format 540×840/16.
Coli ed. 18,98. Coli tipar 26. Planşe 17 tipo. A.
nr. 2433/1966. C. Z. pentru bibliotecile mari SR.
C. Z. pentru bibliotecile mici SR—O.

Tiparul executat sub comanda nr. 60233 la Com-
binatul Poligrafic „Casa Ştiinţei”, Piaţa Şcin-
teii nr. 1, Bucureşti — Republica Socialistă
România